NAŠ ZBORNIK - 2005

SOŽITJE

1
NAŠ ZBORNIK
ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE
ŠT.1, LETO 2005, LETNIK 38

KAJ PA PRAVICE OTROK?

KDO BO ZAVAROVAL
OTROKE PRED
SPRENEVEDANJEM ODRASLIH?

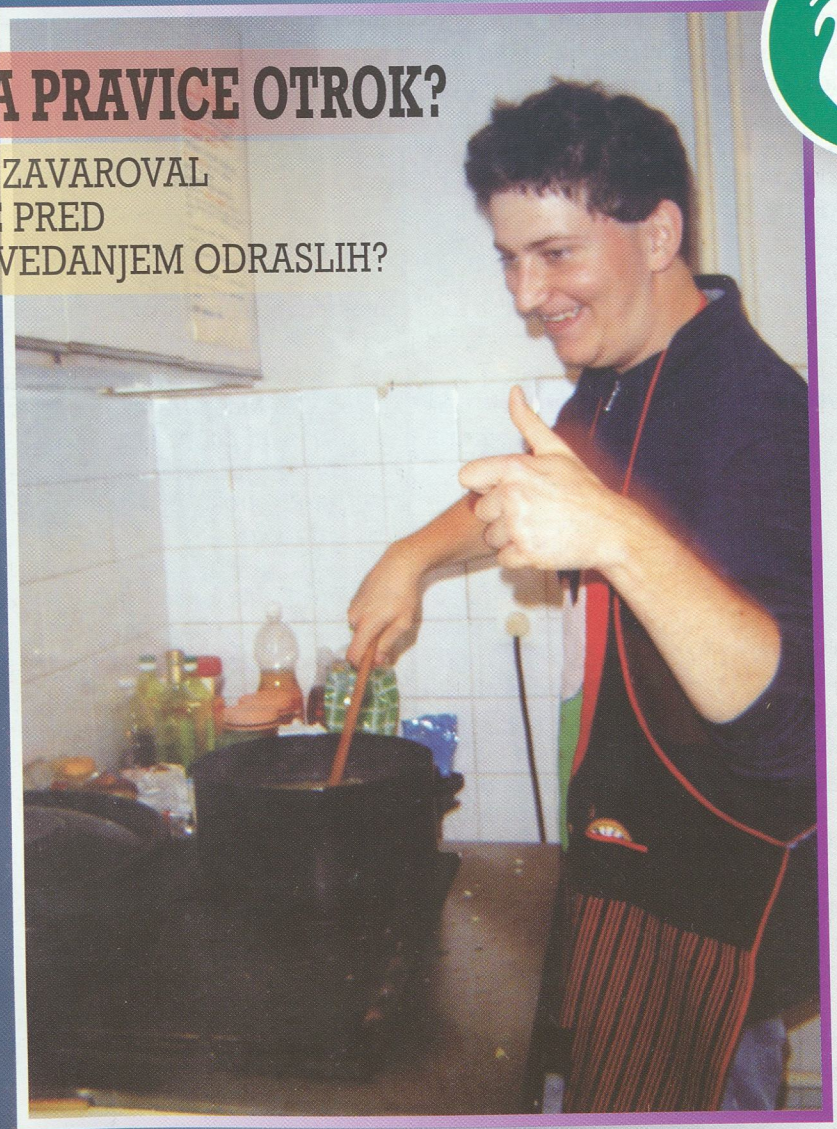

INTEGRACIJA - INKLUZIJA

UVODNIK

Člani uredniškega odbora revije Naš zbornik smo se na zadnji seji dolgo pogovarjali o šolah s prilagojenim programom, v katerih se število otrok opazno zmanjšuje, pa naj bo to na Štajerskem, Dolenjskem, Primorskem, z eno besedo povsod po Sloveniji. Morda pa je še bolj žgoče dejstvo, da se vključujejo v osnovne šole s prilagojenim programom otroci, ki sodijo v oddelke vzgoje in izobraževanja (nekdaj oddelki za delovno usposabljanje). Gotovo bodo nekateri rekli, da nam ni jasno, kako je v tujini, toda to ne drži. Dobro nam je znano, kakšen položaj imajo po evropskih deželah otroci in mladostniki s posebnimi potrebami ter še posebno otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju. Vsega se zavedamo. Vemo, da se rodi manj otrok v Sloveniji, da osnovne šole vpisujejo otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju, toda to ne more biti vzrok za rušenje slovenskega sistema vzgoje in izobraževanja otrok z motnjami v duševnem razvoju.

Kdo bo odgovarjal za mladostnike, ki so vključeni v zanje neustrezni program pod parolami: individualizirani programi, mobilna defektološka služba, nivojski pouk ipd. Kako se bodo vključevali ti mladostniki v delavnice pod posebnimi pogoji, kaj šele v normalne delovne razmere, kamor so se nekdaj mnogi otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Ko slišim izraze: INTEGRACIJA, INKLUZIJA, NORMALIZACIJA, me skoraj strese mraz. Včasih so o tem govorili samo nekateri psihologi, danes pa žal tudi nekateri defektologi. Kdo bo odgovarjal za to?

Pred leti sem na evropskem kongresu o integraciji v Marburgu na Meini slišal tole izjavo neke pediatrinje, matere dečka z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki je bil integriran v redno osnovno šolo: »Prišla sem na ta kongres, da bi opozorila vse strokov-njake, starše in študente na velike težave, ki jih čutimo starši, če je njihov otrok ne-pravilno usmerjen. Moja družina je bila v nenehnem stresu in danes, ko je otrok vključen v posebno šolo, smo vsi zadovoljni. V skupini enakih napreduje, plava, igra nogomet itn.«

Vem, da mi bodo nekateri očitali, da sem nazadnjaški, nepoučen, a to me ne bo ganilo. Poučeval sem v osnovni šoli, osnovni šoli s prilagojenim programom, v oddelkih vzgoje in izobraževanja in bil dvaintrideset let predavatelj metodike na pedagoški fakulteti, oddelku za defektologijo, in tako vseskozi povezan s prakso.
Žal mi je, da naše revije ne bodo brali starši tistih otrok, ki so usmerjeni kot otroci z motnjami v duševnem razvoju in so vključeni v redno osnovno šolo. Staršem teh otrok je zelo naklonjena naša zakonodaja, ki jo je omogočila tudi posebna komisija za otroke s posebnimi potrebami. Tako mnogi starši mislijo, da jih bodo imeli drugi za slabe starše, če otroka ne bodo vključili v redno osnovno šolo.

V Sloveniji še vedno delujejo komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, torej tudi za otroke z motnjami v duševnem razvoju. Te občinske ali medobčinske komisije delajo strokovno, kar pa ne pomeni, da bo otrok usmerjen v program, ki ga predlaga komisija. Starši dobro vedo, da se lahko pritožijo in pritožbe se na drugostopenjski komisiji kopičijo. Vpeljava devetletke to stanje še poslabšuje. Prisluhniti bi morali učiteljicam in defektologinjam, ki se vozijo od šole do šole in se trudijo, da bi pomagale otrokom, ki so vključeni v zanje neproučeno šolsko okolje.

Prof. dr. Anton Kotar

NAŠ ZBORNIK
o 38 - št. 1/2005
ISSN 0350-655X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Zveza društev za pomoč osebam z motnjo v duševnem razvoju Slovenije, Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si
Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Franja Černe, prof. dr. Anton Kotar, Klokočovnik, Nada Kostanjevic, Ojca Kržišnik, Viktor Kužnik, Borija Matekelj, Sadko Mezgec

Uredniški odbor:
Romina Bavčar, Elizabeta Tučič, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
4.100 SIT, za ustanove 9.100 SIT,
8.5% DDV je vključen v ceno.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.
Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika na naslovni strani:
Šola za življenje
v dolini Tople na Koroškem.

INTEGRACIJA - INKLUZIJA

V zadnjem času izraz integracija »nadomešča« izraz inkluzija. Ali sta izraza sopomenki ali je inkluzija nadgradnja integraciji? Različni strokovnjaki imajo različna mnenja, pojmujejo ju različno. V nadaljevanju bom predstavila nekaj stališč. Predstavila bom tudi razlike med integracijo in inkluzijo.

Po mnenju Resmana (2002) je integracija organizacijski ukrep, inkluzija pa pedagoški, socialni in psihološki proces vključevanja kakor koli izključenih otrok in otrok s posebnimi potrebami v vzgojno-izobraževalno delo. Pri inkluziji gre za resnično novo kakovost, nove poglede in novo ravnino vključevanja otrok s posebnimi potrebami.

Integracija – inkluzija; to sta dve kvaliteti dela. Integracija pomeni le eno od stopenj uresničevanja vzgojno-izobraževalnih prizadevanj za izobraževanje otrok, in to ne glede na njihove posebnosti v navadnih razmerah. Taka preprosta »fizična« integracija je prvi korak k uresničevanju socialne in psihološke integracije, katere cilj je, da se otrok s posebnimi potrebami vključi kot vsi drugi in je sestavni del socialnega, kulturnega, fizičnega in psihičnega okolja, v katerem nihče ne doživlja občutka drugačnosti. Taka integracija pa je pravzaprav že inkluzija (Resman, 2002).

Skalar (2002) pojmuje inkluzijo kot nadgradnjo in novo kvaliteto integraciji. Kvaliteta, ki odpira otrokom s posebnimi potrebami v šoli trdnejši položaj in nove možnosti, in sicer možnosti za bolj uravnotežen osebnostni razvoj, večjo motivacijo za storilnostne naloge, s tem pa tudi pogoj za boljše storilnostne dosežke. Socialna vključenost, ki je cilj inkluzivne šole, omogoča otrokom s posebnimi potrebami optimalno kognitivno funkcioniranje.

Poleg tako pomembne »socialne vključenosti« Skalar (2002) navaja še druge širše pozitivne lastnosti inkluzivne usmeritve vzgojno-izobraževalnega procesa:

- pomemben dejavnik v boju proti revščini s pomočjo izobraževanja;
- inkluzija je učinkovita metoda za preprečevanje socialnopatoloških pojavov, delinkventnosti in narkomanije;
- prispeva k dobremu socialnemu ozračju v razredu;
- pomeni učinkovito izrabo virov v vzgoji in izobraževanju; povečuje število uspešnih otrok.

INTEGRACIJA - INKLUZIJA

Tudi Farrell (2000) navaja razlike med integracijo in inkluzijo. Pravi, da pri inkluziji sam šolski sistem ostane nespremenjen, so pa uvedeni dodatni načrti in ukrepi za otroke s posebnimi potrebami. Učitelji se v inkluzivni šoli trudijo in iščejo nove poti in načine, da bi vključili vse učence v vse dejavnosti, uporabljajo širši in gibljiv oziroma prilagodljiv kurikulum. Inkluzivna praksa naj bi torej spodbudila šole, da bi razmislile o svojem delovanju, o prijemih pri poučevanju, o uporabi pomoči, tako da bi se odzvale na različne potrebe otrok.

Glavni vidik inkluzije je, da je otrok, ki je kakor koli drugačen od svojih vrstnikov, vključen v redno obliko izobraževanja. To pomeni drugačno pojmovanje izraza »posebne potrebe«, saj naj bi se te definirale šele, ko bi se pojavile (Thomas, 1997).

Thomas (1997) nadaljuje, da se otrokove težave v šoli lahko pojavijo iz različnih vzrokov: dejanska nezmožnost, težave z jezikom, družino, kulturno ozadje, etnični izvor, zato je neprimerno, da bi te dejavnike definirali oziroma »popredalčkali«. Obstoj takih skupin nas prisili v kategorizacijo, s tem pa se oblikuje mnenje o določeni kategoriji otrok, čeprav vemo, da naj bi bile te kategorije prožne in naj bi bil med njimi možen prehod. Inkluzija ne postavlja nobenih parametrov o določenih vrstah nezmožnosti, tako kot integracija. Gre za filozofijo sprejemanja in oblikovanje okvira, v katerem se vsak otrok, ne glede na vir težav v šoli, vrednoti enako, spoštuje in se mu omogoča enake možnosti. Sprejetje inkluzije pomeni korak naprej od »obsedenosti z individualnimi učnimi težavami in nezmožnostmi« k širokemu spektru raznolikosti in enakih pravic za vse (Thomas, 1997).

V razpredelnici (Šućur, 1997) bom prikazala najpomembnejše razlike med obema konceptoma.

Integracija je modernistični, inkluzija pa postmodernistični koncept.

Najpomembnejša lastnost modernističnih integracijskih programov je enotnost, medtem ko postmoderno družbo označuje-

INTEGRACIJA	INKLUZIJA
modernistični koncept	postmodernistični koncept
hierarhična struktura	mrežna struktura
univerzalizem	individualizacija
prizadevanje za izenačevanje	ohranitev identitete

Motiv iz stenskega koledarja 2005 Zveze Sožitje.
Avtor: Dušan Mesarec - Zavod Marijana Borštnarja, Dornava.
Ustvarjeno v Likovni koloniji v Črni na Koroškem.

mo kot polikulturno raznovrstno družbo, v kateri obstaja več osnutkov »normalnosti« in v kateri se izgubijo enotni vedenj-ski obrazci. Torej inkluzija pomeni enako in polno sodelovanje v skupnosti, vendar hkrati to ne pomeni izenačevanje skupin in posameznika, temveč enake možnosti za vse, seveda z upoštevanjem različnosti oziroma različnih individualnih potencialov (Šućur, 1997).

Integracija predpostavlja hierarhične, inkluzija pa mrežne strukture.

Hierarhične strukture so stroge, odmiki so podrejeni nadzoru. Za mrežno strukturo je značilno, da je vsak posameznik v njenem središču. Vsi člani so enakopravni, vendar ne zaradi enakosti, temveč zaradi sodelovanja v različnih izmenjavah zamisli, informacij itn. (Šućur, 1997).

Integracija zagovarja univerzalizem, inkluzija pa individualizacijo.

Integracija posameznika v družbo je zahtevala sodelovanje v institucijah na »povprečen« način ob doseganju »povprečnih« rezultatov, kar je bil kriterij »normalnosti«. Pri inkluziji gre za različne oblike in ravni sodelovanja posameznika v določenih ustanovah. Temelj ni več »povprečnost«, ampak individualne razlike (Šućur, 1997).

Pri integraciji se skuša posameznika podrediti sistemu in ga oblikovati tako, da ne izstopa iz skupine. Pri inkluziji gre za ohranitev posameznikove identitete. Prilagoditev je obojestranska, ne prilagaja se le posameznik skupini, ampak se tudi skupina prilagaja posamezniku.

»Pri prizadevanjih za inkluzijo torej nimamo v mislih samo, kako bi integrirali posameznika v neko socialno skupino, pač pa tudi, kako bi dano socialno okolje (tudi fizično) naredili dostopno drugačnim, ki so bili doslej zaradi drugačnosti segregirani ali pa izrinjeni na rob socialnega dogajanja in že vnaprej obsojeni na položaj manjvrednih in drugorazrednih.« (Skalar, 2000, str. 19)

Integracija in inkluzija nista sinonima. Inkluzija pomeni popolno vključitev osebe s posebnimi potrebami v splošno izobraževanje, pri integraciji pa se ta oseba delno izobražuje po posebnem izobraževalnem programu, seveda pa je kar najbolj vključena v splošnoizobraževalni program (Idol, 1997).

Sage je postavil jasno mejo med tema dvema pojmoma. Pravi, da je posebno izobraževanje postalo pomemben del izobraževalnega sistema, toda hkrati manjši del in ločen od splošnoizobraževalnega sistema. Integracija torej vsebuje člane manjšega sistema, ki se vključujejo v večinski sistem, to pomeni, da se mora ta manjšinski del (posebno izobraževanje) prilagoditi standardom prevladujočega sistema. Pri inkluziji pa je samo en skupni (združeni) izobraževalni sistem, ki vključuje člane obeh izobraževalnih sistemov enakovredno. Zaradi tega prihaja večkrat do delitve v dva sistema: »popolno inkluzijo« in »delno inkluzijo«. Toda izraz »popolna inkluzija« je odveč, kajti že sama inkluzija pomeni popolno vključitev otroka s posebnimi potrebami v splošnoizobraževalni program. Ustreznejši izraz bi bil »inkluzija za vse učence« (Idol, 1997, po Sage).

SKLEP

Mnenja strokovnjakov so različna. Kaj pa šole? Kakšno je stanje v šolah? Mislim, da je za zdaj še veliko odvisno od posamezne šole in od tega, kako se vodstvo šole, učitelji in strokovnjaki v neki šoli znajdejo in organizirajo. Seveda nimajo vse šole enakih možnosti, na marsikateri ni vseh potrebnih strokovnjakov. Če hočemo, da bodo težave otrok s posebnimi potrebami uspešno rešene, je zelo pomemben interdisciplinarni prijem različnih strokovnjakov. Zelo pomembno je tudi, da imajo vsi strokovnjaki, ki obravnavajo otroka, jasno opredeljene vloge. Za vsakega otroka s posebnimi potrebami je treba izdelati individualizirani učni načrt, ki mora izhajati iz otrokovih posebnih potreb in predvsem njegovih močnih področij. Za uspešno delo je zato nujno usklajeno in povezano delo strokovnjakov, ki se ukvarjajo z otrokom.

Mag. Branka Škufca, prof.

KAJ PA PRAVICE OTROK?

KDO BO ZAVAROVAL OTROKE PRED SPRENEVEDANJEM ODRASLIH?

»... Ne dovolim, da bi moj otrok obiskoval posebno šolo.« »Kaj bodo govorili in si mislili o nas, če bo naš prešolan?« »Lahko ga prepišete v posebno šolo samo prek mojega trupla.« »Bo pa hodil deset let v isti razred, v posebno šolo ga pa ne dam.« »Z njim delamo cele popoldneve, več ne mi ne otrok ne zdržimo.« »Za bioenergetika in razne specialiste smo zapravili že celo premoženje.« »Ne mara v šolo, vsak dan imamo pravo vojno. Ko je treba narediti domačo nalogo, se nam skrije ali pa pobegne.« »Slabo spi, pravi, da ga boli enkrat trebuh, drugič glava. Mislim, da se boji, kaj bo v šoli.«

Spomnim se razprav, ki so pred leti potekale o tem, kako naj imenujemo osebe, ki imajo težave, ki imajo posebne potrebe. Najbolj mi je ostala v spominu izjava nekega invalida, ki je rekel, da je pač vseeno, kako mu rečemo, pomembno je zanj le-to, kaj bo od tega imel. Več bi morali razmišljati o tem, kako izboljšati ljudem s posebnimi potrebami življenje, jim olajšati vsakdanjik, jim omogočiti ustrezne materialne razmere ter jim lajšati duševne in druge stiske, kot pa da jih na silo »integriramo«. Največkrat so vključevanja svojih otrok med vrstnike brez težav v razvoju željni starši, ki jim pomeni le-to statusni simbol, zato niso izbirčni pri razmerah, ki jim jih ustanove za »normalno« populacijo lahko ponudijo. Zaradi zagledanosti vase, zaradi okolice in svojih ambicij spregledajo potrebe svojega otroka. Niso v njegovi koži, pogosto se niti ne potrudijo razumeti njegovih težav. Delovni dan takega otroka se konča šele zvečer, ko izmučen od učenja in napora po terapijah pri različnih strokovnjakih in inštruktorjih pade v nemiren sen. Napredek pa je glede na napore in žrtve boren. Kljub vsem prednostim, ki naj bi jih prinesla integracija, trdim, da potrebujejo otroci s posebnimi potrebami posebno skrb tako staršev kot celotne družbe.

Pogoje za skupno šolanje bi večkrat lahko primerjali s škatlico zdravil, ki je prazna. Na njej je sicer zapisano vse, kar naj bi zdravila v njej vsebovala, torej samo ovoj, vsebine pa ni. Otroci s posebnimi potrebami živijo v okolju, ki jih različno sprejema, toda vse je lepo le na zunaj, notranjost pa je prazna. Ravnatelji osnovnih šol pa v integraciji pogosto vidijo zgolj možnost zaposlitve za presežke delovne sile v svoji šoli.

Učitelj, ki ima poleg dvajsetih in več otrok tudi enega, dva ali več otrok s posebnimi potrebami v osnovni šoli, se le s težavo prebija skozi labirint posebnosti v organizaciji pouka, njegove izvedbe, strokovnih delavcev, ki si med poukom podajajo kljuko, individualiziranih programov, timskih sestankov in dela s starši, ki prav tako potrebujejo nasvete in pomoč pri delu s svojim otrokom doma.

Čudim se, da vplivni strokovnjaki s področja specialne in rehabilitacijske pedagogike ne izhajajo več iz otroka in njegovih potreb, temveč iz potreb in zahtev skupin, ki o skupnem šolanju le govore, niso pa seznanjene s težavami in pritiski, ki jih le-ti povzročajo otrokom s posebnimi potrebami, učiteljem in vsem drugim, ki čutijo z otrokom in se bojujejo, da bi z njim prebrodili včasih zanje nepremagljive težave. Specialni in rehabilitacijski pedagog naj bi bil prvi, ki naj bi zavaroval otroka s primanjkljaji na posameznih področjih, se bojeval za njegove pravice, za to, da bi bilo njegovo življenje bolj kakovostno. Specialna in rehabilitacijska pedagogika je ušla strokovnim delavcem z vajeti in tava v temi. Gledamo na tuje »njive«, dobro vzdrževanih domačih »vrtičkov« pa ne opazimo. Menim, da so naši strokovnjaki preveč zagledani v tuje modele, tuje rešitve, pozabljajo pa, da otroci rastejo, da je eksperimentiraje z njimi nevarno, nesprejemljivo. Nekaj, kar se je v praksi pokazalo kot dobro, naj se ohrani in razvija v prid otrok in s tem posredno tudi njihovih staršev. Samo od staršev samih pa je odvisno, ali bo otrok sprejet v širšo okolico. Namreč, če so sposobni sprejeti posebnost svojega otroka, potem je inkluzija že v veliki meri uspela, če pa otroka že v družini ne sprejmejo takega, kot je, ga ne ljubijo brezpogojno, tudi vključitev v okolje ne more uspeti.

Kaj pa otroci?

Z ustanavljanjem šol s prilagojenim programom je seveda tlela želja tudi po vključevanju v redno osnovno šolo, in sicer tiste skupine otrok, ki je po svojih umskih sposobnostih precej izstopala, ki je za svoj razvoj potrebovala več prostora. Zato se je vključevanje v redne osnovne šole teh otrok s primanjkljaji in motnjami v sluhu, govoru, telesni invalidnosti, vidu kar hitro prijela in rodila tudi uspehe. Torej otroci, ki imajo sposobnosti in lastnosti, ki izhajajo iz njih samih, tako razvite, da lahko sledijo normalnemu šolskemu delu, že desetletja lahko uporabijo pravico do integracije in ta je že desetletja tudi trdno zasidrana v našem šolskem sistemu. Enako je skupno šolanje smiselno za otroke, ki v duševni razvitosti dosegajo sposobnosti, potrebne za delo v redni osnovni šoli.

Mnogi so v redno osnovno šolo vključeni zgolj na zahtevo staršev. Tako se v praksi dogaja, da ti otroci postanejo žrtve »osnovnošolskega intelektualnega nasilja« in kljub individualni pomoči, dopolnilnem pouku, pomoči delavcev iz javnih del, inštruktorjev in staršev ne dosežejo najnižjih učnih standardov znanja. Strokovni argumenti, da otrok ne zmore niti s kar največjo individualno pomočjo, staršev ne motijo, na koncu zahtevajo še napredovanje v višji razred. Opisna ocena je po učiteljevi oceni negativna, starši pa z izjavo izsilijo napredovanje. Ali zakon varuje otroka!?

Vsakič, ko stopim v razred po »otroka z odločbo«, ki ima primanjkljaj v duševnem razvoju, me zaboli. Ko me tak otrok zagleda, z neizmernim veseljem, navdušenjem in srečo v očeh odide na vaje. Največkrat so vaje edina svetla stvar, ki se mu je zgodila v tistem dnevu. Na vajah se prilagodim ravni njegovega znanja, poskrbim, da je uspešen, ga pohvalim in mu skušam narediti uro čim zanimivejšo, z obilo didaktičnega gradiva in zanj primerno. Ti otroci vedo, da so drugačni. Svoje stiske v razredu izražajo z molčanjem, izbruhi jeze in histerije, vedenjskimi izpadi, norčavim vedenjem, jokom, to pa v razredu povzroči še dodatne težave. S takimi izpadi si ti otroci prislužijo še učiteljevo nenaklonjenost in očitke staršev, ki nočejo videti otrokove stiske.

Helga Gurtler pripoveduje pravljico, kako so nekoč živali hodile v šolo. Učile so se teči, plezati, leteti, plavati, in sicer vse vsega. In pravi, da je bil zajec na začetku leta najboljši v teku, dobil pa je živčni zlom in je moral zapustiti šolo, ker je potreboval ogromno inštrukcij iz plavanja.

Čakam, da zaveje naš strokovni občutek za posebnosti tudi v širši družbi. Da si ne bomo več delali iluzij, da lahko vsakdo kjer koli in kadar koli govori o otrokovih posebnostih, če mu te pridejo prav (premalo otrok in presežek strokovnega osebja v rednih osnovnih šolah). Otrokov uspeh primerjajmo z njim samim (naj ne bo to le puhlica v našem besednjaku), kot tudi dosežke različnih otrok ne primerjajmo med sabo, naj različni otroci stopajo po različnih poteh do cilja. Poudarimo njihovo drugačnost, njihove posebne potrebe in iz tega naj izhaja tudi skrb za njihov blagor. Pomagajmo staršem, da bodo sposobni »integrirati« otroka v svoji družini, saj mu bodo s tem odprli pot v svet, ki je raznolik in prav zato tako čudovit.

Nevenka Vidmar,
mobilna defektologinja

DRUŽENJE Z DIJAKI

Vsi vemo, kako zelo težka in naporna so lahko leta odraščanja. Šola zahteva odgovorno vedenje, v glavi pa se ravno tedaj plete ogromno idej. Mladostniki z veliko energije in na drugi strani družba z vsemi mogočimi pastmi.

Tudi naši otroci in mladostniki, ki obiskujejo oddelke vzgoje in izobraževanja, imajo veliko energije ter spontane želje po druženju in zabavi s svojimi vrstniki.

Zato smo pri nas še posebno veseli, da že nekaj let zelo uspešno poteka sodelovanje med dijaki srednje ekonomske šole iz Maribora ter otroci oziroma mladostniki oddelkov vzgoje in izobraževanja na Osnovni šoli Gustava Šiliha v Mariboru.

Kar nekajkrat na leto pridejo dijaki k nam in z našimi mladostniki v raznih delavnicah skupaj ustvarjajo, se pogovarjajo, pojejo, plešejo ... Tako si oboji nabirajo zanimive izkušnje za življenje, ki jim bodo v teh letih in pozneje zagotovo koristile. Naši mladostniki se tako spontano vključujejo med svoje vrstnike in širšo družbo ter spoznavajo njihove vrednote, način komuniciranja ...

Prepričana pa sem, da tudi dijaki v teh srečanjih spoznavajo še neko drugo, za nekatere mogoče popolnoma neznano stran življenja, družbe. Vsi vemo, kako zelo so med mladimi v ospredju materialne vrednote, moda, videz ... Pri nas pa spoznajo še naravnost, spontanost in seveda na neki način drugačen svet vrednot naših mladostnikov.

Dijaki so nam tudi vsako leto pripravljeni pomagati kot prostovoljci na raznih športnih prireditvah za naše mladostnike in otroke.

Za najmlajše so dijaki že nekajkrat pripravili pravljične urice. V teh uricah so se naši otroci radi predvsem malce »pocrkljali«, kaj povprašali, dijaki pa so očitno v sebi odkrivali nova pozitivna čustva do mlajših.

Še posebno je v ospredju medsebojno druženje v prazničnem decembrskem času, ko nam dijaki zaigrajo kakšno igrico. V njej na koncu vedno pride Božiček ali dedek Mraz in obdari otroke z darili, ki jih dijaki zberejo sami. Mi pa se jim vsaj delno oddolžimo s čestitkami, pri izdelavi katerih se naši otroci in mladostniki še posebno potrudijo.

Povabili so nas tudi že na njihovo šolo, kjer smo bili zelo prijetno presenečeni nad toplino in zanimivostmi, ob katerih smo se vsi skupaj prijetno zabavali.

Seveda pa ne smem pozabiti na dobrodelni koncert, ki so ga pred nedavnim priredili že štirinajstič. Koncert pripravijo dijaki in njihovi mentorji sami in nato vsako leto namenijo zbrani denar skupini ali posameznikom, ki to pomoč potrebujejo. Pred tremi leti so tako tudi nam pomagali do nakupa igral.

Na njihovo povabilo se vsako leto naši otroci in mladostniki udeležijo dobrodelnega koncerta kot nastopajoči in kot gledalci. Naši občutki so vedno znova čudoviti, otroci in mladostniki na odru uživajo v aplavzih ter tako razvijajo pozitivno samopodobo, hkrati pa se predstavijo širši javnosti.

Vsa pohvala seveda velja mentorjem srednje ekonomske šole, da že nekaj let sodelujejo z nami, se trudijo in vsako leto znova odprejo pot temu sodelovanju.

Vsi si želimo še veliko skupnih uric, v katerih se bomo spoznavali, bogatili in večali kakovost vseh naših življenjskih vrednot.

Milojka Sevšek, prof. defektologinja

»Sva dijakinji tretjega letnika srednje ekonomske šole in ob petkih dopoldan obiskujeva mladostnike oddelkov vzgoje in izobraževanja na Osnovni šoli Gustava Šiliha. Prvič sva bili tukaj s sošolci in mentorjem sredi aprila. Skupaj smo ustvarjali v različnih delavnicah. Oblikovali smo glino, slikali na svilo, pripovedovali zgodbe ...

Dan smo skleníli v telovadnici na prijetni zabavi. Zelo nama je bilo všeč preprosto in sproščeno ozračje. Hitro smo postali prijatelji.

Ker nam vaše prijateljstvo in zaupanje zelo veliko pomenita, sva se odločili, da se bomo v prihodnje še pogosto srečevali.«

Danijela in Petra

NAŠ NAČIN SOBIVANJA

Sposodila sem si misel, ki sem jo slišala pred kratkim in mi je bila zelo všeč. Takole se glasi: »Ne moremo dati časa življenju, lahko pa damo življenje času!«

V društvu Sožitje Mežiške doline si prizadevamo za to, da našim članom – osebam z motnjami v duševnem razvoju ponudimo kar največ dejavnosti in s tem bogatimo njihov vsakdanjik. Zagotovo lahko rečem, da jih razveseljuje in osrečuje vsaka drobtinica pozornosti, in teh v društvu ni malo.

Poudarek dajemo čim večjemu odpiranju dejavnosti navzven in navzoči smo povsod v slovenskem prostoru.

Naši člani se udeležujejo kinopredstav, kulturnih prireditev, letovanj, taborov, gledaliških predstav, izletov (tudi v tujino), gostujejo v hotelih, dejavni so v športu in rekreaciji, samostojno obiskujejo trgovska središča, sami so svoji zagovorniki in še bi lahko naštevala.

S svojo navzočnostjo brez besed rušijo dolgoletne tabuje in si utirajo pot v lepšo prihodnost. Čas je pripomogel k temu, da jih okolje vse bolj sprejema medse kot enakopravne člane naše družbe in vse manj je zvedavih pogledov, starši pa smo njihovi največji ambasadorji.

Čas, ki nam ni vedno naklonjen, se je v dejavnostih našega društva izkazal več kot pozitiven, celo naš zaveznik je.

Našim programom dajemo zvrhano mero življenja. Čas je prijazen sopotnik našim otrokom in odraslim in z optimizmom zremo v jutrišnji dan.

Danica Ozimic, predsednica društva

INTEGRACIJA IN ODNOS UČENCEV DO VKLJUČEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V REDNO OSNOVNO ŠOLO

UVOD

Primarna naloga šole je prenašanje znanja. Ima pa tudi druge zelo pomembne naloge: poskrbeti mora za socialno vključitev učencev, razvijala naj bi sposobnosti ustvarjalnega, samostojnega in kritičnega mišljenja ter usposabljala učence za samozavestno srečevanje z življenjskimi problemi in za njihovo reševanje.

V novi šolski zakonodaji je dana možnost, da se otroci s posebnimi potrebami, ki ob dodatni strokovni pomoči in s prilagojenim izvajanjem lahko dosegajo najmanj minimalne standarde znanja in napredujejo v rednih oblikah izobraževanja, izobražujejo v splošni oz. redni osnovni šoli skupaj z drugimi otroki.
Velikega pomena za integracijo teh otrok je program socialnega vključevanja, ki je enako pomemben kot izobraževalni. Socialna vključenost in sprejetost med vrstniki je eden izmed najpomembnejših motivacijskih dejavnikov tudi za vključevanje v izobraževalni proces in za delovanje posameznika na ravni njegovih sposobnosti in intelektualnih zmožnosti.

Vsi ti otroci imajo pravico do individualiziranih programov vzgoje in izobraževanja, osnovna šola pa mora zagotoviti strokovne delavce za pripravo, izpeljavo in evalvacijo individualiziranih programov.

INTEGRACIJA

Integracija vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je ena od sodobnih tendenc tudi v svetu, predvsem v visokorazvitih deželah. Spremembe so nastale kot posledica kritike segregacije v vzgoji in izobraževanju, saj segregacijska oblika vzgoje pripelje do svojevrstnega etiketiranja, zaznamovanja teh otrok. V razmerah integrirane vzgoje in izobraževanja imajo otroci s posebnimi potrebami večje možnosti socializacije, prav tako otroci brez posebnih potreb pridobijo nove socialne izkušnje.

Prava integracija naj bi bila, ko je integrirani učenec sposoben sodelovati v vseh dejavnostih socialne skupine v katero je integriran. To je odvisno od njegovih sposobnosti in pripravljenosti drugih članov skupine. Otrok naj doživlja med vrstniki občutek varnosti, enakosti, pripadnosti. V obliki socialnega učenja tudi zdravi spoznavajo, da ima vsak član skupine kakšne potrebe.
Za uspešno integracijo so pomembne otrokove psihofizične sposobnosti, odnos družine do otroka in šole, pripravljenost redne osnovne šole za sprejem (učitelji, otroci, starši) in pripravljenost širšega okolja.

INKLUZIJA

Inkluzija je koncept vzgoje in izobraževanja, ki zamisel o integraciji dopolnjuje in nadgrajuje. Zavzema se za razvoj vzgoje in izobraževanja otrok v eni šoli za vse otroke. Je gibanje za drugačno šolo. Inkluzija ali vključevanje se nanaša na vse otroke v razredu, ne le na otroke s posebnimi potrebami, vsak član skupine se mora vključiti, živeti drug z drugim, ne le obstajati drug ob drugem.

Mnoge mednarodne organizacije (Unesco, WHO, Unicef) priporočajo inkluzijo, ki temelji na principih:

- da šole morajo spoštovati učence in jih vključevati v vsa področja življenja v šoli;
- da je priprava na življenje v skupnosti najboljša, kadar se učenci iz različnih okolij in različnih sposobnosti učijo in vzgajajo skupaj ter imajo možnost doseči izobrazbo, ki jim pomaga pri uspešnem življenju v skupnosti;
- da ima vsak učenec s težavami pravico biti v razredu svoje kronološke starosti;
- da ima vsak učenec pravico do individualiziranega izobraževanja, ki omogoča izbiro in je prilagojeno njegovim potrebam (Schmidt, 1999).

Pomembno za inkluzijo je najti takšne metodične rešitve, da bodo vsi učenci doživljali uspešnost in veselje pri učenju, najti način, kako se spoprijeti z neenakostjo, drugačnostjo, predsodki. Inkluzija je priložnost za ustvarjanje bolj humanega, boljšega šolskega sistema, to pa ne pomeni, da smo si vsi enaki, da imamo vsi enake cilje, dosežke ...

Zamisel inkluzije spoštuje razlike, uči tolerantnosti do drugačnih od nas in sprejemanja svoje drugačnosti, kar ni dobro le za otroke s posebnimi potrebami, ampak tudi za vse druge otroke in za vso družbo.

Iz inkluzije izhajajo vrednote, kot so sodelovanje, in ne tekmovanje, soudeležba, in ne prisiljenost, odnosi, in ne izolacija ...
Inkluzija usmerja družbo k več sodelovanja, sprejetosti, prijateljstva ... (Galeša, 1997)

INKLUZIVNA ŠOLA

Inkluzivna šola ali šola za vse učence je z vidika razmer zahtevna in v kratkem času težko uresničljiva, ker šola zahteva spremenjeno vlogo učencev, učiteljev in države, torej spremenjeno hierarhijo vrednot. Otrok je v inkluzivni šoli najpomembnejši, za njim so učitelji, starši in šele nato program (Galeša, 1997, str. 62).

Inkluzijo je mogoče izpeljati le, kadar so vsi udeleženci tega procesa sposobni in pripravljeni delati skupinsko, so deležni podpore, so vloge jasno določene in ko je izdelan dolgoročni načrt ter strategije za njeno izvajanje. Predvsem naj bi pojem vključevanje pomenil večji poudarek kakovosti rednih šol kot celote in za vse učence, ne le za tiste s posebnimi potrebami. Danes se namreč vse bolj izpostavlja, da pri skupnem izobraževanju otrok s posebnimi potrebami in drugih ne gre le za prilagajanje teh otrok prevladujoči kulturi in prevladujočemu sistemu vrednot, temveč gre za vraščanje tega posameznika ali skupine takih posameznikov v novo skupnost z namenom ustvarjati novo celoto. Vključevanje je torej proces vklapljanja v širšo družbo, vendar ob ohranjanju določene stopnje lastne identitete. (Peček, Socialna pedagogika, str. 367)

STALIŠČA UČENCEV DO VKLJUČEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V REDNO OSNOVNO ŠOLO

Ker imamo tudi na naši šoli v redne oddelke vključene otroke s posebnimi potrebami, smo skušali ugotoviti, kaj učenci menijo o vključevanju otrok s posebnimi potrebami v redno šolo. Vključeni so otroci z različnimi posebnimi potrebami. Za nekatere smo že ob vpisu v šolo vedeli, pri nekaterih (največ) pa se je to izkazalo pozneje. V vsakem primeru se pojavijo določene potrebe, problemi in vprašanja, ki jih je treba reševati. Zaradi tega so zelo pomembna tudi stališča učencev do teh otrok.

Stališča smo preverjali z anketo, zato da se bomo glede na dobljene izide lažje orientirali v nadaljnjih pripravah učiteljev in učencev za sprejemanje teh otrok v naše okolje in življenje drug z drugim.

CILJI RAZISKOVANJA

Spoznati smo želeli stališča učencev do drugačnosti ter njihovo poznavanje in razumevanje pojma posebne potrebe, odnos učencev do oseb s posebnimi potrebami in poznavanje problematike oseb s posebnimi potrebami.

METODE DELA

Opis vzorca

Vprašalnik je izpolnjevalo 123 učencev od tretjega do sedmega razreda osemletne osnovne šole.
Od 123 učencev, zajetih v raziska-

vo, je izpolnjene vprašalnike oddalo vseh 123 učencev (100 %).

MERSKI INSTRUMENTI

Za zbiranje podatkov sem uporabila anketni vprašalnik - študijsko gradivo pri predmetu specialna pedagogika oseb s posebnimi potrebami, E. Novljan, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, podiplomski študij Poučevanje na razredni stopnji; vprašanja so v treh sklopih s po več vprašanji oz. trditvami.

POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV

Anketni vprašalnik sem poslala učiteljem razrednikom, ki so ga z učenci dveh tretjih in dveh četrtih razredov, učenci enega petega in enega sedmega razreda izpolnili. Anketni vprašalniki so bili izpolnjeni v letu 2002. Učitelji so učence pred izpolnjevanjem opozorili na podrobnosti, opredeljene v uvodnem delu vprašalnika.

IZIDI IN INTERPRETACIJA

I.

Ali je učencem neprijetno ob osebah s posebnimi potrebami, ali jih poznajo, ali bi se jim ognili, ali bi med njimi izbrali prijatelje in ali poznajo njihove težave v vsakdanjem življenju.

Odgovori so pokazali, da večini učencev (78,86 %) ni neprijetno ob stiku z osebo s posebnimi potrebami. Polovica učencev pozna vsaj tri take osebe. Večina (88,61 %) se jim tudi ne bi izognila, ravno tako bi večina učencev (86,17 %) lahko prijateljevala s sošolci s posebnimi potrebami. Nekoliko več kot polovica učencev (54,47 %) pa ne ve, s kakšnimi težavami se srečujejo osebe s posebnimi potrebami.

II.

Na kaj učenci pomislijo, kaj občutijo, ko pomislijo ali vidijo osebo s posebnimi potrebami.

Ugotavljamo, da učenci ob takšni osebi dobijo več negativnih asociacij (bolna 74 %, 67 % slabotna, 55 % osamljena, 54 % žalostna, 49 % odvisna, nezadovoljna) kot pozitivnih.

III. 1

Razumevanje pojma osebe s posebnimi potrebami

Dobra polovica učencev (54,47 %) šteje za osebe s posebnimi potrebami predvsem gibalno ovirane, gluhe in slepe. Za 14,63 % so to osebe, ki so odvisne, za 13,08 % učencev so to bolni in slabotni ljudje, za 18,66 % učencev pa so to osebe, ki so osamljene, žalostne, imajo drugačne potrebe, so nezadovoljne, dejavne, pametne, tudi osebe, ki pijejo, kadijo ali uživajo mamila.

III. 2

Vedenje učencev ob srečanju z osebo s posebnimi potrebami

53,65 % učencev bi jim pomagalo, če bi bilo potrebno in bi znali ali zmogli, 12,19 % je prijazna do njih, ravno toliko jih pozdravi, se vedejo kot do vseh drugih, 4,06 % učencev pa je ob srečanju osebe s posebnimi potrebami neprijetno. Nizek je odstotek učencev, ki ne čutijo usmiljenja do teh oseb.

III. 3

Razlogi, zaradi katerih učenci ne poznajo oseb s posebnimi potrebami

17,86 % učencev meni, da zato ne pozna teh oseb, ker jih ne živi veliko v njihovem okolju.

III. 4

Poznavanje vzrokov za prizadetost

Trditev ni bila dopolnjena pri vseh anketirancih.

Tretjina učencev (33,38 %) meni, da niso prizadeti, ker so se rodili zdravi, 11,38 % zato ne, ker vidijo, slišijo in se lahko gibajo, 8,94 % ker so normalno razviti, in 5,69 % zato, ker niso imeli nesreče. Do 4 % učencev ni prizadetih, ker niso odvisni, hodijo v normalno šolo, nimajo takih prijateljev ali pa zato, ker jih ni nihče prizadel.

POVZETEK CELOTNE RAZISKAVE

Glede na dobljene podatke ugotavljamo, da so otroci odprti, sprejemajo drugačnost in nimajo predsodkov do oseb s posebnimi potrebami. Termin posebne potrebe razumejo in so delno seznanjeni s težavami, ki spremljajo te osebe v vsakdanjem življenju.

Pripravljeni so sodelovati in se družiti z njimi, vendar imajo malo priložnosti. V svojem okolju jih ne srečujejo veliko, torej nimajo priložnosti, da bi se bolje seznanili z njimi in njihovim načinom življenja. Informacije dobivajo predvsem v medijih, literaturi, šoli, družini in od vrstnikov.

Osebe s posebnimi potrebami jim zbujajo več negativnih občutkov kot pozitivnih: usmiljenje, zdi se jim, da so osamljene, bolne, nekoristne ipd. Menim, da je tako razmišljanje privzeto od odraslih v njihovem okolju in da to ni njihovo razmišljanje na podlagi lastnega poznavanja, povezovanja in razmišljanja.

Otroci si pod osebe s posebnimi potrebami predstavljajo predvsem gibalno ovirane, dolgotrajno bolne, gluhe in slepe ter osebe z motnjami v duševnem razvoju, zelo malokrat pa osebe z drugimi vrstami posebnih potreb. Menim, da zato, ker se naštete osebe s posebnimi potrebami prej prepoznajo med drugimi oz. so vidnejše. Otroci povezujejo vse vrste drugačnosti z boleznijo, nesrečo, odvisnostjo, rojstvom.

SKLEP

Dobljeni izidi kažejo, da imajo osebe s posebnimi potrebami čedalje več možnosti za enakopravno vključevanje v družbo. Mladi rod ima namreč vedno manj predsodkov do drugačnosti in jo sprejema, saj postaja njegov spremljevalec v vsakdanjem življenju, to pa vodi k bolj kakovostnemu življenju vseh skupin ljudi. Osebe s posebnimi potrebami dobivajo vedno več prostora v družbi, več pravic, več samostojnosti in odgovornosti ter so deležne več zaupanja, saj se vsa družba vsak dan bolj zaveda, da živijo z nami tudi drugačni od nas.

Mira Vidmar Kuret,
prof. razrednega pouka,
Osnovna šola Karla Destovnika - Kajuha, Ljubljana

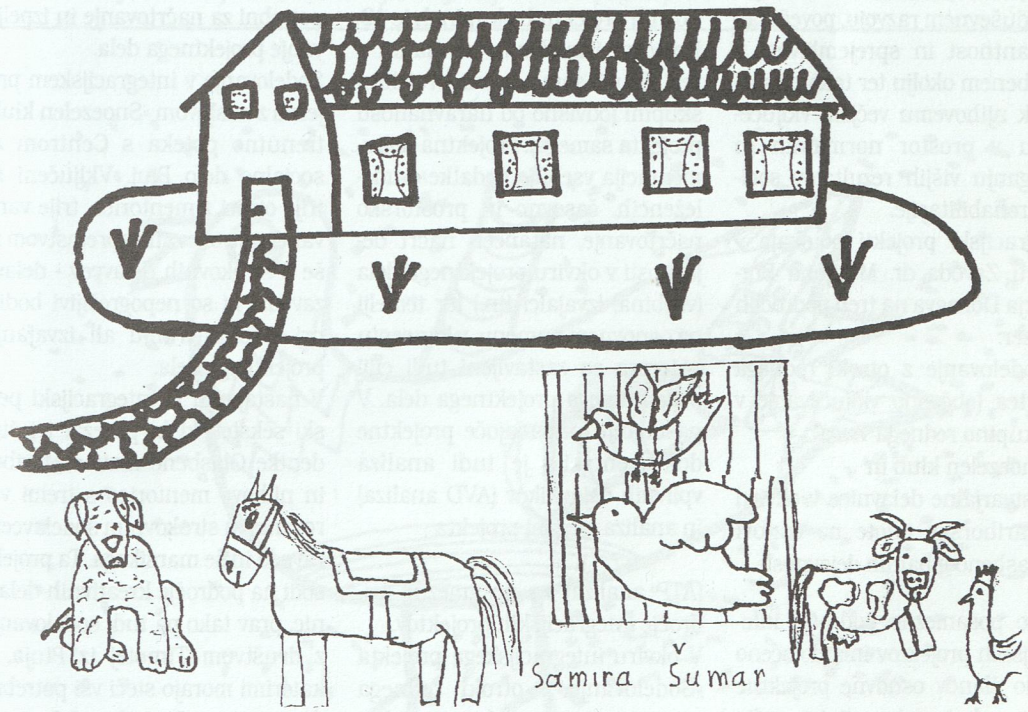

INTEGRACIJA - mi smo za, kaj pa vi?!

Meseca junija 2003 smo s pobudo »Povabilo k sodelovanju« pričeli z iskanjem zunanjih sodelavcev za skupno načrtovanje in izvajanje integracijskih projektov. Prav tako so bile tudi prireditve ob 50. obletnici Zavoda dr. Marijana Borštnarja Dornava velika spodbuda za sodelovanje z nami, saj je pobuda vzniknila pri njih samih.

Namen vseh integracijskih projektov je, da bi z neposrednim sodelovanjem varovancev zavoda in drugih udeležencev v skupnem izvajanju določenih aktivnosti razvijali spoznanje o osebah z motnjami v duševnem razvoju, povečevali tolerantnost in sprejemljivost v družbenem okolju ter tako prispevali k njihovemu večjem vključevanju v prostor normalnih in doseganju višjih rezultatov socialne rehabilitacije.

Integracijski projekti potekajo v okviru Zavoda dr. Marijana Borštnarja Dornava na treh področjih in sicer:

- sodelovanje z otroki rednega vrtca (občasno vključevanje v skupino rednega vrtca),
- snoezelen klub in
- ustvarjalne delavnice v okviru mariborske enote na osnovi glasbeno-gibalnih dejavnosti.

Vsako posamezno področje integracijskih projektov ima določeno število članov osnovne projektne skupine, katero koordinira vodja projekta. Posamezni člani in članice imajo določene funkcije in pristojnosti ter v določenem segmentu skrbijo za nastajanje projektne dokumentacije. Število vseh strokovnih članov v osnovnih projektnih skupinah je 12. Določeni izmed njih so članin v več, drugi samo v eni projektni skupini (odvisno od naravnanosti projekta samega). Projektna dokumentacija vsebuje podatke o udeležencih, časovno in prostorsko načrtovanje, natančen načrt dejavnosti v okviru projektnega dela (vsebina, izvajalci itn.) ter temelji na osnovnem namenu, v konceptu katerega so zastavljeni tudi cilji posameznega projektnega dela. V nastajanju pripadajoče projektne dokumentacije je tudi analiza vplivnih dejavnikov (AVD analiza) in analiza tveganj projekta

(ATP analiza) za posamezno področje integracijskih projektov.

V okviru integracijskega projekta »Sodelovanje z otroki rednega vrtca« trenutno sodelujemo z dornavskim vrtcem in z vrtcem Marjetica iz Ptuja. Vključenih je 67 vrteških otrok in 9 mentoric iz vrtcev, z naše strani pa trije otroci s strokovnim spremstvom in še 8 drugih strokovnih delavcev, ki so potrebni za načrtovanje in izpeljevanje projektnega dela.

Sodelovanje v integracijskem projektu z naslovom »Snoezelen klub« trenutno poteka s Centrom za socialno delo Ptuj. Vključeni so trije otroci z mentorico, trije varovanci s strokovnim spremstvom in še 8 strokovnih delavcev - delavk zavoda, ki so nepogrešljivi bodisi pri strukturiranju ali izvajanju projektnega dela.

V nastajanju je integracijski pevski sekstet, ki bi povezal tri študentke Glasbene matice Maribor in njihovo mentorico s tremi varovanci in strokovnim sodelavcem zavoda in še marsikoga. Ta projekt sodi na področje kreativnih delavnic, prav tako pa tudi sodelovanje z društvom Timotej iz Ptuja, s katerimi morajo steči vsi potrebni dogovori o možnostih sodelovanja.

V Mariboru na področju glasbeno-gibalnih aktivnosti sodelujemo z dvema osnovnima šolama in sicer z osnovno šolo Maks Durjava ter osnovno šolo Borci za severno mejo. Iz vsake šole so v projektno delo vključena tri oz. štiri dekleta, njihova mentorica s sodelujočo učiteljico, z naše strani pa trije oz. štirje uporabniki ter trije strokovni delavci.

Število izvajalcev v integracijskih projektih se bodisi spreminja ali povečuje, saj to oblikujejo same vsebine dejavnosti v integracijskem delu, katere izhajajo iz želja, potreb in možnosti sodelovanja. Če okvirno povzamem se trenutno v okviru Zavoda Dr. Marijana Borštnarja Dornava in pripadajoče enote Maribor v osnovi vključuje 95 zunanjih sodelujočih in 24 notranjih sodelujočih oseb.

Prevladujoče število zunanjih sodelujočih je zgolj posledica sodelovanja z vrtci, saj glede na njihovo naravo dela, če želijo sodelovati, morajo vključiti celotno skupino otrok. V ostalih projektih je število zunanjih in notranjih udeležencev dokaj izenačeno.

Toliko na kratko o nastajanju in trenutnem poteku integracijskih projektov na teh treh področjih.

Kaj pa rezultati? Ti bodo objavljeni v naslednji številki revije, saj je še prezgodaj, da bi karkoli zaključevali.

Kaj pa dosedanje povratne informacije? Pozitivne in pohvale vredne.

Kaj pa razmišljanja in čutenja strokovnih sodelavcev? To vam morajo sami povedati oz. napisati.

Pa moje ...

Hja, kaj naj rečem, pravzaprav zapišem. Vesela sem, da gremo v »svet« premišljeno, dokaj varno in spodbudno, saj sploh ni tako preprosto, kot si to človek sprva predstavlja. Zanima me integracija DA - s kom, kje, kako, kdaj in integracija NE - s kom, kje, kako, kdaj. In seveda, zakaj da in zakaj ne.

Zahvaljujem se vsem strokovnim sodelavcem in sodelavkam za sodelovanje in visoko strokovno oporo ter človečnost v vseh projektnih delih.

Ne vem sicer kdaj to bo, vendar upam, da bo prišel čas, ko bo optimalno možna integracija nekaj samoumevnega oz. življenje samo in je ne bo potrebno več »projektirati«.

Toda nekje je treba začeti in prav je tako! Lep pozdrav!

Vesna Likovnik Gorjup

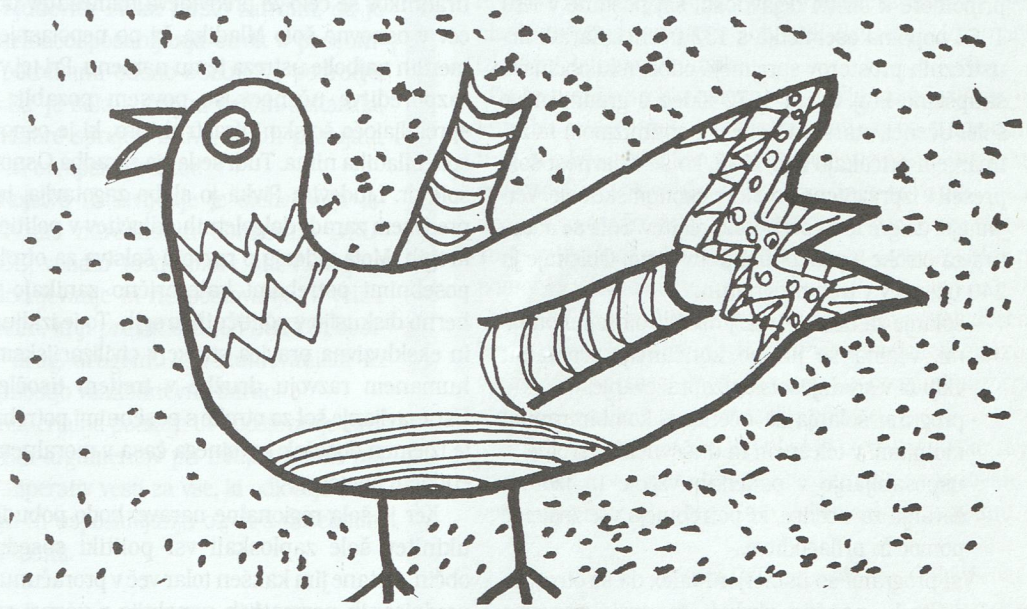

JUBILEJ

PETDESET LET OSNOVNE ŠOLE DR. LJUDEVITA PIVKA NA PTUJU

Ali se njena razvojna pot končuje? Bodo politiki in uradniki šolo preprosto ukinili? Nekateri razumejo integracijo napačno.

Šolska kronika sega s svojim prvim zapisom v daljno leto 1953. S 1. januarjem 1955 postane šola samostojna ustanova s svojim proračunom in ravnateljem Adalbertom Slekovcem. Vse do šolskega leta 1962/63 gostuje v osnovni šoli Mladika. V tem času poučujejo v treh oddelkih trije defektologi: Adalbert Slekovec, Albina Lokar in Marija Ačko. Zanimivo pa je, da imajo učenci na voljo logopedinjo Elizabeto Kovačič, ki jo takratni sekretariat za zdravstvo zaposli v ptujskem zdravstvenem domu.

V šolskem letu 1962/63 pridobi šola najemne prostore v minoritskem samostanu, kar bistveno pripomore k širitvi dejavnosti, saj postane v letu 1966 popolna osemletka s 132 učenci. Zaradi neustreznih prostorov sprejmejo odborniki občinske skupščine Ptuj v letu 1972 sklep o gradnji nove šole. Učenci, starši in učitelji z optimizmom in zaupanjem pričakajo leto 1978, ko se dejavnost šole preseli v izpraznjene prostore ekonomske šole. Verjamejo, da gre le za prehodno rešitev. Šola se adaptira za otroke s posebnimi potrebami. Obiskuje jo 240 učencev v treh programih:

- šolanje za učence z lažjimi razvojnimi motnjami, večina se jih po končanem programu vključi v srednješolsko izobraževanje;
- program šolanja za učence s kombiniranimi motnjami v telesnem in duševnem razvoju;
- usposabljanje v oddelkih vzgoje in izobraževanja za učence, ki potrebujejo vse življenje pomoč in prilagoditve.

Vsi programi so usmerjeni tako, da se otroci in mladostniki naučijo skrbeti za svoje osnovne potrebe ter so pripravljeni za socialne in čustvene zahteve družbe, v kateri živimo.

Za celotno obravnavo učencev skrbijo specialni pedagogi, učitelj telesne vzgoje, likovne, glasbene in tehnične vzgoje. Posebno obravnavo za gibalno motene otroke vodi delovna terapevtka, socialna delavka pa sodeluje s svojim znanjem pri težavah, ki se pokažejo na različnih ravneh pri učencih ali družini.

Nova šolska zakonodaja predvideva integracijo otrok s posebnimi potrebami v osnovne šole, ki jo nekateri napačno razumejo in s pridom izrabljajo. Skandinavski model šolanja, o katerem so nekateri slišali, a ga vsebinsko niso spoznali, bi po razmišljanjih oblikovalcev šolstva prenesli na Ptuj in bi tako postal ptujski model. Ta model pa predvideva ukinitev šole. V načrtovanju občinskih uradnikov se celo že predvideva namestitev učencev v osnovno šolo Mladika, ki po nepojasnjenih merilih najbolje ustreza temu namenu. Pri tej viziji razporeditve učencev se povsem pozablja na spremljajočo šolsko infrastrukturo, ki je osnovna šola Mladika nima. Tudi sedanja zgradba Osnovne šole dr. Ljudevita Pivka jo slabo zagotavlja, in to predvsem zaradi dolgoletnih odločitev v političnih krogih. Moja videnja o razvoju šolstva za otroke s posebnimi potrebami kategorično zanikajo sleherno diskusijo v političnih krogih. To je izključna in ekskluzivna pravica stroke v civilizacijskem in humanem razvoju družbe v tretjem tisočletju. Ustanavljanje šol za otroke s posebnimi potrebami je izjemen dosežek povojnega časa v moralnem in etičnem pomenu.

Ker je šola regionalne narave, bodo pobudi za ukinitev šole zaploskali vsi politiki sosednjih občin. Ostane jim kakšen tolar več v proračunu, po predpisanih normativih napolnijo z učenci svoje lokalne šole, država bo blagohotno sofinancirala kakšnega »asistenta« v razredu, kjer bo učenec s posebnimi potrebami. Pohvalili se bodo z uspešno integracijo, usoda učenca pa bo ostala samo njegova usoda za vse življenje. Izvajanje integracije je namreč preverjeno samo na formalni ravni.

Osnovna šola dr. Ljudevita Pivka je s svojo vsebino in paleto široke izobraževalne in psihosocialne pomoči usposobila rodove mladih, ki so ne glede na gospodarske in družbene razmere našli svojo življenjsko potrditev in samopodobo.

S tem je šola upravičila svojo preteklo, sedanjo in predvsem prihodnjo vlogo pri šolanju otrok s posebnimi potrebami. Dnevna politika, odtujena od posameznikovih resničnih potreb, ne more pavšalno presojati o tako velikih stvareh, kot je šolanje in usposabljanje otrok s posebnimi potrebami.

Ob raznolikem in obširnem gradivu, ki mi ga ponuja šolska kronika, ter kot sooblikovalka utripa in dela Osnovne šole dr. Ljudevita Pivka lahko zatrdim, da je doktrina usposabljanja otrok s posebnimi potrebami etično občutljivo področje, vendar je šola s svojim delom dokazala, da zmore sprejeti izzive, ki jih ponujata čas in evropski prostor.

Rojstvo in življenje je slehernega izmed nas naredilo in oblikovalo DRUGAČE, vendar to ne more biti razlog za podcenjevanje in nespoštovanje. V veliki družini, ki ji pravimo ČLOVEŠTVO, bodimo drug drugemu z razumevanjem in strpnostjo vsakodnevno darilo.

Materialna podlaga in upoštevanje strokovnih argumentov pri izvajanju dela naj bo imperativ vesti za vse, ki odločajo o šolanju in usposabljanju otrok s posebnimi potrebami.

Hilda Slekovec, Sožitje Ptuj

JUBILEJ

SOŽITJE ŠOLE IN DRUŠTVA PETINTRIDESET LET SOŽITJA SEVNICA

Vsi smo si ob pričakovanju rojstva želeli predvsem zdravega otroka. Žal ni vedno tako. Kako boleče je spoznanje, da ima otrok motnje v razvoju, pa vedo le starši, ki se jim je to zgodilo.

Nadvse pomembno je, da se družino, starše tudi od zunaj podpre, prepriča, da je njihov otrok enakovreden drugim, da so zanj številne možnosti, da bo imel prijatelje in se bo vključeval v okolje.

Tega so se pred okroglim številom let zavedeli tudi v sevniški občini z ustanovitvijo društva za pomoč duševno prizadetim osebam, ki se je pozneje poimenovalo Sožitje, društvo za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju.

Osnovna šola Ane Gale v Sevnici, ki izobražuje in vzgaja otroke s posebnimi potrebami, je vsa leta v različnih oblikah sodelovala z društvom Sožitje. Staršem naših otrok ogromno pomenijo seminarji, ki jih organizira to društvo. Ne le da jih seznanja z različnim znanjem z vseh plasti življenja, omogoča jim tudi druženje, izmenjavo izkušenj, lajša vsakdanjik.

Da se ti naši otroci enakovredno vključijo v življenje, jih je treba naučiti nekaterih spretnosti, ki so pomembne tudi za zdravje, zanje pa potrebujejo več časa. Eno takih spretnosti je plavanje. Šola Ane Gale se trudi vsako drugo leto organizirati letovanje na morju za vse otroke. To je velik denarni zalogaj. Vsakokrat nam priskoči na pomoč društvo Sožitje.

Iskrice v očeh naših otrok pa prižiga Sožitje vsak december s pomočjo darov ob Miklavžu, organizaciji praznovanja dedka Mraza skupaj s starši ter drugimi pozornostmi, ki še kako znajo razveseliti učence.

Sožitje je lepa beseda. Vsi bi se je morali globoko zavedati. Vsak je v svojem bivanju enkraten in neponovljiv. V sobivanju in sožitju bogatimo življenja drug drugemu.

Delavci Osnovne šole Ane Gale, Sevnica
Ivanka Žibert

izobraževanje in usposabljanje

KVIZ O ZDRAVJU

Kviz v varstveno-delovnih centrih je prav gotovo dobro znan vsem, kajti v decembru je bil to že sedmi kviz, in sicer četrti nacionalni. In organizatorji vseh smo bili v Varstveno-delovnem centru Saša, v enoti Ježek. Denarno pa nam pomaga Zveza Sožitje, brez katere ne bi mogli izpeljati predtekmovanj in finalnega tekmovanja, ne da bi obremenili posamezni center, ki nima denarja za to dejavnost.

Kviz je ena od dejavnosti v varstveno-delovnih centrih, ki ga posamezni center vključuje v svoje redne programe, saj je ena od oblik vseživljenjskega učenja. Varovanci se vse leto pripravljajo na neko temo, ki je vnaprej dogovorjena. Lani je bila to tema Zdravje. Vse premalo se še zavedamo, kako dragoceno je zdravje.

V začetku leta pošljemo razpis in poziv k sodelovanju, najavimo temo in pošljemo gradivo, iz katerega bodo zastavljena vprašanja na kvizu. Vsak center presodi, ali se bo vključil v to dejavnost ali ne. Mentorji imajo nekaj več dela, sicer pa lahko poteka priprava kot rdeča nit na temo vse leto. Center si lahko organizira različna predavanja z zunanjimi sodelavci, obišče kakšno ustanovo, ki je povezana s temo. Nekateri se celo odpravijo na ekskurzije, ki so povezane s temo. Vse je odvisno od iznajdljivosti in volje. Tako se eno leto poglobimo v eno temo, drugo leto v drugo.

Predtekmovanje v regijah je v tistem kraju, od koder prihaja finalist prejšnjega leta. Iz petih regij dobimo pet finalistov. Ti se potem pomerijo na velikem finalu v Velenju.

Lani smo začeli v Slovenj Gradcu, kjer je prvi finalist postal Varstveno-delovni center Šentjur, enota Slovenske Konjice. Nadaljevalo se je v Tolminu, kjer so se najbolje izkazali varovanci iz Varstveno-delovnega centra Postojna. V Trebnjem so finalisti postali varovanci iz Varstveno-delovnega centra Krško - Leskovec, v Radovljici pa je bila najboljša ekipa iz Varstveno-delovnega centra Zagorje ob Savi. Nazadnje so se pomerili na štajersko-prekmurskem koncu v Dornavi, kjer so v finale prišli varovanci Varstveno-delovnega centra Murska Sobota, enota Gornja Radgona.

Bilo je veliko veselja, v predstavitvah pa so varovanci povedali, da se na kviz prijavijo zato, ker so željni znanja. Ozračje se je stopnjevalo in finalisti so komaj čakali na veliko tekmovanje, ki je bilo šestnajstega novembra lani v novih prostorih Varstveno-delovnega centra Saša, enota Ježek Velenje. Zmagovalec kviza leta 2004 je bil Varstveno-delovni center Zagorje ob Savi. Na

vsa finalna vprašanja so odgovorili brez napake. Drugo mesto so si delile ekipe iz Gornje Radgone, Slovenskih Konjic in Leskovca pri Krškem. Tretje mesto pa so zasedli varovanci iz Postojne.

Po končanem kvizu smo si ogledali muzej premogovništva ter sklenili prijetno druženje v Restavraciji Jezero.

Veselje varovancev in njihova samopotrditev je tisto, zaradi česar je organizacija kviza vredna truda. Organizatorji pa ne počivamo. Razmišljamo že o novem kvizu v letu 2005. Oblikujemo temo, ki bo blizu varovancem in ki jim bo razširila znanje in vedenje na področju vseživljenjskega učenja. Prav gotovo bo kaj o Sloveniji, o poznavanju pokrajine, o etnoloških značilnostih in še o čem, česar o naši lepi domovini še ne vemo. Kako natančno bo videti, pa drugič ...

Darja Fišer

Društvo Sožitje Bela krajina

Vikend seminar v Dolenjskih Toplicah

Iz društva Sožitje so nas povabili na seminar v Dolenjske Toplice. Srečali smo se člani sedmih družin z namenom druženja, medsebojnega spoznavanja, menjave izkušenj, pridobivanja informacij in novega znanja.

Predavateljica gospa Brigita Nojič je med drugim poudarila, da imajo osebe z motnjami v duševnem razvoju pravico do splošnega odločanja v odraslosti in starosti. Pravico imajo izražati in uveljavljati svoje želje in potrebe in živeti v partnerski skupnosti. Sorodniki in vzgojitelji jih moramo le usmerjati, voditi. Iskati moramo njihova močna področja in jih učiti tistih spretnosti, ki jih zmorejo narediti.

Konkretne napotke, kako pomagati osebam, ki živijo v partnerski skupnosti, je podal ginekolog dr. Aleš Pišek. Poudaril je pomen vzgoje, skrbi in vodenja deklet, ko postanejo žene, in dečkov, ko postanejo fantje.

Na seminarju nas je gospod Roman Matjašič seznanil z učinki Bownove terapije na naše zdravje. Ob konkretnih predstavitvah smo spoznavali sprostitvene tehnike za zdravo življenje.

V Sloveniji je skrb za osebe s posebnimi potrebami zelo napredovala. Vedeti pa moramo, kje lahko poiščemo pomoč, seznanjeni moramo biti s pristojnostmi posameznih institucij, spremljati moramo zakonodajo. Nekaj usmeritev in informacij nam je podala gospa Majda Vrh.

S sproščenih pogovorov na seminarju so nas izkušene pedagoginje Nada, Cvetka in Alenka vodile skozi likovne delavnice, po plesišču pa naši varovanci. Tudi pri dvainsedemdesetih letih je ples užitek.

Bernarda Hozjan, Tinetova sestra

OBVESTILO

Postopek za stomatološke posege v popolni anesteziji (narkozi)

Po dolgotrajnih postopkih smo navsezadnje dosegli, da nam in našim otrokom ne bo več treba v Ljubljano, ker bodo te storitve prav tako dobro, če ne še bolje opravili v Zdravstvenem domu Maribor, v novih prostorih na Kneza Koclja (Svetozarevska 21).

Postopek:

1. Najprej se je treba javiti zavarovančevemu osebnemu zobozdravniku, ki ugotovi, ali je poseg v narkozi potreben, in napiše napotnico.
2. Če naš otrok ali varovanec takšnega zobozdravnika nima, se morate z njim (in potrjeno zdravstveno kartico) javiti v zobni ambulanti **dr. Sabine Ajdnik**, ob poprejšnjem dogovoru po telefonu **02/250 75 45**. Delovni čas ambulante za našo populacijo je **vsako sredo med 8. uro in 11.30**. Tamkaj vam bodo napisali napotnico.
3. Po prejemu napotnice pokličete **sestro Maksimovič**, ki je odgovorna za čakalno listo in vas bo vodila naprej (telefonska številka je **041/425 357),** ter počakate, da pridete na vrsto. In to je vse!

Upam, da smo s tem veliko pridobili, ne samo v Mariboru, temveč v vsej severovzhodni Sloveniji.

Rajko Došler,
Medobčinsko društvo Sožitje Maribor

izobraževanje in usposabljanje

ŠOLA ZA ŽIVLJENJE V DOLINI TOPLE NA KOROŠKEM

Pravijo, da moraš rože sreče saditi sam, mi pa smo jih v Šoli za življenje sadili skupaj.

Kje? V naročju mogočne Pece, kjer počiva kralj Matjaž, v dolini Tople pri Črni na Koroškem.

Za koga? Za učence oddelkov vzgoje in izobraževanja Zavoda za usposabljanje Janeza Levca iz Ljubljane.

Zamisel o taboru oz. Šoli za življenje smo začeli uresničevati že v začetku septembra na sestankih s starši, s pogovori z mladostniki in z organizacijo bivanja v počitniški hiši Zavoda za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem. Namen našega tabora je bil prispevati k razvoju samostojnosti vsakega posameznika, njegovi komunikaciji, razvoju socializacije, spoznavanju ter raziskovanju narave in življenja v njej. Pozitivno samopodobo smo oblikovali z različnimi interakcijskimi igrami (npr. mreža želja), pri katerih smo upoštevali eno izmed človekovih potreb – potrebo po zabavi.

Šole za življenje se je udeležilo deset mladostnikov, starih od štirinajst do dvajset let, dve učiteljici defektologinji in psihologinja.
Poseben poudarek je bil na delovni vzgoji, saj so mladostniki sami pripravljali dnevne obroke, pomivali posodo, postiljali postelje, skrbeli za svojo osebno higieno pa tudi za čistočo vse hiše.
Mladostniki so bili zelo motivirani za vse dejavnosti in pozitivno naravnani. Vsak dan so živeli v pričakovanju nečesa novega, zanimivega. Vrstila so se

razna presenečenja, pohvale in nagrade.

Naši dnevi v Topli

Ne boste verjeli, ampak že prvi dan so nas pričakale drobne snežinke in nežno pobeljene smreke. Seveda nas to ni pregnalo nazaj v Ljubljano, ampak smo se takoj potem, ko smo se namestili, odpravili na prvi potep po bližnji okolici. Sprehodili smo se kar mimo krav po travniku do lovske opazovalnice, zapuščenega rova v rudnik ter si nazadnje ogledali dve kmetiji in strojno molzenje krav.
Drugi dan smo se prebudili v oblačno in megleno jutro. Po zajtrku smo v gozdu nastavili kozarčke za različne drobne živali (vanje smo dali košček solate, sira, mesa). Le kaj bomo našli drugi dan v kozarčkih, smo se spraševali.
Po pogovoru s poznavalcem gob smo se razdelili v dve skupini, se razkropili po gozdu in nabrali gob za lepo razstavo, ki smo jo pripravili pred našo hišo. Po gobjem golažu, ki ga nam je skuhal gospod Franc, smo se pogovarjali o prijateljstvu in se zabavali ob družabnih igrah. Večer smo končali z nočnim pohodom s svetilkami, ki so ga mnogi mladostniki že težko pričakovali.

Naslednji dan nas je orientacijska igra lov za skritim zakladom popeljala do vrečk presenečenja. Po puščicah, ki nam jih je nastavila druga skupina, smo iskali skriti zaklad.
Iz gozda smo prinesli »pasti«, ki smo jih nastavili prejšnji dan. Pod povečevalnim lončkom smo opazovali ujete živalce: pajke, strigalice, mravlje ..., ki smo jih pozneje vrnili naravi. Z uporabo priročnikov smo te živalce poimenovali in jih narisali v svoje dnevnike. Za vse nas je bilo to opazovanje veliko doživetje.
V meglenem popoldnevu pri dveh stopinjah Celzija smo se seznanili z osnovami lokostrelstva in še tekmovali v tej panogi. Zmagovalci so seveda prejeli nagrade.
Večer smo popestrili s tabornim ognjem, pečenjem hrenovk na palicah in petjem.

Četrti dan smo si z vlakcem, oblečeni v rudarske obleke, ogledali rudnik svinca in cinka v Mežici, ki je sedaj urejen kot muzej.
Sklepni večer smo preživeli ob svečah s podelitvijo pohval in nagrad, ob poslušanju glasbe in plesu.

Zadnji dan smo po zajtrku lepo pospravili našo hišo in se z dvema kombijema odpeljali proti Ljubljani. Pred šolo smo zagledali vesele obraze staršev, ki so nas že nestrpno pričakovali.

V naslednjih dneh smo v šoli pripravili razstavo fotografij, dnevnikov in izdelkov, ki smo jih naredili iz naravnega materiala. O vseh doživetjih smo poročali tudi po šolskem radiu. Pozitivne misli, ki smo jih izrekali v Topli, pa smo napisali na plakat.
Utrjevali smo vezi zaupanja in prijateljstva ter se učili drug od drugega. Prepričani smo, da je vsak izmed nas v tej Šoli za življenje veliko pridobil. Postali smo bogatejši za mnogo izkušenj in prijetnih doživetij.

Saša Uršnik, Milena Lesar, Helena Može

ZAPISANO V DNEVNIKU

Mladostniki so si po končanem taboru zapisali svoje vtise v dnevnik.

Najbolj všeč mi je bilo:
- nočni pohod s svetilkami (Sandi, Manca, Goran, Domen R.),
- lokostrelstvo, skrivanje ob gozdu, taborni ogenj, nabiranje gob in skriti zaklad (David),
- ogled rudnika Mežica (Domen F.),
- taborni ogenj, ples (Domen R.).

Najbolj smešno je bilo:
- ko smo se skrivali ponoči (Domen R., Manca),
- ko so krave strmele v nas (Sandi, Robi),
- ko smo se žgečkali (David).

Najzanimivejše je bilo:
- nastavljanje pasti in opazovanje malih živali (Goran, Manca),
- rudnik Mežica (Robi),
- lokostrelstvo (Sandi).

Najbolj me je razjezilo:
- megla (Sandi),
- ko je bilo treba pomiti toliko posode (Robi, Domen R.),
- slabo vreme (Domen F.),
- ko sem moral vstati ob 7.30 (David).

V DOMU STAREJŠIH OBČANOV

Danes mineva leto, odkar sem oskrbovanka v domu starejših občanov. Kako je tu, sem v Naš zbornik napisala že v drugi lanskoletni številki. Zanima pa me, kako je z življenjem oseb z motnjami v duševnem razvoju v drugih domovih. Imenovala jih bom naši prijatelji, ker se mi kratica OMDR upira. V našem domu jih je deset.

Dom v Ajdovščini je eden manjših, kar je vsekakor prednost. V bližini doma je tudi varstveno-delovni center. Iz doma si vozijo kosilo. Predsednica društva Sožitje, ki je bila vrsto let zaposlena tu, stanuje blizu našega doma.

Kmalu po mojem prihodu v dom je bil občni zbor društva Sožitje. Na mojo pobudo se nam je pridružila tudi direktorica doma in obljubila sodelovanje. Od desetih prijateljev so imeli le trije urejeno članstvo v društvu - tisti trije, ki so v domu z materami. Drugi so obojestranske sirote in stari več kot petdeset let. Domska socialna delavka je vsem skrbnikom poslala obširno pismo o namenu in delovanju društva, telefonsko številko in nasvet, kam naj se obrnejo po informacije. Nihče od njih se ni odzval. Vzela sem si čas in vse skrbnike »pocukala za rokav«: nekatere po svojem mobitelu, z drugimi pa sem se pogovarjala v času obiskov. Tako so vsi vpisali svoje varovance v društvo, enega pa je že pred leti »posvojila« kar neka oskrbovanka iz doma in ga tudi včlanila.

Ko je pred dvajsetimi leti kot nepomična prišla v dom, je pri vratih zagledala prestrašenega fanta, ki ni znal govoriti. Zasmilil se ji je, on pa je začel skrbeti zanjo. Vozi jo, daje na voziček in z njega, navadil se je pomagati tudi drugim oskrbovancem doma in osebju. Rad prevaža vse vrste vozičkov: invalidske, servirne, čistilne. Postal je ljubljenček doma. Nepismen je, a vnet ministrant pri domskih mašah. Za prireditve pripravlja stole.

Dva prijatelja, moški in ženska, odhajata iz doma na delo v varstveno-delovni center. Drugi imajo svoje drobne naloge in so tako v resnično pomoč osebju. Hodijo pa tudi na terapijo, telovadbo, ročna dela.

Petdesetletna vdova, ki je nekoč obiskovala varstveno-delovni center, izdeluje zelo lepe gobeline. V domu si je našla partnerja, ki je hudo zbolel. Skrbi zanj, ga hrani, vozi z vozičkom in miri, ko povzroča drugim oskrbovancem sitnosti.

Eden od prijateljev z navdušenjem pomaga v pralnici, druga poje v pevskem zboru. Sama skrbim za svojo pastorko Mijo, ki je tudi v domu, že petinštirideset let, poleg nje pa imam v sobi gibalno ovirano prijateljico, ki je enake starosti kot Mija. Občutek imam, kot da imam tu dve hčerki, in z obema se dobro razumem, le da druge ne morem jemati ven, ker hodi le s hojico. Vsak od teh prijateljev si je dobil kakega zavetnika in vsi se s sostanovalci dobro razumejo. Na novo mi je uspelo včlaniti v društvo tudi neko strežnico in njeno sestro, ki je v domu, tako da bosta lahko šli tudi onidve kam na izlet ali na praznovanje. Le glede čevljev, ki jih ne more obuti, moramo še nekaj ukreniti.

Vsi moji prijatelji hodijo v Ajdovščino ali Vipavo na srečanja skupine Vera in luč, prostovoljci pa poskrbijo za prevoz. Obiskujemo tudi skupino za samopomoč v domu.

Zelo me zanima, kako so stvari urejene po drugih domovih za ostarele. Sama mislim, da je za starejše »prijatelje« domska oskrba primernejša kot bivalna skupnost. Starajo se, čakajo jih razne bolezni, ob koncu tedna se nimajo kam zateči. Če so v domu, ne občutijo osamljenosti.

Nada Kostanjevic, Dom starejših občanov Ajdovščina

Projekt Comenius

Predstavili smo jim delček Slovenije

Osnovna šola Gustava Šiliha se je v šolskem letu 2002/03 vključila v mednarodni projekt Razvoj metod in možnosti za podajanje znanja o življenju ljudi v Evropi in o njihovem jeziku – Comenius. Na koncu preteklega šolskega leta smo na šoli sprejeli nalogo gostitelja učencev iz Nemčije, Španije in Švedske, ki obiskujejo programe šol s prilagojenim programom.

Na njihov prihod smo se temeljito pripravili. Dogovorili smo se, da posamezne razredne in predmetne skupnosti prevzamejo celodnevno zaposlitveno odgovornost za goste.

Prehodili so Gozdno učno pot Pohorje, se odpravili na izlet po Sloveniji in se preizkusili v tehnični delavnici. Skupina predmetnih učiteljev tehnike in tehnologije se je začela za srečanje pripravljati kmalu po novem letu. Dogovorili smo se, da bomo v tehnični delavnici izdelali izdelke, ki pomenijo posebnost naše dežele. Skupaj z učenci smo se odločili za prikaz izdelave klopotca, ki predstavlja vinorodne pokrajine v Sloveniji, ter za prikaz izdelave kozolca, ki je značilnost Gorenjske. Seveda pa teh izdelkov ni mogoče izdelati v enem dnevu, zato smo se odločili, da z gosti izdelek samo dokončamo.

Učenci sedmih in osmih razredov so v treh mesecih izdelali štirideset klopotcev in štirideset kozolcev. Za goste pa je ostala še izdelava repov pri klopotcih, ki so potrebni za obračanje klopotcev s pomočjo vetra, pri kozolcih pa so izdelali streho in napis Maribor 2004. S sodelavci smo pripravili proizvodno dokumentacijo in operacijski list za izdelke v nemškem in angleškem jeziku.

Gostom smo predstavili tudi uporabo teh izdelkov v Sloveniji. Presenetljivo je bilo navdušenje in zanimanje gostov za izdelke. Vsak udeleženec srečanja si je za spomin vzel s seboj po en izdelek.

Ko smo si z gosti naslednji dan ogledali Notranjsko, Postojnsko jamo in Gorenjsko, so bili vsi nepopisno presenečeni, ko so zagledali številne kozolce na gorenjskih travnikih.

Tudi ozračje je med potekom dela bilo čudovito, pa čeprav smo bili iz različnih dežel in različnih govornih območij, smo se kljub temu delovno lahko sporazumevali. Med učenci so se stkale prijateljske vezi, marsikdo se je naučil tudi nekaj tujih besed in strokovnih izrazov.

Alojz Zemljič, Osnovna šola Gustava Šiliha, Maribor

OTROCI Z MOTNJAMI POZORNOSTI

Seminar prof. dr. Stephena Viole

Konec septembra smo v organizaciji društva Bravo (društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami) ter Svetovalnega centra v Ljubljani gostili prof. dr. Stephena Violo s College of Education v Missouriju. Profesor nam je v zanimivem, raznolikem in poučnem seminarju predstavil izhodiščno delitev motenj pozornosti, ki se razlikuje od uveljavljene delitve, kakršno poznamo in uporabljamo tudi pri nas (otroci s pomanjkljivo pozornostjo - ADD in otroci s hiperkinetično motnjo - ADHD). Otroke je razdelil v skupino hipersenzitivnih in skupino hiposenzitivnih. Oboji so lahko hiperaktivni, ker se ali premalo ali pa preveč vzburijo. Tisti, ki se premalo vzburijo, iščejo načine, kako si bodo sami povišali raven pozornosti, in so zaradi tega za okolico hiperaktivni. Ti otroci se lahko dobro odzivajo na zdravilo ritalin. Zanje uredimo okolico tako, da imajo okrog sebe veliko posterjev, tabelskih slik in tabel, da dobivajo veliko avditivnih in vizualnih spodbud od učitelja in sošolcev, stimulacij z obilico dražljajev (branje v gugalniku, stiskanje žogic med poukom, sedenje na velikih žogah), učenje ob hitri glasbi. Druga skupina otrok, hipersenzitivni, se lahko hitro razburijo, zato se umikajo od motečih dražljajev in so lahko videti avtistični in opozicionalni. Ti otroci se lahko dobro odzivajo na zdravilo strater. Razred uredimo tako, da otrok sedi sam, ob steni z malo dražljaji. Hipersenzitivni otrok potrebuje veliko praznega prostora okrog sebe, stalno razporeditev, stalen sedežni red, strukturo in rutino pri učenju ter tihi kotiček za premor.

Glede na navedeno delitev je predavatelj oblikoval pri svojem ambulantnem in raziskovalnem delu model diagnostike, svetovanja in terapije za otroke, njihove starše, sorojence in učitelje. Predstavil je klinični intervju in različne ocenjevalne lestvice (nekatere je med seminarjem prevajalka mag. Neža Rojko že prevedla), ki so v fazi diagnosticiranja motnje ter načrtovanja pomoči nujno potrebni instrumenti.

S predavateljem smo se spraševali, zakaj naraščajo motnje pozornosti v šolah. V Združenih državah Amerike je od 8 do 10 odstotkov šolskih otrok, ki imajo diagnozo motenj pozornosti. Več je tistih, ki izhajajo iz okolja z višjim socialno-ekonomskim statusom. Pričakovanja staršev in učiteljev po večji količini znanja, ki naj bi jo otroci pridobili v kratkem času, so se zvečala. Poleg tega je učni program zasnovan tako, da je med samim učenjem premalo gibanja. V družbi nasploh se spodbuja kratkotrajna pozornost. Starši, ki imajo otoke s tovrstnimi motnjami, želijo hitro diagnostiko, hitro obravnavo in hiter učinek, torej »zdravilo«, ki bo ozdravilo njihovega otroka. Farmacevtska industrija tudi spodbuja medikacijo.

Glavnino seminarja je predavatelj posvetil dejavnikom, ki blažijo motnjo, in razvoju sposobnosti, ki so pri teh otrocih močneje razvite (telesno-kinestetične in glasbeno-ritmične sposobnosti). Telesno-kinestetične spretnosti razvijamo pri različnih šolskih predmetih (družboslovje, naravoslovje) z igranjem vlog, uporabo mimike, spodbujamo učenje z eksperimentiranjem, izražanje čustev s telesom, uporabo gibalnih odmorov, uporabo gline, izdelovanje maket ter dejavnosti, ki pomagajo avtomatizirati, npr. poštevanko. Glasbeno-ritmične sposobnosti razvijamo s pisanjem pesmi, rapov in popevk, z učenjem instrumenta, uporabo melodij za zapomnitev, uporabo glasbenih kaset, ki utrjujejo šolsko snov.

Predavatelj nam je predstavil strategije, ki zmanjšujejo neustrezno vedenje po vedenjsko kognitivni terapiji, predstavil je trening socialnih spretnosti, trening obvladovanja stresa in jeze ter trening sposobnosti vživljanja. Poudaril je tehnike sproščanja, masaže in bio-povratne informacije.

Ustavil se je pri stopnjah, ki jih morajo preiti starši pri sprejemanju otroka z motnjo pozornosti. Tudi učitelji in defektologi, ki učijo otroka, gredo lahko skozi iste faze kot starši. Pogosto so depresivni in na enem delovnem mestu ne zdržijo več kot pet let. Zato predavatelj predlaga model, ki je uveljavljen v njegovem delovnem okolju. Defektologi vsakih nekaj let spremenijo svoje delovno mesto in delajo z otroki brez težav ter tako zopet uravnotežijo svoja pričakovanja.

Tudi sorojenci imajo lahko težave, ker nimajo pravih informacij o bratu ali sestri ali ker se starši z njimi ne pogovarjajo odkrito o skrbeh, žalosti, jezi in frustraciji. Starši imajo pogosto občutek, da se jim premalo posvečajo, vendar velja načelo: vsakomur toliko, kolikor potrebuje. In nekateri otroci potrebujejo več podpore ali pogovora ali bližine kot drugi ali na drugačen način.

Profesor Viola je predstavil še desettedenski program starševskih skupin, ob katerem poteka tudi individualno terapevtsko delo s posameznim parom. Program vsebuje predelavo neustreznih odzivov staršev na otrokovo vedenje in učenje dobrih neverbalnih tehnik, ki vsebujejo naslednje stopnje: ostanem miren, gledam otroka v oči, ko govorim z njim, uporabljam ustrezne gibe, dotaknem se otroka, kako obvladujem prepir, da presežem tehniko pokvarjene plošče, kako otroke pohvalim, nagradim in kakšne so primerne posledice za določeno vedenje. Povedal je še nekaj podatkov o podpornih skupinah za starše, ki razvijajo programe za usposabljanje voditeljev teh skupin.

In kakšna je napoved motenj pozornosti po predavateljem mnenju? Pri 30 do 50 odstotkih otrok se stanje zboljša, ker se naučijo ustreznejših vedenjskih strategij ali se stanje fiziološko popravi.

Seminar je bil bogat, poln podatkov, pomenil je potrditev naših pogledov, usmeritev in skupinskega dela ter je marsikateremu udeležencu dal novih moči in zamisli za delo z otroki, starši in učitelji.

Tanja Černe, prof. def.
Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana

Svet Fundacije za **financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij Slovenije** je konec decembra lani sprejel svojo odločitev za sofinanciranje v letu 2005.
Zveza Sožitje bo predvidoma prejela za redno dejavnost in socialne programe na državni in lokalni ravni enako denarja, kot ga je prejela lani. To pomeni, da bomo lahko v letošnjem letu razpisali približno enak obseg programov kot lani. Novost je v sklenitvi pogodbe, s katero se obvezujemo sredstva uporabiti samo v odobrene namene. Podobne pogodbe bomo morali skleniti tudi z našimi društvi za tisti del, ki je financiran iz sredstev FIHO.

●●●

Razpis za letošnje družinske programe in programe vseživljenjskega učenja za osebe z motnjami v duševnem razvoju je pripravljen. Trinajstega januarja smo imeli v Ljubljani posvet vseh naših društvenih predstavnikov, kjer smo ta razpis še dodatno predstavili.

●●●

Delovna skupina v okviru Sveta invalidskih organizacij pospešeno pripravlja **novo pogodbo o ustanovitvi Nacionalnega sveta invalidskih organizacij.**

●●●

December je bil zelo razgiban mesec, saj je večina naših društev pripravila različna **praznovanja**. Odziv članstva je bil zelo velik, saj vsi skupaj ocenjujemo, da je bil obisk tokrat največji doslej. Tudi v manjših društvih je prišlo od sto do dvesto ljudi, v večjih pa še bistveno več.

●●●

Že **v februarju se začenjajo prvi vikend seminarji** nekaterih društev. Pričakujemo, da bo tudi letos te oblike izobraževanja za družine pripravilo več kot štirideset društev.

●●●

Starši, ki so izkoristili možnost za pridobitev **statusa t. i. družinskega pomočnika,** nam sporočajo, da so težave pri plačevanju, saj nekatere občine odklanjajo plačilo. Za vzrok navajajo pomanjkanje denarja. Zveza Sožitje je o teh primerih že obvestila Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve z zahtevo, da se nastali položaj čimprej uredi.

●●●

Novi minister za delo, družino in socialne zadeve mag. Janez Drobnič je sprejel konec lanskega leta vse predstavnike invalidskih organizacij. Obljubil je, da bo s svojo novo ekipo **nadaljeval socialno politiko prejšnje vlade.**

●●●

Razpis za podelitev koncesij s področja varstveno-delovnih centrov in bivalnih skupnosti, ki se je končal 3. januarja, ni bil uspešen, saj večina kandidatov ni v celoti zadostila vsem formalnim pogojem. To pomeni, da bo razpis ponovljen, žal pa tudi to, da se bo sama podelitev novih koncesij časovno zamaknila.

●●●

Tradicionalna **glasbena revija Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo,** na kateri vsako leto nastopa zelo veliko oseb z motnjami v duševnem razvoju, bo letos organizirana že petnajstič. Tokrat bo v Domžalah, organizacijsko pa jo bo izvedla Osnovna šola Roje.

Pripravil: Tomaž Jereb

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO

- Brat ali sestra v vlogi skrbnika
- Brezplačno zdravstveno zavarovanje, prevozni stroški in spremljevalec
- Izobraževanje na domu

■ VPRAŠANJE:

Večkrat smo postavljali vprašanja, zakaj se po smrti staršev, ko postane skrbnik osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju brat ali sestra te osebe, to ne upošteva kot olajšava pri napovedi dohodnine. Staršem se je to namreč upoštevalo, sestram in bratom pa kljub uradnemu skrbništvu ne. Ali se bo po novi zakonodaji to le spremenilo?

■ ODGOVOR:

Po zakonu o dohodnini, ki je bi objavljen v Ur. l. RS št. 54 z dne 20. 5. 2004, se po 109. členu tega zakona za vzdrževanega družinskega člana šteje tudi za delo nezmožen otrok v skladu s predpisi o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ne glede na starost.

Za otroka se šteje lasten otrok, posvojenec, pastorek oziroma otrok zunajzakonskega partnerja. Za otroka se šteje tudi vnuk, če ima zavezanec pravico do posebne olajšave za enega od njegovih staršev ali če vnuk nima staršev ali če zavezanec skrbi zanj na podlagi sodišča. Za otroka se šteje tudi sestra ali brat, če zavezanec skrbi zanj na podlagi sodbe sodišča.

■ VPRAŠANJE:

Ali še velja brezplačno zdravstveno zavarovanje za osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju? Kako je s povrnitvijo prevoznih stroškov pri bolnišničnem zdravljenju? Ali je še možna tudi uveljavitev dodelitve spremljevalca?

■ ODGOVOR:

Zavarovanci po Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju so vse osebe s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki prejemajo nadomestilo po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih odraslih oseb, če niso zavarovane iz drugega naslova.

Otrok, ki postane popolnoma in trajno nezmožen za delo do dopolnjenega 18. leta starosti do konca rednega šolanja, je zavarovan kot družinski član, dokler traja takšna nezmožnost.

Zavarovane osebe imajo pravico do povračila prevoznih stroškov če morajo potovati k zdravniku ali v zdravstveni zavod v drug kraj, ker v kraju zaposlitve ali stalnega prebivališča ni ustreznega zdravnika ali ustreznega zdravstvenega zavoda, ali pa v primeru, da jih osebni zdravnik, zdravstveni zavod ali zdravniška komisija napoti ali pokliče v kraj zunaj stalnega prebivališča ali kraja zaposlitve.

Povračilo prevoznih stroškov pripada za najkrajšo razdaljo do najbližjega zdravstvenega zavoda oziroma zdravnika po ceni javnega prevoza. Zavod določi znesek, do katerega se ti stroški ne povrnejo.

Če ni javnega prevoza ali ko zahteva zdravstveno stanje zavarovane osebe drugačen prevoz, se odobri ustrezen prevoz ali se povrnejo stroški v višini, ki jo določi zavod.

Pravico do povračila potnih stroškov ima tudi spremljevalec zavarovane osebe, če tako odloči osebni zdravnik ali zdravniška komisija.

Za otroke do dopolnjenega 15. leta starosti in starejše težje ali težko duševno ter telesno prizadete otroke in mladostnike se šteje, da potrebujejo spremljevalca.

■ VPRAŠANJE:

Kakšen je postopek za uveljavljanje pravice do izobraževanja na domu za otroke s posebnimi potrebami?

■ ODGOVOR:

Vlogo za izobraževanje učenca na domu starši vložijo pri pristojni območni enoti Zavoda Republike Slovenije za šolstvo najmanj pol leta pred začetkom šolskega leta. Izobraževanje na domu se lahko začne izpeljevati le z začetkom šolskega leta.

Nevenka Ljubič, pravnica

NOVOSTI IZ ZAKONODAJE

Sklep o zneskih dodatka za pomoč in postrežbo

Na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se od 1. decembra 2004 na novo določi dodatek za pomoč in postrežbo za najtežje prizadete upravičence in znaša 82.281,33 SIT.

Dodatek za pomoč in postrežbo za opravljanje vseh osnovnih življenjskih opravil od 1. decembra 2004 znaša 57.596,93 SIT.

Dodatek za pomoč in postrežbo za opravljanje večine življenjskih opravil od 1. decembra 2004 znaša 28.798,46 SIT.

Upravičenci do zgoraj navedenih zneskih so prejemniki družinske pokojnine po enem izmed umrlih staršev po odločbi Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Upravičenci, ki prejemajo nadomestila za invalidnost in dodatek za tujo nego in pomoč po odločbi centra za socialno delo, pa bodo imeli valorizacijo zneskov po objavi v Uradnem listu RS od 1. aprila 2005.

PSIHOLOŠKI KOTIČEK

Alenka Pori, univ.dipl. psihologinja, družinska terapevtka

Spoštovani!

Z možem sva pred težko odločitvijo. Imava sina, starega sedem let, ki mu gre v šoli težje. Učiteljica pravi, da ne bo zmogel minimalnih standardov za prehod v drugi razred. Je tudi bolj živ otrok. Že v predšolskem obdobju je bil počasnejši v vrtcu, zato so vzgojiteljice predlagale, da naj ga pregleda posebna komisija, ker da bo imel v šoli verjetno težave. Z možem sva privolila, s težavo, če sem iskrena. Na pregledih, ki so sledili, sva z možem doživela pravi šok, saj so trije od strokovnjakov govorili o možnosti prešolanja na šolo s prilagojenim programom. To se nama je zdelo preprosto grozno. No, potem je le dobil štiri ure dodatne pomoči in se je všolal v redno šolo. Sedaj pa se tu zapleta. Vem, da je malo drugačen kot drugi otroci, da se ne zanima za šolo, tudi govori še ne čisto dobro, a da bi moral na tisto šolo, tega se res bojim. V našem sorodstvu nihče ni hodil v takšno šolo, pa so se nekateri otroci tudi bolj slabo učili. Tudi v naselju, kjer stanujemo, ni kakega takega otroka. Prijateljica, ki se spozna na zakone, nama je povedala, da brez najinega privoljenja sina ne morejo prešolati na drugo šolo.

Kako naj se odločimo?

S spoštovanjem Mama Iris

Draga mama Iris!

Zelo razumem vašo stisko (in moževo). Čutim bolečino, ki jo doživljata. Ne morem vama je odvzeti, lahko pa z vama podelim nekaj izkušenj in znanja, ki sem jih z leti pridobila.

Sprejemanje tega, da je otrok počasnejši pri učenju kot drugi, da je živahnejši, skratka, da je nekoliko drugačen od vrstnikov, je težko za vse starše. Tudi za vas je verjetno bilo. Zdi se mi namreč, da ste se s tem že sprijaznili.

Tisto, kar gloda v vas, pa je vprašanje, ali verjeti vzgojiteljicam iz vrtca, trem strokovnjakom iz komisije in učiteljicam iz šole, ki menijo, da sin kljub dodatni pedagoški pomoči ne bo zmogel programa redne osnovne šole. Na drugi strani tega vprašanja pa se vsiljujejo misli, kot: zakon dopušča, da vaš otrok obiskuje redno osnovno šolo, pa strah »kaj si bodo sosedje mislili o nas, kaj bodo rekli sorodniki, če ga damo na tisto šolo«. Globoko v vas pa je verjetno še privzgojen (brez vaše krivde) predsodek pred tako imenovano posebno šolo oz. šolo s prilagojenim programom.

Strahov se na splošno najučinkoviteje in najhitreje rešimo, če se dejavno soočimo z njimi. Predlagala bi, da si preprosto ogledate šolo s prilagojenim programom, najbližjo vašemu kraju, vprašate vse, kar vas zanima. S tem dejanjem ni še nič odločenega, gre za vas, da vidite, kam bi sin morebiti šel, kaj mu lahko ponudijo, kakšno je ozračje ...

Kar pa zadeva sosede in sorodnike – niso nepomembni za naše počutje, to je res. Res pa je tudi, da bo njihov odnos in gledanje na vašega sina zrcalil vaše sprejemanje sina takega, kot je (ali nesprejemanje), vaše zadovoljstvo z njim (ali nezadovoljstvo), vašo samozavest v odločitvah in gotovost, da delate prav (ali pa bodo v vašo negotovost vrinjali množico »pametnih« nasvetov). Dobri sosedje, sorodniki in prijatelji so zlata vredni, je pa treba nekje med njimi in našo družino tudi znati potegniti meje. Odločitev glede ustrezne šole za vašega sina naj bo sprejeta v vaši družini.

Ko se bosta z možem odločala, kako in kaj v zvezi s sinovo šolo, želim, da si postavita v ospredje vprašanje: **Kaj bi bilo za najtnega otroka najbolje sedaj in v prihodnje.**

Za otroka ni vedno dobro, kar zakon dopušča (Alkoholni zakon mi dopušča, da vozim avto z 0,49 promile alkohola v krvi, a ob tem sem omotična, moji refleksi so počasnejši, torej v takem stanju ne bom vozila!).

Pozitivna podoba otroka o samem sebi gradi samozavestnega, zadovoljnega in srečnega otroka. To je pomembnejše od vrste izbrane šole, tudi od stopnje izobrazbe, si upam reči. Da bi imel otrok pozitivno samopodobo, mora biti tudi pozitivno opažen, pohvaljen, doživljati mora uspehe. Če pa doživlja skoraj same neuspehe, bo zelo verjetno nesrečen, lahko tudi depresiven, velikokrat vedenjsko moteč, pa tudi psihosomatske težave se rade pojavijo.

Draga mama, pretehtajta z možem z vso odgovornostjo in ljubeznijo dobre in slabe plati take ali drugačne odločitve za vajinega otroka in imejta pred očmi vajinega sina in to, kaj je zanj najboljše. In tako se potem odločita, da bo za sina najbolj prav.

S spoštovanjem in razumevanjem

Alenka Pori

VIKEND SEMINAR V KRANJSKI GORI

Že drugo leto zapored sem se udeležila vikend seminarja v Kranjski Gori, ki ga je organiziralo društvo Sožitje Maribor. Vodil ga je gospod Rudi Lešnik.

Zbrali smo se v petek zjutraj. Ko je pripeljal avtobus, smo se razmestili po sedežih in se odpeljali. Pot nas je vodila do Trojan, mimo Brnika, Kranja do Kranjske Gore. V hotelu Larix smo dobili sobe. Sobe so bile zelo lepe. Potem smo imeli kosilo. Popoldan so imeli starši enourni sestanek. Nato sem šla plavat v bazen. Veliko sem plavala in uživala v vodi.

V soboto so imeli starši predavanje. Predaval jim je mag. Aco Prosnik. Mi smo šli na izlet z voznikom Rudijem, gospo Martino, Katarino in Janjo. Po poti nam je voznik pokazal smučišče Vitranc. Tu se najboljši smučarji vsako leto bojujejo za zmago. Ko smo prispeli v Planico, smo videli tri skakalnice: šestdeset-, stodvajset- in dvestometrsko. Na tej zadnji je zmagal Primož Peterka. Ustavili smo se, ker je bilo veliko snega. Martina, Katarina in Janja so se šle kepat. Gledali smo jih in se smejali. Bilo je zelo zabavno. Peljali smo se naprej proti Jesenicam. Šofer nam je povedal, da so Jesenice delavsko mesto. Videli smo železarno – dela samo še en obrat. Za Jesenicami se dviga hrib Mežakla. Peljali smo se mimo vasi Vrba na Gorenjskem. Tu se je rodil največji slovenski pesnik France Prešeren. Potem smo si ogledali Bled in se zapeljali okoli jezera. Na sredi jezera je otoček z lepo cerkvico in zvončkom želja. Videli smo tudi blejski grad. Nato smo se odpeljali nazaj v Kranjsko Goro.

Na avtobusu smo veliko peli, imeli smo karaoke. Ker smo bili pridni, smo dobili od voznika dve veliki čokoladi, s katerima smo se posladkali po kosilu.

Popoldan smo se odpravili na izlet v Italijo, v Trbiž. Na tamkajšnji tržnici ponujajo veliko različnih stvari. Nekateri so kakšno stvar kupili, drugi so ogromno stvari poskusili, spet tretji pa so ob tem izgubljali živce. Ob vsem tem pa smo se tisti, ki smo vse to opazovali, prav veselo zabavali. Kdo je kdo izmed teh, pa tako sami vemo, kajne?

Ko smo se vrnili z izleta, sem šla plavat v bazen. Veliko sem preplavala in uživala v vodi. Po plavanju sem zelo sproščena. Zvečer sva šli z mamo na sprehod, bilo je lepo, ker je snežilo.

V nedeljo po zajtrku so imeli starši spet predavanje. Predavala jim je gospa Simona Eferl. Mi smo šli medtem na sprehod do jase Jasna, kjer je lepo jezero. Jaz sem se peljala z avtobusom, drugi pa so šli peš. Zelo jih je prepihalo in bili so prezebli, tako da jim je rdečica prekrila obraz. Nato smo se ogreli s čajem. Malo smo še klepetali in se odpeljali v hotel na kosilo. Potem smo se odpeljali proti Mariboru.

Seminar mi bo ostal v nepozabnem spominu. Hvala vsem, ki ste mi tam pomagali. Posebej hvala gospe Martini, Katarini in Janji, ki so mi največ pomagale, ter gospodu Rudiju Lešniku, ki je zelo dobro vodil ta seminar. Pa tudi vozniku, gospodu Rudiju, ki nam je s svojo lepo vožnjo in dobrosrčnostjo še polepšal dneve.

Natalija Polajžer iz Maribora

Natalija je obširno opisala tudi pohod na Žavcarjev vrh in na Krvavec. Tudi ta dva izleta je vodil gospod Rudi Lešnik.

POHOD NA ŽAVC

V soboto, 9. oktobra,
Žavcarjev vrh z o
ki ga je vodil g.

Zbrali smo se o
smo se v avtobu
proti našemu c
začela vzpenjati s
in naprej šli pe
z avtobusom povzpeli vse do vrha.
Ko smo prišli na cilj smo se ogreli
s čajem. Potem smo šli na krajši
sprehod. Nato smo imeli zelo
okusno kosilo. Dobro smo se najedli

POHOD NA KRVAV

V soboto, 18. septembra, sem
z društvom SOŽITJE na Krv
ki ga je vodil g. Rudi Lešnik

Zbrali smo se zjutraj ob
vili. Ko je pripeljal avtobus, sme
se posedli in se odpeljali. Pot s
je vodila po avtocesti do Vr
skozi Tuhinjsko dolino do Kras
Z gondolo smo se peljali proti
vrhu. Ko smo izstopili, smo
se razdelili. Tisti, ki so sposobni
hoditi so šli na vrh peš, drugi
pa so šli na krajši sprehod

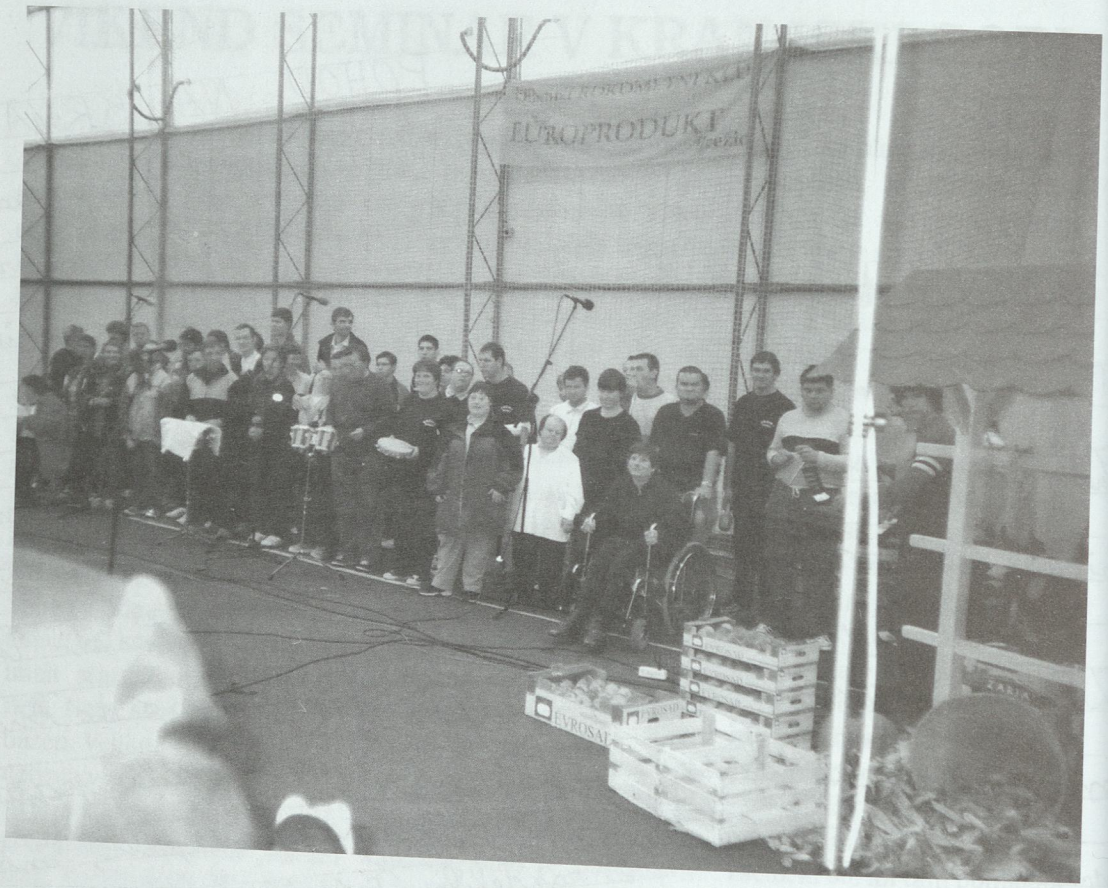

Igre brez ovir v Brežicah

V torek smo se zbrali v delavnici. Ob 8.30 smo se odpeljali proti Brežicam. Ko smo prišli v Brežice na avtobusno postajo, smo morali peš do balona. Tam smo dobili kavo, čaj in piškote. Potem smo šli v balon. Ena skupina je nastopala, druga pa je tekmovala v igrah. Na koncu smo imeli kosilo, tam smo tudi plesali in peli. Vrnili smo se ob 16. uri. Bilo je zelo lepo.

Nuša Kožuh
Srečko Novak
Varstveno-delovni center Krško - Leskovec
Enota Sevnica

SEMINAR V ŠMARJEŠKIH TOPLICAH

V PETEK, 26. 11. 2004 POPOLDNE, SMO SE ODPRAVILI Z DRUŠTVOM SOŽITJE V TOPLICE. NAJPREJ SMO SE RAZPOREDILI PO SOBAH. KO SO IMELI STARŠI SESTANEK, SMO RISALI IN BARVALI. BOŽO JE DOPOLDNE ŠEL V BAZEN. V SOBOTO ZVEČER SMO IMELI PLES. BILI SMO DOBRE VOLJE. V NEDELJO SMO POSPRAVILI SOBE IN PO KOSILU ODŠLI DOMOV.

Darko in Božo
iz Varstveno-delovnega centra Tolmin

KONFERENCA SPECIALNE OLIMPIJADE ZA EVROPO IN EVRAZIJO

Vsi potrebujemo gibanje, čeprav tega veliko ljudi ne upošteva.

Potrebe po gibanju pa se zavedajo v različnih ustanovah in svoje varovance sistematično vključujejo v različne športne dejavnosti, udeležujejo se tudi različnih tekmovanj.

V sklopu Specialne olimpijade potekajo tekmovanja in turnirji v različnih disciplinah. Veliko tekmovalcev je, ki so za svoj trud nagrajeni tako, da gredo na različna tekmovanja. Vsako jesen se zberejo na konferenci Specialne olimpijade za Evropo in Evrazijo predstavniki držav, ki so članice Specialne olimpijade.

Konference v Budimpešti smo se udeležili tudi trije predstavniki iz Slovenije. Sekretarka Urška, tekmovalec Peter in sama kot Petrova spremljevalka.

V treh dneh smo obravnavali veliko zanimivih tem. Dopoldan smo imeli plenarna srečanja, delo pa smo nadaljevali v dveh skupinah. V prvi so bili predstavniki posameznih držav in sekretarji, druga delovna skupina pa je bila sestavljena iz tekmovalcev in njihovih spremljevalcev.

S Petrom sva sodelovala v drugi delovni skupini. V njej sva izvedela, kako se v drugih državah spoprijemajo s podobnimi težavami kot pri nas.

Velik vtis so naredili zastopniki Specialne olimpijade, ki so bili izbrani za glasnike specialne olimpijade. Ko je tekla beseda o pridobivanju novih tekmovalcev, so pripovedovali o izkušnjah in spominih na svoje začetke. Ko smo se pogovarjali o prostovoljstvu in kako je z vključevanjem prostovoljcev v dejavnosti posameznih članic, so predstavili svoj način dela. Pogovarjali smo se tudi o pridobivanju sredstev – sponzorskih in donacijskih, ter o različni aktualni problematiki, ki je pri vseh zelo podobna.

Zanimivo je bilo tudi »predvolilno lobiranje« med samimi tekmovalci. Nepoznavanje jezika ni bilo ovira. Izvoljena je bila Catriona Ryan iz Irske, ki bo v evropskem odboru zastopala tekmovalce.

Darja Fišer

Od 28. do 31. oktobra sem bil v Budimpešti, kjer je potekala evropska konferenca Specialne olimpijade Evrope in Evrazije. Bil sem skupaj z Darjo in Urško. Dobili smo darila v spomin na Madžarsko. Nato smo imeli večerjo in se odpravili spat. Naslednje jutro smo začeli z zajtrkom. Nadaljevali smo s sestankom, sledil je odmor in zopet sestanek. Sledilo je kosilo in po kosilu nadaljevanje sestankov do večerje. Zopet je sledil nočni počitek. Tudi naslednji dan je potekal v istem tempu do večerje. Po večerji pa smo se odpravili proti domu. Domov smo prišli zvečer.

Budimpešta je lepo mesto, še posebno ponoči. Kar pa zadeva promet, je živi kaos. Na splošno pa je bilo zelo lepo. V prostem času smo se tudi sprehajali v bližini hotela po otoku sredi Donave.

Pogovarjali smo se, kako smo postali tekmovalci. Beseda je stekla tudi o prostovoljcih. Dogovorili smo se glede volilnega sistema. Nato so sledile volitve tekmovalcev v evropski odbor. Na koncu dneva pa je bil povzetek vsega, kar se je dogajalo čez dan.

Na seminarju so bili tekmovalci iz Slovenije, Romunije, Rusije, Češke, Irske, Švice, Italije, Finske in Turčije. Najbolj pa sta se mi vtisnili v spomin tekmovalki iz Irske in Finske.

Peter

PRVE DRŽAVNE IGRE VODNIH DEJAVNOSTI

Vodne dejavnosti so del Programa treninga motoričnih aktivnosti, ki ga v Sloveniji razvijamo od leta 2000. Zaradi posebnosti izvedbe smo jih organizirali ločeno od državnih iger. Organizacijo Prvih državnih iger – vodnih dejavnosti je prevzel Center Janka Premrla - Vojka iz Vipave.

Organizacijski odbor je izdelal smernice, pravila in program prireditve. Za izpeljavo iger je skrbelo okoli štirideset delavcev Centra ter štirje tekmovalci specialne olimpijade, ki so pomagali pri demonstraciji in sojenju.

Naloge smo razdelili na tri težavnostne ravni:

1. raven: izpeljava naloge s spremljevalčevo pomočjo

Zahtevano prejšnje znanje: brcanje, ciljanje, škropljenje.

Dejavnosti: žabice v mlako, zalivanje rože, vodenje plavajočega predmeta po vodni gladini, pobiranje jajčk, brcanje - podiranje stolpa, reševanje na otok.

Pri vseh dejavnostih spremljevalec drži otroka.

2. raven: tekmovalec izpelje nalogo samostojno s pripomočkom

Zahtevano prejšnje znanje: hoja in tek v vodi ob robu bazena, orientacija v bazenu, potapljanje glave, plavanje s pripomočkom.

Dejavnosti: tek ob robu bazena ali na klančini (pribl. 5 metrov), hoja med ovirami (globina vode 130 cm), nabiranje plavajočih balonov v košaro, pihanje klobučkov na krajši razdalji, igra krtove luknje, plavanje s plavalnim pripomočkom.

3. raven: tekmovalec izpelje nalogo samostojno brez pripomočka

Zahtevano prejšnje znanje: samostojno gibanje v vodi, potapljanje, nadzorovan izdih, gledanje pod vodo, orientacija pod vodo, sledenje smeri proge, skok iz poljubnega položaja, samostojno plavanje na dolžini 12,5 m.

Dejavnosti: pihanje balona med hojo ali plavanjem v progi do cilja, pobiranje predmetov z dna bazena na plavalno desko, ciljanje z žogico v plavajoči obroč, plazenje ali plavanje skozi podvodni predor (trije obroči), skok v vodo z roba bazena, prosto plavanje v progi na dolžini 12,5 metra.

Za maskoto iger smo izbrali delfinčka, ki uživa v vodi in na njej.

Želeli smo, da bi vsi tekmovalci uživali kot naš razposajeni delfinček.

Pripravili smo bazen, startne liste, malico za dobrodošlico, darilca za tekmovalce, kosilo, pa različne delavnice za ustvarjanje v času, ko je treba čakati na tekmovanje v skupini.

Nismo pa mogli vplivati na vreme. To nam jo je pošteno zagodlo. Sneg in burja, ki se je razbesnela na vso moč, sta mnogim preprečila pravočasen prihod v Vipavo.

Pa smo počakali, da so vse ekipe prispele v naš Center:

- Zavoda Janeza Levca, Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše, Ljubljana,
- Osnovne šole Gustava Šiliha, Maribor,
- Osnovne šole Roje, Domžale,
- Zavoda Dobrna,
- Zavoda Črna,
- Centra Matevža Langusa iz Radovljice,
- Centra Dolfke Boštjančič Draga - Ig,
- Zavoda dr. Marjana Borštnarja, Dornava.

Skupaj z našimi učenci je bilo 28 tekmovalcev.

Prisluhnili smo olimpijski himni, zaprisegli in nato se je tekmovanje začelo. Vsi so se pogumno lotili nalog v bazenu.

Za druge tekmovalce smo v času, ko so čakali na tekmovanje v svoji skupini, pripravili različne ustvarjalne delavnice, vse na temo Voda, čudež življenja. Udeležili so se likovne, glasbene ali fotografske delavnice, v kuhinji so pripravljali napitke iz vode, delali poizkuse z vodo, izdelali so tudi plakat. Nikomur ni bilo dolgčas.

Vsem zmagovalcem je ob koncu čestital in jim podelil priznanja naš primorski olimpijec Marko Sever, ki je sodeloval na paraolimpijskih igrah v Atenah.

Druženje smo sklenili z igrico o kokoški, ki jo je pripravila dramska skupina centra iz Vipave, z glasbo, plesom in obljubo: Bilo je lepo in v Vipavo bomo še prišli.

Zdenka Fučka, Tanja Princes

Milojka Lozar, učiteljica razrednega pouka, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava

Pri vzgojnem delu uporablja različne načine izdelave okrasnih in uporabnih predmetov. Motive in tehnike prilagaja sposobnostim gojencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Vodi krožek, ki skrbi za okrasitev in ureditev skupnih prostorov v Centru, sodeluje pa tudi pri pripravi razstav in izpeljavi različnih projektov.

PRAŠIČEK

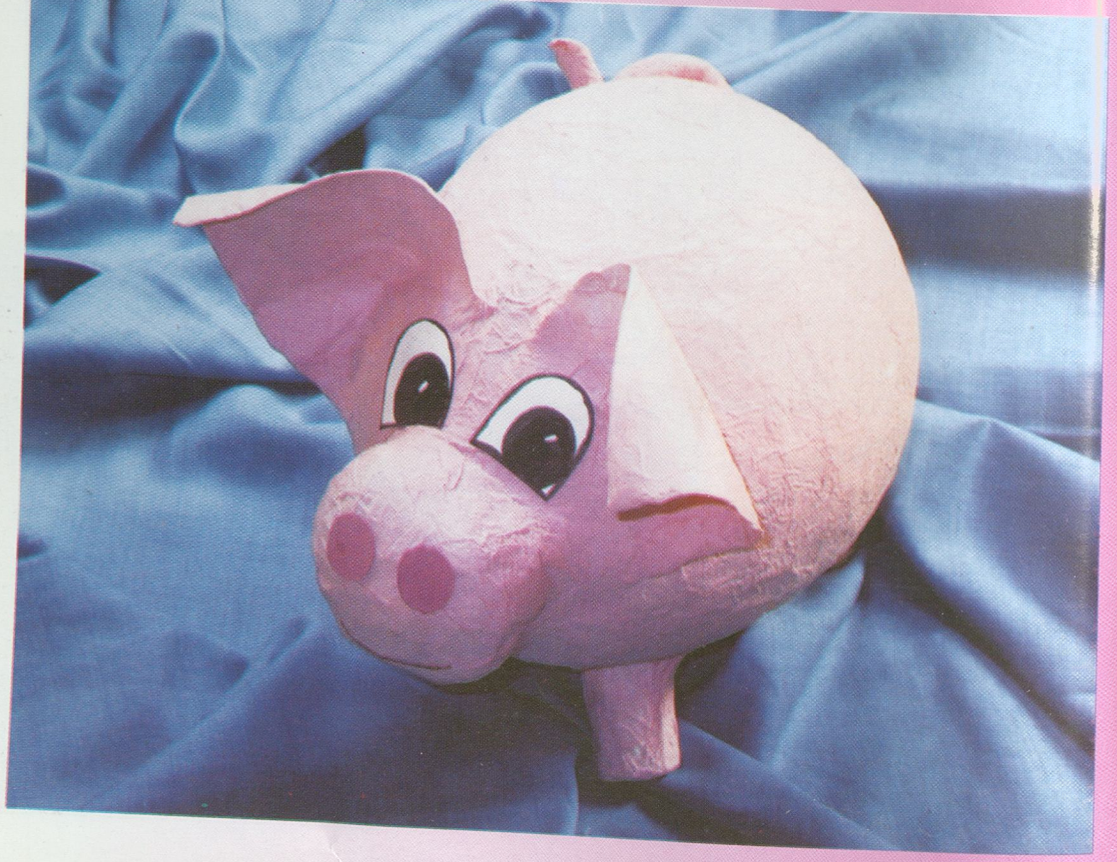

MATERIALI IN POTREBŠČINE:

Srednje velik balon za napihovanje, vrvica, časopisni papir, tapetniško lepilo, rožnati papirnati prtiči ali rižev papir, lepilna pištola, montažni (pleskarski) lepilni trak, kos tršega papirja, škarje, vijoličast in črn flomaster.

POTEK DELA:

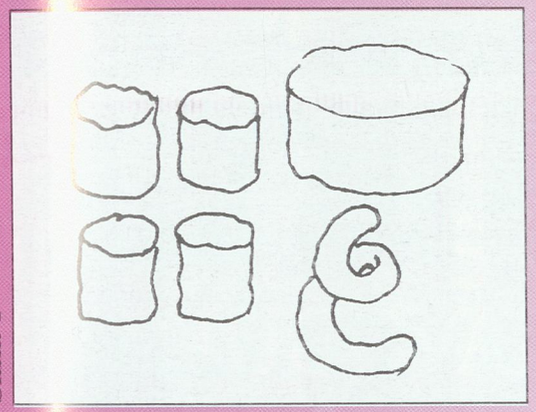

Slika 1

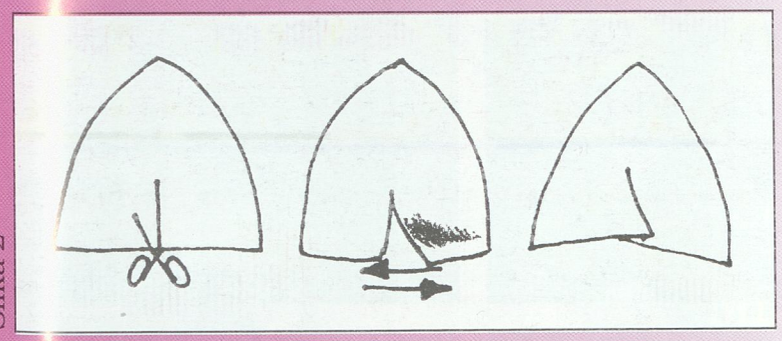

Slika 2

Priprava lepila in tehnika lepljenja papirja sta enaki kot pri hruški iz septembrske številke Našega zbornika.
Pripravimo tapetniško lepilo, časopisni papir raztrgamo na manjše kose. Napihnemo balon do primerne velikosti in konec dobro zavežemo. Balon prelepimo s časopisnim papirjem (vsaj šest plasti). Sušimo najmanj en dan. Iz časopisa oblikujemo štiri kratke, debele nožice, kratek in širok rilec in tanjši repek (slika 1). Vsak del utrdimo z montažnim lepilnim trakom. Na suh balon prilepimo z lepilno pištolo noge, rilec in zavit repek. Iz tršega papirja izrežemo uhlja, ju na spodnjem delu malo zarežemo in zlepimo (slika 2). Tudi uhlja prilepimo z lepilno pištolo. Morebitne vidne vrzeli na mestih lepljenja prekrijemo z dvema plastema časopisnega papirja.

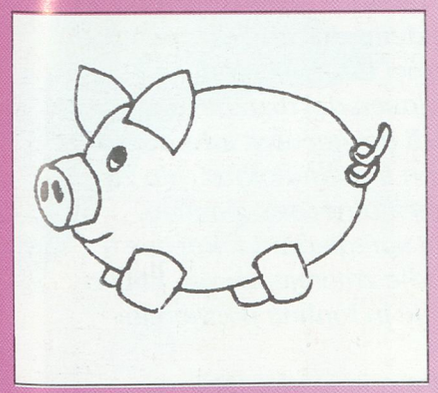

Na manjše kose natrgamo rožnate prtiče ali rižev papir. S tapetniškim lepilom jih prilepimo na celotno površino prašička. Papir je prosojen, zato moramo prelepiti več plasti, da skrijemo časopisni papir. Lahko pa na časopisni papir najprej nalepimo plast belega papirja in si s tem olajšamo delo.

Izdelek sušimo vsaj en dan.
S flomastri narišemo še oči in nosnici na rilcu.

NASVET
Izdelek lahko spremenimo v uporaben hranilnik. Na prašičkovem hrbtu naredimo z nožem olfa zarezo za kovance, poskrbeti pa moramo tudi za odprtino, iz katere bomo denar lahko stresli. Najbolj neopazna bo na mestu, kjer bi prilepili rilec, tega pa oblikujemo tako, da predstavlja zamašek in ga lahko izvlečemo ter znova namestimo v izrezano luknjo.

KONCERT

DRUŽINSKI KVARTET ŠIMBERA

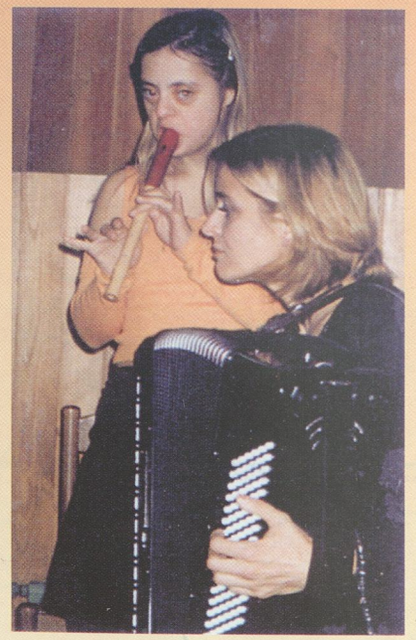

Družinski kvartet Šimbera je nastal z željo pokazati ljudem, da tudi »drugačni« otroci lahko postanejo dejaven del družbe, da je tudi drugačnost lahko zelo lepa in nemalokrat celo za »normalne« zelo poučna, saj spregledamo, kaj vse ti ljudje zmorejo, znajo, koliko volje in topline premorejo.

Diana in Darko Šimbera

Koncert je bil v Kranjski Gori 20. novembra lani v organizaciji Zveze Sožitje Zveze društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije.

Foto: Edi Šelhaus

SOŽITJE

2

NAŠ ZBORNIK

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

ŠT. 2, LETO 2005, LETNIK 38

PROBLEMI IN MOŽNOSTI VKLJUČEVANJA

ŠOLA IN ŽIVLJENJE - ALI ŠOLA ZA ŽIVLJENJE

MLADI MLADIM

INTERVJU

ALENKA ŠIMNIC

OBLIKE VKLJUČEVANJA SO LAHKO ZELO RAZLIČNE

Morda bo kdo od naših bralcev dejal, da smo dolgočasni, saj tudi drugo številko naše revije posvečamo isti problematiki. Torej, tudi to pot bo govor o otrocih z učnimi težavami, s specifičnimi učnimi težavami in otrocih z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki so morda vključeni v osnovno šolo. Menimo, da je problematika žgoča in bi jo zato želeli osvetliti tudi z ekonomskega stališča, ne samo z vzgojno-izobraževalnega, socialnega, čustvenega, govorno-jezikovnega itn. O tem smo že večkrat pisali.

Naše osnovne šole imajo organizirano t. i. svetovalno službo, ki jo sestavljajo različni strokovnjaki, med njimi je tudi defektolog, ta se posveča predvsem otrokom s težavami, ki smo jih navedli v začetku. Na šole, ki nimajo redno zaposlenega defektologa, prihajajo mobilni – potujoči defektologi, ki opravljajo prav tako delo, vendar le enkrat ali dvakrat na teden. Defektologi svetujejo tudi učiteljem. V prvem razredu osnovne šole se lahko znajdejo otroci z najrazličnejšimi motnjami. Najpogosteje se zaplete, ko gre za otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Ti namreč v predšolskem obdobju pogosto niso bili ustrezno prepoznani in tudi ne usmerjeni (razvrščeni). Komisijam za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami so predstavljeni šele pozneje. Pogosto do pregleda na komisiji starši in učitelji ne ločijo, ali gre za otroka z učnimi težavami ali za otroka z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Otrokom z učnimi težavami in otrokom, ki so na meji povprečnih in podpovprečnih umskih sposobnosti, pripada posebna dodatna strokovna pomoč (največ do 5 ur). Otrokom z lažjo motnjo v duševnem razvoju pa ta pomoč ne zagotavlja ustreznega napredovanja, ker je program zanje prezahteven in zato tudi zakonodaja narekuje usmerjanje teh otrok v manj zahteven program (prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, ki ga izvajajo šole s prilagojenim programom).
Na odločbo, ki jo izdajajo komisije, se starši lahko pritožijo in dokler pritožbe ne obravnava komisija druge stopnje, ostajajo ti otroci v osnovni šoli. Manj težav bi bilo, če bi imeli učitelji več znanja o tem, kdaj gre le za težave in kdaj za otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju.

Potrebno bi bilo več dela s starši teh otrok. To pa ne pomeni samo občasno pomoč in pogovore med strokovnjaki in starši, temveč bi bilo treba med njimi in strokovnjaki vzpostaviti partnerstvo, in težav bi bilo manj. Pravilnik o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami je ustrezno oblikovan, le uresničevati ga je treba, ne pa na pamet govoriti o prednostih integracije, ki je žal pri nas pogosto napačno razumljena. Že v predšolskem obdobju, in potem naprej, je treba začeti uveljavljati različne oblike integracije, kot so: skupni sprehodi, skupna igrišča, skupno nakupovanje, skupni avtobusi, tudi skupna stavba, skupne proslave, športne igre zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju. Zmrazilo me je, ko so mi neki znanci dejali, da v določene toplice ne gredo več, ker ne bodo v jedilnici gledali nekih defektnih mladostnikov. Kako daleč smo torej še od integracije?

Prof. dr. Anton Kotar

Š ZBORNIK
let 8 - št. 2/2005
SL SSN 0350-655X
dk 376,3

N zbornik izdaja:
Zveza Sož zveza društev za pomoč
osebam motnjami v duševnem
voju Slovenije
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Fa : 01/43 62 406
E-ma info@zveza-sozitje.si
I a šestkrat letno

Založnik:
FO 1, d.o.o., Moravče

ožniški svet:
Prof. Tanj ne, prof. dr. Anton Kotar,
Milica Kl vnik, Nada Kostanjevic,
Mojc šnik, Viktor Kužnik,
Viktorij tekelj, Sadko Mezgec

U dniški odbor:
Hermin včar, Elizabeta Tučič,
prof. nton Kotar, Darinka
Marolt, Šuman, Tereza Žerdin

Gl na urednica:
reza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
4.100 SIT, za ustanove 9.100 SIT,
8.5% DDV je vključen v ceno.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.
Gradivo za naslednjo številko mora biti
v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu
pred izidom!

Slika na naslovni strani:
Iz učilnice gospe Alenke Šimnic
na Osnovni šoli dr. Josipa
Plemlja na Bledu.

O INKLUZIJI MALO DRUGAČE

Spremembe v družbi so pogojene z ekonomijo

Nova šolska zakonodaja odpira nove možnosti izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, toda stvarnost jih močno omejuje. Starši imajo pogosto lažni občutek, da bosta intenzivna obravnava otroka in vključitev v šolo, med druge vrstnike, premagala otrokove resnične težave.

Današnji čas zaznamujejo številne spremembe na vseh področjih, tako je tudi v znanosti, ki se ukvarja z osebami s posebnimi potrebami, kakor tudi v vzgoji in izobraževanju teh oseb. O vsem, kar se nam je zdelo včasih samoumevno in utirjeno v neki sistem, razmišljamo dandanes drugače. Lahko bi rekla, da se v znanosti, ki se ukvarja z vzgojo in izobraževanjem teh oseb, pojavlja »nov jezik stroke«, ki sproža nova vprašanja, nove poglede in seveda zahteva tudi nove odgovore. To novo pa seveda ni nekaj povsem novega, je le neki drug pogled na stroko in prakso, ki ima pri nas že dolgoletno tradicijo. Lahko rečem, da danes zelo intenzivno razmišljamo o kakovosti življenja teh oseb, vendar pa nas velike gospodarske in politične spremembe silijo, da se bo stroka morala soočiti z nam manj znano vedo ekonomijo. Razčistiti bomo morali, kaj pomeni za vzgojo in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami težnja gospodarstva po zaposlovanju visokokvalificiranih strokovnjakov, ki bodo kos vrhunskim zahtevam, in če so na našem področju ekonomija, večja učinkovitost ipd. ter skrb za osebe s posebnimi potrebami sploh združljive. Vendar se tem spremembam ne bomo mogli izogniti.

Inkluzivne vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami ne moremo načrtovati samo z vidika nove zakonodaje, ampak tudi

z vidika novih družbenih sprememb. Stanje na področju pomoči osebam s posebnimi potrebami, njihov socialni položaj, zdravstvena nega itn. postajajo vse vznemirljivejši. Vsi se bojimo in opažamo, da mit o socialni državi počasi izgublja svojo moč. Za izboljšanje kakovosti njihovega življenja nam zmanjkuje denarja, zato se strokovnjaki in osebe s posebnimi potrebami ter njihove družine sprašujejo, kaj se bo zgodilo z njimi in ustanovami v prihodnosti, če se bosta število socialnih storitev in z njimi povezana količina denarja še naprej zmanjševala. Ali jim grozi poslabšanje kakovosti? Ali bodo te osebe zopet potisnjene na rob družbe? S podobnimi vprašanji lahko še nadaljujemo. Vsa izhajajo iz konkretnih okoliščin in morda kažejo samo površje korenitih družbenih sprememb. V ospredje vstopajo nove vrednote, predvsem ekonomske, kot so produktivnost, konkurenca, učinkovitost. Te pa vsiljujejo razmišljanja, da je treba porabo, ki ne ustreza produktivnosti, torej tudi skrb za osebe s posebnimi potrebami, na novo preveriti in racionalizirati.

Spremembe v družbi in na trgu dela zadevajo tudi šolski sistem. Industrijsko razvite države se vse bolj osredinjajo na izdelke z visoko tehnološko kakovostjo ter to zamisel prenašajo v vzgojno-izobraževalni sistem, od katerega zahtevajo oblikovanje takih strokovnjakov, ki bodo kos vrhunskim zahtevam. To pa lahko vodi samo v enostranske spremembe vzgojno-izobraževalnega sistema, katerega poglavitni namen bo ekonomski in tako bo populacija, ki ne bo zmogla doseči vrhunske kakovosti, potisnjena na rob.

Narisala Vanja Pačnik, Osnovna šola Glazija Celje - 7. likovna kolonija Črna na Koroškem, junij 2004.

Zahteve po vrhunski kakovosti izdelkov in vrhunsko usposobljenih strokovnjakih bodo na področju vzgojno-izobraževalnega sistema neposredno ali posredno obremenile vse tiste osebe, ki te kvalifikacije ne bodo mogle doseči. V industrijsko razvitih državah, v katerih se zavzemajo za odprti trg dela in delovne sile, strokovnjaki poudarjajo, da se osebe s posebnimi potrebami komaj še omenja v različnih razpravah. Vedno jasneje pa je povedano, da oseb, ki bodo dosegale nižje kvalifikacije, gospodarstvo ne bo več potrebovalo. Dokaz za to je, da povpraševanje po taki delovni sili naglo upada.

Cohen (1998) je v svoji raziskavi o gospodarskem položaju v Franciji ugotovil, da imajo slabo kvalificirani delavci zaradi preusmeritve gospodarstva na vrhunsko kakovost izdelkov komaj še kakšne možnosti, da dobijo drugo delo. Drugače je z visokokvalificiranimi brezposelnimi delavci, ti

Slabo usposobljeni oziroma nekvalificirani delavci so vedno bolj potisnjeni v neusmiljen boj za delovno mesto, pogosto so označeni kot poraženci in izključeni iz širšega socialnega okolja. So tisti, ki konkurenčnega boja ne zmorejo in tega niso zmogli že v šoli.

lahko še vedno najdejo ustrezno delovno mesto. Avtor meni, da so slabo usposobljeni oziroma nekvalificirani delavci vedno bolj potisnjeni v neusmiljen boj za delovno mesto, pogosto so označeni kot poraženci in izključeni iz širšega socialnega okolja. So tisti, ki konkurenčnega boja ne zmorejo in tega niso zmogli že v šoli.

Vse to pa seveda neizbežno vpliva na položaj oseb s posebnimi potrebami in njihove družine. Samo nekatere izmed njih so sposobne hitro najti novo delovno mesto, se prilagoditi novim zahtevam in pogojem ter fizično in psihično prenesti negativne posledice neprenehnih sprememb. Zatorej se vprašajmo, kakšne možnosti imajo osebe s posebnimi potrebami, da bodo vedno znova našle ustrezno delovno mesto in se prilagodile

Kakšne možnosti imajo osebe s posebnimi potrebami, da bodo vedno znova našle ustrezno delovno mesto in se prilagodile novim okoliščinam?

novemu položaju. Sennett (1998) opozarja na pomembno vlogo zaupanja in zanesljivosti, na občutek, da jih nekdo potrebuje in da so tudi one lahko koristne. Družbo, ki si prizadeva za čim večjo produktivnost in visoko kakovost izdelkov, to komajda kaj zanima ali, kot pravi Sennett, ostaja

Trg obvladuje prizorišče ter pušča za seboj zmagovalce in poražence.

ravnodušna do tega problema. Po njegovem mnenju trg obvladuje prizorišče ter pušča za seboj zmagovalce in poražence.

Tržnost in šolski sistem

V mnogih državah se spremembe v gospodarstvu že kažejo tudi v šolskem sistemu. Prvoten princip »enake možnosti za vse« se počasi nevtralizira s principom »visoka kakovost«. Vse večje povpraševanje po visokokvalificiranih delavcih vedno bolj potiska slabše kvalificirane delavce na obrobje. Strokovnjaki v industrijsko razvitih državah opažajo, da se v šoli kažejo čedalje večje socialne razlike in razlike v sposobnostih ter da se počasi med njimi oblikujejo t. i. selektivne skupine. Starši, ki želijo, da bi bil njihov otrok pozneje v življenju uspešen, pa imajo občutek, da je v mešanem razredu njihov otrok ogrožen, ga zato izpišejo in najpogosteje vključijo v zasebne šole, v katerih so skupine učencev bolj homogene glede na socialni položaj in intelektualne sposobnosti. K temu se nagibajo tudi učitelji, ki ravno tako menijo, da so homogene skupine za učence boljše. Take težnje opazimo tudi na Švedskem, v deželi, ki je bila leta in leta ponosna na svojo enotno šolo. Pod pritiskom novih gospodarskih razmer se je enotna šola brez večjih pretresov sama spremenila. Kriwetova (1996) v svojem prispevku poroča, da so se

politična stališča staršev pomembno spremenila. Zaradi gospodarskopolitičnih razmer imajo princip uspešnosti, učinkovitosti in selektivnosti zopet prednost. Šolstvo je na poti privatizacije, vedno bolj se opaža, da so ravno učenci s posebnimi potrebami v zelo neugodnem položaju, ker imata v šolskem sistemu principa svoboda izbire in učinkovitost zelo velik pomen. Tudi učitelji menijo, da jih ti učenci v razredu preveč obremenjujejo.

Učenci s posebnimi potrebami so v čedalje neugodnejšem položaju, ker sta v šolskem sistemu principa svoboda izbire in učinkovitost zelo pomembna.

Avtor pravi, da se že sedaj kažejo velike razlike med zasebnimi in državnimi šolami. Zaradi omenjenih principov je prišlo do segregacije otrok s posebnimi potrebami, dobri učenci in dobri učitelji pa so vedno bolj zbrani na boljših šolah. In tako po njenem mnenju ideal »ena šola za vse« pripada na Švedskem že preteklosti.

Kako se na spremembe odzivamo v Sloveniji

Vzgojo in izobraževanje ter skrb za osebe s posebnimi potrebami je na podlagi izkušenj industrijsko razvitih držav najbrž težko predvideti. Vendar pa se bomo tudi pri nas tega morali lotiti strokovno korektno in previdno, kajti kdor v teh družbenih razmerah ostaja pri starem, velja za tistega, ki je obstal na mestu. Lahko pa rečemo, da gospodarske in politične spremembe že čutimo in včasih dobimo občutek, da tudi pri nas odgovorni za to področje čedalje bolj upoštevajo ekonomski vidik in pogosto menijo, da je skrb za osebe s posebnimi potrebami marginalno področje. Vsekakor bomo morali paziti, da inkluzija za odgovorne za šolstvo ne bo postala le cenejša oblika šolanja oseb s posebnimi potrebami. Imamo nov zakon o osnovni šoli ter zakon o usmerjanju otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ustanovljene so bile področne komisije in skupine za kurikularne prenove za otroke s posebnimi potrebami in še bi lahko naštevala. Lahko bi rekla, da poteka inkluzija številnih učencev s posebnimi potrebami po načelu »kakor se pač posamezna šola ali otrokovi starši znajdejo«. To pa seveda ni v prid nikomur, zato bi v nadaljevanju svojega prispevka rada osvetlila samo nekatere pomembne vidike vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami v procesu inkluzije.

Zgodnja obravnava in vključevanje v vrtec

V prihodnosti bomo vsekakor morali posvetiti še večjo pozornost zgodnji obravnavi, zlasti otrokom s posebnimi potrebami do tretjega leta starosti in njihovim družinam. Ta se bo morala korenito spremeniti, v obravnavo bomo morali zajeti vse otroke in njihove družine, postati bo morala otroku in družini blizu, saj izkušnje iz prakse in teorije kažejo, da so zgodnja diagnostika, terapija,

Ustanove se bodo morale v prihodnosti spremeniti v t. i. središče pomoči, od koder bodo strokovnjaki odhajali na otrokov dom in ga obravnavali v njemu znanem okolju, svetovali staršem in kamor bodo prihajali starši s svojim otrokom po nasvet in obravnavo.

pedagoška obravnava in svetovanje staršem najpomembnejši. Zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami bomo morali v prihodnosti razumeti kot nalogo, ki jo bomo lahko uresničili samo skupaj z otrokovo družino in v družini sami. Pri tem pa bo treba paziti, da bodo starši ostali starši in da bodo ohranili starševsko spontanost. V zgodnji obravnavi se prepletajo številne ponudbe in oblike pomoči tako celotni družini kot otroku s posebnimi potrebami in smiselno bi bilo, da bi te ponudbe »spravili pod eno streho«, ker bi le tako zagotovili, da se različne ponudbe in oblike pomoči ne bi med seboj blokirale ali izključevale. Prepričana sem, da se bodo morale mnoge ustanove, ki se ukvarjajo s temi osebami, v procesu inkluzije v prihodnosti spremeniti v t. i. središča pomoči, od koder bodo strokovnjaki odhajali na otrokov dom in ga obravnavali v njemu znanem okolju, svetovali staršem in kamor bodo prihajali starši s svojim otrokom po nasvet in obravnavo.

Najpozneje po tretjem letu otrokove starosti se tudi otroci s posebnimi potrebami lahko vključijo v vrtec. Mnogi strokovnjaki menijo, da je prav to obdobje najprimernejše za prilagajanje otrok s posebnimi potrebami na druge vrstnike in nasprotno. Zavedati pa se moramo, da vključevanje v vrtec zahteva od vseh strokovnjakov intenzivno spe-

Strokovnjaki menijo, da je obdobje po tretjem letu najprimernejše za prilagajanje otrok s posebnimi potrebami na druge vrstnike in nasprotno.

cialnopedagoško, psihološko in terapevtsko delo z otrokom in njegovimi starši. Temu otroku lahko optimalno pomagajo le, če mu bodo poleg pogojev za socialno vključevanje sočasno ponudili še posebno pomoč glede na njegove potrebe. Zelo pomembne so v procesu vključevanja otroka s posebnimi potrebami v vrtec skupaj z drugimi vrstniki tudi t. i. »ekološke« možnosti, kot npr. velikost in opremljenost prostorov, razpoložljivi didaktični material, velikost skupine, dostopnost do različnih oblik obravnave, domače okolje ipd.

Mreža pomoči in ponudb za zgodnjo obravnavo in celotno predšolsko obdobje teh otrok in njihovih družin bi morala biti transparentna, vsem staršem dostopna (seznanjanje z različnimi oblikami pomoči, usmerjanje k drugim strokovnjakom, pojasnjevanje možnosti za vključitev otroka v različne ustanove – vrtce, šole, zavode), zagotovljena pa jim mora biti tudi možnost, da uveljavijo svoje zamisli (npr. obisk pri drugem zdravniku, socialni službi, vrtcu). V tem obdobju je dobro upoštevati neformalne ponudnike pomoči (sorodnike, prijatelje, sosede), ki so lahko v veliko pomoč pri premagovanju praktičnih in notranjih obremenitev staršev, omogočiti staršem oblikovanje skupin za samopomoč, za stike in menjavo mnenj z drugimi starši (večeri za starše, klubi staršev, okrogle mize ipd.).

Osnovna šola

Inkluzija otrok s posebnimi potrebami v predšolskem obdobju je tako v svetu kot pri nas dokaj dobro organizirana (lahko bi rekla, da je z novo zakonodajo uzakonjeno vse to, kar že dolgo delamo), čeprav z njo ne smemo biti povsem zadovoljni, v šolskem obdobju pa se še vedno pojavljajo težave. Veliko je možnosti za skupno šolanje, skupno preživljanje prostega časa ipd., vendar se sočasno pojavljajo tudi številne težave. Čeprav je skupno šolanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami uzakonjeno, moramo biti pri vpeljevanju tega previdni, kajti zlasti otroci in mladostniki z nižjimi intelektualnimi sposobnostmi in s težkimi večplastnimi motnjami se bodo morali zaradi narave svoje motnje za zdaj kljub vsemu šolati v posebnih ustanovah. Izkušnje v svetu in pri nas namreč kažejo, da je prav skupno šolanje teh otrok in mladostnikov denarno zahtevno ter strokovno in organizacijsko najtežje.

Seveda govorimo o inkluziji samo takrat, ko je otrok ali mladostnik s posebnimi potrebami ves čas vključen v proces vzgoje in izobraževanja skupaj z drugimi vrstniki enake kronološke starosti, ni pa ravni ali stopenj inkluzije, tudi delne inkluzije ni. Na podlagi izkušenj mnogi strokovnjaki zagovarjajo in predlagajo pomoč in programe, ki jasno definirajo odnos med osnovno šolo in osnovno šolo za posamezno vrsto in stopnjo motnje, ter sočasno priznavajo pomen osnovne šole in pomen

Kontinuum programov in oblike pomoči je naša nova zakonodaja spregledala.

ter vrednote izobraževanja v specializiranih ustanovah. Kontinuum naj bi po njihovem mnenju obsegal različne oblike pomoči in programe za te otroke in mladostnike pa tudi za tiste s težjimi in

težkimi motnjami, poseben razred s poudarkom na integraciji, program dela v posebnem prostoru, program za svetovanje učiteljem in staršem, program kooperativnega poučevanja in posebne skupine strokovnjakov za pomoč učiteljem, staršem in otrokom. Prav ta kontinuum programov in oblike pomoči pa je naša nova zakonodaja spregledala. Otroku s posebnimi potrebami, ki je vključen v osnovno šolo, mora pomagati izkušen strokovnjak, pogosto pa se dogaja, da mu pomagajo ljudje, ki se zaposlujejo prek javnih del, ali pa tisti, ki ne dosegajo učne obveznosti.

Mnogi se seveda tudi sprašujejo, kaj bo z osnovnimi šolami za posamezno vrsto in stopnjo motnje pri nas, kje se bodo šolali učenci z motnjami v duševnem razvoju, zlasti tisti z lažjimi motnjami v duševnem razvoju. Kdor pozna položaj v osnovni šoli, lahko z gotovostjo trdi, da zagotovljeni ukrepi v zvezi z inkluzijo trenutno zajamejo le del populacije otrok, ki je že sedaj v osnovni šoli in ima različne težave v učno-vzgojnem procesu. Posebna pomoč tem učencem v osnovni šoli pa bi morala biti obsežnejša, kot je bila doslej, zanjo bi morali biti odgovorni tako specialni pedagogi kot učitelji in drugi strokovni delavci v šoli in zunaj nje. Pogoj za tako kooperacijo je seveda priznavanje strokovnih pristojnosti posameznih strokovnjakov, njihovih strokovnih omejitev in možnosti. Mislim, da bo v prihodnje moralo priti do zbliževanja med osnovno šolo in osnovno šolo za posamezno vrsto in stopnjo motnje in da se bodo tudi mnoge od teh šol spremenile v središča za pomoč otrokom, njihovim staršem ter učiteljem osnovnih šol. Seveda pa si bodo morale tudi osnovne šole za posamezno vrsto in stopnjo motnje vedno bolj prizadevati za bolj kakovostno delo in še posebno pozornost nameniti poklicnemu izobraževanju teh oseb ter njihovemu nadaljnjemu izobraževanju. Če tega ne bodo storile, se bodo te osebe po končanem šolanju znašle še v večjem številu na zavodu za zaposlovanje.

Uspešno premagovanje problemov pri učencih s posebnimi potrebami v inkluzivni šoli je mogoče samo s timskim delom oziroma z interdisciplinarnim pristopom različnih strokovnjakov in sodelovanja s starši. Tim strokovnjakov, v katerem sodelujejo tudi starši (po potrebi pa tudi strokovnjaki z medicinskega in paramedicinskega področja), in z njim povezan interdisciplinarni pristop pri obravnavi otrok s posebnimi potrebami na osnovni šoli bosta morala postati obvezni del vzgojno-izobraževalnega procesa, ker bodo le tako tem otrokom zagotovljene učinkovite možnosti za učenje in njihov vsestranski razvoj. Individualizirani program, ki ga sestavi tim strokovnjakov, bo treba vezati bolj na šolsko delo in končno vključevanje v širše socialno okolje, specialni pedagog in razredni učitelj pa naj bi ga izvajala v okviru programa v času pouka, doma pa starši ali učenec sam. Proces povezovanja med strokovnjaki je še vedno bolj izjema kot pravilo. Posamezni strokovnjaki obravnavajo učenca najpogosteje zunaj razreda in zato prihaja do učenja v izolaciji, kar je ravno nasprotno inkluziji. Učenec in njegovi starši posameznega znanja iz različnih obravnav ne znajo povezati v neko funkcionalno celoto, kar seveda pogosto lahko izniči trud posameznih strokovnjakov. Zelo tesno sodelovanje med starši in strokovnjaki pri starših pogosto vzbudi občutek, da intenzivna obravnava in vključitev v šolo med druge vrstnike premagata vse otrokove težave, in v resnici spregledajo otrokove realne možnosti. Strokovnjaki

Tesno sodelovanje med starši in strokovnjaki pogosto pri starših vzbudi občutek, da intenzivna obravnava in vključitev v šolo med druge vrstnike premagata vse otrokove težave, v bistvu pa spregledajo otrokove realne možnosti.

bodo morali najti ravnovesje med iluzijami staršev ter vrsto in stopnjo otrokovih potreb, otrok s posebnimi potrebami se mora in želi v življenju uveljaviti, zato mora biti kar najbolj usposobljen, njegov in naš končni cilj pa mora biti socialna integracija.

Srednja šola

Zakonske možnosti sicer dijakom s posebnimi potrebami zagotavljajo pravico do vpisa tako na gimnazijo kot v poklicne in druge strokovne šole, vendar so pogosto že vpisni pogoji prva ovira tem dijakom. Zato se mnogi učenci po končani osnovni šoli, čeprav so bili vse osnovnošolsko obdobje vključeni v osnovno šolo, vpisujejo v srednje šole pri centrih za osebe s posebnimi potrebami. Le redki srednješolski centri poleg rednih programov izvajajo tudi programe za te dijake, pa še te predvsem na nižjih zahtevnostnih stopnjah. V teh centrih največkrat zagotovijo izobraževanje teh dijakov v posebnih oddelkih, če se jih vpiše dovolj. Pogosto pa tudi po končanem šolanju težko dobijo zaposlitev in bi zanje lahko rekli, da sodijo tako rekoč v nezaposljivo skupino.

Večini dijakov s posebnimi potrebami (zlasti gluhim, naglušnim, slepim in slabovidnim), ki so vključeni v srednje šole, je sicer zagotovljena individualna pomoč centrov za posamezno vrsto motenj, vendar ta pomoč največkrat ni zadostna, je

Pomoč največkrat ni zadostna, je premalo raznolika, oddelki so številčno premočni, na voljo ni dovolj tehničnih in drugih pripomočkov.

premalo raznolika, oddelki so številčno premočni, ni na voljo dovolj tehničnih in drugih pripomočkov, pogoste so arhitektonske ovire, prilagajanje programov pa je bolj odvisno od pripravljenosti posameznih učiteljev. Mislim, da nas na tem področju čaka še veliko dela, če bomo želeli dijake, ki so vsekakor sposobni dokončati srednješolski program, izobraziti tako, da bodo pozneje kos konkurenčnemu boju. Podoben položaj čaka seveda tudi vse tiste dijake s posebnimi potrebami, ki bi želeli nadaljevati študij na fakulteti.

Osebe z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju v procesu inkluzije

Ob vse večjem zavzemanju za koncept enakih možnosti za vse ne bi smeli pozabiti na osebe z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju. Vedno večje zahteve v gospodarstvu in zmeraj skromnejše možnosti na trgu dela bodo povzročile spremembe tudi v varstveno-delovnih centrih. Tako strokovnjaki kot osebe z motnjami v duševnem razvoju, ki delajo v delavnicah pod posebnimi pogoji oziroma varstveno-delovnih centrih, se bodo morali soočiti s tem problemom in poiskati možnosti za umestitev poklicnega izobraževanja v svoj program. Cilj delavnic pod posebnimi pogoji zato ne bi smel biti samo vključevanje teh oseb v svet dela in širše socialno okolje, ampak bi delavnice pod posebnimi pogoji morale biti pozorne tudi na nadaljnjo osebnostno rast teh oseb. Zato bi na delavnice danes in v prihodnosti morali gledati bolj kot na kraj, kjer se dela in zasluži, na kraj, ki ponuja tem osebam občutek, da opravljajo dela, ki so koristna tudi za druge, na kraj, ki jim pomaga pri prilagajanju na širše socialno okolje, in na kraj, kjer se jim ponujajo možnosti za poklicno in nadaljnje izobraževanje. Če se bomo zedinili, da sta delo in poklic smiselna tudi za osebe z zmer-

Če se bomo zedinili, da sta delo in poklic smiselna tudi za osebe z zmernimi motnjami v duševnem razvoju, bomo morali ta dva pojma vsebinsko na novo opredeliti.

nimi motnjami v duševnem razvoju, bomo morali ta dva pojma vsebinsko na novo opredeliti, opraviti analizo delovnih mest, pojem dela in poklica razširiti in razčistiti, kaj nas ovira pri tem, da bi tudi za enostavna dela razvili profile in jih povezali s pojmom poklic in tako lahko poiskali za nekatere od teh oseb zaposlitev v rednih delovnih organizacijah, kjer bi tudi za svoje delo lahko

dobile ustrezno plačilo. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo z izobraževanjem teh oseb, se bodo morali na nove zahteve na trgu delovne sile ustrezno odzvati, kajti poklicna rehabilitacija teh oseb je neke vrste izravnava med prilagajanjem teh oseb na tržno gospodarstvo in na njegove spremembe.

Izobraževanje odraslih

Že v uvodu sem povedala, da današnji čas zaznamujejo številne spremembe na vseh področjih, ki jih občutijo tudi osebe s posebnimi potrebami. Zanje se je spremenilo marsikaj: na voljo so jim raznovrstni programi vzgoje in izobraževanja, spremenila sta se obravnava in zakonodaja, na voljo imajo več sodobnih tehničnih pripomočkov, ki jim olajšujejo vključevanje v širše socialno okolje, ipd. Sočasno pa se tudi te osebe srečujejo z vedno večjimi zahtevami širšega okolja, vedno večjo konkurenco, s spremembami družbene skrbi zanje itn. Vse to pa njihovo socialno vključevanje postavlja v povsem novo obliko. Položaj je zanje v bistvu protisloven. Na eni strani govorimo o njihovi avtonomiji, načinu življenja, ki naj bo tako, kot ga živijo drugi, na drugi strani pa sodobna družba tudi od njih želi celostne rešitve, hitre odločitve, hitro prilagajanje novostim, novim tehničnim pripomočkom, novim delovnim mestom itn. Pri tem bodo potrebovale pomoč različnih strokovnjakov, imeti pa morajo možnost izobraževanja tudi v odrasli dobi. Opustitev ali okrnitev nadaljnjega izobraževanja teh oseb lahko izniči vsa vlaganja v njihovo začetno izobraževanje, to je izobraževanje v obdobju otroštva in mladosti. Tudi zanje velja, da se med šolanjem ne morejo naučiti vsega, kar bodo potrebovale pozneje v življenju, zato naj bi tudi one imele enake pravice do nadaljnjega izobraževanja kot druge odrasle osebe in dolžni smo jim to tudi omogočiti.

Srečujejo se z vedno večjimi zahtevami širšega okolja, vedno večjo konkurenco, s spremembami družbene skrbi.

Sklepne misli

Zavedam se, da je položaj dokaj nejasen, vendar se bomo morali zelo kmalu resno lotiti teh problemov, se z njimi soočiti in jih strokovno utemeljiti. Načeloma moramo izhajati iz gospodarskega položaja, ki najbrž še večjim izdatkom za različne oblike pomoči tem osebam v sedanjem času ne bo preveč naklonjen. Kljub temu pa bo treba preveriti socialne norme in vrednote ter začrtati ustrezno smer razvoja.

Kakor pri vseh reformah vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami želi specialna in rehabilitacijska pedagogika v prihodnosti ustvariti tako humano šolo in vrtec, ki bosta solidarna z vsemi otroki in mladostniki, jih enakovredno sprejemala ne glede na njihove sposobnosti in ohranila njihovo dostojanstvo. V vzgojno-izobraževalni ustanovi, ki je solidarna in odprta za vključevanje vseh otrok in mladostnikov, so vsi otroci in mladostniki sprejeti kot enakovredni partnerji in vključeni v vse pore socialnega življenja vzgojno-izobraževalne ustanove.

Princip ideološke odprtosti je podlaga za etičen odnos do teh oseb, kar pomeni, da sprejemamo brez izjeme vsakega človeka kot sposobnega za vzgojo in izobraževanje in poskušamo z individualiziranim programom zadostiti njegovim individualnim potrebam in pogojem. To pomeni, da smo odgovorni za vsakega otroka in mladostnika, za vsakega odraslega človeka, ki potrebuje pomoč. Princip »pravica do življenja« je povezan s principom »pravica do izobraževanja za vse«, pravica do izobraževanja je tudi pravica do sodelovanja v širšem socialnem okolju.

Egidija Novljan

Literatura

- *Cohen, D. (1998). Fehldiagnose Globalisierung. Die Neubeurteilung des Wohlstandes nach der dritten industriellen Revolution. Frankfurt aM.*
- *Kriwet, I. (1996). Die Grenzen der Integrationsbewegung in Schweden. V: Zeitschrift für Heilpädagogik, 47, str. 318-329.*
- *Sennett, R. (1998). Der flexibileMensch. Die Kultur des neuen Kapitalismus. Berlin.*

MLADI MLADIM

Spodbujati je treba srečanja z ljudmi, še posebno s tistimi, ki živijo zaradi svoje življenjske izkušnje popolnoma svojevrstno življenje. In ker je humanitarna dejavnost čudovit vzgojni pripomoček, ki obogati kakovost pedagoškega dela in ga dopolni z metodami izkustvenega učenja, smo kot šola sodelovali pri dejavnostih ozaveščanja o invalidih in invalidnostih v sklopu projekta Lastovka v okviru Urada za invalide in bolnike Slovenije. Dijake sem vključila v projekt Mladi mladim, ki ga izvajajo v zavodu Zarja v Ljubljani. Zavod Zarja je namenjen osebam s hudimi poškodbami glave, ki so jih večinoma doživele v prometni nesreči. Svoje varovance skušajo navaditi na čim večjo samostojnost in jih znova vključiti v življenjsko okolje, s katerim so, tako kot z nekdanjimi prijatelji, večinoma izgubili stik; obiski in družabna srečanja z vrstniki so zato zelo zaželeni.

Sprva sem k sodelovanju povabila svoj razred. Odzvala se je večina učencev, vsi z željo popestriti dan vrstnikom, ki so na neki način »drugačni«. Z veliko volje smo pripravili program srečanja in se pogovorili o njihovih izkušnjah z »drugačnostjo«.

Že ob našem prvem obisku varovanci zavoda niso skrivali svojega veselja in navdušenja. Med dijaki pa je bilo čutiti vse večji strah, negotovost in zadrego, ko so prisedli k svojim gostiteljem, vse to pa je kmalu nadomestilo sproščeno in spontano spoznavanje. Po družabnih igrah, kot so zmenkarije, po kvizu, predstavi o Miklavžu, petju in plesu ni bilo več sledu strahu in zadrege.

Tina, v šoli jezikava, vzkipljiva, ki je v življenju doživela že marsikaj hudega, je s svojim pristnim in toplim človeškim načinom zabavala skupino varovancev.

Maja, včasih žaljiva, vihrava, spet drugič ujeta v življenjski brezmiselnosti, je dolgo časa skrbno opazovala dogajanje, vse dokler je ni ogovoril eden izmed varovancev. Sonja in Minka sta pokazali neskončen energijski socialni potencial.

Tine, sam žrtev hude prometne nesreče, se je pogovarjal z Ano s pomočjo nadomestne komunikacije. Ana mu je kazala sličice, Tine pa je skušal ob pogledu na sličice razbrati, kaj mu želi povedati.

Marsikateri varovanec v zavodu ima prizadeto govorno-jezikovno sposobnost; dijaki so se zato učili poslušati na način, ko vsaka beseda, vsak stavek, vsaka sličica postane vredna pozornosti. Poleg spoštovanja in občutka naklonjenosti je prav dovzetnost za to, kar so jim varovanci hoteli povedati, tisto najboljše, česar so se učili.

Varovanci, ki so doživeli tako kruto spremembo v svojem življenju in se znašli v dovolj neugodnih življenjskih okoliščinah, so dijakom ob slovesu svetovali, naj ubogajo starše, naj se učijo, naj naredijo, kar se da največ iz svojega življenja. In dijaki? Čudili so se njihovemu veselju do življenja, vztrajnosti, humorju in volji ter jih označili za »face«.

Sledila je delavnica strokovnih delavcev Zarje, ki je namenjena rizični populaciji srednješolcev, saj je največ poškodb glave v starosti od 16 do 24 let. Delavnica je preventivni program spoznavanja vzorcev poškodb glave in možnost samozaščite. Strokovni delavci Zarje so si vzeli čas in z dijaki predelali izkušnje srečanja z varovanci.

V šoli smo se pogovorili o njihovem srečanju in ugotovili, da imajo z varovanci v zavodu podobne poglede na ljubezen, podobne želje, da marsikateri varovanec pozna dogajanja in dejavnosti dijakov, na primer glasbo, ki jo poslušajo, saj gre za njihove sovrstnike.

In če jih je sprva vodilo sočutje, želja pomagati ljudem, radovednost in navsezadnje narediti nekaj zase, jim je po srečanjih ostala hvaležnost, da so smeli videti življenje drugih in občutiti njihove odzive na okolico.

Dejavno preživeti dnevi v zavodu so nas obojestransko obogatili in ne ve se, kdo je dal in kdo prejel. Hvala vam, Zarjani, res ste »face«.

Sonja Slana, profesorica angleščine
Srednja trgovska šola Ljubljana

ŠOLA IN ŽIVLJENJE – ALI ŠOLA ZA ŽIVLJENJE

Naša Tina je danes stara devetnajst let in od lanskega septembra je varovanka Varstveno-delovnega centra Šentjur, pred tem pa je obiskovala šolo s prilagojenim programom, najprej oddelek v Šentjurju, potem pa Osnovno šolo Glazija v Celju.

Večkrat razmišljam o letih njenega šolanja pa tudi o času, preden se je všolala v šolo s prilagojenim programom.

Skupaj s psihologi, pediatri, pedagogi in drugimi strokovnjaki smo ugotavljali, da se naša deklica razvija prepočasi, da se težko skoncentrira, da ji niha zanimanje, da je njen besedni zaklad šibek ..., vendar smo vseeno upali, da bo do sedmega leta toliko dozorela, da jo bomo lahko vpisali v redno osnovno šolo.

Sama sem bila tisto leto na veliki preizkušnji. Tega otrokovega primanjkljaja navzven, še posebno ob bežnem, naključnem srečanju ni bilo opaziti. Sorodniki, prijatelji in sodelavci pa so vedeli, da nam strokovnjaki svetujejo všolanje v prilagojeni program. Večkrat mi je kdo rekel: »Dajte otroku možnost. Ne zaprite mu takoj vseh vrat. Vpišite ga v redno šolo, prepišete ga lahko tako ali tako še vedno.«

Po testiranju, ko je bila Tina razvrščena, smo se vseeno odločili in jo vpisali v osnovno šolo s prilagojenim programom. Tina je bila v majhni skupini lepo sprejeta in sama se je lepo vključila. Rada je hodila v šolo, mi pa smo ob prvem malo resnejšem in miselno zahtevnejšem delu ugotovili, kako veliko napako bi naredili, če bi jo, čeprav le za nekaj mesecev, vpisali v redno šolo.

Danes mi na mizi pusti sporočilce, kje je, če gre na primer ven, ko me še ni doma. Včasih je napisano lepše, včasih grše, včasih je skoraj brez napak, včasih je pol črk izpuščenih, jaz pa vseeno vem, kje je, in cenim njeno odgovornost. Ima svoj mobitel in zna pošiljati sporočila. Kako? Sestra, sestrična, teta ... že ugotovijo, kdo ga pošilja in kaj sporoča. In namen je spet dosežen. In jaz sem ob tem zadovoljna, ker vem, kakšne težave sva imeli ob učenju branja in pisanja. Pri pisanju, že pri prepisu je pri črkovanju prehitevala, to dela še sedaj, zato so nastajale napake, izpuščene črke. Še večje težave kot pri pisanju so bile pri branju. Kdo ve kakšen napor, kakšne miselne operacije so potekale v glavici, ko sva črkovali, zlogovali in potem vezali besede v zloge, ko pa ji je vse do danes še ostalo to: »Mami, B kot balon? D kot doma? Č kot čebela?« Takšna je bila namreč najina skupna pot spoznavanja črk, za Tino tako neoprijemljivih znakov. Tiste črke s kljukicami pa so si tako zelo podobne in kdo bi se trudil, da bi jih ločil.

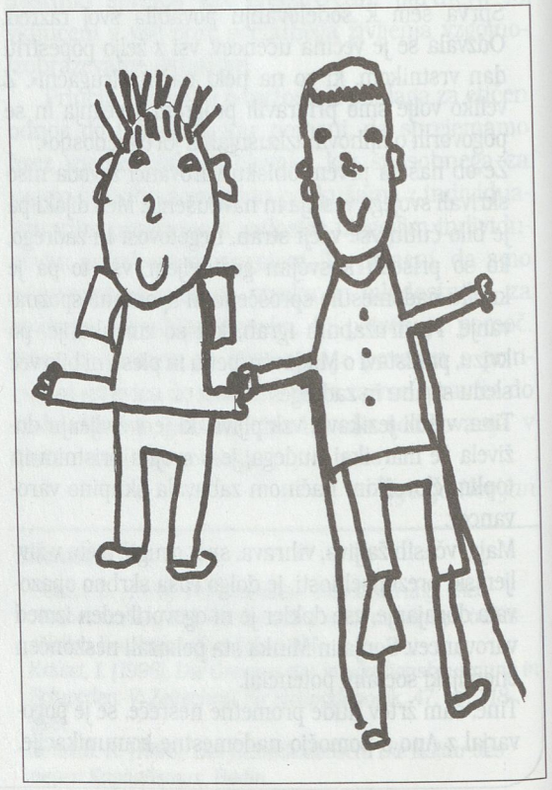

Branje ji še vedno povzroča velike težave, a kljub temu se zelo spretno orientira po slehernem besedilu, ki ima praktičnosporazumevalno vlogo. Na vabilu, kjer so bistveni podatki tako napisani krepko, pogleda, kdo vabi, na kaj vabi, kdaj in kje bo nekaj ... Če je voščilo, ravno tako prebere, kdo vošči in kaj želi, ubada se tudi z naslovi v različnem rumenem tisku, znajde se po televizijskem sporedu ... In tako svojo spretnost branja kar spretno uporablja.

Še večje težave so bile pri matematiki. Trudili sva se s prstki (le deset jih je), trudili sva se z barvicami ... Šlo je namreč le tisto, kar je oprijemljivo, kar se da videti, otipati ...

To pa seveda ne velja za poštevanko. Tudi pri »poskusu učenja« te operacije je pripravila svoje tako zelo pripravno računalo – prste. Vendar se tri krat tri na prste skorajda ne da pokazati. Naučili sva se poštevanko števila dve, števila tri, vendar sva te poskuse učenja opustili, ker smo ugotovili, da gre za goli verbalizem, učenje na pamet povsem brez razumevanja, saj razmerij med števili ni razumela. In poštevanka nekega števila je bila povsem brezpredmetna, če ob tem ni vedela, ali je več 27 ali 18.

Računanja sva se učili tudi ob matematičnem kartončku; iskano število je našla, ob seštevanju oz. odštevanju pa se je vedno pojavilo vprašanje: »Mami, kam naj zdaj štejem, naprej ali nazaj?«

Že od malega pa je bila zanimiva drugače – že zgodaj je poznala in tudi danes pozna vse televizijske voditelje, imen nekaterih ne poznam niti sama, pozna imena in obraze s slovenskega zabavnega in celo političnega prizorišča. Ve vse o naših glasbenih skupinah, o njihovih težavah in zdrahah, o zasebnem življenju njihovih članov ...

Rada pleše in poje, tudi pri kuhi pomaga, če sem jaz pri tehtnici, zna tudi speči pecivo, pri stari mami je pridna pri delu na kmetiji ...

Že zgodaj je bila samostojna, z avtobusom se je sama vozila v šolo, sama je zaklenila hišo ...

Tako mislim, da smo pri njenih sedmih letih kljub pomislekom, dvomom in strahovom pravilno izbrali: izbrali smo šolo za življenje.

Elizabeta Tučič

ZAHVALA

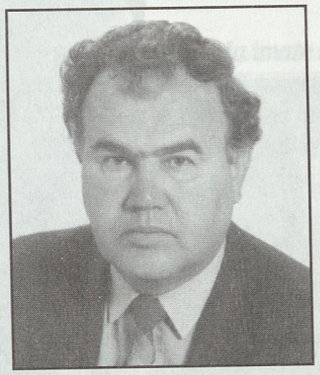

V februarju smo se na pokopališču v Krškem poslovili od gospoda Hermana Pregla.

Bil je zgleden oče sina Sandija, ustanovni član našega društva pred sedemintridesetimi leti, sodeloval je pri ustanovitvi posebnih delavnic v Krškem, bil je član izvršnega odbora Zveze Sožitje, sodeloval je v občinski komisiji za družbene dejavnosti, bil je član sveta staršev v Varstveno-delovnem centru Leskovec, predsednik društva Sožitje Krško, predsednik nadzornega odbora. Bil je zelo delaven, udeleževal se je vseh sej izvršnega odbora, preudarno pomagal pri zamislih in snovanju nalog o delu društva, z veliko zavzetostjo v korist naših varovancev in njihovih staršev.

Z veseljem je sodeloval pri organiziranju predavanj, druženj, vodenju proslav.

Podpiral je zamisel o obiskovanju varovancev na njihovih domovih. Iz obhodov na terenu in poročanj smo izpeljali marsikatero odločitev. Stanje na terenu pa se je iz leta v leto boljšalo.

Bil je velik človek, predan ljudem z motnjami v razvoju in skrbi za njihovo čim bolj normalno življenje. V društvu je nastala velika vrzel. Od njega smo se poslovili svečano, ker smo vedeli, kaj smo izgubili. Pred pogrebom smo mu v čast in pozdrav držali častno stražo.

Imeli te bomo za zgled.

Dane Mižigoj,
predsednik Društva Sožitje
Krško

OBLIKE VKLJUČEVANJA SO LAHKO ZELO RAZLIČNE

ALENKA ŠIMNIC

Alenka Šimnic je predmetna učiteljica biologije in gospodinjstva na Osnovni šoli prof. dr. Josipa Plemlja na Bledu. Njena učilnica je precej nenavadna, saj so v njej poleg učencev še druga živa bitja, od povsem navadnega cvrčka pa do bitja, ki je v Slovenijo pripotovalo po pomoti. Gospa Alenka je svojo učilnico odprla tudi za otroke in odrasle osebe z mot-njami v duševnem razvoju.

Kako ste prišli na misel, da povabite v svoj kabinet varovance iz Varstveno-delovnega centra Radovljica?
V razredu sem imela deklico, ki so jo nekateri drugi učenci precej šikanirali. Na roditeljskem sestanku smo s starši iskali način, kako izboljšati slabe odnose. Pa je neka mama predlagala, da bi učence seznanili še z drugačnimi ljudmi, z osebami, ki imajo motnje v duševnem razvoju.

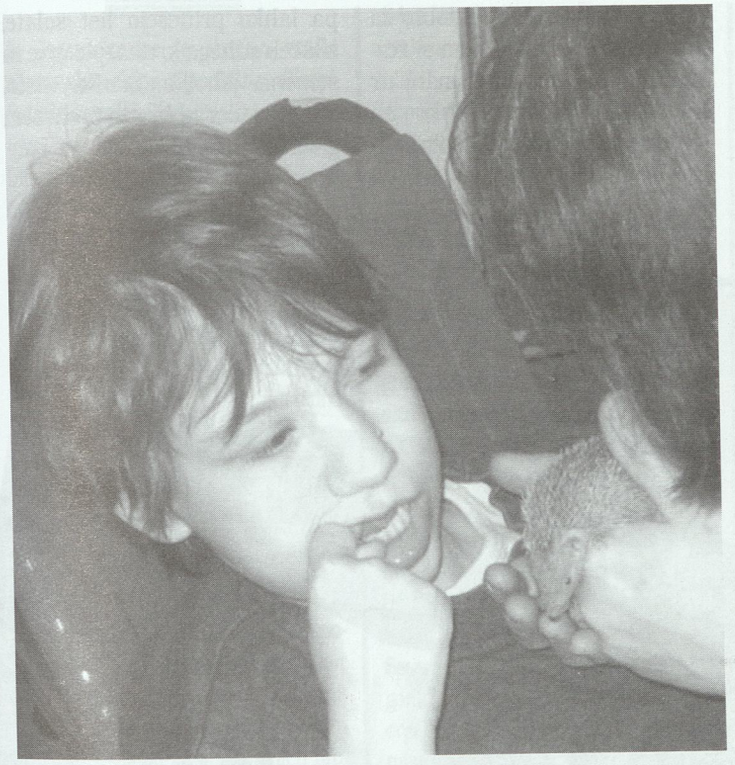

Menila je, bi se morda ob srečanju z njimi otroci bolje zavedali, da so na svetu različni ljudje ter da imajo vsi pravico do življenja in spoštovanja.

Kako ste sprejeli njen predlog?
Zdel se mi je dober. Prepričana sem bila, da bo dober vsaj za enega. Takoj sem se po telefonu najavila na pogovor.

Kako so vas sprejeli?
Prišla sem na kratek pogovor, v katerem sem jim hotela v nekaj minutah predstaviti ponudbo, da pripeljejo skupino varovancev na ogled živali v naši učilnici. Ta kratka predstavitev ponudbe se je potem precej prijetno zavlekla. Razkazali so mi prostore in mi predstavili nekatere gojence.

Katere živali imate v učilnici?
Imamo insektarije, v katerih so navadni in avstralski mokarji, navadni in avstralski paličnjaki in cvrčki. V terarijih imamo škorpijona, anolija – kuščarja, tenreka – madagaskarskega ježka, v akvaterariju sta želvi rdečevratki, v kletkah pa imamo puščavske skakače, činčile, deguje in različne vrste hrčkov.

Kako ste sploh prišli na zamisel, da naravoslovno učilnico dopolnite z vsemi temi živalmi?
Pri tem so mi pomagali učenci, saj so me spraševali, ali bi imela v razredu njihove živali, ki jih doma iz različnih vzrokov niso več želeli imeti.

Slišala sem, da imate za evropski prostor tudi precej nenavadno žival. Menda je nimajo nikjer drugje. Kako se imenuje in kako ste prišli do nje?
Imenuje se anoli. Je kuščar, ki spreminja barvo. Od rjave do smaragdno zelene. Velik je približno toliko kot naš martinček. Neki znanec, ki za cvetličarne razvaža rezano cvetje in pozna tudi mojo zbirko živali, me je poklical, češ da ima neko nenavadno žival, ki pa je žal že poginila. Vprašal me je, če me kljub temu zanima. Pozneje se je izkazalo, da žival ni bila mrtva, temveč je bila otrpla od mraza. Bil je namreč januar ... Očitno je prišla v Evropo po nesreči, s tovorom asparagusa. Ko sem se o njej pozanimala na biotehniški fakulteti, so mi zagotovili, da je nimajo nikjer drugje v Evropi, saj je doma samo na Floridi, na jugu Združenih držav Amerike.

Kako so se na živali odzvali vaši gostje?
Nekateri so jih božali, jemali v roke, drugi so se jih bali. Spomnim se, kako je neka deklica sprva trepetala in le ponavljala: »Jožibo-ji, Jožibo-ji!« Ko je premagala prvi strah, pa: »Jožive-sela ...«

So bili vaši učenci tudi poleg?
Oglede sem organizirala med poukom, pri njih pa so sodelovali nekateri moji učenci, pomočniki. Teh pomočnikov je bilo v petih mesecih petindvajset. Ti so živali jemali iz kletk, pokazali, kako

naj jih božajo, jim jih dajali v roke in pazili, da jih ne bi kdo preveč stisnil.
Na koncu šolskega leta smo jih mi obiskali v varstveno-delovnem centru v Radovljici in z njimi preživeli zelo prijetno popoldne.

So obiski uspeli?
Pet mesecev smo imeli vsak torek vedno drugo skupino.
Srečanje je bilo dobro za obe strani. Varovanci varstveno-delovnega centra so prišli v stik in dotik z delčkom narave in hiše, ki se ji reče osnovna šola. Če se spomnim njihovega vedenja in izrazov, mislim da so bili srečni. Še posebno tisti, ki so premagali prvi strah. Moji učenci pa so spoznali, da so tudi drugačni ljudje prijazni, topli in hvaležni. Mislim, da so se otresli nekaj predsodkov. Tudi jaz sem se srečala z njimi prvič. Moj svet je zdaj širši in bogatejši za to prijetno izkušnjo.

Ste z uresničevanjem zamisli o povezovanju nadaljevali?
Ja, kmalu po prvem obisku so me poklicali iz radovljiške šole s prilagojenim programom in prosili, da bi smeli tudi njihovi učenci priti na obisk.
Tudi v prihodnje si želim, da bi se med seboj spoznavali in se družili. Vidim, da je to dobro za vse. V letošnjem letu sem si rezervirala dan, ko imam manj ur pouka in se bom lahko po končanem pouku posvetila obiskovalcem.

In kako so to vašo zamisel sprejeli kolegi?
Zelo različno. Mislim, da nekateri potrebujejo nekaj časa, da bodo v tem druženju spoznali smisel.

Kako naj se obiskovalci najavijo, če želijo priti na ogled živali?
Pokličejo naj na šolo, pa se bomo dogovorili.

Morajo za ogled kaj plačati?
Plačati jim ni treba, za vstopnico pa lahko prinesejo list solate, košček suhega kruha, plodove in semena, jabolka, hruške, tisto, kar je potem za hrano predvsem glodalcem.

Mislim, da je to izvirni način inkluzije - vključevanja. Bistvenih lastnosti oseb, ki so pogojene z motnjami v razvoju, ne moremo spreminjati, lahko pa spreminjamo odnos do njih. Želim vam še veliko delovnega uspeha in da bi vaši poti sledili tudi drugi.

Hvala za pogovor.

Tereza Žerdin

NOVICE IZ ZVEZE SOŽITJE

Pripravil: Tomaž Jereb

Iz Japonske se je srečno vrnila slovenska ekipa Specialne olimpijade Slo-venije. Sodelovala je na svetovni zimski specialni olimpijadi, ki je bila eden izmed največjih svetovnih športnih dogodkov v letošnjem letu. Šestnajst naših smučarjev je tekmovalo v alpskih disciplinah in smučarskih tekih. Skupno so osvojili devetindvajset me-dalj, od tega petnajst zlatih. Skupaj s svojimi vaditelji in vodstvom ekipe so preživeli dva nepozabna tedna v deželi vzhajajočega sonca. Njihovi rezultati so odsev dobrega dela Specialne olimpijade Slovenije, ki deluje kot samostojno društvo v okviru zveze Sožitje. Iskrene čestitke!

Zveza Sožitje je uspešno končala **poslovno leto 2004.** Tako delovni kakor finančni načrt sta bila izpolnjena, minimalni finančni presežek med prihodki in odhodki pa je namenjen programom v letošnjem letu. V aprilu bomo imeli tudi svojo redno letno skupščino, kjer bodo predstavniki naših društev med drugim tudi ocenjevali preteklo delo Zveze.

Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij je imela ob koncu leta **presežek sredstev.** Ta so se pojavila predvsem ob koncu preteklega leta, med drugim zaradi dobrih rezultatov Loterije Slovenije, povezanih tudi z lanskimi neizžrebanimi dobitki pri igri loto. Vsi presežki fundacije so se razdelili v rezervni sklad, del pa je bil namenjen sofinanciranju gradnje doma Zveze paraplegikov Slovenije v Pacugu.

Oblikovan bo nov **Svet vlade Republike Slovenije za invalide.** Med kandidati invalidskih organizacij je bilo izvoljeno tudi pet predstavnikov invalidskih organizacij, ki nas bodo zastopali v tem svetu. Žal med njimi ni bil izvoljen tudi predstavnik Zveze Sožitje, vseeno pa upamo, da nas bodo drugi predstavniki invalidskih organizacij uspešno zastopali.

Nekdanji Svet invalidskih organizacij Slovenije (SIOS) se je z novo pogodbo preoblikoval v **Nacionalni svet invalidskih organizacij.** Tako novo organiziranost je predvidel Zakon o invalidskih organizacijah. Novo pogodbo je podpisalo petnajst invalidskih organizacij, ki imajo status reprezentativne invalidske organizacije ali invalidske organizacije, ki deluje na področju vse države, med njimi tudi Zveza Sožitje. Seveda obstaja možnost, da bo to pogodbo podpisalo še več invalidskih organizacij, ki imajo ustrezen status. V naslednjih mesecih bo pripravljen tudi statut Nacionalnega sveta, saj bo ta imel tudi status pravne osebe.

Petnajstega februarja je bil končan **razpis za prijave na vse letošnje oblike vseživljenjskega učenja oseb z motnjami v duševnem razvoju,** ki ga organizira in izvaja Zveza Sožitje. Prijav je bilo zopet za 15 odstotkov več kot lani, ko se je teh oblik udeležilo več kot sedemsto uporabnikov. Pristojna komisija je imela zato zahtevno nalogo, da je našla rešitve za vse prijavljene. Osemsto petnajst prijavljenih bo dobilo v vsakem primeru možnost, da se udeleže vsaj ene oblike, seveda pod pogojem, da jih del sprejme tudi ponudbo z novimi datumi ali lokacijami, saj je bilo razpisano 677 mest, zato je bilo treba najti tudi dodatne termine ali lokacije.

Skupaj z Inclusion Europe, našo evropsko organizacijo, je tudi Zveza Sožitje postala partnerica v projektu, ki je namenjen **izobraževanju samozagovornikov.** Cilj tega projekta je v tem, da bi se tudi same osebe z motnjami v duševnem razvoju (samozagovorniki) toliko izobrazile, da bi lahko za svoje vrstnike same dejavno izvajale različne izobraževalne delavnice in podobne oblike dela, seveda ob pomoči strokovnih delavcev. Projekt bo trajal dve leti, vanj pa so vključene organizacije za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju iz Estonije, Latvije, Litve, Poljske, češke, Slovaške, Madžarske in Slovenije. V projektu bo prvič vzporedno potekalo tudi izobraževanje za osebe s težavami v duševnem zdravju.

Maja bomo organizirali **izobraževanje za strokovne delavce,** ki bo namenjeno seznanitvi s programom Majhni koraki, ki je del t. i. **zgodnje obravnave** otrok s posebnimi potrebami. To izobraževanje bo vodila strokovnjakinja iz Nemčije, ki ima bogate izkušnje na področju zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami.

Televizijska postaja ARTE iz Francije je v Sloveniji tri dni snemala prispevke o osebah z motnjami v duševnem razvoju v Sloveniji. Obiskali so tudi Varstveno-delovni center Želva, d. o. o., posneli dan življenja enega izmed varovancev, posneli pa so tudi pogovor z eno izmed mater, ki se je odločila za družinsko pomočnico. Z delovanjem Zveze Sožitje jih je seznanil naš podpredsednik.

jubileji

JANUAR – MESEC IGRE

V letu 2005 praznuje Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka Vipava štirideset let svojega delovanja. Dogovorili smo se, da bomo praznovali vse leto in vsak mesec v letu posvetili eni dejavnosti, pomembni za življenje in delo otrok in mladostnikov, ki se usposabljajo v Vipavi

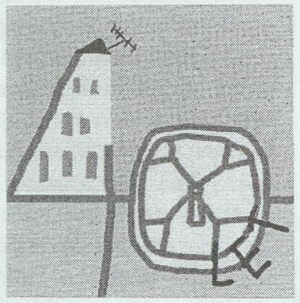

Uvod v praznovanje je bila izdaja koledarja z risbicami otrok za leto 2005. Koledar simbolično predstavlja štiri desetletja našega dela.

Mesec januar smo posvetili **IGRI,** ki radoživo prepleta naše delo in življenje v Centru. Igra kot svobodna in ustvarjalna dejavnost predstavlja otroku izziv, dejavnost, v kateri se sprošča, pomirja, razvija socialna čustva, svoje zahteve podreja drugim. Otroci se v šoli, pri vzgojnih dejavnostih, v terapiji učijo tudi z igro.

Prvi teden: **IGRE V VODI**

Pripravili smo vrsto zanimivih iger in en dan povabili medse učence tretjega in četrtega razreda podružnične šole Vrhpolje pri Vipavi. Skupaj smo plavali, skakali na »zeleni otok«, pobirali rožo in žabo s tal bazena, se vozili in prevračali s čolnom, uživali v igri mačke in miši ...

Naše terapevtke so pripravile zanimive tekmovalne naloge, v katerih je bilo potrebno sodelovanje – otroci so se spoznavali in uživali.

Nekaj dni po našem druženju smo dobili zajetno ovojnico: učenci iz Vrhpolja so svoje vtise napisali in narisali in še bolj se je v nas utrdilo prepričanje, da je skupna igra najlepši praznik.

Lara je zapisala:

Zahvaljujem se vam za polepšan dan s kopanjem v bazenu. Spoznala sem veliko otrok. Čeprav so bili drugačni od mene, me ni to nič motilo. Z njimi smo se igrali in zabavali celi dve uri. Igrali smo se veliko iger. Voda je bila topla, kar mi je bilo všeč. Najbolj se spominjam Saše in Larise. Zraven njiju so bile učiteljice, ki so jima pomagale pri igrah. Saša in Larisa sta zelo dobro plavali.

Ko bomo pripravili kakšno prireditev, vas bomo z veseljem povabili.

Poslala je tudi risbico:

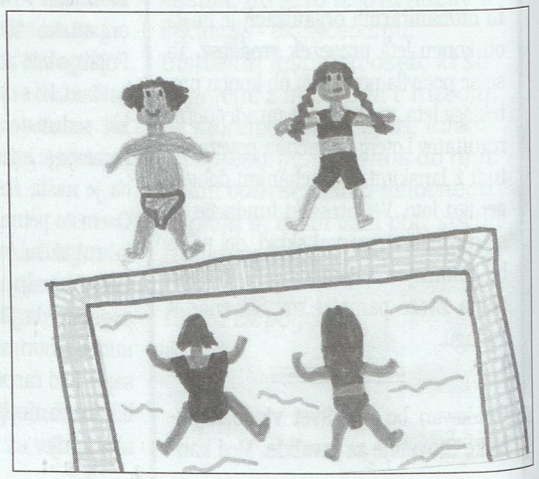

Drugi teden: **GIBALNE IGRICE**

Gibanje je sredstvo za učenje, sproščanje, za ustvarjanje ugodnega čustvenega razpoloženja v posamezniku in skupini.

Gibanje vpliva na občutenje, zavedanje samega sebe, zaznavanje prostora. Otroci z gibanjem spoznavajo sebe in stvari okoli sebe. Igra razvije tesnejšo povezanost med člani skupine.

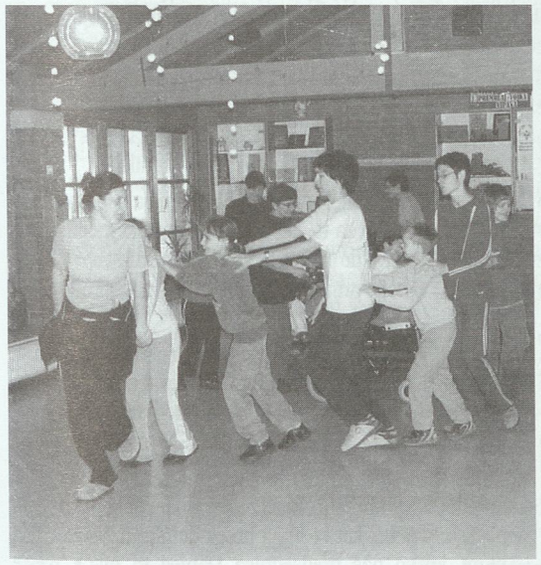

Teden gibalnih igric je bil namenjen otrokom, mladostnikom in vsem strokovnim delavcem Centra. Vsako dopoldne so potekale delavnice, v katerih so se otroci v gibanju igrali, raziskovali ter uživali v različnih kombinacijah gibanja in plesnih igric.

Gibanje skozi prostor, podajanje žoge, opazovanje drug drugega, lovljenje Črnega moža, slepe miši, papirnato kepanje, plesne igrice in še mnogo drugih dejavnosti – to so bile vsebine, ki so našim otrokom pričarale malce drugačen teden.

Posebno doživetje za otroke, predvsem pa delavce je bila sreda popoldne, ko smo v veliki telovadnici Osnovne šole Vipava organizirali IGRE NAŠE MLADOSTI. Otroci so prevzeli vlogo sodnikov ter strogo nadzirali skakanje v vreči in s kolebnico, vlečenje vrvi, vrtenje obročev, igro med dvema ognjema in hojo s hoduljami.

Izkazale so se učiteljice in terapevtke.

Tretji teden: **DRUŽABNE IGRE**

Družabne igre sodijo v vrsto iger s pravili. Pri ustvarjalnih igrah si otrok svobodno izbira sredstva in potek igre ter jih lahko tudi spreminja, pri igrah s pravili pa se mora le-teh držati, se jim podrediti.

Delovna skupina je pripravila priročnik ter v njem opisala štiriindvajset iger s pravili in navodili. To so igre, ki smo jih igrali nekoč, in najnovejše, z junaki računalniških igric. Za konec smo pripravili veliko tombolo.

Četrti teden: **IGRE BREZ MEJA**

Spet smo medse povabili tretji razred osnovne šole Vipava in njihovo učiteljico Damjano. Oblikovali smo šest ekip, v katerih so bili štirje tretješolci in štirje naši učenci. Vsaka ekipa je morala opraviti tri naloge, ki so šaljive, zahtevajo določene spretnosti in iznajdljivost, predvsem pa sodelovanje med vsemi člani, da je naloga pravilno opravljena. Vsaka ekipa je imela svojo maskoto in na koncu smo razglasili zmagovalce, ki so dobili tudi nagrado.

V januarju smo si poleg rednega dela in vseh drugih dejavnostih vzeli **čas za smeh, za prijatelje, za igro.** In ugotovili, da bi to morali storiti večkrat. Kajti vsi smo bili nekoč otroci ...

Pomembno je, da igra ne postane vzgoja in izobraževanje, ampak da ostane igra. Zavedati se moramo, da se igramo zato, da se igramo ...

Zdenka Fučka
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla - Vojka Vipava

družabnost

NAŠA SREČANJA POSTAJAJO TRADICIONALNA

Sonce je komaj poslalo prve izvidniške žarke nad našo goro, ko sem se prebudila v avgustovsko jutro. Ni kazalo na deževje, čeprav je bila napoved neprijazna. Danes moram prej iz udobne postelje, saj nas moram pripraviti za odhod, prej pa še kaj postoriti.

»Tudi danes gremo na Šentanel, kot lani, ali imam prav?« je spraševal Samo, medtem ko sem kuhala jutranjo kavico.

Kdo izmed nas ne pozna vasice Šentanel, ki smo si jo izbrali člani Društva Sožitje Mežiške doline za vsakoletne piknike.

Že sama vožnja po vijugasti široki gozdni cesti, ob pogledih na pisana šentanelska polja, na Uršljo goro in Peco v objemu mogočnih iglavcev in razbohotenih listavcev daje človeku občutek sreče in miru. Pred nami je brez strahu in pomislekov prečkala cesto drobna veverica in takoj za njo še ena, večja. Najbrž mati in hči!

Avto je skoraj sam od sebe obstal! Še čudovit, jasen pogled južneje, skoraj do Kotelj ali vsaj v tisto smer in levi zavoj, pa smo bili v vasi, pri Marinu. Kako lepo je vse urejeno, turizem, pač! Pa še zagrajeno teniško igrišče smo pustili za sabo in kaj kmalu smo desno nad nami že videli naš cilj, majhno cerkvico in ob njej hiško, ki so jo tam obnovili za turistične namene. Pogled na vse to te prevzame. Stiski rok, pozdravi in razigrani obrazi tistih, ki so že premagali nekaj manj kot sedemsto metrov višine, so tudi nas takoj umestili med veselo družbo. Noge so me kar same odnesle nekoliko naprej, kjer sem uživala v trenutkih čistih razgledov na vse strani, po južnem pobočju strojnskega masiva, povsem na avstrijski meji, na mogočne vrhove Pece in Uršlje gore, pa še pogled v vas pod menoj.

Globoko sem zadihala, zaprla oči in najraje bi za dolgo ostala tu! Pa me je poklical Samo, ki je želel vedeti, kje bomo sedeli. Zakaj se mora človek tako hitro vrniti v resničnost!

Kmalu nas je bilo polno, iskali smo se v pogledih, da se pozdravimo in si podarimo nasmeh. Sama sem iskala Poldija in Tončka, ki ju še nisem videla. Pa sta onadva našla mene! Poldi je na zadnjem srečanju obljubil, da se bo naslednjič naučil novo pesmico in jo zapel pred kamero! Danes je znal le prvo kitico, naslednjič pa bo zares nastopil!

Živahni pogovori, povsod smejoči se in razigrani obrazi, vsak je našel kakšno zaposlitev zase: Tomaž je takoj prevzel vlogo diskodžokeja. Tudi Samo mu je pomagal, ki je prav tak ljubitelj glasbe.

Tu in tam smo opazili ali slišali ustvarjalca videoposnetkov, klubskega snemalca, ki je skrbno opazoval, kaj bo posnel, da bo spomin čim zanimivejši.

Kamera je tako ujela dokaz o čisto posebnem obisku. Najprej smo tu, na že povsem razigranem športno-zabaviščnem prostoru, zagledali posebnega obiskovalca, belega medvedka, tako smo vsaj za trenutek pomislili nekateri. Toda zmota je bila takoj jasna, s svojo prijaznostjo in dostopnostjo nas je »velik ravnateljev kuža« takoj osvojil. Vsi smo ga lahko pobožali, kar mu je celo godilo.

Ravnatelj in njegova žena nista imela nič proti. Saj tudi ni bilo časa za to, ker sta takoj postala močno oblegani osebi. Le kdo se ne bi želel pokazati svojemu ravnatelju, ali bolje prijatelju, ga objeti, se ga dotakniti in pozdraviti.

Najprej je kramljal s predsednico društva, potem pa se je vključil v naše igre, ploskal in sodeloval kot dober navijač. Veseli smo, da je videl in slišal, kako lepo se zabavamo.

Še zdaj slišim, kako je naenkrat zažgolelo, pa ne v oholih bližnjih hrastih, ki se že več sto let bohotijo nekam navzgor v nebo, kot bi se ga hoteli dotakniti, temveč pod njimi, ko so nas predsednica Danica in njene zveste pomočnice poklicale k dišečemu, pečenemu obroku.

Ko smo se skoraj vsi preveč najedli, vsaj tako smo prvi trenutek čutili, je bilo sonce že visoko nad nami in se je nagibalo že bolj na desno. Neutrudna Mojca in Srečko, naša športna referenta, bolje rečeno, »parček za vse«, sta spet piskala, kar je pomenilo, da se znova dobimo na prostranem igrišču, kjer bomo nadaljevali s športnimi igrami, ki smo jih izvajali že pred kosilom. Vse izide naših dosežkov prejšnjih tekmovalnih iger sta skrbno vpisala v pripravljene razpredelnice, vse kot je treba, da ne bi bilo napak. Oglasno desko smo imeli kar na debelem deblu, kjer smo si lahko vsi ogledali dosežene rezultate.

Nadaljevali smo s športnimi igrami. Čakala nas je še zelo pomembna tekma, za nekatere najbolj težko pričakovana – nogometna tekma. Vratarja sta zasedla svoji mesti, eno je bilo zaupano ženski – mami Nadi, kot lani. Sodnica Marija je zažvižgala za žreb žoge in tekma se je začela; hitro, požrtvovalno, pogumno in brez poškodb. Bilo je veliko smeha in nepredvidenih figur.

Razglasitev športnih rezultatov, čestitke in nagrade za najboljša mesta. Dobitniki nagrad so žareli od sreče, prav tako kot žarki, ki so nam danes pomagali olepšati dan.

Sonce se je na zahodu že skoraj dotikalo najvišjih skalnatih gmot, ki so bile skoraj rdeče osvetljene, ko smo se med zadnjimi odpeljali v dolino reke Meže. Lepo pospravljen prostor, kjer smo člani Društva Sožitje Mežiške doline preživljali prijazno in veselo druženje, smo vrnili prekrasni šentanelski naravi. To je v svojih delih opisoval že pisatelj Ksaver Meško, ki je tu pet let služboval. Tu se je rodil in je pokopan tudi vižar koroških ljudskih pesmi Luka Kramolc.

Vsi vemo, da nam lahko že jutranji sončni žarek, majhna, dobronamerna gesta ali nov svetal dogodek polepša dan, kaj šele takšno srečanje, ki zagotovo izpolni dan in bogati vse, ki so pomoči in pozornosti potrebni, pa tudi onim, ki nam to ponujajo.

Brez takih društvenih oblik sodelovanja med vsemi udeleženci bi se nedvomno v naših družinah večkrat počutili povsem izgubljene s svojimi težavami, tako pa vedno znova prav v druženju in skupnih komunikacijah dobivamo novih moči, znanje in medsebojnih izkušenj.

Še zlasti zato menim, da je piknik v naravi posebno pozitivna dejavnost, saj se vsi kar najbolj trudimo, da bi se zlili v eno samo veliko družino, se prilagajali drug drugemu, se razumeli, ploskali in spodbujali drug drugega, da bi dosegel čim boljše športne rezultate, in čestitali tistim, ki uspejo, pa čeprav z enim samim dotikom z nogometno žogo, ki zbeži celo v gol! Priznati moram, da tudi kot neaktivna igralka navijačica v vsaki novi igri igralcev aktiviram vse čute in močno navijam ...

Hvala naši predsednici Danici Ozimic in Sožitju, ki sta ta dan osrečila sedemdeset njegovih članov.

Mama Mija

počitnice

Nekateri otroci so med počitnicami še bolj žalostni.

Počitnice so del šolskega koledarja. Od septembra do junija se zvrstijo jesenske, zimske in prvomajske počitnice. Čas, ki se ga veselijo in ga težko pričakujejo naši učenci, učitelji, drugi strokovni delavci.
Počitnice so dnevi, ki jih vsako leto določi minister, jih vnesemo v letni delovni načrt centra, zapišemo v Vodnik za starše, ki ga predstavimo staršem na prvem skupnem srečanju ob začetku pouka.
Prve so vedno jesenske počitnice: krompirjeve jim rečejo nekateri. Letos so se začele z dvema praznikoma, a nič zato. Otroci in mladostniki so nestrpno čakali na petek, ko bodo s kombiji, avtobusi ali s starši odhajali domov na vse konce Slovenije. Za celih devet dni bodo pozabili na učenje in zavod ter se razvajali ob starših, bratcih in sestrah, sorodnikih, prijateljih. Devet dni domačega ozračja. Ko ne bo treba spat ob zapisani uri v hišnem redu, ko bodo na jedilniku najljubše jedi, ki jih zna skuhati samo mama, ko ne bo treba vsak dan telovadit v fizioterapijo, na vaje k logopedinji ali v delovno terapijo, sploh pa ne k pouku! Počitnice so nekaj najboljšega v času pouka!
Pa ne za vse »naše« otroke.
Nekateri naši učenci se počitnic in prostih dni ne vesele, ker vedo, da bodo njihovi starši izkoristili ugodnost, ki jim jo ponudimo - počitniško varstvo. Nelagodje, žalost, jeza, strah - vse to se nabira v njihovih srcih ...
Že leta ostajajo v počitniškem varstvu isti otroci – iste žalostne, osamljene očke ...
Učilnice so pospravljene in zaklenjene, prav tako vsi prostori terapij, sobe v pritličju in drugem nadstropju. Dnevna soba v prvem nadstropju je razsvetljena, prav tako ambulanta, toda hodnik je tih, nikjer ni sošolcev in učiteljic. Le nasmeh in prijazne besed dežurnih, ki pa ne morejo pregnati občutka žalosti in osamljenosti. Nič ni tem otrokom, ki so jim starši vzeli pravico do počitnic doma, zanimivo: ne televizijski spored, ne ročne zaposlitve, ne igrice, ne pogovor. Misli so doma, pri sošolcih, ki so pri starših ali sorodnikih. V njihovih očeh ni leska, v srcih je nemir in bolj ko se bliža večer, večja je žalost in težko je potolažiti otroka, ki želi v mamin objem in ki sprašuje, zakaj ni prišla ponj.
Razmišljaš in si izmišljaš opravičila: za starše, ki so samo izpolnili obrazec za počitniško varstvo in nam ga poslali, in za otroke, ki so ostali v počitniškem varstvu ...
Razmišljam, da bi vsem tem staršem, ki si tudi med počitnicami ne vzamejo vsaj dneva ali dveh dopusta za svojega otroka, poslala vabilo, naj en sam dan preživijo v počitniškem varstvu ...

Zdenka Fučka

♦ Dodatek za tujo nego
♦ Olajšave za vzdrževane družinske člane

Odgovarja: ***Nevenka Ljubič****, pravnica*

VPRAŠANJE:

Kakšen je postopek za pridobitev dodatka za tujo nego in pomoč? Sin ima 23 let in status zmerno duševno in telesno prizadetega invalida.

ODGOVOR:

Postopek se začne s predlogom pri osebnem zdravniku, ki pošlje izpolnjen obrazec z zahtevo za pridobitev dodatka za tujo nego in pomoč za opravljanje večine življenjskih opravil zdravniški komisiji pri pristojnem zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Komisija izda mnenje, ki ga pošlje pristojnemu centru za socialno varstvo, ta pa izda odločbo.

VPRAŠANJE:

Kdo lahko uveljavlja olajšave za vzdrževane družinske člane z motnjami v duševnem in telesnem razvoju pri napovedi dohodnine?

ODGOVOR:

Pri napovedi dohodnine zavezanec uveljavlja posebno olajšavo za vzdrževane družinske člane, če gre za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v telesnem in duševnem razvoju, kar se dokazuje z izvedenskim mnenjem komisije za razvrščanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, z izvedenskim mnenjem pediatrične službe ali specialistične klinike in zavezanci, ki imajo odraslo osebo, kateri je s sklepom sodišča odvzeta popolna poslovna sposobnost, oziroma imajo zanjo starši podaljšane roditeljske pravice.

PSIHOLOŠKI KOTIČEK

Alenka Pori, univ.dipl. psihologinja, družinska terapevtka

DRUŽBENA ZLORABA STARŠEV IN OTROK Z MOTNJO V RAZVOJU

Naj si dovolim namesto odgovora na vprašanja, stiske in dileme staršev pri vzgoji otrok svoje razmišljanje na zgornji naslov.

Nekaterim bralcem se bo zdel ta naslov preoster, preobtožujoč. Morda. Meni se zdi, v sedanjem času, ki ga doživljam v svoji regiji, kjer poklicno delujem in živim, žal, resničen. Najbrž pa je tudi drugje podobno.

Štiri mame predšolskih otrok z motnjo v razvoju (ob podpori svojih mož) so izpostavile problem skrbi oz. slabe skrbi za predšolske otroke, motene v razvoju. Prvič so na to opozorile pred že skoraj tremi leti, ko se je iz nepojasnjenih razlogov ukinilo zgledno vpeljano (18 let) delovno mesto mobilnega specialnega pedagoga v vzgojno-varstveni ustanovi. Ne bom se razpisala o tem. Opozorila bi rada na nekaj drugega, kar se je dogajalo vzporedno.

Ti starši, zlasti mame, so poskušali odgovornim dopovedati, kaj predšolski otroci, moteni v razvoju, in njihovi starši potrebujejo, da bi laže živeli in se razvijali. Njihov cilj je bil opozoriti na luknje v zakonu pri skrbi za predšolske otroke in na to, da je treba znova vzpostaviti nekaj, kar je že bilo. Žal je pri tem prišla do izraza samovoljnost nekaterih odgovornih za skrb za predšolske otroke, slab posluh občinskih mož za to problematiko, čudna nezmožnost (ali nepripravljenost) dogovarjanja med sosednjimi občinami in še kaj.

V treh letih je bilo potrebnih preveč sestankovanj in omizij o tem, da se je nekaj, žal le za malenkost, premaknilo.

Ob vsem tem brezplodnem sestankovanju pa so se morali starši znova in znova razgaljati in odpirati svoje rane pred javnostjo. Samo tako razgaljanje je nekoliko vznemirilo »družbo« (torej odgovorne).

Kot članico naše družbe me je sram, da beseda strokovnega delavca (tudi moja) ni dovolj, da se odzovemo le, ko vidimo (če sploh vidimo) bolečino drugega. Ali ni dovolj boleče za starše, ko se morajo soočiti z dejstvom, da je njihov otrok nekoliko drugačen od drugih?! Ali res morajo zaradi nas, družbe, vedno znova odpirati bolečo rano? Kajti drugače se nič ne premakne.

Kdo bo zavaroval občutljivo manjšino staršev in otrok pred družbeno zlorabo?

Je Zveza Sožitje dovolj? Bo treba k varuhu človekovih pravic?

MIHU PRELOŽNIKU

1988-2005

Na poteh srečevanj in poslavljanj smo v ponedeljek, 21. februarja, ustavili korak in ponižno sklonili glave v spomin in opomin – o milosti in nemilosti, o trajanju in minevanju, o ljubezni in izgubi ...

Na nobeno izkušnjo v življenju nismo pripravljeni manj kot na slovo od ljubljene osebe. Brezdanja žalost in bolečina pa sta ob otrokovi smrti podvojeni. Ostaja brezupno vpraševanje brez odgovorov: Katera temna sila, po katerem nenaravnem načrtu - sme odtrgati staršem najdražje, kar na tem svetu imajo? Čez noč je bilo odvzeto najdragocenejše darilo iz nebes.

Devet let je bil Miha naš sopotnik. Bili smo priče njegovemu tihemu boju z boleznijo. Spremljali smo vso požrtvovalno ljubezen in vdanost njegovih staršev in se tudi sami krepili z njihovo vero. Kot topla luč je Miha vselej pričakala med dragimi. Grela ga je, varovala in blažila njegove težave z zdravjem.

Upanje umre zadnje - Miha pa je omagal prej, veliko prezgodaj!

Dragi Miha! V času našega sobivanja si nas veliko naučil. Vedno znova smo bili začudeni nad tvojim potrpežljivim in tihim spopadanjem z zdravstvenimi težavami. Bilo je, kot da je bil to samo tvoj boj. Preveliko, pretežko je bilo to breme za tako mlado in občutljivo osebo!

Bili smo tvoji pomočniki, spremljevalci – poklicani, da prevzamemo del tvojega bremena. A dali smo lahko le toliko, kolikor si sprejel. Tako malo si terjal zase. Potreboval si naklonjenost svoje okolice. Želel si ljubečih nežnosti in toplih objemov.

Sprejemali smo tvoja sporočila in razumeli so jih tudi tvoji sošolci. Z nasmehi, dotiki in s pogledi so ti vsak dan podarjali pripadnost in prijateljstvo.

Ob tvoji podobi s prižganimi svečkami se poslavljamo od tebe – prijaznega, blagega fanta!

Močno te bomo pogrešali tvoji sošolci, varovanci in zaposleni v zavodu za usposabljanje Dobrna.

VIKEND SEMINARJI DRUŠTVA SOŽITJE MEŽIŠKE DOLINE

Društvo Sožitje Mežiške doline že več let organizira vikend seminarje. Udeležujemo se jih tudi mi. Potekajo v novembru.

To je druženje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter staršev. Za starše so organizirana predavanja na različne teme, ki jih prej izberemo. Za otroke in mladostnike pa poskrbijo prostovoljci društva v različnih delavnicah. Predavajo nam psiholog, logoped, socialni delavec. Razlagajo nam pravilnike. Na teh seminarjih izvemo veliko koristnih stvari.

Koristno pa združimo tudi s prijetnim. V prostih trenutkih se osvežimo v bazenu, zvečer se zavrtimo ob dobri glasbi.

Zahvaljujemo se neutrudnim organizatorjem in prostovoljcem, ki skrbijo za otroke in mladostnike. Upamo, da se bomo družili na teh seminarjih še v prihodnje.

Grega, Urška, Nada, Društvo Sožitje

TABOR NA VOJSKEM 2004

Vsak dan ob 7.30 smo imeli telovadbo. Vsak dan smo bili dežurni. Naslednji dan smo imeli izlet v Idrijo. Tam sem si kupil kaseto. Potem smo se peljali do jezera, kjer nam je učiteljica pripovedovala, kaj se je tukaj dogajalo. Šli smo tudi v rudnik.
Imeli smo nego nog in spoznali nevarnost čistil. Zadnji dan smo se vračali domov.
Imel sem se lepo.

Simon Klep, Društvo Sožitje

NA VOJSKEM PRI IDRIJI

Na dvorišču smo se zbrali jaz, Simon Klep in spremljevalka Petra Mikeln in se odpeljali v Idrijo. V Centru šolskih in obšolskih dejavnosti na Vojskem smo se predstavili novim prijateljicam, prijateljem in spremljevalcem. Spoznali smo tudi, kaj bomo delali in naučili samega sebe. Naučili smo se o obleki, obutvi, posodi, hrani, higieni, priboru in kako se umivamo. Delavnico je vodila Andreja Četina.

Vsako jutro me je zbudila Petra, da smo ob pol osmih telovadili. V Idrijo smo šli nakupovat. Sam sem šel kupit lepe igrače za Karin. Na pošti sem kupil pismo. Popoldan smo se v jedilnici učili o kuhinji, posodi in slaščicah. Nisem si zapomnil vsega.

Videl sem, kako se pasejo ovce in kličejo ME, ME, ME, in kako so lačne.

Šli smo tudi na krajši pohod, kjer smo na tleh našli listke in na traku taborniške znake.

S kolesom smo se peljali po igrišču. Bilo je super. Vozili smo počasi. Vedno gledam po cesti naprej in ne padem. Plezali smo na steni, kar sploh ni težko. Na vrhu sem videl miš, paličnjaka in želve, ki so bile zelo lepe.

Zvečer smo pekli krompir na žaru. V dvorani smo streljali z lokom. Pomagali smo tudi pri modni reviji. Rezali smo vrečke in se smejali. V dvorani smo imeli ples. Igrali so mladi, ansambel z dvema puncama in tremi fanti. Ob koncu smo dobili priznanja za uspehe.

Robi Štruc, Društvo Sožitje

GLASBENA DELAVNICA

Bil sem v glasbeni delavnici. Tam smo se učili peti in igrati na glasbene instrumente. Vsak dan smo imeli vaje za nastop, da bomo imeli kaj pokazati, kaj smo se naučili na instrumente. Na nastopu smo prepevali pesmi in igrali.
Imeli smo fino tovarišico in tovariša. Dobil sem priznanje in medaljo harmoniko.

Franci Pongrac, Društvo Sožitje

JESENSKA SREČANJA NA PREVALJAH

V četrtek so na Prevaljah nastopali Bepop. Peli so svoje pesmi in pokazali, kaj znajo. Na koncu jesenskih srečanj smo šli na pijačo. Ata je pil kokakolo, moja mama in Erika sta pili kapučino s smetano, soseda je pila ledeno vodo, jaz pa topel čaj.

Videla sem Izija. V soboto je prišla moja sestra Petra na kosilo.

Eva Mikeln, Društvo Sožitje

LETOVANJE V STRUNJANU

Z Vesno sva deset dni letovala v Strunjanu. Vseh deset dni smo imeli lepo vreme. Veliko smo se kopali. Stanovali smo v bungalovih. Prehranjevali smo se v hotelu, kjer so nam dobro kuhali. Seveda smo se tudi zabavali. Igrali smo tudi igre. Lovili smo ribe, steklenice. Milka si je dobro izmislila to igro.
Z ladjo smo se peljali na Debeli rtič, kjer smo imeli piknik.
Veliko smo se sončili. Po kosilu smo se sončili in počivali na plaži. Tudi z Vesno sva se sončila in počivala na obali. Šla sva tudi na pijačo v hotel, kjer smo se prehranjevali.
Hodili smo na sprehode, šli smo na Beli križ. Tam smo meditirali. Nekateri smo šli tudi v Piran. Marjan nas je peljal na Pacug, kjer smo si ogledali našo hišo. Tam pred hišo nas je Marjan pogostil s pijačo. Na morju je bilo lepo, veliko plesa, iger in smeha. Jedače in pijače pa tudi ni primanjkovalo. Lep morski pozdrav.

Simon Fujs in Vesna M., Društvo Sožitje

GLEDALIŠKI TABOR V ZGORNJIH GORJAH PRI BLEDU

Udeležila sem se gledališkega tabora v Zgornjih Gorjah pri Bledu. Vodja našega tabora je bila Nataša Prislav z Jesenic.

S koroškega konca smo se tabora udeležili trije: Jana Robnik, Dušan Založnik in jaz. Z nami je bila mentorica in voditeljica Erika Breznik.

Vsak večer smo imeli glasbeni večer. Naše petje je s kitaro spremljal Jure Vogel.

Vsak dan se je dogajalo kaj lepega in zanimivega. Doživeli smo tudi veliko presenečenje, saj so v kraju pripravili veliko gasilsko veselico. Prvič v življenju sem jezdila konja in ta lep trenutek sem si zelo dobro zapomnila.

Če bom imela še kdaj možnost, se bom z veseljem udeležila še kakšnega tabora.

Veronika Čebulj, Društvo Sožitje

IZLET V SIMONOV ZALIV

Z društvom Mežiške doline smo se odpravili na dvodnevni izlet v Simonov zaliv. Na izlet smo se peljali z dvema avtobusoma. Tončka, Janka, Edija, Majdo, Francija, Marinko in mene sta vodila Marija in Srečko Tratnik. Ko smo prispeli v Simonov zaliv, smo iz avtobusa dobili prtljago. Mariji smo dali osebne izkaznice, da je odšla na recepcijo in jih oddala ter dobila ključe sob. Popoldne smo se odpravili na soline. Ogledali smo si, kako so včasih pridobivali morsko sol in kako jo pridobivajo danes.

V nedeljo smo vstali ob 7. uri in odšli na zajtrk. Po zajtrku so se nekateri odpeljali z avtobusom v trgovine, drugi pa smo šli na kopanje. V bazenu smo tudi zapeli. Ko je bilo konec kopanja, smo se oprhali in se uredili. Po kosilu smo svoje stvari odnesli v avtobus in se odpeljali proti Postojni. Ogledali smo si prečudovito Postojnsko jamo. Na Ljubljanskem barju smo odložili Marinko, Jankovo sestro, ki je preživela z nami dva dni. Bila je zelo vesela, ker je lahko bila zraven. Na Trojanah so si nekateri kupili krofe. Nato smo odložili še Vesno in njeno mamo in se odpeljali proti domu.

Izlet je bil zelo krasen, za Janka in zame pa še posebno, saj je bila z nama Marinka. Ta izlet bo za naju nepozaben.

Franja, Društvo Sožitje

SAMOZAGOVORNIKI

S samozagovorništvom v Varstveno-delovnem centru Murska Sobota, enota Ljutomer smo začeli leta 2003. Varovanci, ki so vključeni v skupino, zelo radi pridejo na srečanje in tudi dejavno sodelujejo. Napredek je viden predvsem v njihovi samopodobi. Sami vodijo srečanja, najbolj pa se odprejo pri tematiki, ki zadeva njih same.

Takole so se predstavili:

Predstavitev samozagovornikov skupine v Varstveno-delovnem centru Ljutomer

Krožek samozagovorništva obiskuje enajst varovancev.
Krožek vodi Ivanka Kosi, pomaga Nevenka Lesjak.
Na vsakem srečanju posvetimo pozornost temi, ki je zastavljena, in jo obširno obdelamo. Poseben pomen samozagovorništva je na področju komunikacije, to je, da znamo poslušati drug drugega. Rešujemo tudi morebitne konflikte, ki jih rešujemo na samih srečanjih sproti, pod točko razno, saj jih vnaprej ni mogoče predvideti, niti predolgo opuščati. Na vsak sestanek se posebej pripravimo in se ga veselimo. Radi popijemo čaj in kavico ter jemo sladko pecivo.
Naša predsednica je Jasmina, Andrej uredi zapisnik, Janko ga prepiše, Tonček nam skuha čaj in kavo. V letošnjem letu smo obdelali več tem in prošenj. Januarja smo se pogovorili o praznikih, ki so za nami, o tem, kako smo jih preživeli. Februarja smo se pogovorili o valentinovem in kaj je ljubezen, pogovorili smo se o pustu. Marca smo obdelali temi, kako so potekale koline nekoč in danes. Aprila smo obdelali temi, kako smo preživeli velikonočne praznike in zadovoljevanje naših potreb. Maja smo govorili o ureditvi našega prostega časa. Junija smo se pogovarjali, česa nas je strah in kako opremiti svojo sobo. Julija smo bili na sladoledu. Septembra smo se pogovorili, kako smo preživeli dopust. Oktobra smo govorili o odnosu do okolja in o tem, kako pospravljamo poljske izdelke. Novembra o izbiri svojega dela in o plačilu dela. Decembra pa o veselem decembru. Ugodili so naši prošnji ter popravili tlakovec pred vhodom. Tega smo bili zelo veseli. Hvala za vse lepo in nasvidenje v prihodnjem letu.

Samozagovorniki: Peter, Alenka, Andrej, Beno, Janko, Ljubo, Bojan, Jasmina, Boris, Marcel in Tonček

Mentorici: Ivanka Kosi in Nevenka Lesjak

KAKO PRI NAS PRAZNUJEMO PUSTA

Pri nas, v Drežnici, se v petek zvečer najprej fantje zberemo pri trgovini, vsi fantje iz vasi. Fant mora bit »lejdih«, neoženjen. Gremo gor pred trgovino in počakamo, da ura odbije polnoč.
Nato vso javno razsvetljavo pogasimo, potem ropotamo in »ravsamo« po vasi, dokler ne gremo spat.
V soboto pred »južno« (kosilom) Tagrdi pripelje na vozu Taslamnatega. Nato Taslamnatega operirata dva zdravnika in iz njega potegneta kokoš.
Po »južni« je sprevod. V sprevodu so Tagrd, Talep, Cgajnar, dva policaja, Taslamnati, Bukara (tisti, ki čisti čevlje), Rezjan.
Tagrd ima v najlonki pepel, potem opleta z najlonko, da se kadi za njim. Jaz pa hodim po hiši zbirat najlonke.
V nedeljo celo noč godemo in plešemo v Jelkinem hramu. Je prava vaška veselica.
V torek Pustu sodijo na placu. Zvečer Pusta zažgemo. Tako praznujemo pusta pri nas v Drežnici.

Jožef Koren
Bivalna enota, Varstveno-delovni center Tolmin

Vez med Nogometno zvezo Slovenije in Specialno olimpijado

PREDSEDNIK SPREJEL TUDI DRUGAČNE

Ljubljana, 9. februar - Ob odprtju novega nogometnega kompleksa z umetno travo v Šiški je predsednik Mednarodne nogometne zveze Joseph Sepp Blatter pokazal tudi sprejetost drugačnih, potem ko je segel v roko Benjaminu Osmančeviču, nogometnemu vratarju Specialne olimpijade Slovenije. Tako se nadaljuje uspešno sodelovanje med Nogometno zvezo Slovenije in Specialno olimpijado Slovenije.

Specialna olimpijada je način življenja oseb z motnjami v duševnem razvoju, prek njih pa tudi njihovih družin in organizacij. Izid te zamisli je športna dejavnost, ohranjanje psihofizičnih sposobnosti in vse druge vsebine, ki dopolnjujejo temeljno zamisel.

Eden izmed športov v specialnoolimpijskem gibanju tako v svetu kot v Sloveniji je tudi nogomet. Uspeh slovenske Specialne olimpijade se je začel pred šestimi leti, ko so nogometaši na svetovnih igrah v Združenih državah Amerike osvojili šesto mesto, leto pozneje so bili na evropskih igrah na Nizozemskem peti, v zadnjih letih pa so pod trenersko taktirko **Matjaža Bariča** uspešno nastopali na številnih turnirjih doma in v tujini. Poleg tega že enajst let deluje tudi nogometna liga, tako da ostaja nogometna selekcija ena najbolj prepoznavnih v športnem sodelovanju oseb z motnjami v duševnem razvoju. Veliko je k temu pripomoglo tudi sodelovanje z namestnikom slovenskega ambasadorja za ferplej, profesorjem **Stanislavom Pinterjem,** ter **Nogometno zvezo Slovenije**. Tako selekciji Vzhoda in Zahoda že tri leta gostujeta na finalnem tekmovanju **Pokala Slovenije**, gledalci pa njuno znanje pozdravijo z gromkim aplavzom.

Za še večjo prepoznavnost specialnoolimpijskih nogometašev v zadnjih letih skrbi **Darko Milani?**, nekdanji kapetan slovenske izbrane vrste. »Vesel sem bil ponujene vloge ambasadorja Specialne olimpijade Slovenije, saj želim, da tudi drugi vidijo in spoznajo delo, predvsem pa sposobnosti teh oseb,« je povedal Milani, potem ko je na kvalifikacijski tekmi Slovenije proti Franciji septembra 2003 za Bežigradom sprejel ambasadorsko funkcijo. Ob tem je žogo s podpisi reprezentantov podelil **Benjaminu Osmančeviču**, vratarju nogometne vrste v Specialni olimpijadi Slovenije. Benjamin sicer prihaja iz Kopra, svoj največji uspeh z nogometaši pa je dosegel na evropskih igrah na Nizozemskem. Predlansko sezono smo ga lahko videli tudi v napovednem televizijskem spotu Lige prvakov. Gesta o sprejetju drugačnosti in večje strpnosti do drugačnih tako samo še poglablja uspešno sodelovanje med Nogometno zvezo Slovenije in Specialno olimpijado Slovenije.

Urška Andrejc

EVROPSKO PRVENSTVO SPECIALNE OLIMPIJADE V JUDU

Tongerlo (Belgija) 28.–30. januar 2005

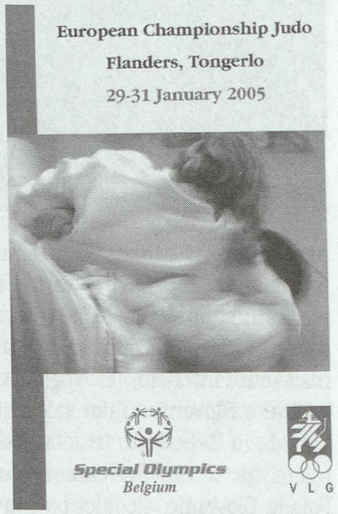

V belgijskem mestu Tongerlo je bilo konec januarja 2005 prvo Evropsko prvenstvo specialne olimpijade v judu. Sodelovalo je okoli 130 judoistov ter judoistk iz Belgije, Velike Britanije, Francije, Nizozemske, Finske, Andore, Nemčije ter Slovenije. Prvenstva se je udeležila tudi šestčlanska ekipa Slovenije, ki je s svojimi dosežki presegla pričakovanja. **Dimitrij Trobec (VDC Koper)** je v svoji kategoriji osvojil prvo mesto in naslov evropskega prvaka. Viceprvaka Evrope sta postala **Ana Đulabič (VDC Koper)** in **Irfet Vukalič (VDC Jesenice).** K ekipnem uspehu sta z osvojitvijo tretjega mesta pomemben delež prispevala tudi **Uroš Požar** ter **Aleš Masten (oba VDC T. Hočevar – Ljubljana).** Omeniti pa velja tudi četrto mesto **Nede Marjanovič (VDC Jesenice)**.

Tekmovanja v judu potekajo šele od leta 2000, ko je judo »dobil zeleno luč« tudi v specialni olimpijadi. Leta 2003 je bil judo že demonstracijski šport na Svetovnih igrah specialne olimpijade v Dublinu. Veliko zanimanje za judo med osebami z motnjami v duševnem razvoju v svetu pa kaže na to, da bo judo že uradni šport na Svetovnih igrah specialne olimpijade 2007 na Kitajskem.

Splošen vtis udeležencev po tekmovanju je bil zelo dober. Tekmovalci so bili zelo izenačeni. Kakovost juda je bila na zelo visoki ravni. Kot je na tekmovanjih oseb s posebnimi potrebami v judu že v navadi, so bila prvi dan organizirana predtekmovanja oz. razvrščanje tekmovalcev v skupine. Poglavitni namen predtekmovanj je, da se za glavno tekmovanje oblikujejo enakovredne skupine tekmovalcev glede na spol, starost, težo, vrsto oviranosti ter sposobnosti. Predtekmovanja so izredno pomembna predvsem z varnostnega vidika in so kot nadzor nad trenerjevo razvrstitvijo posameznih tekmovalcev v ustrezno kategorijo. Samo tekmovanje je pozneje z neverjetno izenačenostjo tekmovalcev pokazalo, da je se judo za osebe s posebnimi potrebami razvija in tekmovalci so kljub svojim težavam gledalce navdušili z atraktivnimi tehnikami.

Evropsko prvenstvo specialne olimpijade v judu je odprla belgijska princesa Astrid.

Slovenska reprezentanca na Evropskem prvenstvu specialne olimpijade v judu

Belgijska princesa Astrid pred vstopom v telovadnico

Od slovenskih tekmovalk je prva na blazine stopila Neda Marjanovič (VDC Jesenice), ki je v uvodnem nastopu izgubila s finsko predstavnico Tarssanenovo, nato premagala belgijko Caronovo ter na koncu izgubila boj s Finko Eskelinenovo. Neda Marjanovič je osvojila četrto mesto.

Druga iz slovenskega tabora je nastopila Ana Đulabič (VDC Koper) in v uvodnem boju premagala belgijko Van der AA ter pozneje izgubila z belgijko De Hertoughovi.

V moški konkurenci sta se po predtekmovanju našla skupaj v skupini Aleš Masten (VDC Tončke Hočevar, Ljubljana) ter Irfet Vukalič (VDC Jesenice). Po medsebojnem obračunu, v katerem je bil boljši Irfet, sta oba premagala belgijca Rizierija ter izgubila pred zmagovalcem v njuni kategoriji, Mollom iz Nizozemske.

Za njima je na blazine stopil Dimitrij Trobec (VDC Koper) in v uvodnem boju izgubil boj z Boldingom iz Nizozemske, nato pa premagal De Sousa iz Andore, Bloka iz Nizozemske ter Willakesa iz Belgije. Ker je Boloding izgubil vse druge boje, je Trobec postal prvak v svoji kategoriji.

Zadnji je od slovenske ekipe v najtežji kategoriji nastopil Uroš Požar (VDC Tončke Hočevar, Ljubljana). Po uvodnih porazih z Mc Kellarjem in Evansom iz Velike Britanije je premagal Nuytsa iz

V ekipi je ves čas vladalo dobro ozračje.

Belgije ter v boju za tretje mesto premagal še Frossyja iz Belgije.

Rezultati, ki jih je naša ekipa dosegla na evropskem prvenstvu, so seveda zelo pomembni za nadaljnjo spodbudo udeležencev tekmovanja in drugih slovenskih tekmovalcev v judu za osebe s posebnimi potrebami.

Dimitrij Trobec, prvak Evrope

Izjava Dimitrija Trobca:
»Ko so me določili za evropsko prvenstvo v Belgiji, nisem bil začuden. Vedel sem, da bo težko, a sem se odločil, da bom prinesel domov medaljo. Zadnji dan pred odhodom v Belgijo sem v službi in doma mislil samo še na tekmovanje. Sodelavci so mi zaželeli zmago. Ko sem stal na blazini v polni dvorani, sem mislil le na to, da moram biti močan. Premagal sem tri nasprotnike ter dobil zlato medaljo. Do črnega pasu me čaka še veliko tekem, a jaz imam veliko volje. Enkrat bom svetovni prvak!«

Zelo pomembno je dejstvo, da judo tudi v Sloveniji ponuja možnost za vključevanje oseb s posebnimi potrebami v vadbo v judo klubih in tako doseganje cilja integracije oseb s posebnimi potrebami.

Zapisala: Tomo Dadič in Janja Meško

SLAVIMO SKUPAJ!

Svetovne zimske igre Specialne olimpiade - Nagano 2005

Let's celebrate together - Praznujmo skupaj (Slavimo skupaj!) je bil moto Svetovnih zimskih iger specialne olimpijade od 26. 2. do 5. 3. 2005 v olimpijskem Naganu na Japonskem. Specialna olimpijada je svetovno športno gibanje za osebe z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju s sedežem v Washingtonu v Združenih državah Amerike, v njem sodelujejo športniki - specialni olimpijci iz več kot 180 držav. V specialnoolimpijsko gibanje je Slovenija vključena že od leta 1991. V Specialno olimpijado Slovenije je danes včlanjenih 1720 športnikov iz 71 klubov, razvitih pa ima 11 športov.

Letos se je iger udeležila štiriindvajsetčlanska ekipa Specialne olimpijade Slovenije. Sestavljalo jo je 16 tekmovalcev (8 v alpskem smučanju in 8 v smučarskem teku) ter 8 vaditeljev oz. spremljevalcev. Na igrah je sodelovalo 1800 tekmovalcev iz 83 držav. S tem je bilo število sodelujočih držav precej večje kot na rednih zimskih olimpijskih igrah; to gre predvsem na račun talnega hokeja, ki ga igrajo tudi v državah, kjer ne poznajo prave zime.

Za slovensko ekipo so bile to že četrte zaporedne zimske svetovne igre. Na vseh doslej so bili udeleženci zelo uspešni, zato so bila tudi sedaj pričakovanja velika in s tem obveznosti.

Igre so se za slovenske udeležence začele zelo vznemirljivo, saj je na poti iz grške Olimpije v Nagano na Brniku pristal olimpijski ogenj. Vsi slovenski športniki, udeleženci iger, pa so imeli priložnost, ki je dana le nekaterim: da so v rokah držali olimpijsko baklo in tako že doma doživeli duh olimpijskega gibanja.

Kot že nekaj prejšnjih iger so se tudi te začele s tako imenovanim programom Host town. To je tridnevni program vključitve ekip med ljudi države gostiteljice. Namen tega programa je vsaj dvoje: na eni strani gre za prilagajanje spremenjenim časovnim in podnebnim razmeram, na drugi strani pa za spoznavanje novega okolja, drugih ljudi, drugačne kulture in navad. To zadnje je posebno za osebe z motnjami v duševnem razvoju nekaj posebnega, saj jim daje izjemne možnosti za komunikacijo in socializacijo. Posebno bogata pa so v tem programu čustvena doživetja ob srečanjih z ljudmi. V letošnjem programu je bilo to še zlasti izrazito. Zaradi informacij, ki jih imamo, smo si predstavljali, da so Japonci drugačni in čustveno hladni. Neposredna srečanja z njimi pa so nas prepričala, da so vsaj tako čustveno topli ljudje kot mi. S tem pa je Specialna olimpijada uresničila še eno svojo temeljno zamisel: gibanje želi odpravljati vse ovire, ki ločujejo sicer objektivno drugačne ljudi. Pa najsibo to drugačnost zaradi različnih sposobnosti, ali rase, ali kulture, ali religije. Tako so iz daljne japonske Takajame

(mestece z 8000 prebivalci, v provinci Nagano) v Slovenijo prišla lepa in bogata čustva, del slovenskega srca pa je ostal v tem simpatičnem mestecu. In to so doživetja, ki bodo resnično za vse življenje ostala v dušah in srcih na eni in drugi strani zemeljske oble. Tudi zaradi tega bo svet lepši in boljši!

Tekmovanja v alpskem smučanju so bila na olimpijskem Shigakognu, tekmovanja v smučarskem teku pa v olimpijski Hakubi.

Slovenski tekmovalci v alpskem smučanju so tekmovali v smuku, veleslalomu in slalomu, v vseh treh težavnostnih kategorijah (višji, srednji in začetni), tekmovalci v smučarskem teku pa v razdaljah od 50 metrov do 7,5 kilometra, v klasični in drsalni tehniki. V obeh športih so na podlagi specialnoolimpijskih načel najprej potekale kvalifikacije za uvrstitev v skupine, v skladu s sposobnostmi tekmovalcev, tako da se potem v finalu pomerijo resnično približno enaki z enakimi in imajo v enakovrednem športnem boju vsi podobne možnosti za uspeh.

REZULTATI:

ALPSKO SMUČANJE:
začetno: ***Ines Vogrines*** *- 1. smuk, 5. vsl., 3. sl.;* ***Boštjan Bezlaj*** *- 1. smuk, 2. vsl., 2. sl.;*
srednje: ***Anja Pirjevec*** *- 4. smuk, 3. vsl., 5. sl.;* ***Damjan Rajter*** *- 1. smuk, 1. vsl., 1. sl.*
nadaljevalno: ***Karmen Lebar*** *- 6. smuk, 1. sl.;* ***Katja Pegan*** *- 2. smuk, 3. vsl., 8. sl.* ***Janez Bojc*** *- 5. smuk, 2. vsl., 1. sl.;* ***Sašo Firbas*** *- 5. smuk, 1. sl., 1. vsl.*

SMUČARSKI TEK:
Manfred Kržišnik: *1. - 7,5 km, 3. - 5 km, 2. 4 x 1 km;* ***Danica Krajnc:*** *2. - 5 km, 2. - 3 km, 2. - 4 x 1 km;* ***Dejan Šumandl:*** *3. - 1 km, 1. - 500 m, 2. - 4 x 1 km;* ***Maja Rogelšek:*** *5. - 1 km, - 500 m;* ***Ivi Dečman:*** *6. - 1 km, 5. - 500 m, 2. - 4 x 1 km;* ***Damjana Štumbergar:*** *1. - 100 m, 2. - 50 m;* ***Kristijan Krajnc:*** *4. - 100 m, 1. - 50 m;* ***Marija Matijevič:*** *1. - 50 m, 2. - 25 m*

In uspeh slovenske ekipe je bil velik. Ekipa je osvojila 29 medalj, od tega 15 zlatih, 9 srebrnih in 5 bronastih. S tem se je slovenska ekipa glede na število medalj na tekmovalca uvrstila med prvih deset držav. Na splošno pa je bila slovenska ekipa med opaznejšimi in bolj simpatičnimi ekipami na igrah, k čemur so pripomogla tudi lepa Elanova oby dfslačila.

Igre v Naganu so bile uspešne in lepe, bile so resnično veliko praznovanje človeškega duha, ki želi odpravljati nepravične razlike med ljudmi: **SPREMENITE PREDSODKE, IN SPREMENILI BOSTE SVET!**

Naslednje svetovno srečanje specialnih olimpijcev bodo Svetovne letne igre v Šanghaju na Kitajskem oktobra 2007, potekale bodo pod geslom: **VEM, DA ZMOREM!** Na sklepni slovesnosti v Naganu pa je predsednik bosanske vlade sprejel olimpijsko zastavo in naslednje zimske svetovne igre bodo v olimpijskem Sarajevu leta 2009.

Marijan Lačen

Milojka Lozar, učiteljica razrednega pouka, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava

Pri vzgojnem delu uporablja različne načine izdelave okrasnih in uporabnih predmetov. Motive in tehnike prilagaja sposobnostim gojencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Vodi krožek, ki skrbi za okrasitev in ureditev skupnih prostorov v Centru, sodeluje pa tudi pri pripravi razstav in izpeljavi različnih projektov.

POMLADNO DREVO

MATERIALI IN POTREBŠČINE:

lepo razrasla in košata veja ali več vejic, žica, cvetlični lonček ali druga posoda, kamenčki, prah za pripravo mavca (»gipsa«), potrebna voda, lopatka in primerna posoda za pripravo, pokovka (popcorn), posušeni listi pušpana ali drugega zimzelenega grma, papir šeleshamer v rjavih in rumenih tonih, lepilo za papir, svinčnik, najlonska vrvica (laks), igla za šivanje, malo mahu in pištola za vroče silikonsko lepilo.

P TEK DELA:

Luk jo na dnu cvetličnega lončka zadelamo s pl telinom ali kepico iz aluminijaste folije. Vejo postavimo v lonček in jo zasujemo s ka enčki. Če nimamo lepo razraslih vej, lahk več vejic z žico povežemo v snop in jih na e ak način vstavimo v posodo.
Po p oizvajalčevih navodilih pripravimo tek i mavec in ga takoj vlijemo v posodo, da p veže kamenčke in vejo v celoto (slika 1).

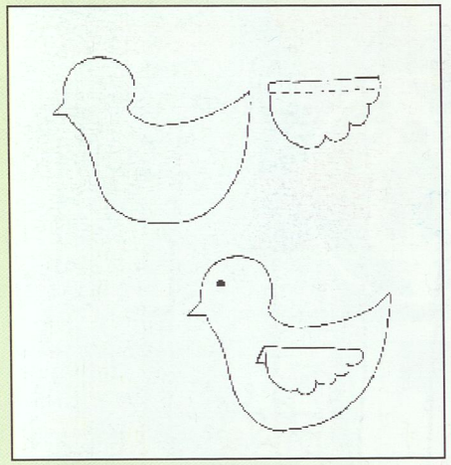

Slika 1

Iz k uze pripravimo pokovko. Lep oblikovane »cvetove« s si konskim lepilom prilepimo na jice. Pri delu s silikonsko piš lo moramo biti pazljivi, ker je l ilo zelo vroče. Med cvetove pri pimo še posušene zelene liste.

Iz še leshamerja izdelamo še ptičke, ki b do popestrili drevo. Spodnjo ski o ustrezno povečamo in izrežemo za v sakega ptička po eno telo in dve krili. Ravni del kril nekoliko zapognemo, kot kaže slika 2, in prilepimo na ptičji trup. Narišemo oči. Nitko z iglo napeljemo skozi ptičkov hrbet. Pred tem s poskušanjem ugotovimo najprimernejše mesto za luknjico (težišče), da se ptiček ne bo prevračal naprej ali nazaj. Nitko zavozlamo in ptičke obesimo na vejo.

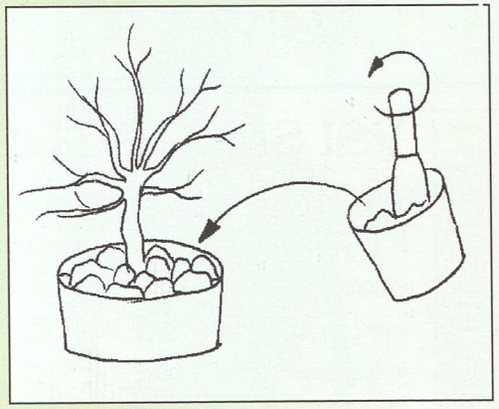

Slika 2

Kamenčke in mavec prekrijemo s plastjo mahu. Lonček okrasimo z lepim kamnom ali drugim naravnim materialom (polžja hišica ...).

NASVET:
Če za podstavek uporabimo široko posodo, jo napolnimo le do dveh tretjin, do roba natresemo zemljo in posejemo travo ali na vati vzgojimo kalčke. Paziti moramo le, da je površina vedno nekoliko vlažna.

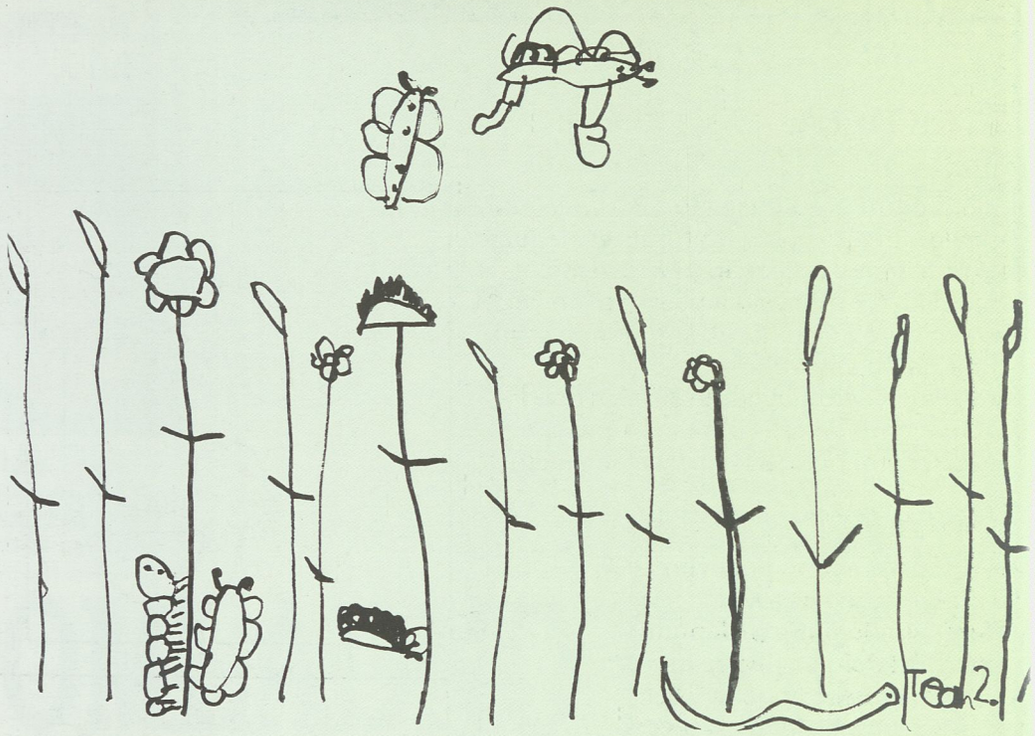

IZ KNJIGE KITAJSKIH MODROSTI

VSI SMO POSODE...

Na Kitajskem je imel nosač vode dve veliki keramični posodi za vodo. Viseli sta na palici, ki jo je nosil na ramenih. Ena posoda je bila poškodovana, druga pa je bila popolna. Iz prve posode je curljala voda vso pot domov. Popolna posoda je bila ponosna na svoje delo, saj je v njej nosač prinesel domov veliko večjo količino vode kot v poškodovani. Poškodovane posode je bilo sram.

Nekega dne je poškodovana posoda ogovorila svojega nosača: "Sram me je, ker ti ne morem služiti tako, kot bi si želela." Na to je nosač odgovoril: "Si opazila, da rožice cvetijo le na tvoji strani, in ne na strani posode, ki je popolna? To je zato, ker sem vedel za tvojo posebnost in sem posejal rožice na tvoji strani. Vsak dan si jih zalivala. Že dve leti nabiram te čudovite cvetlice, ki mi prinašajo veselje. Če ne bi bila taka, kot si, me te cvetlice ne bi razveseljevale dan za dnem."

Nauk:

Vsak od nas ima svojo posebno pomanjkljivost. Vsak od nas je na neki način poškodovana posoda. Toda prav te napake naredijo naša življenja zanimiva in vredna. Sprejmimo se take, kot smo, in z veseljem ugotavljajmo pozitivne lastnosti soljudi, prijateljev in sodelavcev. Ugotovili bomo, da ima čisto vsak kaj dobrega v sebi.

SOŽITJE

3

NAŠ ZBORNIK

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

ŠT. 3, LETO 2005, LETNIK 38

POSEBNE ZMOŽNOSTI

VLADAN NIKOLIČ, RISAR FILMA IN IKON

SPREJEMANJE OSEB Z MOTNJO

VPRAŠALNIK ZA STARŠE

NAŠ ZBORNIK
leto 38 - št. 3/2005
SLO ISSN 0350-655X
udk 376,3

Naš zbornik izdaja:
Zveza Sožitje - zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije
Ljubljana, Samova 9
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si
Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Prof. Tanja Černe, prof. dr. Anton Kotar, Milica Klokočovnik, Nada Kostanjevic, Mojca Kržišnik, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Sadko Mezgec

Uredniški odbor:
Hermina Bavčar, Elizabeta Tučič, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt,Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
4.100 SIT, za ustanove 9.100 SIT,
8.5% DDV je vključen v ceno.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.
Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Na naslovni strani:
Vladan Nikolić je talentiran za likovno ustvarjanje.

Pričakovanje otroka je za vsako družino in še posebno za mamo srečno obdobje. Nekateri starši, posebno očetje, si želijo fantka, drugi si želijo punčke. To je popolnoma razumljivo, vendar pa sem prepričan, da spol otroka, ki ga pričakujemo, ni pomemben. Pomembno je le, da se pričakovani otrok rodi zdrav, ali, kot pravimo navadno, da se rodi normalen. Pesnica in igralka Mila Kačičeva je med drugim napisala:

»... čakala sem med upanjem in strahom,
ko si imelo dete moje priti,
in ko prišlo si,
so te k prsim d'jali mi rekoč:
z otrokom
ti življenje novo vzide ...!«

Sreča, ki jo občuti mati in vsa družina ob otrokovem rojstvu, pa se kdaj spremeni v žalost in bolečino. To včasih spoznamo takoj ob rojstvu, včasih pa šele v dobi dojenčka ali malčka, odvisno od stopnje otrokove prizadetosti. Bolečina, ki jo občutijo starši ob rojstvu prizadetega otroka, je huda, traja, vendar pa je sčasoma vse blažja, saj vsak otrok kaže neke možnosti razvoja. Zgodnja obravnava pa daje veliko upanja.

Neka preprosta mama mi je dejala: »Naj bo otrok kakršen koli, naš je.« To je velika misel. Otrok z motnjo v duševnem razvoju nas pogosto preseneča in starši, kakor tudi sorojenci, ga imajo vse raje. Če je otrok lepo sprejet v družini, postaja vse bolje sprejet tudi v ožjem in širšem okolju. Nihče vam tako iskreno ne šepeta na blazini, da vas ima rad, kot to izraža otrok z motnjo v duševnem razvoju.

Zaslužijo torej, da jih imamo radi tudi vsi mi, ki živimo z njimi ali v njihovi bližini. Ti otroci, ki živijo v ljubečem okolju in bodo zrasli v mladostnike in odrasle osebe, se bodo integrirali v okolje, v katerem bodo živeli, pa tudi po svojih močeh delali.

Prof. dr. Anton Kotar

SPREJEMANJE ALI PRILAGAJANJE

NA ŽIVLJENJE Z OTROKOM Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU?

Že več kot pol stoletja v strokovni literaturi sledimo razpravam, raziskavam in napotkom strokovnjakov, kako pomagati staršem, ki imajo otroka z motnjo v duševnem razvoju. Starši se srečujejo z različnimi strokovnjaki v zdravstvu, vrtcih, šolah in specializiranih ustanovah. Glede na vrsto otrokovih težav, ki spremljajo motnjo v duševnem razvoju (različne zdravstvene, vedenjske, razvojne težave), in odvisno od tega, kdaj je bila motnja odkrita (takoj ob rojstvu, še pred rojstvom ali šele ob vstopu v vrtec ali šolo), so starši soočeni z različnimi pregledi, preiskavami, testiranji otroka. Pogosto so priča tudi bolj ali manj mučnim sestankom, na katerih jih strokovnjaki soočajo z otrokovimi težavami ter jim bolj ali manj uspešno svetujejo tudi vključitev otroka v različne programe vzgoje in izobraževanja in/ali strokovne obravnave (psihologa, logopeda, specialnega pedagoga, fizioterapevta itn.).

V zadnjem času je prizadevanje strokovnjakov usmerjeno predvsem v to, kako pomagati staršem, da bi se prilagodili različnim življenjskim okoliščinam, povezanim z otrokovo motnjo, in kako seznaniti starše s tem, kaj otrok v nekem življenjskem obdobju potrebuje.

Sprejemanje motnje ali prilagajanje na življenje z njo?

Vsak strokovnjak, ki se srečuje z osebami z motnjo v duševnem razvoju in njenimi starši, se tudi sam sooča z različnimi načini odzivanja staršev, ko jim sporoča svoje ugotovitve o otroku in želi staršem svetovati, kaj je dobro storiti. V strokovni literaturi je več teorij, ki se nanašajo na načine, kako se starši otrok z motnjo v duševnem razvoju odzivajo oziroma prilagodijo tej okoliščini. Ena od teorij temelji na prepričanju, da gredo starši skozi različna obdobja (stopnje, faze), kot so: šok, zanikanje, žalost ... itn., da bi prišli v sklepno obdobje sprejemanja motnje v duševnem razvoju. Druga teorija pa izhaja iz prepričanja, da obstajajo nekatere okoliščine, dogodki ali obdobja, ki lahko vedno znova prebudijo boleča čustva, ki so različna (nekatera so prisotna večkrat v življenju, druga pa pri nekaterih starših sploh ne), in ne gre za enkratno dejanje »sprejemanja motnje«.

Zagovorniki prve teorije navajajo negativne občutke staršev, ki spremljajo tako imenovano soočenje z otrokovo motnjo. Strokovnjaki uporabljajo različne izraze za čustva staršev in različna zaporedja teh obdobij. Kar nekateri strokovnjaki poimenujejo »krivda«, drugi poimenujejo »šok« ali »zanikanje«. Zagovorniki te teorije govorijo o prvem obdobju, za katero je značilna reakcija »šoka«, »zanikanja« ali »zavračanja motnje«, in končnem obdobju, ki ga imenujejo »sprejemanje motnje« (prilagoditev ali reorganizacija). Prvo obdobje naj bi bil odziv staršev na sporočilo strokovnjakov, da ima njihov otrok motnjo v duševnem razvoju. Nekateri starši so opisali svoj odziv kot tako močan šok, da drugih sporočil strokovnjakov o napotkih, nasvetih, ustanovah, sploh niso zmogli slišati. Starši so tudi opisovali pogoste občutke »zanikanja«, katerih značilnost je prepričanje, da je »vse v redu« ter da se je ta strokovnjak zmotil, da bodo poiskali drugega, da sploh ne bodo več hodili k strokovnjakom, ker ti ne morejo pomagati otroku ... Kot »zanikanje« strokovnjaki označujejo tudi vedenje, ki ga starši opisujejo kot »iskanje zdravila« – starši iščejo neke vrste zdravilo, ki bo zagotovilo otroku zdrav razvoj – ta »zdravila« so lahko v različnih oblikah: tablete, injekcija, napitki, vitamini, bioenergija, kristali, določene vaje, treningi, okolje zdravih vrstnikov. Včasih obdobje »zanikanja« ali »iskanja zdravila« poimenujejo tudi kot obdobje od vrat do vrat, ker starši iščejo pomoč pri različnih strokovnjakih. Nekateri starši svoje občutke opisujejo kot dolgo obdobje »kronične žalosti«. Ti starši navajajo občutke nemoči, da bi pomagali svojemu otroku, žalost zaradi vseh dogodkov, ki jih otrok ne bo doživel (šolski dosežki, kot so matura, diploma, vozniški izpit, včasih služenje vojaškega roka, poroka, rojstvo svojih otrok, pričakovanje vnukov in podobno). Znanstveniki, ki so proučevali te procese in spremljajoča čustva staršev, vedno znova opozarjajo na težave tovrstnega »razvrščanja« doživljanja staršev. Kako proučevati tako občutljive procese, kako jih meriti, opisovati in ocenjevati? Vsa ta raziskovanja naj bi imela en sam cilj: ugotoviti, kakšno podporo in pomoč lahko strokovnjaki ponudijo staršem. Številne raziskave navajajo različne različice zaporedja teh obdobij, časovnega nastopa samih obdobij, trajanja in intenzivnosti vedenja staršev, ki je povezano s sprejemanjem motnje.

Varstveno delovni center Ježek iz Velenja na pohodu v naravo.

Drugi strokovnjaki, ki zagovarjajo teorijo o različnih stresnih obdobjih, se ne strinjajo z zamislijo, da gredo starši skozi obdobja in končno sprejmejo otrokovo motnjo. Po njihovem prepričanju stvar ni tako preprosta – najprej šok in na koncu sprejemanje. Ti strokovnjaki so prepričani, da se ta proces nikoli povsem ne konča; starši že imajo občutek, da so sprejeli otrokovo motnjo in se prilagodili v svojih pričakovanjih, vendar velja to le za eno otrokovo obdobje. Potem jih življenje sooči z novimi stresi in izzivi, ki zopet obudijo negativne občutke. Te dogodke poimenujejo razvojne mejnike ali prelomnice, ki zahtevajo od staršev nenehno prilagajanje njihovih pričakovanj, čustev, življenjskih odločitev. Taki mejniki so lahko: sprememba šolskega programa (v vrtcu ali šoli), vsak rojstni dan (ko ugotoviš, da je leto dni starejši in je razlika med njim in vrstniki enaka ali celo večja), z začetkom pubertete (ko ugotoviš, da postaja ženska ali moški s svojim telesom, hkrati pa razmišlja, kot bi bil star pet let), ko se vrstniki poročijo in imajo svoje otroke. Ko moraš sprejeti odločitve, kot so: kakšne zahteve naj postavim svojemu otroku, kaj naj ga učim, koliko svobode potrebuje, kakšne stike z nasprotnim spolom naj mu omogočim ali dovolim, kakšno ustanovo potrebuje v odraslem obdobju, kakšno vrsto zaposlitve in tako naprej.

V vsakem primeru, ne glede na to, katera teorija se nam zdi sprejemljivejša, ne moremo govoriti o sprejemanju otroka, temveč o prilagajanju na otrokovo motnjo. Žal so v praksi še vedno strokovnjaki, ki so prepričani, da če staršem zgolj povedo rezultate testa oziroma samo »diagnozo«, že mislijo, da so svoje delo opravili, ker so starše »soočili« z otrokovo motnjo. Kljub vsemu pa to ni enkratni dogodek, ampak proces, ki traja dlje časa. Verjetno je to tisto, kar je skupno vsem staršem ne glede na to, ali njihov otrok ima motnjo ali ne. Kajti tudi starši otrok brez motenj navajajo, da je najtežje prav prilagajanje na drugačne otrokove potrebe v vsakem razvojnem obdobju. Pogosto to izrazijo tako: »Enostavno, ne moreš jih dohajati! Vedno te ujamejo premalo pripravljenega!«

Odkritost, zavajanje, skrivanje za različnimi izrazi?

Strokovnjaki si izmišljajo vedno nove izraze za motnjo, ki je znana že stoletja. Zadnjih šestdeset let so bili na primer v Sloveniji v rabi različni izrazi: zaostanek v duševnem razvoju, duševna prizadetost, duševna zaostalost, umska manjrazvitost, debilnost, imbecilnost, idiotija, motnja v duševnem razvoju, posebne potrebe in podobno. Enako spreminjanje besed je povezano tudi s poimenovanjem ustanov in programov, v katere so vključene osebe z motnjo v duševnem razvoju. Osnovna šola s prilagojenim programom se je tako imenovala: pomožna šola, posebna šola in šola s prilagojenim programom, v zadnjem času pa govorimo o programu z nižjim izobrazbenim standardom. Isti strokovnjaki, ki so tam zaposleni, pa so bili: učitelji za duševno motene, specialni pedagogi, defektologi, ortopedagogi, rehabilitatorji in reedukatorji. Strokovnjaki

so te izraze spreminjali predvsem zaradi negativnih prizvokov, ki žal niso bili povezani z besedami, ampak z odnosom do drugačnih oseb. Nobena od teh sprememb žal ni imela želenih učinkov. Večkrat nastane le zmeda, s katero se soočamo v praksi. Če strokovnjaki staršem povedo, da ima njihov otrok posebne po-trebe, in jim priporočajo program z nižjim standardom, starši pogosto iz tega ne morejo raz-brati, da so jim želeli povedati to, da ima njihov otrok motnjo v duševnem razvoju in da pripo-ročajo šolo Janeza Levca, če so npr. doma v Ljubljani.

Včasih imam občutek, da so si strokovnjaki izmislil nove izraze tudi zato, da bi jim nekatere besede šle laže z jezika, ker imajo sami težave s sprejemanjem oseb z motnjami v duševnem razvoju. Mnogi starši povedo, da so jim strokovnjaki sicer povedali nekaj o otrokovi motnji, vendar niso povsem razumeli, kaj to pomeni, saj so pričakovali konkretne napotke, kako delati z otrokom, da bo zanj najbolje. V predšolskem obdobju so starši polni pričakovanj in pripravljeni slediti vsem mogoči napotkom, če jih le dobijo. Včasih pričakujejo, da bodo težave povsem odpravljene ali pa vsaj zelo omiljene, če se bodo le držali navodil strokovnjakov. Odzivi strokovnjakov so zelo različni, nekateri ponavljajo, da »starši ne smejo pričakovati preveč«, drugi pa pravijo, da je »vse mogoče« in naj le delajo tako, kot jim je bilo naročeno.

Starši starejših otrok pripovedujejo, da je zanje največja prelomnica vpis v šolo. Nekateri strokovnjaki trdijo, da starši vedno pričakujejo »eno stopnjo več«. Starši otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju si želijo, da bi bil otrok v programu redne osnovne šole (enakovreden izobrazbeni standard), tisti, ki imajo otroke z zmerno motnjo v duševnem razvoju, si želijo osnovno šolo s prilagojenim programom (nižji izobrazbeni standard), čeprav strokovnjaki zatrjujejo, da je zanje primernejši poseben program (oddelki vzgoje in izobraževanja – OVI). Nekateri starši imajo izkušnje z zelo različnimi šolami; otrok je začel šolanje v redni šoli, čez nekaj časa so ga prepisali v OŠPP, potem pa v oddelke za izobraževanje (OVI), včasih so jim rekli tudi oddelki za delovno usposabljanje (ODU). Ti pravijo, da so enak stres doživeli z vsakim prešolanjem, ko je bil otrok neuspešen. Hkrati pa so zmeraj znova občutili tudi olajšanje, ko se je otrok prepisal v program, za katerega so menili, da bo primernejši za otroka, ker bo tam bolj uspeval.

V zadnjem času se mlajši starši otrok s posebnimi potrebami srečujejo tudi z novostjo: inkluzijo/integracijo in opisnim ocenjevanjem otrokovih učnih dosežkov. Opisno ocenjevanje danes staršem povzroča težave, ker so pogosto napisani samo cilji, ki jih je otrok dosegel (večinoma cilji, ki jih otrok ni dosegel, niso napisanih nikjer). Starši so ob branju teh opisnih ocen prepričani, da je »vse v redu« in da otrok sledi programu. Ob koncu šolskega leta ali ob predlogu šole, da gre otrok na komisijo za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, pa so starši šokirani, ker tega niso pričakovali in na podlagi pisnih poročil o otrokovem uspehu sploh niso vedeli, da ima otrok težave.

Danes pogosto slišimo, da imamo enake možnosti šolanja za vse otroke in da je treba otrokom s posebnimi potrebami zagotoviti šolanje v svojem okolju in med zdravimi vrstniki. Vendar pa veljavni predpisi izjemno omejujejo tovrstno šolanje vsem otrokom z motnjo v duševnem razvoju, razen tistim z mejno inteligentnostjo. V predšolskem obdobju imajo vsi otroci več možnosti skupnega druženja in učenja, saj se večina programov za predšolske otroke izvaja v običajnih vrtcih (razvojni oddelki so znotraj vrtca). V času šolanja pa se program z nižjim izobrazbenim standardom (OŠPP) in posebni program (OVI) velikokrat izvaja v povsem ločenih stavbah, vedno pa v ločenih razredih oziroma oddelkih. Zakon sicer omogoča tako imenovano prehajanje med programi (jutranje varstvo, šola v naravi in podobno), ki pa ga v praksi pogosto sploh ni. Starši se upravičeno sprašujejo, kje je »integracija« ali »inkluzija« za otroke z motnjo v duševnem razvoju. Se-danja zakonodaja namreč ne omogoča drugih oblik integracije ali inkluzije za otroke z motnjami v duševnem razvoju (v osnovni šoli). Zato je odgovor na vprašanje, kje je inkluzija ali integracija za otroke z motnjo v duševnem razvoju, enako razočaranje za vse – za starše in strokovnjake.

Včasih zamisel o integraciji/inkluziji povzroča tudi zavajanje staršev. Nekatere starše strokovnjaki (namerno ali nenamerno) zavajajo, ko napačno govorijo o »eni šoli za vse«. Starši lahko to zamisel razlagajo tudi tako, da bodo otroci z lažjo, zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju (z ustrezno strokovno pomočjo) zmogli program enakovrednega standarda – to pomeni, da bodo s pomočjo zmogli usvojiti vse izobraževalne vsebine tako kot njihovi vrstniki, ki imajo drugačne posebne potrebe ali teh sploh nimajo. Največkrat so te napačne razlage posledica zamenjevanja programa in lokacije izpeljave programa. Otroci z lažjo, zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju imajo posebne potrebe, ki zahtevajo tudi drugačen program. Če bi te programe izvajale redne osnovne šole (z ustreznimi prostorskimi, kadrovskimi in drugimi materialnimi razmerami), ne bi bilo nikakršnih zadržkov, da ne bi bilo ene šole za vse. Prepričana sem, da tudi v teh okoliščinah ne bi »odpadle« vse težave staršev otrok z motnjo v duševnem razvoju pri prilagajanju na otrokovo motnjo. To potrjujejo tudi raziskave iz držav, v katerih imajo uspešno inkluzijo/integracijo.

Branka D. Jurišić

PREPROSTA PESEM

Tu midva sva
in tu si ti,
tu je ljubezen
in kup skrbi.

Tako si nežen,
tako ranljiv,
vendar za naju -
nenadomestljiv.

Ne vem, kam gremo
in kaj bo še,
vendar si tukaj,
si moj, smo skupaj,
in to je vse.

Ne iščem nekaj,
česar ne bo,
le bodi srečen,
in to je to.

Darja Zadnik, Sožitje Novo mesto

PESEM ZA MAMI

Ne pritožuj se
in ne žaluj,
če nisem,
kar si mislila, da bom.

Kar jaz ne zmorem,
zmoreš ti,
skupaj sva močna
in brez skrbi.

Daj dvigni glavo,
odpri oči,
pred nama so
še vse poti.

Darja Zadnik, Sožitje Novo mesto

SPREJETI OSEBE Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Vsakemu življenjskemu obdobju ustreza določena stopnja intelektualnega razvoja. Različne sposobnosti, kot so: zaznavanje, pozornost, mišljenje, govor, pomnjenje, čustveno in socialno prilagajanje, vsekakor oblikujejo duševno delovanje, a razvijajo se ob ustrezni genski in biološki osnovi ter vplivu ožje in širše okolice.

Za definiranje oseb z motnjami v duševnem razvoju obstajajo različne definicije, od tistih, ki so že zdavnaj preživele, vendar jih še pogosto zasledimo v uporabi, do sodobnejših definicij, v katerih ni prizvoka etiketiranja. Ena takih, ki se uporablja v edukacijsko-rehabilitacijski praksi, je bolj sprejemljiva in vseobsegajoča definicija Ameriškega združenja za mentalno retardacijo (AAMR) iz leta 1992. Tu se motnja v duševnem razvoju (Luckasson in dr., 1992, po Vig in Jedrysek, 1996) pojmuje kot pomembna omejitev v celostnem posameznikovem trenutnem delovanju. Zanjo je značilno podpovprečno intelektualno delovanje, ki je sočasno spremljano z omejitvijo na dveh ali več adaptivnih področjih.
Ta področja so: komunikacija, skrb zase, bivanje, socialne spretnosti, samousmerjanje, zdravje in varnost, funkcionalne akademske spretnosti, prosti čas in delo.
Pri izhajanju iz te definicije je pomembno, da osebe z motnjo v duševnem razvoju sprejemamo takšne, kakršne so, z vsemi njihovimi posebnostmi – potrebami. Vemo namreč, da so ob intelektualnih primanjkljajih, ki jih imajo, pogoste motnje gibanja ter vedenjski odkloni, ki se velikokrat kažejo kot hiperaktivnost ali pasivnost, avtoagresivnost in heteroagresivnost. Ob tem se lahko pojavijo še težave v duševnem zdravju.

Pri obravnavi oziroma sprejemanju oseb z motnjo v duševnem razvoju je treba upoštevati kulturološke in jezikovne različnosti, razlike v komunikaciji in vedenjske dejavnike pa tudi omejitve v sposobnosti prilagajanja socialnemu okolju. Delovanje oseb z motnjo v duševnem razvoju se bo ob ustrezni individualizirani podpori v določenem časovnem obdobju nasploh izboljšalo.

Iz navedenega je jasno, da je danes definiranje motnje usmerjeno k načinom podpore, ki jo posameznik potrebuje, da bi uspešno deloval v socialnem okolju.
Stopnje podpore so razvrščene v štiri kategorije:

1. občasna podpora ali podpora po potrebi. Najpogosteje je kratkotrajna, to pomeni, da oseba ne potrebuje podpore ves čas. Potrebuje samo kratkoročno podporo v prehodnih obdobjih ali v spremenjenih življenjskih okoliščinah in je lahko različna glede na intenzivnost;
2. omejena podpora – je redna podpora, vendar je časovno omejena in zahteva manj osebja, zato pa tudi manj stroškov od tistih oblik, ki zahtevajo intenzivnejšo podporo;
3. obsežna podpora – zanjo je značilna redna podpora v določenih okoliščinah in ni časovno omejena;
4. vseobsegajoča podpora pa zahteva stalnost in visoko intenzivnost v vseh življenjskih položajih vse življenje.

Z razvojem družbe so tudi na področju sprejemanja oseb z motnjo v duševnem razvoju nastale spremembe. Vključene so v različne oblike obravnave, v dobi otroštva in mladostništva je zanje dobro poskrbljeno. V zadnjih nekaj deset letih, še zlasti v devetdesetih, pa se je tudi intenzivnost skrbi na področju dela z odraslimi osebami zvečala.
Pomemben je razvoj socialnega modela, za katerega je značilen sodobnejši prijem in v razvitih deželah prevladuje od devetdesetih let.
Izhodišče socialnega modela je filozofija vključenosti, ki poudarja, da vsakdo pripada skupnosti in po svoje k tej skupnosti tudi prispeva. Ta model izhaja iz predpostavke, da sta položaj oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihova diskriminacija družbeno pogojena in usmerjena.
Glede na to lahko trdimo, da mnoge težave oseb z motnjami v duševnem razvoju ne izhajajo iz njihove različnosti, ampak iz omejitev, ki jih pogojuje družba. Take omejitve so na področju medosebnih odnosov (strokovno izrazje, etiketiranje, nespoštovanje pravic ...) in fizične ovire (arhitektonske ovire, institucionalizacija, zaprtost javnih ustanov, gospodarstvo ...).

Zato je treba poudariti, da je za razvoj in sprejemanje oseb z motnjami v duševnem razvoju zelo pomembno zgodnje otroštvo in s tem povezano ravnanje staršev. Ti pogosto naredijo prve napake v sprejemanju s tem, da se umikajo iz dogajanja – družbenega življenja (danes sicer nekoliko manj), kar pogosto počno zaradi občutka krivde. Iz tega razloga so bolj tolerantni, popuščajo pri vzgojnih zahtevah. Tako se oblikujejo odstopajoči vedenjski vzorci, ki se v obdobju mladostništva le stopnjujejo in v družbenem okolju povzročajo odklonilen odnos.

Zato je zelo pomembno, da poskušamo poiskati ustrezno strokovno pomoč v otrokovem zgodnjem življenjskem obdobju, da se soočimo s stanjem in naredimo prve korake k vključevanju v ožje in širše družbeno okolje. S tem ohranimo stik z okolico in ostanemo sredi dogajanj, kar osebam z motnjo v duševnem razvoju omogoča, da se v odraslosti lažje prilagajajo novim položajem.
Na drugi strani pa se morajo starši pripraviti na to, da bo njihov otrok postal odrasla oseba z vsemi biološkimi in fizičnimi značilnostmi. Res je, da bo duševno delovanje ostalo na nižji ravni, vendar to ne pomeni, da bo otrok ostal otrok vse življenje. Izkušnje kažejo, da se starši prav v sprejemanju tega, da je otrok odrasel, težko znajdejo. Ne razumejo, da so se pojavile drugačne potrebe in želje, da je njegovo dojemanje nekaterih dejanj iz otroštva sedaj drugačno, da hoče o nekaterih stvareh odločati sam ali vsaj soodločati, da potrebuje več intimnega prostora in nekaj novega. Velikokrat se zgodi, da poskušajo zanj pretirano skrbeti, opravljati stvari namesto otroka, čeprav jih ta zmore sam, v prepričanju, da mu pomagajo, vendar s tem pogosto dosegajo nasprotni učinek. Otrok se nanje vse bolj navezuje, ločitev je vedno težja, v povezavi s tem pa se pojavijo številne druge težave v prilagajanju položajem.

> *V preteklosti so ob opisovanju oseb z motnjami v duševnem razvoju poudarjali njihove pomanjkljivosti in stopnjo motnje.*
> *Danes postaja pomembnejše, kako posamezniku pomagati, da bi v svojem okolju deloval čim uspešneje. Spoznati je treba, kaj potrebuje, da bi njegov razvoj in osamosvajanje podprli od najzgodnejšega obdobja pa do odraslosti.*

Zato je pomembno, da poskušamo premagati to skrb za odrasle otroke, jim dovoliti, da zaživijo samostojno življenje v integriranih oblikah oziroma vključenih v družbeno okolje (samostojna stanovanja – ob ustrezni podpori, bivalne enote in druge oblike), jim krepiti moč samoodločanja, jih spodbujati k učenju socialnih in življenjskih spretnosti, ob tem pa zagotoviti ustrezno strokovno pomoč glede na njihove potrebe in želje.

Srečko Šalamun, prof. def.

Literatura:

Vig, S. Jedrysek, E. (1996): Aplication of the AAMR Definition: Issues for Preschool Children, Mental Retardation, 34, 4, str. 244-253.

»KAJ SMO SE MU ZAMERILI?«

Vsi starši in vsaka družina, ki ima prizadetega otroka, sprejmejo s tem otrokom nase tudi prav poseben križ. Za tiste, katerih prizadeti otroci so že odrasli, je ta pot, ali bolje rečeno začetek poti, ki je najtežji, že prehojen. Za njimi so vprašanja: »Zakaj mi?« »Zakaj se je to zgodilo prav nam?« Ali pa, kot znamo reči Slovenci: »Kaj smo se zamerili Bogu, da se nam je to zgodilo?!«

»S svojim prizadetim otrokom smo izgubili ne le nekatere prijatelje, ampak tudi nekatere sorodnike, a obenem nam je na pot pripeljalo nove ljudi, drugačne, ljudi iz Sožitja, s katerimi sedaj delimo izkušnjo te življenjske preizkušanosti.«

Sprejeli so realnost, ki jim je bila dostikrat posredovana brezosebno, hladno, kot: »Veste, z vašim otrokom je pa tako in tako ..., sprijaznite se z dejstvi ..., ne pričakujte česa posebnega, s temi in temi leti se razvoj takih otrok, njihovo napredovanje konča, njihova umrljivost je v povprečju pri teh in teh letih ...«

In tako so bili na cesto življenja postavljeni sami, sami s svojo neizmerno bolečino, ki so jo - vsaj nekateri - pestovali predolgo, sami z mnogimi odprtimi in v nebo vpijočimi vprašanji, na katere pa ni bilo odgovora.

Z marsikom sem se pogovarjala o tej njegovi poti. Na srečanjih Sožitja mi je marsikdo rekel, da bi o svoji poti s prizadetim otrokom imel marsikaj povedati. Povedal bi lahko o boju s samim seboj, o delu s sabo za sprejemanje otroka takega, kot je, o odnosu družine, soseske in širše skupnosti do njega. Ko sem pa rekla, da bi stvar pripravila za objavo, so - to so bile predvsem mame – rekle, da raje ne.

Pa saj jih razumem! Danes so njihovi prizadeti otroci odrasli. Nekateri so po zavodih, nekateri obiskujejo dnevno varstvo, in vse mame, s katerimi sem govorila – sama sem v društvu deset let – so mi rekle, da se je v desetih ali še bolje dvajsetih letih toliko tega spremenilo na boljše, da si niti predstavljati ni mogoče. Zato je vse tisto hudo in težko že za njimi. Tisto, ko same s svojim otrokom niso bile sprejete niti v najožji družini, tisto, ko so prehodile kilometre in kilometre z otrokom v naročju do avtobusa, da so se od nekod s Kozjanskega peljale na pregled v bolnišnico v Ljubljano, pa tam niso bile niti sprejete!

In ena od mam mi je rekla: »Veste kaj, življenje s temi našimi otroki nam je res zaprlo prenekatera vrata, odprlo pa mnoga okna. S svojim prizadetim otrokom smo izgubili ne le nekatere prijatelje, ampak tudi nekatere sorodnike, a obenem nam je na pot pripeljalo nove ljudi, drugačne ljudi iz Sožitja, s katerimi sedaj delimo izkušnjo te življenjske preizkušanosti.«

Tako so se v Sožitju srečali s sebi enakimi in ob tem ugotovili, da niso sami, da se je »to« zgodilo tudi nekaterim drugim, da se je tudi pri nekaterih drugih narava poigrala s kromosomi ali pa je bil prihod na ta svet pretežak in preboleč in je pustil okvaro.

Mnogi so tudi člani gibanja Vera in luč, v katerem zelo pristno in neposredno in – prepričana sem – Bogu všečno izpovedujejo svoja verska čustva.

Tako se v danostih, ki jih imajo, trudijo živeti polno življenje. In ko jim bo hudo, jim želim, da bi jih ogrela tale misel Phila Bosmansa; lepa je. Takole pravi:

Naj bo noč še tako temna,
vedno lahko nekje najdeš majhno zvezdo.
Naj bo puščava še tako brezupna,
še vedno lahko nekje odkriješ majhno oazo.
Nekje nas vedno čaka majhna radost.
Nekatere rože cveto tudi pozimi.

Elizabeta Tučič, Sožitje Šentjur

IZ ZVEZE SOŽITJE

Trinajstega aprila smo imeli **redno letno skupščino Zveze Sožitje.** Udeležba je bila kot navadno zelo dobra. Na zasedanju skupščine smo opravili večino dela, ki je predvideno s statutom Zveze. Tako smo pregledali in ocenili svoje delo v preteklem letu in sprejeli finančno poročilo. V nadaljevanju smo obravnavali delo Zveze v tekočem letu in ga tudi denarno ovrednotili. Del razprave smo namenili tudi letošnjim odzivom na razpis nacionalnih posebnih socialnih programov, navzoči pa so se tudi seznanili z novostmi v zakonodaji. Skupščina je med drugim sprejela sklep, da mora finančna komisija dodatno pripraviti merila za sofinanciranje društvenih programov. To je bila zadnja redna letna skupščina v tem mandatu, saj se naslednje leto že izteče štiriletno obdobje tekočega mandata organov in srednjeročno obdobje.

Konec maja bo, letos v Pragi, **redna letna skupščina naše evropske organizacije Inclusion Europe.** Povezana je tudi z mednarodnim kongresom, kjer bo največ pozornosti namenjeno krepitvi zagovorništva in samozagovorništva oseb z motnjami v duševnem razvoju. Tudi Zveza Sožitje sodeluje z našo evropsko organizacijo, tokrat v dveletnem projektu, ki je namenjen usposabljanju samih oseb z motnjami v razvoju, da bi tudi same prevzele večjo vlogo pri izobraževanju v samozagovorništvu svojih sovrstnikov.

Tudi letos že poteka **izobraževanje prostovoljcev**, ki jih društva pošiljajo kot spremljevalce oseb z motnjami v duševnem razvoju, ko se udeležujejo programov vseživljenjskega učenja. Izobraževanje je tokrat prvič organizirano regijsko, saj potrebujemo teh prostovoljcev več kot dvesto šestdeset. Tako je bilo usposabljanje že izvedeno v Mariboru, Ljubljani in Novem mestu, v maju pa ga predvidevamo za vse tiste, ki se ga doslej niso mogli udeležiti. Ta oblika je namreč letos prvič obvezna, izobraževanje pa poteka tudi po nekoliko spremenjenem programu.

Lokalna društva letos zelo tekoče izvajajo svoje **vikend seminarje**, *tako da skoraj ne mine teden, ko ni kakega seminarja. Zato smo pohiteli tudi s posvetovanjem predvateljev, ki na seminarjih predstavljajo tako imenovane obvezne vsebine.*

Nova vlada je že začela s **spremembami na nekaterih področjih zakonodaje**, ki je povezana tudi z osebami z motnjami v duševnem razvoju. Tako se pripravljajo spremembe komaj lani sprejetega Zakona o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, parlament je že sprejel sklep, da je treba spremeniti Zakon o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije (zelo pomembna tematika za naše financiranje), novosti se pripravljajo pri normiranju javnih naročil. Še vedno pa ni bistvenih sprememb pri oblikovanju Zakona o izenačevanju možnosti invalidnih oseb.

Velike težave so trenutno tudi pri različnih podzakonskih aktih, kjer bo treba razjasniti veliko dilem okoli družinskega pomočnika, podobno pa se dogaja pri standardih in normativih v naših zavodih.

Odziv na razpis za udeležbo na **izobraževalnem seminarju o zgodnji obravnavi** otrok s posebnimi potrebami, vezan na metodo »majhnih korakov«, je zelo dober. Predavateljica, ki ima bogate izkušnje s tem delom, prihaja iz nemškega združenja za Downov sindrom. Prepričani smo, da bo ta seminar zelo koristen za vse tiste, ki to delo pri nas že opravljajo, odziv pa je dober tudi med študenti rehabilitacijske in specialne pedagogike.

Vsa društva Sožitje so že prejela **denar za svoje delovanje**, ki ga po Zvezi Sožitje prejemajo iz virov Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij, dobila pa so tudi že akontacijo za sofinanciranje posebnih socialnih programov društev, za katero so kandidirala na našem internem razpisu. Društvi Sožitje Tolmin in Sožitje Postojna pa sta tudi prejeli investicijska sredstva, obakrat vezana na dokončanje naložb v bivalnih skupnostih v njihovih krajih.

Petnajsta republiška revija **Zaigrajmo, zapojmo zaplešimo** je bila 20. aprila v Domžalah. Tudi tokrat je sodelovalo skoraj tisoč udeležencev, ki so na dveh lokacijah prikazali, kaj vse znajo in zmorejo. Tisti, ki že leta spremljamo to revijo, vedno znova ugotavljamo, da ni samo zelo številčna po udeležbi, ampak se neprenehoma tudi kakovostno zboljšuje.

Velika večina društev Sožitje je že izpeljala svoje redne **občne zbore**. Če je le mogoče, se teh občnih zborov udeležimo tudi zastopniki Zveze Sožitje, saj imamo tako neposreden stik s svojim članstvom.

Tudi letošnje leto smo ponovili zelo odmevno akcijo, da smo v sodelovanju s podjetjem Petrol na večino slovenskih bencinskih servisov dostavili **zloženke o Zvezi Sožitje in lokalnih društvih**. Tako s svojim delovanjem seznanjamo širšo javnost v želji, da bi se povečala ozaveščenost naših državljanov o problematiki oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin.

Pripravil: Tomaž Jereb

INTERVJU

VLADAN NIKOLIĆ

RISAR FILMA IN IKON

V oddelkih vzgoje in izobraževanja Jarše, ki so enota Zavoda za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani, je sto sedem otrok in mladostnikov z zmerno ali težjo motnjo v duševnem in telesnem razvoju. Nekateri med njimi so doživeli poškodbe. Vladan Nikolić si je v prometni nesreči poškodoval glavo. Zdaj je star enaindvajset let. Njegova posebnost je veselje do risanja. Zunaj delavnice, v kateri ustvarja Vladan, je velika skladovnica rabljene strešne opeke v obliki črke U. Notranjost delavnice razkrije, čemu je opeka namenjena.

Vladan, od kod takšen kup opeke, na katero slikaš?
Pri prijatelju iz šole so podirali hlev. Ker ve, da v delavnicah uporabljamo različne materiale, je vprašal, če lahko pripeljejo opeko. Zdaj jo imamo tu.

In ti si začel slikati nanjo. Kdaj si ugotovil, da si nadarjen za risanje?
Ko sem pred dobrimi štirimi leti prišel v Jarše. Prej sem hodil na šolo s prilagojenim programom, pa nihče ni vedel, da znam risati.

Slikaš skoraj samo pravoslavne svete podobe. Zakaj prav to?
Moj oče je iz Vojvodine, mama pa je bila rojena v Bosni. Imam knjige. Rišem svetnike iz knjige Srednjeveška umetnost. Najprej jih fotokopiram iz knjige, nato sliko narišem na opeko in jo pobarvam.

Koliko opek si že poslikal?
Ne vem. Nisem štel. Veliko. Veliko sem jih tudi podaril. Svoji zdravnici, učiteljicam, pa za darilo tistim, ki prihajajo k nam na obisk z darilom.

Se še nisi naveličal tega dela?
Slikanje svetnikov mi je zelo všeč, ker moram biti zbran, ne smem gledati okrog, si lahko sam izmišljam barve.

Kaj boš z vsemi temi poslikanimi opekami, ko boš odšel iz Jarš?
Ko bom odšel iz šole, bi rad zapustil za sabo galerijo, da bodo moje slike videli tudi tisti, ki bodo prišli za menoj.

Kaj pa si delal, preden si začel poslikavati opeke?
Najprej sem delal ladje, nekatere iz celega lesa, druge pa sem lepil iz koščkov. Naredil sem tudi ladjo Titanik. Dolga je približno meter. Naredil sem tudi maketo zadužbine Oplenac.

Pred leti sem si tudi sama ogledala to bogato cerkev srbskih vladarjev. Spominjam se notranjosti, ki je okrašena s freskami in zlatim mozaikom, ter zunanjosti z značilnimi kupolami. Kako si se lotil izdelave te makete?
Imam knjigo s slikami. Prinesel sem jo svojemu učitelju Borku. Naredila sva načrt, kako se bom lotil dela. Na eno od notranjih sten sem narisal tudi freske. Ravne stene sem izrezal z žagico iz lesenih plošč, kupole pa sem oblikoval s pomočjo žarnic in kaširanja papirne mase.

Izdelava maket je zagotovo zahtevno delo. Te delo ne utruja?
Ne, rad delam. Delam karkoli.

Ogledala sem si desetminutni risani film Kosovska bitka, za katerega si sam narisal vse slike. Koliko si jih moral narisati?
Okrog dva tisoč petsto.

Koliko časa si risal?
Eno šolsko leto sem delal samo to in tudi mislil samo na to. Naučil sem se uporabljati računalnik in tako je šlo delo hitreje od rok.

Od kod ti zamisel za ta film?
Imel sem velik poster o kosovski bitki, gledal sem film in imel sem kaseto, ki sem jo večkrat poslušal. Tudi oče mi je pripovedoval o srbski zgodovini. Tako se mi je zgodilo, da se mi je kar naenkrat prižgala lučka.

Kaj si moral narisati največkrat?
Vojaki so bili spredaj in zadaj in na konjih. Takrat še niso imeli današnjega orožja. Imeli so meče. Niso imeli navadnih čelad, temveč zašiljene in na njih slike zmaja, sokola ali orla. Narisal sem tudi Miloša Obilića, ki so ga Turki obglavili.

Koliko slik je treba izdelati za en premik na filmu?
Včasih samo dve sliki, včasih pa deset.

Kdo pa je poskrbel za glasbeno podlago filma?
Sam sem izbral glasbo z guslami. Taka spada k temu filmu.

Kdo vse si je film že ogledal?
Film so predvajali na Festivalu najmlajših filmskih ustvarjalcev v Portorožu in dobil sem nagrado. Tudi starši so ga videli in sestra.

Kaj so rekli starši? So bili ponosni nate?
Ja, bili so ponosni. Mama je spekla veliko torto, ki smo jo pojedli skupaj v delavnici.

Star si enaindvajset let. Z veseljem rišeš. Svojo nadarjenost si odkril šele pred leti. Kaj si počel, ko si bil otrok?
Bil sem zelo poskočen otrok. Nikoli nisem bil pri miru. Vedno sem kaj počel. Bil sem zelo velik in delaven. Imel sem tri nesreče. Najprej sem se s sankami zapeljal po stopnicah, potem me je zadel transporter za koruzo, ko sem gledal starše pri delu, in potem sem imel še prometno nesrečo.

Kaj boš počel, ko boš zapustil šolo v Jaršah?
Meni ni težko delati. Rad delam. Odločil sem se za delo v Zelenem programu Želve.

Vladan, želim ti, da bi bil tudi pri poznejšem delu tako uspešen, kot si pri risanju.

Tereza Žerdin

Borko Radešček

je odkril Vladanovo nadarjenost, jo razvijal, spodbuja ga pri delu in usmerja. Pravi, da je Vladan »nenavadno sposoben fant, ki zanimivo razmišlja in je poln modrosti. Veliko in dobro si zapomni, bere in se uči angleščine s poslušanjem televizije. Računalnik se je takoj naučil uporabljati. Zelo ga zanima srbska zgodovina in se na različne načine uči o njej. Na dolgo lahko pripoveduje o Črnem Džordžu - Karadžordževiću, pozna pesmi, ki slavijo srbske junake, glasbo. Zanimivo je tudi njegovo izbrano izražanje. Za vse uporablja pravilne strokovne izraze. V teh sposobnostih se zelo razlikuje od drugih mladostnikov v Jaršah. Je delaven in vztrajen. Ima izdelana moralna merila. Spoštuje starejše, ne prenese pa, da se ga kdo dotakne. Do sošolcev je pokroviteljski in jih ima za svoje pomočnike. Njegovega filma na festivalu niso mogli spregledati. Film smo predstavili tudi študentom pedagoške fakultete, pa študentom na likovnih seminarjih ga pokažem. Ko smo odkrili njegovo nadarjenost, smo rešili veliko težav.«

Borko Radešček, profesor defektolog, je zašel na šolo s prilagojenim programom po zelo nenavadni poti. Študiral je medicino in v lutkovnem gledališču, ki je bilo poleg posebne šole, igral lutke. Izraz »posebna šola« mu ni pomenil nič, le učenci s te šole so se na predstavah odzivali bolj »normalno« kot učenci drugih šol. Bili so spontani. Zasmejali so se takrat, ko je bilo res kaj smešnega. Učenci drugih šol so se odzivali naučeno. Pa ga je zanimalo, kakšna šola je »posebna šola«, in šel je vprašat takratnega ravnatelja Rudolfa Sušnika. Ravnatelj je takoj poskrbel, da se je Borko vpisal na višjo pedagoško šolo in pozneje na fakulteto za defektologijo v Zagrebu, že ob študiju pa je začel poučevati tehnično vzgojo. Učil se je od svojih kolegov. »Poseben biser,« pravi, »je bila akademska kiparka Dragica Čadež.« Nevajen poučevanja si je pridobil učence s filmsko kamero. Od takrat izvablja nadarjenost posameznikov tudi tako. Zdaj je peto leto v Jaršah in odkril je tudi Vladanovo nadarjenost.

Petdeseta obletnica

DAN ODPRTIH VRAT

Osnovna šola Dragotina Ketteja praznuje v letošnjem letu petdeseto obletnico delovanja, ki jo bomo oznamovali na različne načine. V tem času se je marsikaj spremenilo, od samega poimenovanja do načina dela. Kljub vsemu smo še vedno šola, ki vzbuja neprijetne občutke. To je med drugim tudi posledica tega, da nas ljudje slabo poznajo. Ker so najboljše neposredne izkušnje, smo se odločili, da jih povabimo medse.

Dvaindvajsetega aprila letos smo na široko odprli svoja vrata. Po nastopu plesne skupine je ravnateljica na kratko predstavila šolo in programe, ki jih izvajamo: prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, posebni program vzgoje in izobraževanja in dom za učence.

Temu je sledil ogled šole in pouka. Marsikdo je bil presenečen nad različnimi dejavnostmi in projekti, v katerih sodelujemo, ter dobro opremljenostjo šole. Če omenimo samo računalnike. Poleg računalniške učilnice imamo računalnike tudi v nekaterih razredih, prilagojeno tipkovnico za motorično ovirane otroke ter računalniški program s prilagojeno tipkovnico za otroke, vključene v posebni program. Učenci imajo veliko možnosti, da se izkažejo na mnogih področjih: športnem, plesnem, likovnem, tehničnem, dramskem pa tudi pri samemu znanju.

Pouk poteka v razredih, ki so manjši, kakor so jih vajeni drugje, saj je v njih manjše število otrok, največ do dvanajst Vsi otroci imajo individualiziran program, kar omogoča, da se jim učitelji bolj posvetijo na področjih, kjer imajo težave ali kjer zmorejo več, kot je predpisano. Imamo tri oddelke devetletke. Naša posebnost so tudi kombinirani oddelki prvega in drugega razreda ter četrtega in petega. Vsak razred diha po svoje. Pokazali smo veliko res zanimivih izdelkov.

Gostom smo pokazali tudi prostore doma za učence, tako spalnice kot prostore, v katerih preživljajo čas po pouku. Pred leti so s pomočjo vzgojiteljic sami prebelili nekaj sob in jih poslikali po svojih željah. V času, ko nimajo učnih ur, pa je poskrbljeno tako za sprostitev kot ustvarjalnost.

In še ena zanimivost. Dan odprtih vrat smo vzeli dobesedno. Ta dan je imela šola tako rekoč vsa vrata odprta.

Nada Pečavar
Priprave na Republiško glasbeno

DEJAVNOSTI

ZAPOJMO, ZAIGRAJMO, ZAPLEŠIMO

revijo Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo se vsako leto začnejo že septembra, ko se med mladimi glasbeniki prvič zasliši vprašanje: »Učiteljica, kam gremo pa letos?« Temu vse leto sledijo pevske vaje, na katerih pevci spoznavajo nove pesmi in oblikujejo svoj glas, vaje instrumentalnih skupin so polne ritmičnih udarcev, plesalci pa na vajah brusijo pete. In končno težko dočakamo dan, ki je za mnoge eden najlepših v letu. Enkrat v pomladnih dneh svoje znanje predstavimo na glasbeni reviji Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo. Za ta nastop mentorji med vsemi glasbenimi cvetlicami izberemo tiste najbolj omamno dišeče in učenci tako sovrstnikom iz vse Slovenije pokažejo svoje pridobljeno znanje in svojo glasbeno nadarjenost.

Letos je bila revija 20. aprila v Domžalah, tokrat že petnajsta po vrsti, organizatorka pa je bila Osnovna šola Roje. Nastopilo je okoli 600 učencev iz 43 šol s prilagojenim programom, zavodov za usposabljanje in društev Zveze Sožitje. Spremljalo jih je 85 mentorjev in korepetitorjev in 95 drugih odraslih spremljevalcev. Takšna prireditev zahteva veliko iznajdljivosti organizatorjev, zato je letošnja revija potekala sočasno na dveh lokacijah, saj smo organizatorji želeli vsem nastopajočim zagotoviti karseda dobre razmere za nastop.

Pevski zbori in instrumentalne skupine so se predstavili v akustični dvorani v Kulturnem domu Franca Bernika, kjer so navzoče pozdravili Marjanca Bogataj, ravnateljica Osnovne šole Roje, Toni Dragar, podžupan Občine Domžale, in Tine Kralj, predsednik sekcije LMDR, med nastopi pa je z besedami spretno krmaril Jure Sešek. Plesne skupine so zaplesale v Hali komunalnega centra v Domžalah, kjer sta jih pozdravila Tomaž Jereb, direktor Zveze Sožitje, in predstavnica Osnovne šole Roje, Nada Grčar. Tu so živahnim plesalcem zaploskali tudi učenci nekaterih domžalskih osnovnih šol, ki so se odzvali našemu povabilu in prijazno spodbujali vse nastopajoče.

Po vseh z veseljem zapetih pesmih, s posebnim navdušenjem odigranih spremljavah in z energijo nabitih plesih nam je ostalo še dovolj atomov moči za zabavo. Vsi nastopajoči smo se zbrali v hali komunalnega centra, se najprej okrepčali s picami, sadjem in sladkarijami, »ta veliki« tudi s kavico, in nato zaplesali s priljubljenimi Čuki.

Organizatorji bi se želeli posebej zahvaliti Zvezi Sožitje, ki vsako leto denarno podpre prireditev in poskrbi, da na tak dan ne diši le po glasbi, ampak tudi po dobri hrani - in vsem drugim, ki so kakor koli pomagali pri organizaciji prireditve. Posebna zahvala pa gre vsem nastopajočim učencem, njihovim mentorjem in spremljevalcem, saj so z dobro voljo, ki so jo prinesli v Domžale, dokazali, da glasba ne le povezuje ljudi, ampak tudi premaguje težave vseh vrst.

Uspešnemu nastopu navadno sledi obljuba učencev: »Drugo leto gremo spet«, ki učiteljem da veselje za nadaljnje delo in potrjuje, da so tudi učenci zadovoljni s svojimi nastopi ter da se prav nihče ne boji bolečin v grlu ali žuljev na nogah. Torej, nasvidenje prihodnje leto v Trbovljah.

Andreja Kosmatin,
Osnovna šola Roje, Domžale

DRAGI STARŠI, SORODNIKI, STROKOVNJAKI IN PRIJATELJI OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU! DRAGI BRALCI NAŠEGA ZBORNIKA!

Tokrat smo v Našem zborniku za vas pripravili vprašalnik. Prosimo, da ga izpolnite in nam napišete svoja razmišljanja, mnenja, občutke in pričakovanja. Z vprašalnikom želimo zvedeti, o katerih temah bi v Našem zborniku še posebno radi brali. Prepričani smo, da starše zanimajo doživljanja drugih staršev s podobno izkušnjo. Namen tega vprašalnika je izvedeti, kako starši doživljajo življenje z otrokom z motnjo v duševnem razvoju ter kaj pričakujejo od strokovnjakov in družbe. Vaša stališča bomo z zanimanjem prebrali, jih proučili ter jih v eni od naslednjih številk v prispevku predstavili vam. Svoje občutke je včasih težko izraziti v obliki vprašalnika, z zanimanjem bomo prebrali tudi vaša mnenja v daljši obliki, če jih boste priložili vprašalniku. Poleg vprašalnika lahko napišete tudi kakšno izkušnjo ali razmišljanje, ki ga je anketa spodbudila v vas.

Starši, ki berejo Naš zbornik, imajo različne izkušnje, njihovi otroci so v različnih življenjskih obdobjih in zato nekateri ne boste mogli odgovoriti na vsa vprašanja. Posebno dragocene bodo izkušnje staršev, ki imajo že odrasle otroke; njihove izkušnje so zagotovo zelo koristne za starše mlajših otrok. Strokovnjaki nam lahko pomagajo tudi tako, da spodbudijo starše oseb, s katerimi delajo, da izpolnijo vprašalnik in ga v štirinajstih dneh pošljejo na naslov uredništva:

Zveza SOŽITJE, Naš zbornik (za Branko Jurišić), **Samova 9, 1000 Ljubljana.**

Želimo si čim več odzivov in mnogo pošte.

VPRAŠALNIK ZA STARŠE

1. Oseba, ki izpolnjuje vprašalnik:
   a) mama
   b) oče
   c) drugo: _____ *(navedite)*

2. Starost osebe, ki izpolnjuje vprašalnik: _____ let

3. Izobrazba staršev:
   a) OŠ
   b) srednja šola
   c) višja šola
   č) visoka šola
   d) drugo: _____

4. Starost otroka/osebe z motnjo v duševnem razvoju danes:
   _____

5. Stopnja motnje v duševnem razvoju (danes):
   a) lažja motnja v duševnem razvoju
   b) zmerna motnja v duševnem razvoju
   c) težja
   č) težka motnja v duševnem razvoju

6. **Morebitne druge diagnoze** (npr. paraplegija, epilepsija, avtizem, Downov sindrom):
   _____

7. **V predšolskem obdobju je bil/a**
   (lahko obkrožite tudi več odgovorov):
   a) doma
   b) v redni skupini vrtca
   c) v razvojnem oddleku
   č) drugo _____

8. **V šolskem obdobju je bil/a** *(lahko obkrožite tudi več odgovorov)*:
   a) v redni OŠ
   b) v »posebni« šoli (prilagojen programom)
   c) v oddelkih (OVI, ODU)
   č) drugo _____

9. **Po dokončanem šolanju je:**
   a) doma
   b) v delavnici pod posebnimi pogoji

VPRAŠALNIK

c) v dnevnem varstvu
č) v VDC (varstveno-delovni center)
d) v zavodu
e) drugo_____

10. Sem član društva Sožitje? a) da b) ne

11. Ali ste bili kdaj vključeni v kakšno od oblik izobraževanja za starše, ki jo organizira Sožitje? a) da b) ne

12. Koliko je bil vaš otrok star, ko so vam strokovnjaki prvič povedali, da ima motnjo v duševnem razvoju? _____

13. Koliko je bil star vaš otrok, ko ste sami spoznali, da je drugačen, da ima motnjo v duševnem razvoju? _____

14. Ali ste takrat vedeli, kakšna bo njegova prihodnost, kaj lahko pričakujete?

a) da, približno
b) ne, sploh ne
c) ne vem, se ne spominjam

15. Če se danes ozrete nazaj, kakšni so vaši občutki?

a) Naša pot je bila mnogo lažja, kot smo sprva mislili.
b) Približno tako je bilo, kot smo si predstavljali.
c) Mnogo težje je bilo, kot smo si mislili.
č) Ne morem odgovoriti, ker si nisem ničesar predstavljal/a.
d) Drugo_____.

16. Kateri opis bolje opisuje vaše doživljanje (podrobneje je pojasnjeno v članku):

a) starši gredo skozi določena obdobja negativnih čustev in na koncu sprejemejo otrokovo motnjo
b) starši se kar naprej prilagajajo in vedno znova se soočajo z negativnimi čustvi, ki pridejo in gredo
c) nič od tega

17. Kako pogosto in ali ste sploh kdaj doživljali negativna čustva v zvezi z otrokovo motnjo?

5 - nenehno
4 - pogosto
3 - občasno
2 - komaj kdaj
1 - nikoli

(Pri vsaki trditvi v spodnji preglednici obkrožite eno številko/odgovor.)

strah - pred prihodnostjo	5	4	3	2	1
strah - ali bomo zmogli	5	4	3	2	1
zanikanje – ta strokovnjak nima prav, se je zmotil	5	4	3	2	1
zanikanje – z našim otrokom ni nič narobe	5	4	3	2	1
zanikanje – poiskati moramo zdravilo, kako »odpraviti« to motnjo	5	4	3	2	1
krivda – kaj smo naredili narobe, da se nam je to zgodilo	5	4	3	2	1
krivda – zakaj nismo kaj ukrenili že prej (pomoč, diagnoza)	5	4	3	2	1
žalost – česa »ne smemo« pričakovati zaradi oviranosti/motnje	5	4	3	2	1
žalost – ničesar ne moremo ukreniti, da bi bil zdrav, tak kot drugi	5	4	3	2	1
osamljenost – nihče nas ne razume, nihče nam ne more pomagati	5	4	3	2	1

18. Katero vedenje strokovnjakov je bilo/ali je zdaj za vas najbolj stresno (vas je spravljalo v največjo stisko)?

5 – neznosno boleče
4 – zelo stresno
3 - stresno
2 – prav nič stresno
1 – sploh se nam ni zgodilo

(Pri vsaki trditvi v spodnji preglednici obkrožite eno številko/odgovor.)

Dopovedovali so nam, česa otrok ne zna in ne zmore. Naštevali so, kaj bi moral znati, pa ne zna.	5	4	3	2	1
Kar naprej so ga samo testirali in ga pregledovali.	5	4	3	2	1
Nič konkretnega nam niso povedali. Sploh nismo vedeli, pri čem smo.	5	4	3	2	1
Zavajali so nas, da bo vse v redu, da potrebuje le čas ...	5	4	3	2	1
Skrivali so se za strokovnimi izrazi, sploh nismo ničesar razumeli.	5	4	3	2	1
Niso nas poslušali, ni jih zanimalo, kaj mislimo. Kar naprej so govorili oni.	5	4	3	2	1
Niso nam povedali, kaj naj delamo z otrokom.	5	4	3	2	1
Niso hoteli poslušati, kako se počutimo, niso nam bili v čustveno oporo.	5	4	3	2	1
Strokovnjaki so govorili le o svojem področju (zdravje, bolezen, šolanje), ne pa o otroku, družini, življenju.	5	4	3	2	1
Govorili so, da nas »razumejo«, v resnici pa nas niso prav nič razumeli.	5	4	3	2	1

19. Kaj vam je pomagalo, kaj vas je navdajalo z optimizmom?

5 – izjemno smo bili zadovoljni, navdušeni
4 – zelo zadovoljni
3 - zadovoljni
2 – ravnodušni smo bili, nič posebnega se nam ni zdelo
1 – ne drži za nas, se nam ni zgodilo (do zdaj)

(Pri vsaki trditvi v spodnji preglednici obkrožite eno številko/odgovor.)

Ko smo videli, kaj vse je otrok že dosegel.	5	4	3	2	1
Ko smo našli ustrezno strokovno pomoč za nas, starše, podporo.	5	4	3	2	1
Ko smo izvedeli, kakšno motnjo ima, in da nismo mi tisti, ki kaj delamo narobe.	5	4	3	2	1
Ko smo našli ustanovo, v kateri se je dobro počutil.	5	4	3	2	1
Ko smo izvedeli, da so programi brezplačni.	5	4	3	2	1
Ko smo videli, da ga okolica sprejema.	5	4	3	2	1
Ko so nam prijatelji in sorodniki stali ob strani in nas opogumljali.	5	4	3	2	1
Ko smo spoznali tudi druge starše otrok z motnjo v razvoju.	5	4	3	2	1
Ko smo se naučili, kako mu lahko pomagamo vsak dan.	5	4	3	2	1
Ko smo spoznali, da je srečen.	5	4	3	2	1

20. Katere okoliščine ali mejniki so v vas vzbudili najbolj negativna čustva in so bili za vas najbolj stresni?

5 – zelo stresno
4 – malo stresno
3 – nič stresno
2 – olajšanje smo občutili
1 – nismo bili v takih okoliščinah

(Pri vsaki trditvi v spodnji preglednici obkrožite eno številko/odgovor)

Ko so nam prvič povedali, da ima otrok motnjo v duševnem razvoju.	5	4	3	2	1
Ko smo hodili na preglede in nismo vedeli, kaj sploh je.	5	4	3	2	1
Ko sem opazoval/a svojega otroka in sumil/a, da je drugačen.	5	4	3	2	1

VPRAŠALNIK

Ko so me sorodniki, znanci prijatelji spraševali, kaj je »narobe«.	5	4	3	2	1
Ko so se sorodniki, znanci in prijatelji izogibali pogovorom o mojem otroku.	5	4	3	2	1
Ko je bil v vrtcu in nam je vzgojiteljica rekla, da ni tak kot drugi.	5	4	3	2	1
Ko je šel v razvojni oddelek (poseben vrtec).	5	4	3	2	1
Ko so nam rekli, da ne more v šolo, ki smo jo zanj želeli.	5	4	3	2	1
Ko je bil neuspešen v šoli.	5	4	3	2	1
Ko smo ga opazovali in primerjali z drugimi vrstniki med igro in različnimi dejavnostmi.	5	4	3	2	1
Ko so ga vrstniki zavrnili in se niso hoteli družiti z njim.	5	4	3	2	1
Ko so njegovi vrstniki postali samostojnejši.	5	4	3	2	1
Ko so starši drugih otrok navdušeno pripovedovali o uspehih svojih otrok.	5	4	3	2	1
Ko je imel 18. rojstni dan.	5	4	3	2	1
Ko so njegovi vrstniki uspešno dokončali šolanje.	5	4	3	2	1
Ko so se njegovi vrstniki začeli osamosvajati in seliti »na svoje«.	5	4	3	2	1
Ko so se njegovi vrstniki poročali.	5	4	3	2	1
Ko so njegovi vrstniki dobili svoje otroke.	5	4	3	2	1
Ko so se njegovi vrstniki zaposlovali in šli v službo.	5	4	3	2	1
Ko je dokončal šolanje (OVI ali OŠPP).	5	4	3	2	1
Ko smo ga dali v zavod.	5	4	3	2	1
Ko je šel v delavnico pod posebnimi pogoji (VDC).	5	4	3	2	1
Ko smo opazili, da se telesno razvija tako kot drugi mladostniki (npr. menstruacija, dlakavost in podobno).	5	4	3	2	1
Ko smo opazili, da ga zanima spolnost in ima enake spolne potrebe.	5	4	3	2	1
Ko nas je začel spraševati, zakaj je drugačen, ali pa zakaj nekaterih stvari ne zmore ali ne sme.	5	4	3	2	1

21. Kakšno je vaše mnenje o izrazih, ki jih uporabljamo za osebe z motnjami v duševnem razvoju? Kateri izraz ali izraze za vašega otroka najpogosteje uporabljate vi?

Pri vsakem odgovoru s križcem označite svoje mnenje!

Moj otrok:	Uporabljam, pogosto tako rečem	Sploh ne bi nikoli tako rekel/la
... ima motnjo v duševnem razvoju	❑	❑
... ima posebne potrebe	❑	❑
... je duševno zaostal	❑	❑
... se počasneje razvija	❑	❑
... je duševno prizadet	❑	❑
... je umsko manj razvit	❑	❑
... ima učne težave	❑	❑
... _____ (Napišite, če uporabljate drugačen izraz.)	❑	❑

Za odgovore se vam najlepše zahvaljujemo!

jubileji

ŠTIRIDESET LET ODDELKOV ZA DELOVNO USPOSABLJANJE

Zveza društev Sožitje je v zrelih letih. Dvainštirideset jih šteje. Pobudniki za ustanovitev republiškega Društva za pomoč duševno prizadetim so bili starši otrok z motnjami v duševnem razvoju, njihovi učitelji - specialni pedagogi in zdravniki. Temeljni cilj društva je bil povezan z reševanjem problematike teh oseb, ne glede na stopnjo motnje. Do takrat je bilo sistemsko poskrbljeno le za osebe z lažjimi motnjami; osebe z zmernimi in težjimi motnjami so ostajale doma brez vsakršnega usposabljanja.

Že dve leti po ustanovnem zasedanju društva so v prostore nekdanje ljubljanske osnovne šole v Jaršah prišli prvi otroci z zmernimi ali težjimi motnjami v duševnem razvoju, ki so pred tem obiskovali pripravljalni razred takratne posebne šole Vzgojnega zavoda Janeza Levca. Med specialnimi pedagoginjami, ki so v prvih treh oddelkih orale ledino, je bila tudi **Franja Flerin**.

Franja Flerin

Franja je končala učiteljišče kmalu po drugi svetovni vojni. Z dekretom so jo poslali najprej na šolo v Zgornjo Dolino, uro hoda od Tržiča, in kmalu potem čez hrib k Sveti Ani pod Ljubeljem, nato za eno leto v Račevo in za leto dni v Žiri. Takrat pa se je že pripravljal študijski oddelek za specialno pedagogiko na pedagoški akademiji. Po različnih okrajih iz vseh delov Slovenije so nanovačili devet zglednih učiteljev, ki so postali prvi študentje. Vsi so v roku diplomirali in pozneje širili mrežo posebnega šolstva. Prijatelji so ostali do današnjega dne. *To sta bili dve zelo lepi leti, ker smo se med seboj tako dobro razumeli*, se spominja Franja Flerin.

Po diplomi na pedagoški akademiji je poučevala v prvem in v pripravljalnem razredu osnovne šole Vzgojnega zavoda Janeza Levca, ko pa so se pred štiridesetimi leti rojevali prvi oddelki za delovno usposabljanje, je bila s svojimi šolskimi otroki vred premeščena tja in tam je ostala do upokojitve. Tistih let se spominja z veseljem in nežnostjo, pravi, da *so bili otroci zelo prijetni, prisrčni in z njimi ni bilo nobenih večjih težav. Vsak pa je bil svet zase, kar smo tudi upoštevali in spoštovali.* Spomini se ji ustavijo pri Zoranu in Franciju, ki

sta bila nerazdružljiva prijatelja; Zoran modrook in nežnega videza, Franci, ki ga je okvara tudi vidno zaznamovala, pa najljubeznivejši otrok, kar se jih tudi sama spominjam. Franja prinese fotografiji. Fran-ci je svoji učiteljici podaril birmansko sliko, na kateri je skupaj z mamo in s sestro, ki je zdravnica. *Franci je tako plemenit človek*, pravi Franja, *pa tako dober in delaven. Dela na domači kmetiji, ki jo vodi njegov brat.* Mimogrede pokliče njegovo mamo za dovoljenje, da smemo objaviti fotografijo. Še zmeraj so v stikih. Tudi Metkina mama ji je nedavno tega pisala in ji potožila, da ima tista nekdaj tako drobna in gibčna deklica vse preveč rada torte in se ji to tudi pozna. Ko je Franja pred dvema letoma srečala Zorana, je pritekel k njej in jo tako objel, da ji je jemalo sapo.

Franja je ljubila svoje delo, spoštovala je otroke in njihove starše ter njihova čustva. Prepričana je, da so bili njeni otroci tako dobri zato, ker so bili pri svojih družinah sprejeti in ljubljeni. V oddelke za delovno usposabljanje ni šel nihče na silo. Starši so bili srečni, da so njihovi otroci dobili priložnost za učenje in usposabljanje za življenje. Delo v oddelkih je bilo pionirsko, pri programih pa so jih vodile zmožnosti otrok in življenjske nujnosti. Poučevali so jih o okolju, učili oblačenja, osebne higiene, lepega vedenja ... Sami pa so se učili od otrok.

Že petindvajset let je upokojena; vezi, ki so se tkale med njo in družinami njenih otrok, pa še zmeraj držijo.

Lili Hribar je obdarjena z mnogimi talenti. Zna risati in slikati, peti in igrati na glasbila, ustvarjati iz različnih materialov. Zamisli ji nikoli ne zmanjka. V oddelke za delovno usposabljanje v Jaršah je prišla leta 1975, potem ko je več let delala v domu Zavoda Janeza Levca in v podaljšanem bivanju šole. Pravi, da si težko predstavlja, da bi poučevala v razredu, kjer bi program omejeval njeno potrebo po iskanju novega, po ustvarjanju.

Lili Hribar

V Jaršah je začela z delom v tretji skupini in nadaljevala v šesti, kjer je razvijala likovno vzgojo in vpeljala oblikovanje gline. Njena cenjena sodelavka **Irena Sitar** pa je med drugimi tehnikami dela začela s tkanjem na velike statve. Prispevala je k načrtovanju likovne vzgoje kot posebnega področja usposabljanja. Prepričana je, da ponuja likovno izražanje veliko terapevtskih možnosti. Zato je diplomirala tudi na likovnem oddelku pedagoške akademije. Njeno področje dela pa je bila tudi glasbeno-ritmična vzgoja. Vodila je pevski zborček, v katerem so sodelovali otroci od prve do šeste skupine. Sodelovala z glasbeno šolo, kjer so otroci spoznavali instrumente. Ukvarjala se je tudi z lutkarstvom. Pravi, da se prav vsakega otroka lahko pritegne k tem dejavnostim, kajti za vsakogar se najde način, da sodeluje. Prav to pa se ji zdi najpomembnejše. Kritična je do dejavnosti, ki izločajo večino in veliko ponujajo samo izbranim. V zadnjih desetletjih je nastalo za osebe z motnjami v duševnem razvoju veliko različnih dejavnosti, ki se končajo z nastopi, razstavami, s tekmovanji, prireditvami, potovanji ... Udeleženci so pogosto isti. V njih sodelujejo posamezniki s posebnimi talenti na posameznih področjih. Ob tem pa se sprašuje, ali je prav, da se na račun razvijanja posameznih sposobnosti zanemarja osnovne programe usposabljanja.

Z vsem srcem se strinja, da je treba osebe z motnjami v duševnem razvoju čim več vključevati v okolje, se z njim povezovati, seznanjati ljudi s potrebami oseb z motnjami v duševnem razvoju in jih ozaveščati, da so tudi one samo del celote. Sodelovanje v različnih dejavnostih prispeva k ozaveščanju. Toda žal je to vključevanje včasih selektivno. Pomembno se ji zdi, da jih okolica sprejme takšne, kot so, in da pri delu z njimi sodeluje čim več različnih ljudi. Hkrati pa se ji zdijo pomembne tudi povezave med samimi učitelji in drugimi strokovnjaki, med učitelji in starši ter učitelji in osebami z motnjami v duševnem razvoju. Meni, da je takšno sodelovanje pogoj za razvoj, kar se je v preteklosti že tudi pokazalo.

Lili Hribar se je sicer že upokojila, toda njen nemirni duh ji ne dovoli, da bi počivala.

Nekdanji ravnatelj Vzgojnega zavoda Janeza Levca, **Rudolf Sušnik**, je zelo spodbujal in podpiral izobraževanje. Želel je, da so zaposleni v njegovem zavodu seznanjeni tudi z razvojem skrbi za prizadete v drugih delih Evrope. Tako so bile tudi strokovne ekskurzije način izobraževanja. Specialna pedagoginja **Tonči Koželj**, ki je dolga leta vodila oddelke za delovno usposabljanje, je del tistega, kar je videla v tujini, želela prenesti tudi k nam. Znanki iz takratne tovarne Iskra Tele je izrazila željo, da bi v Jaršah usposabljali mladostnike z delom, ki bi ga opravljali za podjetje. Tako so leta 1971 začeli demontirati programatorje za pralne stroje. Delo je bilo preprosto in uporabljali so ročno orodje. Sortirali so material, ki so ga pozneje v podjetju koristno uporabili. Naslednje leto pa so začeli montirati programatorje, kar je bilo zahtevnejše delo. Da bi se izognili reklamacijam, so potrebovali inštruktorja in nadzornika. Iz podjetja so za opravljanje tega dela poslali **Anico Kučič**. Delo je bilo uspešno in reklamacij ni bilo, Anica pa je ostala. V letih, ko je bila pogodbena sodelavka, je naredila izpit iz praktičnega pouka, šolo za kovinarje in se vpisala na pedagoško akademijo, smer likovna vzgoja in tehnični pouk. V Jaršah je ostala do današnjega dne.

Anica Kučič

Z industrijskim delom so se mladostniki pripravljali na poznejše delo v delavnicah pod posebnimi pogoji, prišli so v stik z različnim materialom in načini obdelave, pridobivali so delovne navade, se navajali na samostojnost, na vrednotenje kakovosti in količine dela, se učili uporabljati ročno in strojno orodje, spoznavali življenje in delo v delavnici, urejenost prostora, osebno in skupinsko varnost in se navajali na medsebojno pomoč.

Z Iskro so sodelovali triindvajset let. Ves čas do danes opravljajo kooperativna dela za Kartonažo Lojzeta Okorna, ki je v neposredni bližini, sodelovali so s Plastiko Hribar in drugimi kooperanti. V novejšem času prevzemajo največ papirno-kartonažna dela.

Med krizo, ko ni bilo dovolj dela, so izdelovali različne uporabne stvari, od predmetov za okras do unikatnih vizitk. Udeleževali so se raznih natečajev, kot so izdelovanje pirhov, krašenje novoletne smreke, izdelovanja lampijonov ...

Poleg tega osnovnega dela Anica Kučič že enajsto leto zelo uspešno vodi Šolo za življenje, sodeluje v različnih projektih, kot je bil na primer film o Rdeči kapici. Kljub temu da je že prešla upokojitveni prag, se še zmeraj izobražuje in išče nove izzive. Pravkar se je vrnila s seminarja za vitraj. Čeprav bo letos odšla v pokoj, namerava še naprej delati v dobro otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. Vesela je, da je lahko opravljala to delo.

Skupaj z Anico se bosta letos po dolgih letih dela v Jaršah poslovili tudi specialni pedagoginji **Meta Peče** in **Nana Habjan**. Tudi onidve sodita med tiste, ki so iskali oblike in načine poučevanja in usposabljanja otrok z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem razvoju, sestavljali programe usposabljanja, pisali priročnike, nastopali za študente defektologije ...

Seznam tistih, ki so ustvarjali zgodovino oddelkov za delovno usposabljanje oseb z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem in telesnem razvoju v Ljubljani, bi bil predolg, če bi ga želeli objaviti. Vsakdo je prispeval del in pustil svoj pečat. Oddelki za delovno usposabljanje pa so vsekakor tretja sistemska stopnica v razvoju skrbi za osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. Kot prvo stopnico štejem ustanovitev šole za otroke z lažjimi motnjami, ki bo prav kmalu praznovala stoletnico, in kot drugo, ustanovitev društva - predhodnika Zveze Sožitje.

Tereza Žerdin

PREHRANA UČENCEV – RESNA TEŽAVA

ANGELOV NE MOREŠ KUPITI, LAHKO JIH SREČAŠ

Na naši šoli s prilagojenim programom zaznavamo pri nekaj učencih resne težave glede urejene prehrane. Šolo obiskujejo otroci iz vse občine in večina jih je vozačev. Kljub organiziranemu šolskemu prevozu nekateri še precej poti prepešačijo, ker je teren hribovit in ponekod ni urejeno vse za varen prevoz. Vstajajo pred šesto uro zjutraj, domov se vračajo po štirinajsti. Samo malica je za takšen časovni razpon in premagovanje telesnega napora vsekakor premalo.

Potem so tu učenci, ki so vključeni v oddelek podaljšanega bivanja, vendar ne zaradi varstva. Nekaterim starši zaradi skromne razgledanosti ne zmorejo pomagati pri učenju in domačih nalogah, brez pomoči pa bi bili neuspešni. Tudi njihov dan v šoli je dolg, a nimajo vsi kosila. Šola jim lahko ponudi le kruh ali kar je ostalo od malice ter kakšno jabolko. Seveda so lačni in pojedo kruha, kolikor morejo in pri nekaterih se pojavljajo težave s čezmerno telesno težo.

Varovanci oddelka vzgoje in izobraževanja z zmerno in težjo motnjo v razvoju so vključeni v program do štirinajste ure. Nekateri ostajajo v varstvu tudi dlje. Za vse bi bilo potrebno kosilo.

Ti otroci **doma niso lačni** - veliko jih živi na podeželju in imajo doma pridelano hrano. Od staršev ne moremo zahtevati, da jim v šoli plačujejo (polno ceno) kosila. Večina teh otrok je iz družin, ki prejemajo denarno socialno pomoč.

V preteklosti smo se za pomoč obračali na center za socialno delo. Ob individualni pojasnitvi se je vedno našla rešitev, da je ta poravnaval stroške. Videlo se je posameznika, videla se je stiska družine, ni bilo tako zabetoniranih določil. Leta 2001 pa se je spremenila zakonodaja, ki ureja denarno socialno pomoč in je strogo determinirana.

Kljub temu smo se obrnili na center za socialno delo z upanjem, da bodo našli način in pot za pomoč določenim učencem. Sprva so nas napotili na oddelek za družbene dejavnosti občine, kjer je bil odgovor, da se regresira le malica v mejah že dodeljenih sredstev, in nič več. Posameznik je postal samo številka dovoljene in pripadajoče višine pomoči.

V preteklem šolskem letu smo se znova obrnili z vlogo na center za socialno delo in jih prosili, naj upoštevajo, da so to otroci s posebnimi potrebami, ki so in bodo zaradi tega prikrajšani za marsikaj v življenju in naj bi, po raznih – tudi mednarodnih – konvencijah zanje **veljala posebna skrb družbe**. Odgovor je bil, da žal ne morejo naše prošnje obravnavati kot vlogo za uveljavljanje pravice do denarne socialne pomoči za navedene otroke.

Marsikateri naš otrok ima kombinirane motnje in pogostejše zdravstvene težave, kar terja, da ga starši vodijo na razne specialistične preglede in obravnave v oddaljena središča. Vse to pomeni precejšne denarne izdatke, v katerih se povsem izgubijo nekatere olajšave.

Vpeljava devetletke je tudi podaljšalo bivanje otrok v šoli, predvsem tistih, vezanih na prevoz. Kaj s kosilom zanje?!

O tej problematiki sem napisala članek v Šolske razglede, ki je bil objavljen 6. marca lani. Nanj se je odzvala **dr. prof. Vesna Hadži** (z delovnim mestom na filozofski fakulteti) in ponudila pomoč. Sedaj že drugo šolsko leto z njeno donacijo prejemajo kosilo trije otroci (konkretno – z imeni in soglasjem staršev) in še eden, za katerega plačuje njena prijateljica, gospa Majda Novak, ki jo je pridobila za donatorstvo. Tako smo rešili najbolj pereče probleme. Prof. Hadži je ponudila pomoč tudi v **kakršni koli drugi stiski otrok.** Iskreno smo ji hvaležni. Celoletni znesek donacije je visok. Sama pravi, da ne potrebuje nobenih posebnih zahval, vendar menimo, da ji moramo na neki način izkazati, da cenimo njeno široko srce, navsezadnje tudi zato, da bi morda še koga spodbudili k takim dejanjem. Prof. dr. Vesna Hadži je v pravem pomenu filantropinja, ker nismo edini, ki smo deležni njene pomoči. Izredno tankočutno in s spoštovanjem govori o osebah s posebnimi potrebami.

Ivanka Žibert

Osnovna šola Ane Gale, Sevnica

GLEDALIŠKA VZGOJA V ZAVODU ZA USPOSABLJANJE JANEZA LEVCA

Na osnovni šoli Janeza Levca, na Dečkovi ulici v Ljubljani, že tretje leto poteka pouk ali bolje rečeno, glede na to, da gre za prvi podobni poskus pri nas, projekt Gledališka vzgoja. Pouk vodiva Draga Potočnjak, dramska igralka in študentka specialističnega študija pomoč z umetnostjo, smer Dramska terapija na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, ter specialna pedagoginja Emilija Mrlak. Prvo leto so bili vanj vključeni otroci osmega razreda osemletke in je imel res odlične učinke. Na koncu šolskega leta smo povabili učence Osnovne šole Prežihov Voranc, sicer člane dramskega krožka pod vodstvom iste mentorice Drage Potočnjak, da bi skupaj improvizirali v igri. Učenci obeh šol so se že pri drugi improvizaciji pomešali in vse dopoldne navdušeni nad sposobnostmi drug drugega skupno improvizirali. Letos pri Gledališki vzgoji sodelujejo učenci dveh osmih razredov devetletke, v enem razredu v sklopu Gledališkega kluba, v drugem pa v okviru zunajšolskih dejavnosti.

Gledališke vzgoje ali dramske terapije (po Platonu je *vzgoja* smiselno bogatejši pojem kot *terapija)* ne gre nikakor zamenjevati z dramskim krožkom. Tudi če po določenem času pride do gledališke produkcije, ta nikakor ni cilj, ampak vedno le sredstvo učenja. To pa ne pomeni, da tudi produkcija v tem primeru ni bolj strokovno pripravljena. Pri gledališki vzgoji, tako kot pri glasbeni oz. likovni (ki smo ju v naših šolskih sistemih vajeni) gre za razvijanje, poglabljanje in širjenje otrokove ustvarjalnosti. To pa, kot vemo, posledično vpliva na razvoj ustvarjalnega mišljenja tudi na drugih področjih učenja. Otroci se v okviru natančno določenega programa, ki izhaja iz spoznanj o gledališču ter uporablja tehnike različnih igralskih šol, najprej dejavno in praktično seznanjajo z osnovnimi gledališkimi pojmi, kot so: *koncentracija, sproščenost in napetost, igra, odzivanje, poslušanje, gledanje, hotenje, vizualizacija, fantazija, čas, ritem, gib, odnos do prostora in njegovo obvladovanje, glas in zvok, raziskava občutkov in čustev, odnos do sebe in drugega, misel, beseda - njen pomen ter učinek, uporaba besed, čustveni spomin, improvizacije, dialog, razvijanje dialoga, pisana in govorjena beseda ...* In šele ko obvladajo osnove, lahko preidejo tudi v ustvarjanje produkcije, morda (šolske) gledališke predstave. Pri tem se srečujejo z drugačnimi pojmi, tistimi, ki so osnova pojma *drame* ter *dramskega* in jih zahteva *odrska realnost.* Spoznavajo in učijo se obvladovati pojem *vloge, karakterja* ter drugačnega, ne več realnega *časa in prostora.*

Že iz povedanega je jasno, da gre za bistveno razliko med t. i. dramskim krožkom (v katerega vodenja so brez poprejšnjega gledališkega izobraževanja potisnjene predvsem učiteljice in učitelji slovenskega jezika) in gledališko vzgojo. Prvi je skoraj po pravilu sam sebi namen in zaradi nepoznavanja gledališke stroke največkrat dosega tudi dvomljive učinke, druga pa si je za cilj postavila razvijanje otrokovih sposobnosti in pridobivanje spretnosti: *socializacije, integracije, sodelovanja, zaupanja vase in v skupino, spodbujanja in razvijanja vseh ravni komuniciranja, samozavedanja in samozaupanja, krepitev samozavesti – samorealizacije, potrjevanja različnosti, lastne aktivnosti, iniciativnosti, individualnosti, posebnosti, svobode izražanja, domišljije, intuicije, sproščenosti, spontanosti, obvladovanja časa in prostora, zvečanje psihomotoričnih sposobnosti, uporabe ritma, glasu, govora, razvijanja govornih sposobnosti, iskanja in razvijanje svojega izraza - predvsem besednega, ljubezni do govorjene in pisane besede, spoznavanja sebe in drugih, svobode prilagajanja, razvijanja analitičnega mišljenja ...* Vse to pa

otroku pomaga pri učenju *kako lažje obvladovati sebe in različne položaje.* Obvladovanje prej naštetih pojmov *posledično zvečuje tudi njegovo samozavest in sposobnost vključevanja v drugačne vsebine in okolje ne glede na trenutno čustveno obremenjenost.* To pa so cilji, ki so usmerjeni v življenje.

Razlika v programih med osnovno šolo ter osnovno šolo s prilagojenim programom naj bi določala razliko v programih tudi na tem področju. Programi za dramsko vzgojo se namreč načrtujejo individualno in so prilagojeni predvsem posameznikovim sposobnostim. Eno izmed zlatih pravil takšnega učenja je spodbujanje in razvijanje tistega, kar otrok zmore. To pomeni, da pri otrocih ne smemo odkrivati njihovih pomanjkljivosti in težav, ampak poudarjati tisto, kar trenutno zmorejo, in na tej podlagi graditi naprej. Vedeti pa moramo, da v šolah s prilagojenimi programi nemalokrat posegamo tudi že na področje pomoči z umetnostjo oz. dramske terapije. Razlika med dramsko terapijo in dramsko vzgojo za marsikoga ni tako očitna. Določa jo seveda sposobnost učenca s posebnimi potrebami. Kolikor več težav ima otrok, toliko bolj moramo vzgojni princip približati terapevtskemu.

Naš šolski sistem predvideva vse večjo integracijo oseb z lažjimi motnjami v duševnem razvoju v redne osnovne šole. Zato bodo šole s prilagojenim programom obiskovali predvsem otroci z večjimi težavami, torej se bomo tudi na tem področju vse bolj približevali terapevtskemu principu. Zato morda ni odveč, da zapišemo, kar je Britanska organizacija dramskih terapevtov v svoj program leta 1979 zapisala: »Pomoč z dramskim ustvarjanjem je oblika pomoči, s katero pomagamo pri razumevanju in lajšanju družbenih in psiholoških problemov, duševnih bolezni in hendikepov, ter enostavnejšem simbolnem izražanju, s pomočjo katerega človek lahko pride v stik s samim sabo (kot individuum ali v skupini) skozi ustvarjalne strukture, ki vključujejo besedno in telesno komunikacijo.«

Žal se zdi, kot da gre pri gledališki vzgoji (tudi dramski terapiji) za povsem nekaj novega. Vendar je tako le pri nas.

Celo Bosna in Hercegovina že od konca sedemdesetih let pozna in uvaja v dramsko vzgojo pod imenom »odgojna drama« v šole. Glede na uspehe, ki so že povsod po svetu izpričani, bi morda lahko začeli o podobnem razmišljati tudi pri nas. Uspehi iz šole Janeza Levca bi morali prepričati!

Draga Potočnjak
Emilija Mrlak

USTVARJALNE DELAVNICE

Ustvarjalnost je ena izmed lastnosti, ki nas ločujejo od drugih živih bitij. Ta sila nas priganja k ustvarjanju na vseh področjih našega delovanja od rojstva naprej.

Še posebno pri otrocih pridejo v ospredje domišljija, inovativnost in ustvarjalnost. Odrasli jo pogosto spregledamo, čeprav se kaže vsak dan in nas spremlja vse življenje.

V društvu Sožitje Slovenska Bistrica smo v marcu začeli z delavnicami. Le-te so povečini namenjene otrokom s posebnimi potrebami ter njihovim staršem.

Tako smo v prostorih društva, ki ima sedež v Marinškovem domu, organizirali ustvarjalne delavnice na temo velika noč. Pod spretnimi rokami staršev in njihovih otrok so nastali velikonočni aranžmaji, ki bodo krasili njihove domove.

Izdelovanje velikonočnega aranžmaja je potekalo v dveh delih. Najprej so udeleženci delavnic okrasili plastična jajčka, na katera so lepili papirnate prtiče in žagovino. Nato so pobarvali glinene lončke, jih okrasili z motivi ter napolnili s papirnato travo. V tako izdelano gnezdo smo položili narejene pisanice.

Znova smo dosegli enega izmed naših ciljev, prijetno druženje v krogu dobrih prijateljev. Veseli nas, da je odziv članov društva na takšne in podobne dejavnosti vedno večji.

Klavdija Fridrih, prof. defektologije
Društvo Sožitje
Slovenska Bistrica

Odgovarja: Alenka Pori, univ.dipl. psihologinja, družinska terapevtka

Vprašanje št. 11

Spoštovani!

Znova in znova začenjam pisati to pismo. Vmes jokam. Toliko bolečine je v meni. Sprašujem se, zakaj, zakaj?! Že devet let je tako. Vmes je zatišje, pa zopet izbruhne.

Naša prvorojenka, devetletna Petra, je mongoloidna. Radi jo imamo in zato nam je tako zelo hudo. Letos ponavlja prvi razred devetletke osnovne šole s prilagojenim programom. Učiteljica pravi, naj jo damo v lažji program, ker tega ne zmore. Naj jo damo v zavod. Mož prepušča odločitev meni, ker se več ukvarjam z njo in skrbim za šolo. Ne vem, kaj naj naredim. Res se težko uči, a ne morem se odločiti. Kaj menite vi?

Hvala za odgovor
Urša

Odgovor št. 11

Draga mama Urša!

Nekoliko sem skrajšala pisemce, a mislim, da vsebina s tem ni okrnjena.

Zelo razumem vašo stisko in čutim bolečino z vami. Rekli boste, da ne more razumeti nihče, kdor ni tega občutil na svoji koži. Morda res, vendarle pa sem hvaležna številnim staršem, ki so svojo bolečino delili z menoj, saj sem ob njih preživljala njihove stiske in se učila razumeti, kaj otrok, moten v razvoju, prinese v družino, kako razburka čustveno življenje, kako vpliva na medosebne odnose med družinskimi člani, kako obremeni organizacijo družinskega življenja ... Zato si upam razumeti vas in čutiti z vami.

Devet let je že tako pri vas z vmesnimi zatišji, pravite. Dolga doba ljubečega žalovanja.

Pojdiva po vrsti. Ko se vam je rodila vaša Petra, zaželen in načrtovan otrok, ste bili zelo srečni. Zelo kratek čas, saj so vama kmalu povedali za hčerkino diagnozo in napovedali njen razvoj. Najprej sta mislila, da so se gotovo zmotili, da to ne velja za vajinega otroka. Zato tudi nista upala povedati prijateljem in sorodnikom. Potem so potrdili in vajina šokiranost je kar trajala. »Zaprla« sta se v varno zavetje vajinega stanovanja, obiske sta kar najbolj zmanjšala. Osamila sta se, saj sta menila, da nihče ne bi razumel, kako vama je. Zelo veliko sta se ukvarjala s Petro in bila prepričana, da vama bo uspelo preseči njene »meje«. Tu in tam sta primerjala Petrin razvoj z njenimi vrstniki in razžiralo vaju je, ko sta opazila, da jo prehitevajo. Samo še bolj sta se vrgla v vadbo z njo. Všolanja sta se bala, zato sta zavlačevala, kolikor se je dalo in jo zadrževala še v vrtcu, da bi še dozorela. Potem sta jo všolala v šolo s prilagojenim programom in bila prepričana, da bo šlo. Zopet sta doživela razočaranje.

Odkar sem prebrala vaše pismo, razmišljam o vaši bolečini, ki je je veliko preveč, in o sreči, ki je skoraj ni več v vašem življenju. Se da tu kaj narediti? Verjamem, da se da, in iz izkušenj s starši, ki so se znašli v podobnem položaju kot vi, vem, da je to mogoče. Ampak sreča ne pride sama od sebe.

Vaše čutenje in doživljanje je popolnoma normalno. Šokiranost ob rojstvu drugačnega otroka, kot smo ga pričakovali, in žalovanje za »zdravim« lahko traja od nekaj tednov do nekaj let, včasih celo vse življenje. Je pa mogoče to tudi skrajšati. Prav zapiranje v »družinske meje« podaljšuje to žalovanje.

Vam in vašemu možu toplo priporočam, da poiščeta starše, ki se srečujejo s podobnimi težavami kot vidva. Pridružita se društvu Sožitje v vašem okolju in se prek njega prijavita na začetni seminar za starše in otroke, motene v razvoju, ki ga organizira Zveza Sožitje. Prepričana sem, da vama ne bo žal.

Prav je, da odgovorno soodločata o prihodnosti vajine hčerke. Vendarle pa poskušajta začeti zaupati strokovnjakom s področja skrbi za otroke, motene v razvoju – pedagogom, psihologom, zdravnikom ... Zagotovo želijo vajini hčerki in vama dobro, čeprav vaju soočajo z določenimi dejstvi, ki jih še težko sprejemata.

Draga Urša, čas je, da začnete tudi vi skupaj z možem uživati v življenju. Veliko in dobro skrbita za Petro. Vzemita si čas tudi zase. Tudi starši »drugačnih« otrok so lahko srečni starši. Poskrbita za to! Če ne bo šlo, poiščita pomoč.

-

S spoštovanjem

- Družinski pomočnik
- Izobraževanje na domu
- Olajšave pri plačilu dohodnine
- Zavarovanje v delavnicah za usposabljanje
- Mati v vlogi družinske pomočnice

Odgovarja: Nevenka Ljubič, pravnica

● **VPRAŠANJE:**

Kdo ima pravico do izbire družinskega pomočnika?

● **ODGOVOR:**

Po Pravilniku o pogojih in postopku za uveljavljanje pravice do izbire družinskega pomočnika ima pravico do izbire družinskega pomočnika invalidna oseba:

- za katero je pred uveljavljanjem pravice do družinskega pomočnika skrbel eden od staršev, ki je po predpisih o starševskem varstvu prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek;
- ki je invalid po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb in potrebuje pomoč za opravljanje vseh osnovnih življenjskih potreb, ali
- za katero komisija za priznanje pravice do družinskega pomočnika ugotovi, da gre za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, ali težko gibalno ovirano osebo, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

● **VPRAŠANJE:**

Kdaj imajo otroci s posebnimi potrebami pravico do izobraževanja na domu?

● **ODGOVOR:**

Po Pravilniku o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu imajo pravico do izobraževanja na domu učenci, ki jih komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami usmeri v:

- izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom,
- prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom in
- posebni program vzgoje in izobraževanja, ki se izvajajo na domu, če so utemeljeni razlogi za to in so na domu izpolnjeni ustrezni pogoji za to.

● **VPRAŠANJE:**

Imam devetletnega sina z zmerno motnjo v duševnem razvoju in devetnajstletno hčerko s težjo motnjo v duševnem in telesnem razvoju. Pri napovedi dohodnine v letošnjem letu sem uveljavljal 50-odstotno olajšavo. Zanima me, kako bo po novem zakonu za drugo leto? Kakšna je oprostitev plačila dohodnine?

● **ODGOVOR:**

Po novem zakonu o dohodnini se osebam, ki vzdržujejo družinske člane, prizna zmanjšanje letne davčne osnove za vzdrževanega otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, in ima pravico do dodatka za nego otroka v skladu z zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, 1 720 800 tolarjev na leto. Olajšava se ne prizna zavezancu, katerega otrok je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo, ali v rejništvu, razen če dokaže, da tudi v tem času materialno skrbi za otroka. V tem primeru se olajšava prizna za dobo, za katero center za socialno delo v skladu z zakonom, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke, prizna pravico do dodatka za nego otroka.

Oprostitev plačila dohodnine temelji na tem, da se dohodnine ne plača od:

- otroškega dodatka in dodatka za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, ki ga upravičenci prejmejo na podlagi zakona, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke;
- nadomestilo za invalidnost po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb;
- dodatka za pomoč in postrežbo po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in zakonu, ki ureja socialno varstvo, ter dodatka za tujo nego in pomoč po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb.

● **VPRAŠANJE:**

Kako je z zavarovanjem oseb z motnjami v delavnicah za usposabljanje?

● **ODGOVOR:**

Po Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju so za poškodbo pri delu in poklicno bolezen zavarovani med drugimi tudi otroci in mladostniki z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pri praktičnem pouku v organizacijah za usposabljanje ali na obveznem praktičnem delu.

● **VPRAŠANJE:**

Kje se lahko začne postopek za uveljavljanje pravice do družinskega pomočnika in kako je z izplačilom pri uveljavitvi te pravice? Hčerka že prejema dodatek za nego otroka, jeseni pa bo stara 18 let in zato nas zanima, ali žena lahko izrabi to pravico, ker sedaj dobiva delno plačilo za izgubljeni dohodek, potem pa bo ostala doma kot družinska pomočnica.

● **ODGOVOR:**

Po Pravilniku o pogojih in postopku za uveljavljanje pravice do izbire družinskega pomočnika lahko v primeru, ko invalidna oseba za družinskega pomočnika izbere tistega od staršev, ki ji je že nudil nego in varstvo po predpisih o starševskem varstvu in prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek, center za socialno delo o pravici do izbire družinskega pomočnika odloči brez mnenja komisije.

Hčerka bo pri dopolnjenih 18 letih in statusu osebe s težko motnjo v telesnem in duševnem razvoju prejemala nadomestilo za invalidnost, dodatek za tujo nego in pomoč pa bo v tem času miroval, če boste prevzeli vlogo družinskega pomočnika.

Izplačilo za družinskega pomočnika bo izplačevala vaša pristojna občina na podlagi izdane odločbe centra za socialno delo v višini minimalne plače.

NOVOSTI IZ ZAKONODAJE

Sklep o valorizaciji nadomestila za invalidnost ter določitvi dodatka za tujo nego in pomoč

1. Nadomestilo za invalidnost po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb od 1. 4. 2005 znaša 58.871,05 tolarja.

2. Dodatek za tujo nego in pomoč po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb od 1. 4. 2005 znaša:
- za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, 33.640,60 tolarja, in
- za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju večine osnovnih življenjskih potreb, 16.820,30 tolarja.

3. Ta sklep začne veljati dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, 12. 5. 2005.

Sklep o zneskih dodatka za pomoč in postrežbo

V skladu s 141. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se od 1. 3. 2005 na novo določi dodatek za pomoč in postrežbo za najtežje prizadete upravičence in znaša 84.845,88 tolarja.

V skladu s 141. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se od 1. 3. 2005 na novo določi dodatek za pomoč in postrežbo za opravljanje vseh osnovnih življenjskih potreb in znaša 59.392,12 tolarja.

V skladu s 141. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se od 1. 3. 2005 na novo določi dodatek za pomoč in postrežbo za opravljanje večine življenjskih potreb in znaša 29.696,06 tolarja.

Ta sklep začne veljati dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, 16. 3. 2005.

NOV.

2004 November

3. 12. 2004

1. PONEDELJEK
2. TOREK
3. SREDA
4. ČETRTEK
5. PETEK
6. SOBOTA
7. NEDELJA
8. PONEDELJEK
9. TOREK
10. SREDA
11. ČETRTEK
12. PETEK
13. SOBOTA
14. NEDELJA
15. PONEDELJEK
16. TOREK
17. SREDA
18. ČETRTEK
19. PETEK
20. SOBOTA
21. NEDELJA
22. PONEDELJEK
23. TOREK
24. SREDA
25. ČETRTEK
26. PETEK
27. SOBOTA
28. NEDELJA
29. PONEDELJEK
30. TOREK

Že pol mojmenja sm rad rizal modele
in gul ljeva razne gumce in fante z odkrivni
hrbtnami zelo rad si narišem zapeljivo
vrečko. Če se bojlem imam tudi
včerle številko noge (katastrofalno 45,
imam kavbojke z dvelimi cvtami in sta
mi jih odgrdaj kako zaribam,
obleglem mam pa tud jermenov tako,
kot hlačejno rekel laze. Uporabim
pa tudi tegel ultra STRONG LOCKAIS
in pričeske moredi za cel dan
obstojno. Sm za prijazne fnt, ki
imam rd prijazne in bogelnive punce
pol pune pogled pa vedno prijaznejem
lep pogled in kondi lase. Ene
punce mi je rnč da je mistazna,
in zlobna obdelana. Imam pa veliko
prijatelic, ki so fare kolko pet jst
Rd rodel se z mano druzil tkej tut
se zmeni predvsem so mi pa zlo
grdi in zlo nerene. Včasih
tudi kakšno sanjam take zanje so
mi pa ze najbolj grdi. Rad berm
kavbojske in romantične knige
in romane razen tih pa preberem
tud kšno grozljivko. Čeprav mi
niso grozljivke najbolj prij grej.
Rad pa pogledam vsakih pet tud
kšen porno film kar me tud zlo
zanima.

(Žiga Zore)

DRSALNI ŠPORTNI DAN

V torek smo se vsi učenci ob osmih zbrali v šoli. Učiteljice so pogledale, če smo ustrezno oblečeni. Večina nas je imela kapo, šal, rokavice in rezervne nogavice. Zato smo lahko šli k avtobusom. Nekateri učenci so se peljali s kombijem, drugi pa z miniavtobusom. Varno smo se odpeljali proti Ptuju. Ogledali smo si drsališče.

Odšli smo v trgovino Era po drsalke. Izposoja je bila brezplačna. Vsak učenec je povedal številko svoje noge. Zunaj smo se preobuli v drsalke. Šli smo na drsališče. Malo nas je bilo strah. Držali smo se lesene ograje. Na drsalkah sem stal prvič v življenju. Kmalu sem pozabil na strah. Drsal sem se po vsem drsališču. Učiteljica Alenka in Uroš sta celo plesala. Učiteljico Andrejo sem hotel prevrniti, a se je trdno držala lesene ograje. Z Urošem sva se lovila. Bil je zelo hiter in spreten, zato ga nisem mogel ujeti. Sedemkrat sem tudi padel, če ne še več.

Po dolgem drsanju smo postali utrujeni. Preobuli smo se v čevlje. Drsalke smo odnesli nazaj v trgovino. V Eri so nas pogostili z vročim čajem. Bil je zelo dober. Meni je bil odličen. Počasi smo se vrnili v Ormož.

Ta športni dan je bil res zelo lep. Naučil sem se držati ravnotežje. Še večkrat bi se rad šel drsat na drsališče Era!

Janko Rajh, učenec Osnovne šole Stanka Vraza, Ormož

PRAZNOVANJE MATERINSKEGA DNEVA V VARSTVENO-DELOVNEM CENTRU TOLMIN

NAŠIM MATERAM SMO PRIPRAVILI NASTOP ŽE DVA DNI PRED MATERINSKIM DNEVOM.

DANICA JE STARŠE POZDRAVILA Z LEPIMI MISLIMI. ALEKSANDRA NAS JE V MISLIH POPELJALA V PARK, DA BI RAZMIŠLJALI IN PREPEVALI O NAŠIH MATERAH. ALENKA JE ZAIGRALA NA KITARO PESEM KATARINA BARBARA. PEVSKI ZBOR VARSTVENO-DELOVNEGA CENTRA JE ZAPEL PESEM NE POZABI ME TI ROKA KOSMAČA. MATEJ JE NASTOPAL NA HARMONIKO. TERCET JUHANCE PA SO ZAPELE LEPE LJUDSKE PESMI. SANDRA JE PREBRALA POMLADNO PESEM IN MISLI O MATERAH. PO NASTOPU SMO SE VSI SKUPAJ POSLADKALI Z DOBROTAMI, KI SMO JIH SPEKLI MI IN NAŠI STARŠI.

»MENI JE BILA PROSLAVA ZELO VŠEČ.«

»NA MATERINSKEM DNEVU MI JE BILO ZELO LEPO.«

»PRAV VESELA SEM BILA, KER JE PRIŠLA MOJA MAMA. MAMA JE SAMO ENA.«

JOŽICA PERŠE
DANJELA ZABREŠČAK
MATEJ ŠTURM

EKSKURZIJA NA KMETIJO PETROVI V NARINU

Na ekskurzijo smo se učenci sedmega in osmega razreda odpeljali z našim kombibusom. Naročili smo lepo vreme in res nas je že zjutraj pozdravilo sonce.

Naša ekskurzija je bila tudi naravoslovni dan. Učiteljice so ga poimenovale Od moke do kruha.

Ko smo se pripeljali na kmetijo, so nas prijazno pozdravili in nas pogostili. Gospodinja je spekla rogljičke z marmelado, zraven pa smo pili čaj.

Nato smo šli v črno kuhinjo. V njej je ognjišče, kjer kurijo, kuhajo in v krušni peči pečejo kruh.

Vsak učenec je dobil svoj predpasnik in pokrivalo za glavo. Podobni smo bili pravim pekom.

Najprej smo na sito presejali moko. Na sredino smo dali mlačno vodo, kvas in sol. Testo je gospodinja dobro zgnetla in nato smo naredili šestnajst hlebčkov. Vsak je na svoj hlebček napisal črko svojega imena, da se kruhki ne bi pomešali. Iz testa, ki je ostalo, je gospodinja oblikovala različne živali: polža, pikapolonico, želvo, ptička in prašička.

Vse hlebčke smo dali v pletene košarice, jih pokrili s prtički in pustili, da so vzhajali.

Med tem časom smo si ogledali vse pripomočke za žetev: cepce, srpe, kose in slamoreznico.

Ko smo se vrnili v kuhinjo, so bili hlebčki že vzhajani. Pripravljeni so bili za peko. V peč so jih dali z loparjem. Prej so jo očistili in zakurili.

Minilo je malo več kot pol ure in naši hlebčki so bili pečeni. Vsak je svojega odnesel domov.

Po dobrem kosilu - zelenjavni mineštri, palačinki in kruhu, smo se odpravili proti Vipavi.

Ker je začelo deževati, smo si mini živalski vrt ogledali kar med vožnjo.

Ustavili smo se še v Podgradu, kjer je doma naša sošolka Patricija. Ostala je kar doma, mi pa smo prispeli v Vipavo pozno popoldne.

Učenci 7. in 8. razreda devetletke
Centra za usposabljanje invalidnih otrok Janka
Premrla – Vojka, Vipava

»POGLEJ ME! TUKAJ SEM.«

SODELOVANJE CUEV STRUNJAN V ŠOLSKEM PROJEKTU COMENIUS

Začetek je bil povsem naključen. Ob pravem času in na pravem mestu smo spoznali prave ljudi. Nagovorjeni in povabljeni smo bili k sodelovanju v programih Socrates. Vstopna postaja je bil današnji CMEPIUS, Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, ki je bil ustanovljen oktobra 2003. Med poglavitne naloge centra sodi koordinacija programov Evropskih skupnosti s področja izobraževanja in usposabljanja – Leonardo da Vinci in Socrates s podprogrami. Mednje sodijo tudi Comeniusovi šolski projekti.

Že Comenius, moravski filozof iz 17. stoletja, je bil prepričan, da mora biti šola odprta navzven. Cilji programa Comenius so namreč zboljšati kakovost poučevanja, krepiti evropsko razsežnost in spodbujati učenje tujih jezikov. Poseben poudarek namenja nekaj zelo pomembnim temam: učenju v večkulturnem okolju, ki je temelj evropskega državljanstva, podpori skupinam s posebnimi potrebami, boju proti neuspehu v šoli in preprečevanju kakršne koli izključenosti.

Začetno navdušenje so pospremila številna vprašanja in nekaj pomislekov. Od vsega začetka pa smo vedeli, da nam evropsko sodelovanje lahko najprej prinese nove zamisli in dih svežine.

Sodelovanje v programih Evropskih skupnosti zagotovo ni preprosto, ponuja pa veliko možnosti. Z vključevanjem v tovrstne programe lahko pridobimo še več izkušenj, novega znanja in s pomočjo sredstev uresničimo zamisli, ki so skupne tudi drugim. Odločili smo se, da izrabimo to priložnost za naše učence, učitelje,

šolo in navsezadnje za kraj, v katerem živimo.

V sodelovanju s še štirimi partnerskimi šolami iz Belgije, Nemčije, Finske in Islandije smo na pripravljalnem obisku, januarja 2003, določili naslov, cilje in dejavnosti skupnega projekta. Vse elemente projekta smo združili pod naslov »Look at me! Here I am. The natural and cultural heritage of my hometown«. (Poglej me! Tukaj sem. Naravna in kulturna dediščina domačega kraja.)

V dvoletnem projektu smo omogočili učencem predstaviti svoje doživljanje naravnega in kulturnega okolja. Izhodiščne teme različnih umetniških dejavnosti so bili pomembni ljudje, zgodovinski dogodki, šege in navade ter naravne posebnosti kraja, kjer živimo. Da bi dosegli zadani cilj, so učenci najprej raziskovali svoje okolje in iskali poti ter načine izražanja svojih čustev, vtisov, misli in izkušenj. Sodelovali so z drugimi učenci in učitelji iz tujih partnerskih šol. Udeležili so se dveh meddržavnih srečanj. Novembra 2003 smo odpotovali v belgijski Marcinelle in navezali nove stike s predstavniki vseh partnerskih šol.

Ob koncu drugega projektnega leta, v aprilu 2005, pa smo zbrali najboljša dela vseh sodelujočih partnerjev in s pripravo sklepne razstave v nemškem Bielefeldu končali projekt. To je bila še ena pomembna priložnost, da smo učencem omogočili srečanje s tujimi vrstniki. Pripravili smo katalog umetniških del, ki povzema naše delo. Z videoposnetkom in računalniško predstavitvijo smo prikazali ves postopek našega dela pa tudi pripravo, odprtje in potek sklepne razstave. Tako smo združili vse učence, tiste, ki so sodelovali v projektu, in tiste, ki niso, ter starše, druge zaposlene v šolah in zastopnike lokalnih skupnosti.

Prepričani smo, da smo uspešno razvijali posameznikovo samopodobo ob spoznavanju novih ljudi in delu z novimi oblikami komuniciranja, okrepili smo čut za osebe s posebnimi potrebami. Naredili smo še en korak v smeri inkluzivne družbe in Evrope, kjer smo že.

Pripravil: Marko Strle, prof. def.

Milojka Lozar, učiteljica razrednega pouka, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava

Pri vzgojnem delu uporablja različne načine izdelave okrasnih in uporabnih predmetov. Motive in tehnike prilagaja sposobnostim gojencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Vodi krožek, ki skrbi za okrasitev in ureditev skupnih prostorov v Centru, sodeluje pa tudi pri pripravi razstav in izpeljavi različnih projektov.

ŠKATLA IZ RAZGLEDNIC

MATERIALI IN POTREBŠČINE:

stare razglednice (najmanj 6, še bolje 12), škarje, lepilo, svinčnik, šilo za luknjanje papirja, podlaga za luknjanje (kos stiropora), volna, igla za šivanje.

POTEK DELA:

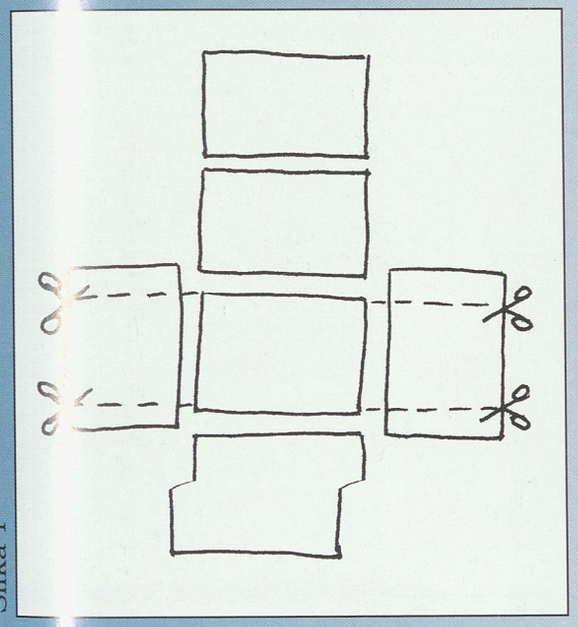

Slika 1

Izberemo razglednice, ki so enako visoke in imajo vzorec sliko postavljeno vodoravno. Če imamo 12 razglednic, zlepimo po dve s hrbtno stranjo skupaj, če pa je na voljo le 6 razglednic, prilepimo na hrbtno stran risalni list ali drug trši papir. Dve nastali stranici škatle odrežemo tako kot kaže *slika 1*, da dobimo stranski stranici.

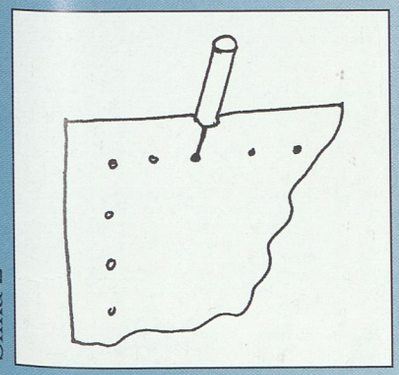

Slika 2

Približno pol do centimeter od roba razglednice preluknjamo s šilom. Luknjice naj bodo med seboj oddaljene vsaj 5 milimetrov, še bolje pa centimeter *(slika 2)*.

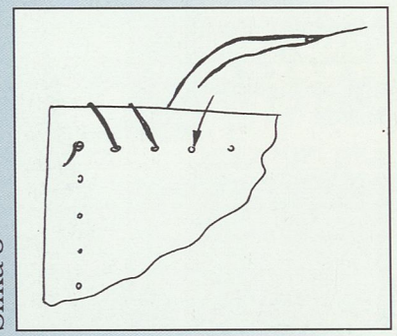

Slika 3

Vse dele z iglo in volno obšivamo tako, da vedno zabadamo iglo na hrbtni strani *(slika 3)*.

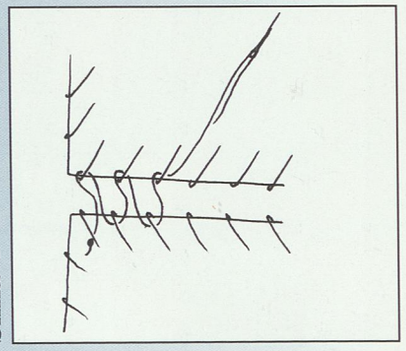

Slika 4

Sestavne dele postavimo z licem na podlago, kot kaže slika 1. Najprej prišijemo stranice na dno škatle. Zabadamo pod šive obeh delov, ki so nastali pri obšivanju *(slika 4)*.

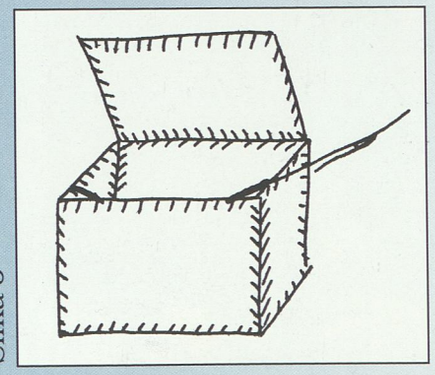

Slika 5

Nato sešijemo še stranice in na eno daljšo prišijemo pokrov. Na nasprotni strani, na obeh vogalih, naredimo še nekaj šivov med sosednjima stranicama, da preprečimo padanje pokrova v notranjost škatle *(slika 5)*.

Na pokrov škatle lahko prilepimo leseno kroglico, da dobimo ročaj.

USTVARJALNE DELAVNICE

Prijetno druženje v društvu Sožitje Slovenska Bistrica ob izdelovanju velikonočnih aranžmajev.

SOŽITJE

4

NAŠ ZBORNIK

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

ŠT. 4, LETO 2005, LETNIK 38

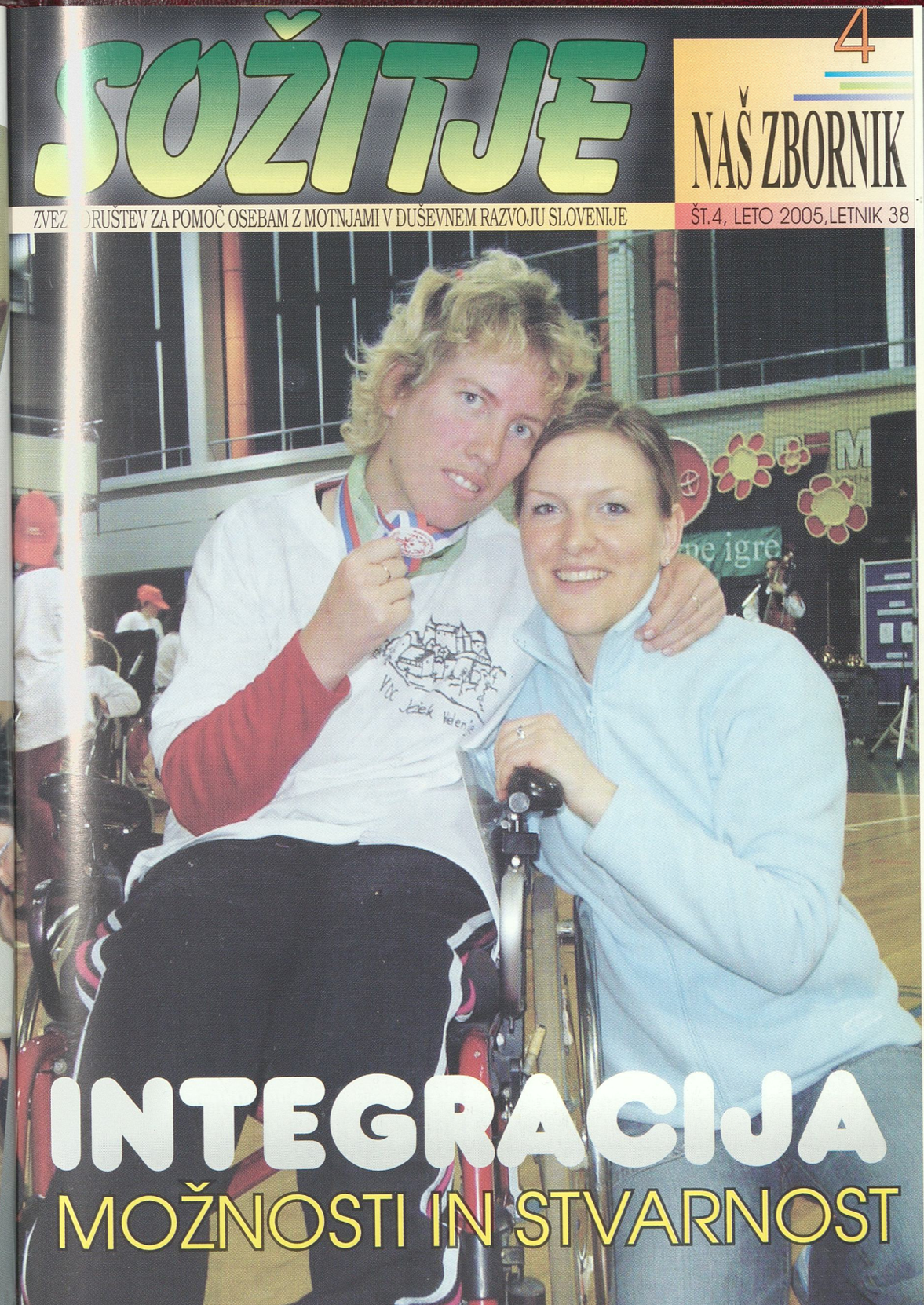

INTEGRACIJA

MOŽNOSTI IN STVARNOST

Kar nekaj časa smo člani uredniškega odbora naše revije razpravljali o vsebini četrte številke, preden smo se odločili, da je treba znova spregovoriti o vključevanju otrok z motnjami v duševnem razvoju v redno osnovno šolo. O tem smo pisali že v prvi letošnji številki, toda to pot naj bi nekoliko drugače. Naši bralci nam ne smejo zameriti, če so jim nekatere vsebine že delno znane.

Zelo nas veseli, da se je Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije odločila poslati našo revijo vsem slovenskim osnovnim šolam. Tako bi se ravnatelji, svetovalni delavci in vsi učitelji vsaj v grobem seznanili s tem, kako občutljiv je proces integracije otrok s posebnimi potrebami v redno osnovno šolo. Mi seveda pišemo le o otrocih z motnjami v duševnem razvoju, ki so najbolj izpostavljeni.

Znano je, da otroci z lažjo motnjo sodijo v osnovno šolo s prilagojenim programom, sedaj imenovano šola s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom. Tako določa tudi zakonodaja. Zakonodaja pa na drugi strani določa, da se otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju lahko vključijo tudi v redno osnovno šolo, če so izpolnjeni nujni pogoji za njihov razvoj. Ti pogoji so: kadrovski, denarni in prostorski. Vse tiste strokovnjake, ki se ogrevajo za to obliko, sprašujem, koliko slovenskih šol je zmožno te pogoje izpolniti. Sprašujem se tudi, kakšno je okolje (osnovne šole), v katero naj bi se vključevali otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Vemo, da imajo mnoge osnovne šole zaposlene varnostnike, da po televiziji slišimo in gledamo, koliko nasilja je nad zdravimi otroki, ki se gotovo laže branijo kot otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki so vsestransko šibkejši in plašni. Sam se spominjam, kako neusmiljeni smo bili s sošolko, ki je bila na spodnji meji lažje motnje v duševnem razvoju. Zmerjali smo jo, metali za njo kamenje in je bežala pred nami kot uboga žival. Kako je torej s socialno integracijo v osnovni šoli? Tujih sistemov pa ne moremo prenašati v naše socialno okolje.

Konec petdesetih in v začetku šestdesetih let smo bili zelo veseli, saj se je po Sloveniji širila mreža posebnih šol, ki so se uveljavile in mnoge otroke pripeljale do ustrezne integracije v okolje in delo. Danes se počasi zapirajo. Res je, da so bili v te šole vključeni tudi nekateri otroci na meji normalne in podnormalne inteligentnosti, za katere smo vedno trdili, da sodijo v osnovno šolo, kjer danes tudi so, prav tako otroci z učnimi težavami, in so deležni potrebne pomoči. Se vam torej ne zdi, da imajo osnovne šole veliko dela in odgovornosti?

Delal sem z otroki z motnjami v duševnem razvoju in jih poznam. Imejmo jih radi, saj so nežni in nebogljeni. Vključujmo jih v programe, v katerih bodo uspešni in zadovoljni. Tako bodo nekateri učitelji spremenili mnenje, da so otroci s posebnimi potrebami problematični – agresivni, tudi to je mogoče, če niso kos zahtevam programa, v katerega so vključeni. Integracija je zelo odgovoren proces - tega se premalo zavedamo.

Prof. dr. Anton Kotar

AŠ ZBORNIK
le 38 - št. 4/2005
SL SSN 0350-655 X
udk 376,3

bornik izdaja:
Zveza So je - zveza društev za pomoč
sebam u motnjami
v du vnem razvoju Slovenije
ubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
aks; 01/43 62 406
E-po ta: info@zveza-sozitje.si
htp //www.zveza-sozitje.si
haja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Prof. T Černe, prof. dr. Anton Kotar,
Milica kočovnik, Nada Kostanjevic,
M Kržišnik, Viktor Kužnik,
Vik Matekelj, Sadko Mezgec

Uredniški odbor:
He a Bavčar, Elizabeta Tučič,
pr dr. Anton Kotar, Darinka
Mar ička Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
4.100 SIT, za ustanove 9.100 SIT,
8.5% DDV je vključen v ceno.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.
Gradivo za naslednjo številko mora biti
v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu
pred izidom!

Na naslovni strani:
...in medalje so padle.
Iz prvega državnega tekmovanja za otroke z najtežjo gibalno motnjo.

MED SCILO IN KARIBDO

Po antičnem verovanju sta bili Scila in Karibda dve nevarni oviri za pomorščake, ki so pluli skozi Mesinski preliv med Italijo in Sicilijo. Tudi Odisej, ki se je po bitki vračal iz Troje domov na otok Itako, se je srečal s Scilo, morsko pošastjo, in Karibdo, visoko skalno steno, ki je ustvarjala nevarne vrtince. Še danes uporabimo izrek »med Scilo in Karibdo«, kadar imamo pred seboj dve neprijetni oviri, dve izbiri, od katerih tako ena kot druga vsebujeta nevarne pasti. Morda se tako počutijo tudi starši, kadar se morajo odločati, kje se bo vzgajal in izobraževal njihov otrok, ki ima lažje ali zmerne motnje v duševnem razvoju.

Od stopnje otrokove motnje, obveščenosti staršev, njihovih izkušenj in ozaveščenosti je odvisno, kdaj se začno starši spraševati o otrokovi izobraževalni poti. V Sloveniji je imela skoraj vsaka nekdanja občina svojo šolo s prilagojenim programom in oddelke za vzgojo in izobraževanje otrok z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem razvoju. Večina ljudi se z otroki, ki obiskujejo te ustanove, na neki način sreča, toda ker niso neposredno prizadeti, o njih ne razmišljajo posebej. Če se jim rodi otrok z motnjami, pa postane posebna ustanova ena od pošasti, ki bi se ji radi izognili. Posebne ustanove nosijo pečat, ki njihove varovance zaznamuje in jim tudi ne daje vsega tistega, kar bi si starši za svoje otroke želeli. Na drugi strani je redna osnovna šola, ki je druga pošast z nevarnimi čermi in plaši starše, da njihov otrok ne bo zmogel njenih zahtev. Dokler ni bilo možnosti izbire, starši niso imeli težav z odločanjem, čeprav to ne pomeni, da so bili zadovoljni. Z novo šolsko zakonodajo imajo starši izbiro, z njo vred pa se pogosto znajdejo tudi v precepu.

Integracija otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju se je v Sloveniji začela pred več kot desetletjem. Toda zgolj združevanje vzgoje in izobraževanja oseb z motnjami z otroki, ki nimajo vidnejših težav, ni prineslo zaželenih uspehov. Posameznik z motnjo v razvoju se namreč ne more prilagoditi pogojem izobraževanja, ki veljajo za učence brez težav. Zato se integracija nadaljuje v drugi smeri, v prilagajanju šole posamezniku. Država Slovenija je postavila zakonske temelje, ni pa še zagotovila materialnih, kadrovskih in prostorskih možnosti. To pa so tisti pogoji, brez katerih praksa ne more biti uspešna.

Ob štiridesetletnici svojega nas-

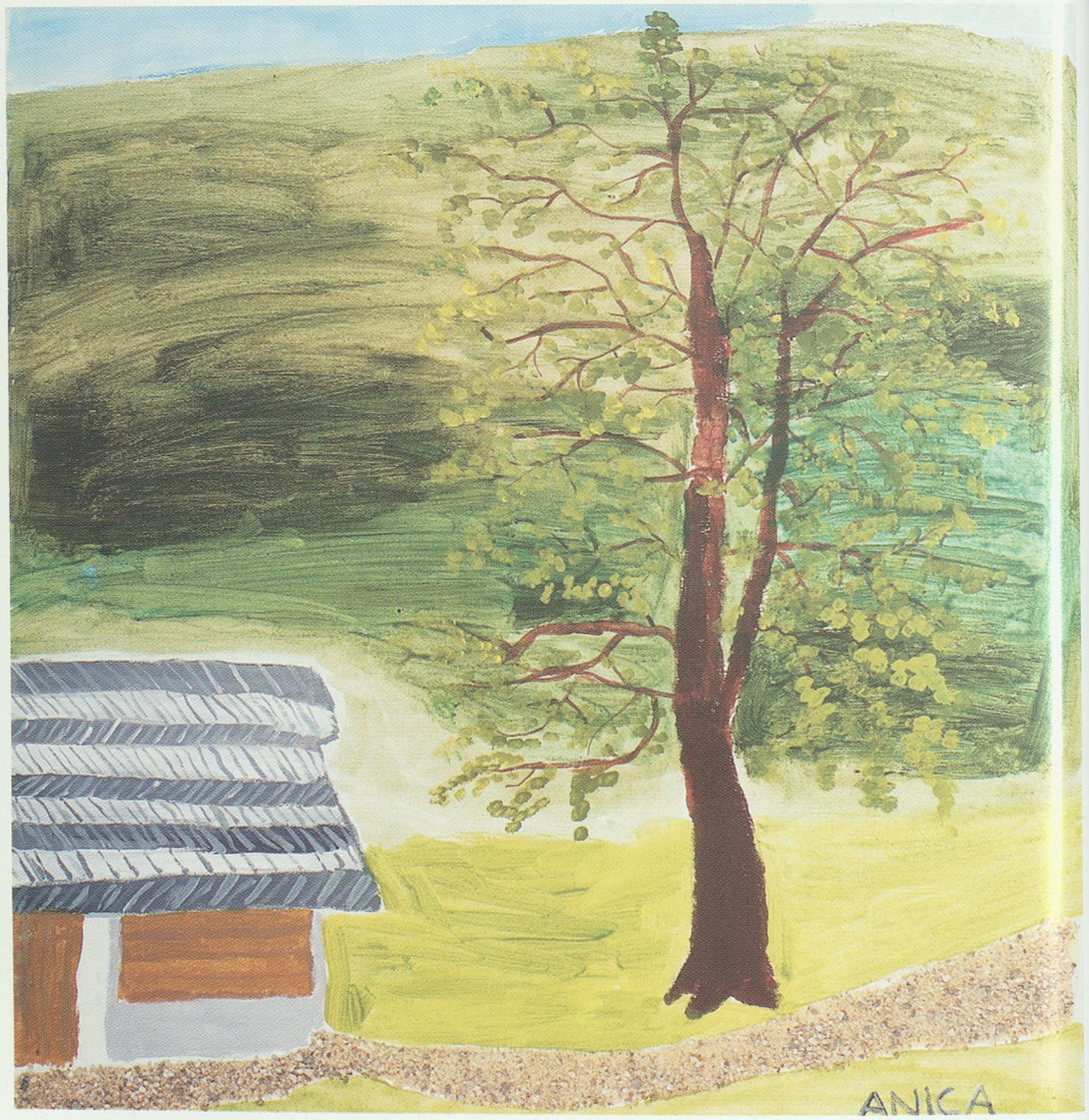

Avtorica slike Anica Cesar, VDC Črnomelj, Mentorica Tatjana Vidmar. Likovna kolonija v Črni na Koroškem, 2004.

„V ospredje prihajajo nove vrednote, predvsem ekonomske, kot so produktivnost, konkurenca, učinkovitost, kakovost ipd."

„Učencu s posebnimi potrebami, njegovim staršem in seveda tudi njegovim učiteljem mora biti zagotovljena ustrezna strokovna pomoč."

tanka in ob Evropskem letu invalidov je Zveza Sožitje - zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju - oktobra 2003 v Ljubljani organizirala strokovni posvet na temo Integracija včeraj, danes, jutri. Na posvetu so sodelovali različni strokovnjaki in v predavanjih prikazali razvoj integracijskih procesov v mednarodnopravnih in slovenskih dokumentih, od resolucij, deklaracij, izjav, priporočil pa do zakonskih in podzakonskih aktov. Pravni vidik združevanja in vključevanja otrok z motnjami so dopolnili s socialnim, psihološkim in pedagoškim vidikom in predstavili tudi projekt integracije otrok s posebnimi potrebami v redno osnovno šolo.

Posvetu Zveze Sožitje je sledilo omizje Usmerjanje oseb s posebnimi potrebami in vključevanje v programe, ki sta ga organizirala Državni svet republike Slovenije in Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov. Letošnjega maja pa je Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov skupaj s Pedagoško fakulteto v Ljubljani in Skupnostjo organizacij za usposabljanje Slovenije defektološke izobraževalne dneve posvetilo temi Usmerjanje otrok in odraslih s posebnimi potrebami in zagotavljanje ustrezne pomoči v različnih izobraževalnih programih.

Za Naš zbornik z dovoljenjem piscev povzemamo dele nekaterih prispevkov, iz katerih so razvidne usmeritve v naši zakonodaji, poskusi integracije in inkluzije ter težave, s katerimi se srečujejo v praksi.

(Iz prispevka zasl. prof. dr. Alenke Šelih: Nekateri pravni vidiki integracije otrok s posebnimi potrebami, v: Integracija včeraj, danes, jutri, 2003)

Pravne norme v domačem pravnem sistemu

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP)

1. Nove zamisli o določenem vprašanju – v našem primeru o integraciji – se oblikujejo kot pravne norme praviloma s časovnim zamikom. Za utrditev neke nove zamisli je potrebno nekaj časa in razprav, da se le-ta utemelji, utrdi in da postane vsaj delno sprejeta. Ne poznam podatka o tem, kdaj so se zamisli o integraciji pojavile v ustrezni stroki; upravičena pa se mi zdi domneva, da je bilo to vsaj kakšno desetletje pred sprejetjem Salamanške izjave (1994) in prej navedene resolucije Evropske unije (1990). Strokovne razprave so bile očitno prisotne tudi v Sloveniji, saj je bil predlog Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami pripravljen za prvo obravnavo aprila 1995. Trajalo pa je skoraj štiri leta in pol, da je bilo besedilo pripravljeno za drugo obravnavo (oktober 1999); predlog za tretjo obravnavo je bil objavljen aprila 2000 – in zakon nato sprejet 1. 6. 2000; veljati pa je začel 16. 6. istega leta. Ta zakon je razveljavil dotlej veljavni zakon o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju iz leta 1976 (s spremembami).

2. Zato da bi razbrali »duha zakona«, je primerno, da se seznanimo z utemeljitvami, ki so jih pripravljavci pripravili zlasti za prvo obravnavo.[1] Te so za prvo obravnavo praviloma najobsežnejše in najbolj kažejo na to, kaj so sestavljavci želeli z zakonom doseči. V utemeljitvah najdemo tudi načela, iz katerih zakon izhaja.

Načelo integracije – opredeljuje zakonski predlog kot prvo načelo, na katerem sloni. Integracijo pojmuje kot sodobno obliko izobraževanja otrok s posebnimi potrebami (OPP) in ga dopolnjuje **z načelom zagotavljanja ustreznih pogojev**. S tem so sestavljavci predloga opredelili zahtevo, da je treba otroku s posebnimi potrebami pred vključitvijo v redne oblike izobraževanja zagotoviti tiste pogoje, ki bodo podlaga za njegovo uspešno delo – po njihovem mnenju sodijo mednje znižan normativ glede števila otrok v takem razredu, dodatna strokovna pomoč, oprema in pripomočki,

[1] *Gradivo je bilo objavljeno v poročevalcu Državnega zbora EPA 1066 - prva obravnava, poročevalec št. 13/3, 14. 4. 1995; EPA 1066 – druga obravnava, poročevalec št. 71, 6. 10. 1999; EPA 1066-II – tretja obravnava, poročevalec št. 25, 12. 4. 2000.*

ki so potrebni. Naslednje načelo, ki so ga opredelili sestavljavci, je **načelo postopnosti** – spremembe bodo vpeljane postopno; ne bo drastičnih posegov v obstoječi sistem; tudi v prihodnje bomo ohranili posebne institucije, namenjene vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. **Načelo enakih možnosti** je naslednje načelo, ki ga opredeljuje predlog. To načelo narekuje, kot pravijo sestavljavci, da sta vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami – ob hkratnem upoštevanju drugačnosti teh otrok – naravnana tako, da bodo ti otroci deležni take pomoči, da bodo posledice motenj, primanjkljajev ali ovir čim manjše. **Načelo pravice do izbire** postavlja zahtevo, da je treba otrokom in njihovim staršem zagotoviti pravico do izbire, kje se bo otrok šolal. Zato, so menili sestavljavci, je treba spodbujati oblikovanje bolj razvejene mreže šol in drugih oblik izobraževanja. Zakonski predlog poudarja tudi pomen **načela vključevanja staršev v proces vzgoje in izobraževanja** – pri tem izhaja iz ugotovitve, da sta vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami zelo odvisna od njihovih staršev, ki jih je zato nujno vključevati v odločanje, načrtovanje, neposredno delo z otroki ter v evalvacijo otrokovega napredovanja. Naslednje načelo, ki ga določa predlog, je **načelo organiziranja izobraževanja otrok s posebnimi potrebami čim bliže domu** – to načelo sledi zahtevi, da teh otrok, če je le mogoče, ne bi izločali iz njihovega družinskega in socialnega okolja. **Načelo individualiziranega pristopa** zahteva diferencirane in individualizirane programe z upoštevanjem otrokovih sposobnosti in primanjkljajev; **načelo kontinuiranosti** programov naj zagotovi njihovo prilagodljivost in prehajanje med različnimi oblikami izobraževanja; **načelo pravočasne usmeritve** naj zagotovi, da bodo otroci s posebnimi potrebami čim prej vključeni v ustrezen program vzgoje in izobraževanja; **načelo interdisciplinarnosti** pa zahteva sodelovanje strokovnjakov različnih strok pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami.

Gotovo se je mogoče strinjati, da gre za sodobna načela; načela, ki so v skladu z zahtevami zagotavljanja in varstva človekovih pravic; in – kolikor morem kot nestrokovnjakinja sklepati – tudi za načela, ki so v skladu z dosežki in spoznanji strok, ki se ukvarjajo z otroki s posebnimi potrebami, zlasti specialne pedagogike in defektologije.

> *Vključevanje otroka s posebnimi potrebami v vrtec, šolo zahteva od vseh strokovnjakov intenzivno specialnopedagoško, psihološko in terapevtsko delo z otrokom in njegovimi starši.*

Ta načela, ki jih je predlog zakona za prvo obravnavo v pojasnitvi obdelal najizčrpneje, so bila povzeta v predlog zakonskega besedila v nekoliko predelani obliki. Načelo integracije, načelo postopnosti in načelo pravice staršev in otrok s posebnimi potrebami do izbire so med cilji in načeli (4.člen) opredeljeni nekoliko ohlapno – kot pravica do enakih možnosti ob upoštevanju različnosti; kot vključevanje staršev v proces vzgoje in izobraževanja; postopnost se kot načelo zakona ne pojavlja, izhaja pa iz celotnega besedila zakona. Besedilo o ciljih ter načelih vzgoje in izobraževanja se pozneje v zakonodajnem postopku ni spreminjalo.

Zato da bi lahko ugotovili vrednost teh načel in njihovega uresničevanja v praksi, bi bilo treba izpeljati dvoje: najprej pregledati, kako so ta načela uresničena v izvedbenih določbah zakona in podzakonskih pravnih aktov; nato pa pregledati tudi, kako so zagotovljena v resnični vsakodnevni praksi pri posameznih otrocih s posebnimi potrebami ali v posamezni skupini teh otrok. Obe nalogi presegata okvir tega poročila; bilo pa bi zanimivo izpeljati raziskovalno nalogo o teh vprašanjih, v njej bi morala sodelovati interdisciplinarno sestavljena raziskovalna skupina.

(Iz prispevka doc. dr. Marije Kavkler: Specialnopedagoški vidiki vključevanja otrok z motnjami v duševnem razvoju, v: Integracija včeraj, danes, jutri, 2003)

Sprememba zakonodaje in sistema financiranja šol podpira inkluzivno izobraževanje

V Sloveniji imamo zakon, ki posebej opredeljuje šolanje otrok s posebnimi potrebami, nekatere druge države imajo šolanje teh otrok opredeljeno v zakonu za splošno izobraževanje. Z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) je za del otrok z motnjami v duševnem razvoju uzakonjena pravica do izobraževanja v rednih oddelkih vzgojno-izobraževalnih institucij, kar je opredeljeno v tehle členih Zakona:

- otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe, se lahko pri nekaterih predmetih ali predmetnih skupinah ***občasno ali trajno vključujejo v*** (redne – avtoričina dopolnitev) ***izobraževalne programe*** (2. odstavek 13. člena). Ta člen omogoča šolanje teh otrok v redni osnovni šoli po prilagojenem programu z znižanim standardom znanja in delno vključevanje v proces poučevanja v redne oddelke pri posameznih predmetih (npr. vzgojnih predmetih) ali dejavnostih;
- ***vzgojo in izobraževanje po prilagojenih programih izvajajo šole v rednih oddelkih*** ali v oddelkih s prilagojenimi programi, šole oziroma podružnice šol, ki so ustanovljene oziroma organizirane za izvajanje teh programov, in zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami (4. odstavek 16. člena). Ta člen opredeljuje možnost vključevanja otrok z motnjami v duševnem razvoju v prilagojeni program, ki se lahko izvaja v različnih ustanovah, tudi v redni osnovni šoli (ROŠ).

Analiza različnih modelov financiranja šolanja otrok s posebnimi potrebami v državah Evropske unije (Meijer, 1999) je pokaza-

> *Obstajajo učenci s posebnimi potrebami, za katere inkluzija morda ni najboljša rešitev;*

la, da model financiranja šolanja teh otrok pomembno vpliva na prožnost pri organizaciji različnih oblik specialne pomoči. Če je večji poudarek na financiranju specialnih ustanov, se manj iščejo oblike inkluzivne vzgoje in izobraževanja, ki so med rednim in posebnim sistemom šolanja. Na Nizozemskem in v Litvi so sredstva za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami vezana na posameznega otroka. Starši se odločijo, v kateri šoli se bo šolal, in tista šola dobi sredstva za otrokovo šolanje.

> *Otroci z nižjimi intelektualnimi sposobnostmi pogosto ne zmorejo doseči temeljnih in minimalnih standardov znanja osnovnošolskega kurikula, peturna dodatna strokovna pomoč je zanje premalo, je neustrezna in zato največkrat tudi neučinkovita.*

Primer iz dobre slovenske poučevalne prakse

Osnovna šola Ivančna Gorica že od šolskega leta 1983/84 v praksi uveljavlja vključevanje otrok s posebnimi potrebami v prilagojeni program z znižanim standardom znanja, kombiniran z vključevanjem otrok v redne razrede os-

novne šole. Del otrok, vključenih v ta program, ima tudi lažjo motnjo v duševnem razvoju. Najprej so bile te oblike vpeljane kot eksperimentalne, danes pa Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) omogoča prehajanje otrok iz posebnih oddelkov v redne razrede osnovne šole (13. člen). Otroci so v redne oddelke vključeni v skladu s svojimi močnimi področji in posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. Večina se jih vključuje v redni razred pri vzgojnih predmetih, nekateri pa tudi pri nekaterih izobraževalnih.

Otroke od 1. do 8. razreda v Osnovni šoli Ivančna Gorica poučujejo:

- *učitelji rednih razredov v rednih razredih,*
- *učitelji rednih razredov v specialnih razredih ali*
- *specialni učitelji v specialnih razredih.*

Oblika vključevanja otrok s posebnimi potrebami, ki so jo razvili strokovni delavci Osnovne šole Ivančna Gorica, terja pozitivna stališča strokovnih delavcev šole do vključevanja otrok s posebnimi potrebami, znanja in strategije, vključevanje različnih strokovnih delavcev, dobro komunikacijo med strokovnimi delavci šole, starši in zunanjimi strokovnjaki, izjemno fleksibilnost in dobro organizacijo.

(Iz prispevka mag. Jelene Vidmar: Projekt interdisciplinarnega pristopa pri uvajanju integracije otrok s posebnimi potrebami v redno osnovno šolo, v: Integracija včeraj, danes, jutri, 2003)

Primer za uvajanje integracije

Del mojega magistrskega študija je bilo izvajanje projekta interdisciplinarne pomoči otrokom s posebnimi potrebami v redni osnovni šoli. Prednosti in pomanjkljivosti lahko presojam danes, pet let po dokončanju projekta.

Namen projekta je bil torej na eni strani pomagati otroku v šoli in prav tako šoli, da bi najbolje pomagala otroku. Zato niso bile pomembne le natančna detekcija, diagnostika in terapevtska obravnava otroka, temveč tudi natančna analiza okolja, tj. šole kot izobraževalne ustanove.

Zdelo se mi je pomembno, da se razvije mreža sodelavcev, ki bi lahko pripomogli k celostni obravnavi otroka. Za takšen holistični pristop pa je nujno skupinsko delo, v katerem sodelujejo strokovnjaki različnih profilov: pedagog, psiholog, specialni pedagog, socialni delavec.

Projekt je trajal štiri leta. Analizirala sem primere štirih otrok na štirih različnih šolah. Za različne šole sem se odločila, ker sem menila, da se šole razlikujejo druga od druge po svojem ozračju, načinu vodenja, medosebnih odnosih, odnosih učitelj - učenec, v vzgojni naravnanosti - permisivni, ali bolj avtokratični, ali demokratični itn. Glede na to predpostavljam, da se razlikujejo tudi v načinu odzivanja na probleme, ki jih prinaša šoli integracija.

> *V celotnem življenjskem delovanju posameznika mnogo bolj zaznamuje socialna problematika kot slabše akademsko delovanje.*

Pri izbiri otrok ni bila pomembna definicija otrokove motnje, temveč motnja v uspešnem delovanju otroka v šolskem okolju. Šole sem izbrala glede na pripravljenost in motiviranost posameznih učiteljev, šolske svetovalne službe in vodstev šol za sodelovanje v projektu.

Pri diagnosticiranju izbranih otrok je sodeloval Svetovalni center v Ljubljani. Izkazalo se je, da so bili vsi izbrani otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Posledica neupoštevanja njihovih posebnih potreb je bila neuspešnost, ki so se ji pogosto pridružile še druge težave, kot so vedenjske, emocionalne, socialne, psihosomatske, nemotiviranost, pasivnost, slaba samopodoba in odpor do šole.

V sodelovanju s šolsko svetovalno službo smo za projekt izbrali otroke, ki so bili tako neuspešni, da so šole že razmišljale o prešolanju na šolo s prilagojenim programom. Namenoma smo izbrali otroke na začetku šolanja, ker nas je zanimalo dolgoročno spremljanje. Nato smo pridobili soglasje razredničark za sodelovanje ter staršev pa tudi mnenje svetovalnega centra.

S pomočjo šolske svetovalne službe smo naredili analizo vzrokov za vključitev v specialnopedagoško obravnavo. Nato smo zbirali mnenja učiteljice in staršev ter mnenja institucij, če je bil do takrat otrok že v obravnavi. Vse te podatke je bilo treba strniti v oceno trenutnega stanja.

Ob začetku vsakega šolskega leta smo ponovili diagnostični postopek. Tudi vsak učitelj je vsaka dva meseca izpolnjeval ocenjevalne lestvice za različne učne vsebine (slovenščino, matematiko). Za primerjavo so isto izpolnile tudi specialne pedagoginje. Tako smo lažje ocenjevali napredek ter sproti prilagajali delo in cilje.

Naša naloga je bila tudi poskrbeti za senzibilizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa. Specialne pedagoginje so bile prisotne 2- do 3-krat na teden v razredu, da so jo učenci in učiteljica sprejeli. Nato smo za vsakega otroka napravili glede na rezultate diagnosticiranja načrt posebnih vzgojno-izobraževalnih vsebin z uporabo specialnopedagoških metod dela. Zasledovali smo potrebe otroka, njegovo počutje. Izmenjavala sta se individualno delo zunaj razreda in v njem. Z učiteljico in s šolsko svetovalno službo smo vsak teden sproti sestavljali individualni program. Težko je bilo poiskati tisto minimalno znanje in ga uskladiti s potrebami otrok ter zahtevami vzgojno-izobraževalnega programa, ki je predpisan v osnovni šoli. Naš cilj je bil zapolniti otrokom vrzeli v osnovnem znanju in jim ustvariti dovolj trdno podlago za uspešno delo v višjih razredih. Ti otroci so zaradi neskladja med učnim programom, metodami dela in njihovimi individualnimi potrebami vse bolj zaostajali v znanju in niso več sledili zahtevam učnega načrta. Zato smo se odločili, da bomo ne glede na program obdelovali snov tako, da si bo otrok pridobil temeljno znanje. Na začetku smo se včasih vrnili na snov prvega razreda, dokler ni bila utrjena. Pripravljenosti vodstev šole, učiteljev in neizmerni strokovni podpori šolske svetovalne službe gre zahvala, da so si otroci pridobili znanje drugače, v drugačnem tempu in z drugače oblikovanim učnim načrtom, pač v skladu z njihovim trenutnimi potrebami in razvojnimi značilnostmi. Pri individualni evalvaciji zastavljenih ciljev smo si pomagali z ocenjevalnimi lestvicami, ki smo jih razdelili vsem učiteljem razredne stopnje.

> *Dobra je samo odgovorna inkluzija, v kateri so na voljo dodatna sredstva, ki omogočajo alternativne oblike poučevanja, posebne pripomočke in sodelovanje različnih strokovnjakov.*

Sčasoma smo zaznali večje zadovoljstvo, uspešnost in izboljšanje šolske realnosti otrok. Otroci niso več negativno doživljali ločenosti obravnav. Učitelji so sčasoma začeli ugotavljati, da obravnavani otrok ni edini, ki ima težave, in da tudi drugi otroci potrebujejo še več pomoči kot izbrani. Stigma okrog izbranega otroka se je začela izgubljati. Otroci so si pridobili boljšo samopodobo in samozavest. Postali so bolj motivirani za šolsko delo in njihov uspeh dosegljiv. Specialni pedagogi so predstavljali zagovornika, prevajalca otrokovih potreb in težav svetu navzven, učiteljem. Učitelji so tako imeli možnost spoznavati otroka individualno, ga lažje razumeti. Te informacije o otroku so odpravile predsodke in nepoznavanje otrokovih težav.

Vez med šolo, otrokom in starši je postala tesnejša. Naše sodelovanje med starši in šolo je postalo s pomočjo mediacije informativno, manj je bilo predsodkov, strahov, odpora in slabe medosebne komunikacije. Sodelovanje med učiteljem, svetovalno službo starši in nami je postalo sčasoma zelo dobro. Učitelji so dobivali vedno večje zaupanje v sodelovanje z nami. V razredu so se zmanjšali stigmatizacija, frustracije in netolerantnost učiteljice, učencev in staršev. Otroci so raje obiskovali šolo, saj jih niso več čakale nepremagljive naloge, temveč njim primerni izzivi.

(Iz prispevka Mojce Klug, Olge Duh, Lorene Flis Kaligarič: Pogled čez planke, v: Usmerjanje otrok in odraslih s posebnimi potrebami in zagotavljanje ustrezne pomoči v različnih izobraževalnih programih, Debeli rtič, 2005)

Mobilna služba in težave z integracijo

Ko smo leta 2000 dobili novo zakonodajo za usmerjanje oseb s posebnimi potrebami, nas je prevzelo neizmerno navdušenje, ki pa je kmalu splahnelo. Izkazalo se je namreč, da imamo zakon na papirju in da nas do trenutka, ko se bo začel izvajati v praksi, loči še dolga in zahtevna pot.

Preteklo šolsko leto so na šole vendarle začele prihajati odločbe o usmeritvah v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Z njimi pa so se pred specialnimi pedagogi in drugimi strokovnimi delavci šol, ki izvajamo dodatno strokovno pomoč, pojavile tudi različne dileme in vprašanja glede organizacije in izpeljane dodatne strokovne pomoči, ob tem pa se je bistveno spremenila tudi naša vloga in položaj.

Na letošnjem prvem študijskem srečanju mobilnih specialnih pedagogov in specialnih pedagogov na šolah in v vrtcih smo spregovorile o naših težavah ter dilemah in vprašanjih. Zato smo se voditeljice treh študijskih skupin z območja Ljubljane in okolice odločile, da mnenja in dileme zberemo ter prenesemo naprej.

Problematiko našega dela smo razvrstile v štiri skupine:

1. vodenje dokumentacije in organizacija,
2. problemi, povezani z integracijo,
3. defektologov položaj,
4. sodelovanje z zunanjimi ustanovami, starši in učitelji.

Problemi, povezani z integracijo

Glede na široko paleto problematike v zvezi z integracijo smo bile precej redkobesedne, saj smo bile tako rekoč potisnjene v ta proces. Da ne govorimo o učiteljih na šolah. Ti imajo pred sabo predvsem strokovni predmet, ki ga poučujejo, z njim povezano specialno metodiko in didaktiko predmeta, o sami integraciji ter o populaciji otrok s posebnimi potrebami pa še vedno vedo premalo.

> *Specialnopedagoška pomoč v osnovni šoli ima lahko za učenca s posebnimi potrebami popolnoma enako oznako kot obiskovanje osnovne šole s prilagojenim programom.*

Zavzele smo stališče, da integracija vendarle ni primerna za vse otroke. Otroci z nižjimi sposobnostmi naj se šolajo po programih z nižjim izobrazbenim standardom, otroci s specifičnimi učnimi težavami pa so ustrezno usmerjeni v programe z enakovrednim izobrazbenim standardom.

Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami zahteva priprave, še preden se otrok vključi v šolanje, in se tako rekoč nikoli ne konča. Socialna integracija mora potekati ves čas in za vse. Stališča in predsodki se zelo počasi spreminjajo, zato je toliko pomembnejše, da je proces socialne integracije ves čas voden in načrtovan. Ozračje na šoli je pri tem eden najpomembnejših dejavnikov.

Učenje tolerantnosti, vzgoja za drugačnost, senzibilizacija družbe za to problematiko so naše temeljne naloge, ki jih lahko uresničujemo v okviru delavnic za učiteljske zbore, šole za starše, razrednih ur ter drugih podobnih dejavnostih v šoli in zunaj nje.

> *Da se bo učenec s posebnimi potrebami lahko v življenju tudi uveljavil, se zaposlil in čim bolj samostojno zaživel, ni dovolj, da se nauči samo akademskih vsebin, pogosto se mora naučiti tudi mnogih drugih spretnosti, ki so podlaga za to, da bo lahko svoje znanje v življenju tudi izkoristil.*

Sodelovanje

1. S starši

Opozoriti želimo na pričakovanja staršev, saj se velikokrat ne ujemajo s tem, kar otrok lahko v resnici doseže. Zato je pomembno, da že na začetku razčistimo, kaj dodatna strokovna pomoč pomeni, kaj bodo zajemali cilji, in tako jih bomo skupaj uresničevali. Pomembno je tudi, da opredelimo vlogo staršev že na začetku. Nujno je biti v stalnem stiku, da se starši zavedo svoje vloge v izvajanju izobraževalnega programa. Tudi končne evalvacije brez sodelovanja staršev ni mogoče izpeljati.

Menimo, da mora specialni pedagog delovati etično, strokovno, z vživljanjem, ob tem pa mora vseeno postavljati jasne meje in zahteve.

2. S strokovnimi sodelavci v šoli

Odnos vodstva šole do specialnega pedagoga je temelj dobrega skupinskega sodelovanja. Učitelji morajo biti seznanjeni z defektologovim delom, za kar smo veliko odgovorni sami.

Vsi člani strokovne skupine enakovredno odločamo o delu z otrokom, sodelujemo pri izdelavi individualnega programa, pri spremljanju izvajanja le-tega in pri evalvaciji.

> *Inkluzivne vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ne moremo načrtovati samo z vidika nove zakonodaje, ampak tudi z vidika novih družbenih sprememb.*

3. Z otrokom

Delovati moramo samo v otrokovo korist in poskušati najti ustrezne rešitve.

Če presodimo, da bo otrok bolje napredoval, če se dodatna strokovna pomoč izvaja v dvojici ali skupini otrok, mu to omogočimo. To se zapiše v otrokovi dokumentaciji.

4. Z zunanjimi ustanovami

Komunikacija (pisna, ustna) z zunanjimi ustanovami se nam ne zdi zadostna. Za bolj kakovostno delo bo potrebno boljše sodelovanje in izmenjava ugotovitev, vse od strokovnih mnenj do učinkovitejšega diagnostičnega instrumentarija ter metodičnih prijemov in didaktičnih sredstev ter pripomočkov. Da ne bomo vsak zase in vedno znova odkrivali kakšne nove »celine«.

Kako naj bo pomoč otroku, ki se utaplja v težavah, uspešna, če se pa odgovorni strokovnjaki ne znamo med sabo pogovarjati, dogovarjati in si pomagati ter prisluhniti?

S svojim prispevkom želimo avtorice opozoriti strokovno javnost na problematiko v zvezi z našim delom. Naš namen ni kritika dela katere koli skupine strokovnih delavcev in tistih, ki so povezani z našim delom, temveč predvsem racionalizacija našega dela, poenotenja postopkov in čim uspešnejše povezovanje v strokovne skupine s poglavitnim ciljem, da bi učinkovito pomagali otrokom s posebnimi potrebami, ki so vključeni v programe osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom.

> *V odgovorni inkluziji ima pomembno vlogo tudi vodja šole, ki naj bi med drugim omogočil sodelovanje in sobivanje različnih učencev v eni šoli, imel vizijo in ustrezne predloge ter taktične rešitve za sam proces inkluzije, pomagal in podpiral učitelje pri njihovem delu, prisluhnil njihovim problemom in skupaj z njimi poiskal rešitve.*

(Iz razprave Bojane Mirtič v omizju Usmerjanje oseb s posebnimi potrebami in vključevanje v programe, 2005)

Prednosti in pomanjkljivosti skupnega izobraževanja

Po naravi sem optimistka, zato moram poudariti, da inkluzija in integracija prinašata prednosti. Tako ugotavljamo, da najmanj polovica učencev s posebnimi potrebami v osnovnih šolah (ki imajo dodatno strokovno pomoč) ob potrebnih prilagoditvah, zavzetemu timskemu delu in strokovni pomoči napreduje, je uspešnejša, kot bi bila sicer, dovolj uspešno končuje obvezni program izobraževanja ter ima pozneje moč in možnost nadaljnjega izobraževanja.

Vsekakor pa imata inkluzija in integracija v našem sistemu tudi pomanjkljivosti. Posebej bi izpostavila stigmatizacijo otrok, ki so vključeni v redne razrede. Na to opozarjajo tudi vsi moji kolegi in kolegice. Nadalje je treba izpostaviti usposobljenost učiteljev za poučevanje v inkluzivnem razredu. Naši učitelji niso zadovoljivo izobraženi na tem področju. Pa tudi sama izobrazba ni dovolj. K uspešnosti inkluzivnega pouka zagotovo pripomore odnos učiteljev do otrok s posebnimi potrebami, torej je pri tem pomembna človekova usmerjenost. Vsi učitelji ne sprejmejo otrok s posebnimi potrebami, tudi vsaka šola še ni sposobna in pripravljena na inkluzijo. Kljub temu menim, da danes ne moremo več izbirati šole, ki je dovzetnejša za to skupino učencev. To pomeni, da je treba učitelje usposabljati ne le poklicno, temveč tudi osebnostno. In če se vrnem k stigmatizaciji otrok s posebnimi potrebami, menimo, da je ta izrazita na predmetni stopnji oziroma v tretjem triletju. V primerjavi s prvim triletjem je razlika opazna. Verjetno so učitelji v prvem triletju bolj usmerjeni k inkluziji in integraciji, ker tudi sami morda lažje spremljajo napredek in potrebe otroka, saj ga poučujejo tri zaporedna leta.

Ob koncu bi želela sporočiti, da smo mobilni specialni pedagogi preveč osamljeni pri »usposabljanju« oziroma suportiranju strokovnih delavcev na šoli in menimo, da tudi nismo tisti, ki bi bili pristojni za opravljanje te naloge. V tem delu prosimo za podporo in pomoč.

> ***Inkluzija je nadaljevanje prizadevanj za vključevanje otrok s posebnimi potrebami v vzgojno-izobraževalni proces med druge vrstnike.***

Pred približno tremi desetletji je defektolog Miro Galeša začel prvi v Sloveniji pisati o integraciji. Rekli smo, da je petelin, ki se je prezgodaj oglasil. Desetletje pozneje sem že tudi sama sodelovala v projektu delnega vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redne razrede osnovne šole in z delnim prilagojenim program z znižanim standardom znanja v posebnih oddelkih. Ta eksperiment, ki je potekal na osnovni šoli v Ivančni Gorici, je nastal iz čiste nuje. Otrok za samostojno osnovno šolo s prilagojenim programom je bilo premalo, za mlajše otroke pa bi bila vožnja v oddaljene Grosuplje prenaporna. Tako je Svetovalni center v Ljubljani skupaj z matično šolo v Ivančni gorici iskal možnosti, ki bi vsaj za silo zadovoljile potrebe teh otrok. Velika pripravljenost šolskega vodstva, svetovalne službe in pedagoških delavcev je ustvarila možnosti za kombinirano vzgojo in izobraževanje v posebnem razredu in vključevanje v redne oddelke. Rešitev sicer ni bila idealna, toda v danih razmerah optimalna.

Tudi danes, dve desetletji pozneje, razmere za integrirano vzgojo in izobraževanje še zdaleč niso idealne. Lahko pa rečemo, da so posamezni dobro pripravljeni projekti vključevanja tudi uspešni. Poleg osnovnih prostorskih in materialnih razmer je silno pomembno, da imajo učitelji, ki te projekte izvajajo, dovolj ustrezne strokovne pomoči in da so vanje vključeni tudi starši. Strokovnjaki, ki usmerjajo otroke v posebni, prilagojeni program z znižanim standardom znanja, naj staršem predstavijo možnosti za njihovega otroka, ki jim jih omogoča zakon, seznanijo pa naj jih tudi s prednostmi in slabostmi ene ali druge izbire. V tem trenutku imajo nekdanje šole s prilagojenim programom ter oddelki za vzgojo in izobraževanje otrok z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem razvoju dobro tradicijo in ustrezne možnosti za izvajanje prilagojenih programov z znižanim standardom, redna osnovna šola pa, razen izjem, teh možnosti žal še nima.

Povzetki prispevkov so iz naslednjih publikacij:

- *Marija Kavkler (odgovorna) (2003). Integracija včeraj, danes, jutri - zbornik predavanj s strokovnega posveta. Ljubljana, Zveza Sožitje.*

- *Lidija Kastelic (uredila) (2005). Usmerjanje oseb s posebnimi potrebami in vključevanje v programe. Ljubljana, Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije.*

- *Zbornik prispevkov na defektoloških izobraževalnih dnevih (2005). Usmerjanje otrok in odraslih s posebnimi potrebami in zagotavljanje ustrezne pomoči v različnih izobraževalnih programih. Debeli rtič, Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Skupnost organizacij za usposabljanje Slovenije.*

Tereza Žerdin

Avtorica teksta v okvirčkih je dr. Egidija Novljan

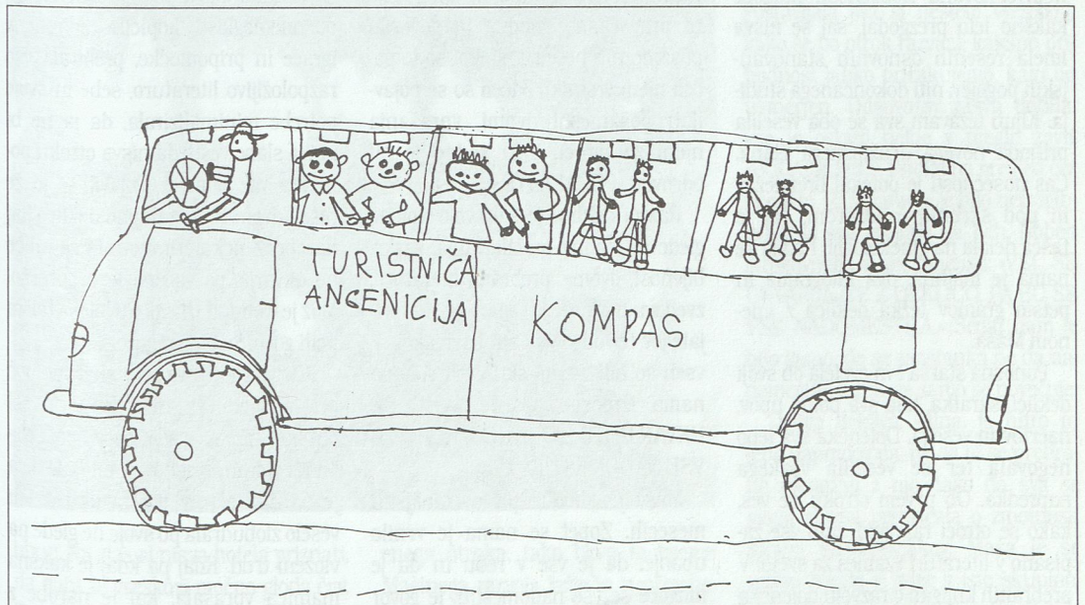

Avtor: Mišo Milič, OŠ Dečkova, glasilo Zavoda za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani.

ALI BI BILA Z INTEGRACIJO NAŠA MAŠA SREČNEJŠA?

ODKRIVANJE MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU

Kot mlad par naju je presenetila nepričakovana nosečnost, mogoče kakšno leto prezgodaj, saj še nisva imela rešenih osnovnih stanovanjskih pogojev, niti dokončanega študija. Kljub težavam sva se oba veselila prihoda novega družinskega člana. Čas nosečnosti je potekal brez težav in pod skrbnim nadzorom, saj je tašča delala na ginekologiji. Rodila se nama je majhna, dva kilograma in petsto gramov težka deklica z imenom Maša.

Ponosna starša sva cvetela ob svoji deklici, skratka, bila sva polna upov, načrtov in veselja. Dojenčka sva lepo negovala ter se veselila vsakega napredka. Ob prvem otroku ne veš, kako se otroci razvijajo, zato vse zapisano v literaturi vzameš za sveto. V prebranih knjigah o razvoju dojenčka se nama je zdelo vse v najlepšem redu, saj se je najina deklica lepo razvijala in napredovala. Veliko sva se z njo ukvarjala, tako gibalno kot govorno. Maša je bila drobna in pridna, njen jok je bil bolj podoben cendranju kot pravemu joku, skratka, bila je nezahteven otrok.

Manjše skrbi in težave so se začele pojavljati ob leto dni stari deklici, ko ni pravočasno shodila in govorila posameznih besed, tako kot so to počeli njeni vrstniki. Začeli so se pojavljati posamezni dvomi, vprašanja njeni zdravnici, toda vedno je bil odgovor: »POČAKAJTE.«

Razvoj deklice je šel svojo pot ne glede na najina pričakovanja, zaskrbljenost, dvome, prebrano literaturo, zvedava vprašanja znancev in prijateljev ter odgovore strokovnjakov. V vseh so bile skrite skrbi, na glas pa nama izrečene besede: »VEČ SE UKVARJAJTE Z DEKLICO, PA BO ŠE VSE NADOMESTILA.«

Maša je shodila pri osemnajstih mesecih. Zopet se nama je vrnilo upanje, da je vse v redu in da je mogoče še vse nadomestiti, le govor se mora še razviti, pa bo taka kot drugi otroci. Njene besede so se vedno začele s K ali z G. Tako je poimenovala »ata – AGA, sok - KOK, sonce – KONKE. V naju so na glas zvenele besede strokovnjakov: »VEČ SE UKVARJAJTE Z DEKLICO, PA BO ŠE VSE NADOMESTILA.«

Vsak prosti čas sva se z deklico neutrudno ukvarjala, včasih skoraj do onemoglosti, kopičila didaktične igrače in pripomočke, prebirala vso razpoložljivo literaturo, sebe in svoje potrebe minimalizirala, da ja ne bi imela slabe vesti, da nisva otroku ponudila vse pomoči. Pojavil se je že resen dvom, da je z najino deklico kaj narobe. Z nekaterimi otroki se nihče ne ukvarja, pa vseeno lepo govorijo. Mož je v obupu izjavil: Če bi psa toliko učili govoriti, bi spregovoril.

Pri dveh letih sva celo iskala pomoč pri logopedu. Kljub vsemu je šel otrokov razvoj, govor svojo pot. Nobenih vidnih uspehov ni bilo. Deklica je na dvorišču, v peskovniku, vrtcu veselo žlobudrala po svoje ne glede na vloženi trud. Kdaj pa kdaj je kakšna mamica vprašala, kaj je narobe z našo Mašo.

Prepričljivo, tako kot so nama zagotavljali strokovnjaki, sva odgovarjala, da ni nič narobe, samo malo kasni v razvoju. V srcu pa naju je stiskal

obup. Na glas si nisva hotela priznati, da naju že vseskozi močno gloda črv. Bolečina se je večala, izguba neizpolnjenih sanj je postajala realnost. Postala sva obremenjena z deklico in njenim razvojem. Iskala sva rešitev iz tega začaranega kroga. Imejva še enega otroka, tako bova to breme Mašinega razvoja lažje in neobremenjeno prenašala. Niti v sanjah nisva pomislila, da bi lahko bilo z drugim otrokom kaj narobe. Nobenih preiskav v nosečnosti nama ni svetoval nihče. Rodila se nama je druga deklica Mina. Maša je kar žarela v skrbi za dojenčka in bila ga je zelo vesela. Pozornost družine je bila preusmerjena na novega družinskega člana. Maša se je lahko razvijala neobremenjeno, napredovala je po lastni gensko zapisani poti. Začela sva se veseliti z njo majhnih korakov, ki jih je dosegla brez najinega pretiranega ukvarjanja.

Razlike med njo in njenimi vrstniki v vrtcu so se večale. Deklica se je zapirala vase, grizla prstke in ždela nekje v kotu, saj je ni razumel nihče, razen njenih domačih. Vzgojiteljica naju je opozorila, da se otrok ne počuti najbolje v skupini, in nama svetovala pregled glave na otroški kliniki. Pri treh letih po tedenskem opazovanju v bolnišnici so postavili diagnozo »RETARDACIJA PSIHOMOTORIKE«. Nisva povsem razumela diagnoze. Postavljala sva si nešteto vprašanj, kako se bo otrok razvijal, kakšno prihodnost lahko pričakujemo, kam bo usmerjen. Odgovorov nisva dobila, vse je ostalo nekje v meglo zavit »POČAKAJMO«. Pridite na pregled čez eno leto. Razočaranje je bilo neizogibno, trdo sva pristala na tleh. Noben strokovnjak ni več omenjal: »VEČ SE UKVARJAJTE Z DEKLICO, PA BO ŠE VSE NADOMESTILA.« Sedaj nam je bilo jasno, da se zaostanka ne da nadomestiti, lahko se samo še povečuje.

Druga deklica, Mina, je hitro in lepo napredovala, ne da bi se pretirano ukvarjali z njo, tako da sva se sama starša prepričala o zmotnosti mnenj strokovnjakov. Maša je še vedno hodila v vrtec v isto skupino. Opažala sva njeno nezadovoljstvo, neizživetost, postajala je cmerava in vase zaprta. Vztrajala sva, čeprav sva vedela, da trpi. Upala sva, da pridobiva in se uči od svojih vrstnikov - INTE-

GRACIJA. Deklica je bila do sebe kljub drugačnosti ambiciozna, verjetno se je zavedala, da ne zmore toliko govornih in gibalnih spretnosti kot njeni vrstniki. Ni se mogla kosati z njimi, zato se je zapirala v svoj svet.

Pri štirih letih sva želela ponoven pregled na pediatrični kliniki. Ne veva, kaj vse so otroku pregledovali, potem pa sem glavnemu primariju omenila, zakaj ne naredijo genske preiskave, jaz sicer poznam samo Downov sindrom, mogoče ima pa Maša kakšen drug sindrom ali gensko napako. »Ne, ne vaša deklica nima nobene genske napake, jaz vam lahko podpišem, da je tako,« mi je prepričljivo zatrdil dr. primarij. V meni je še vedno kljuval dvom, ta izjava me ni prepričala. Njegovemu asistentu sem omenila, da sem izvedela za neko prizadetost v sorodstvu in ga vseeno prosim za gensko preiskavo. Popustili so in dekličino kri poslali na gensko analizo.

Po treh mesecih sva domov dobila pretresljiv izvid. Na izvidu je pisalo, da ima deklica Maša gensko okvaro sindrom POLY X (XXXX). Ker je edina v Sloveniji s tako diagnozo, bi želeli, da pride na ponovne preiskave. Saj to ne more biti res, to bo pomota, mogoče pa obstajajo kakšna zdravila. Izpuhtela je še tista majhna iskrica upanja. Bolečina je bila huda, zamajala so se nama tla pod nogami, svet se nama je sesul. Nobenega upanja ni več, če je delitev kromosomov narobe zapisana v vsaki celici. Pojavil se je močan občutek krivde, ki je zajedal vso družino. Kje so vzroki? Kdo je kriv in odgovoren za takšen genski zapis? Zaupanje med nama z možem se je zamajalo, razjedali so naju dvomi.

Zakaj se je moral roditi ravno nama drugačen otrok? Kaj sva naredila narobe? Kje, kdaj in zakaj je nastala napaka? Pojavil se je panični strah: kako pa je z drugo deklico, kakšen zapis ima ona?

Želela sva se pogovarjati s strokovnjaki, si razjasniti dvome, dobiti kup odgovorov. Oprijela bi se vsake rešilne bilke, vsake še tako lažne informacije. O tej diagnozi je zelo malo znanega. Pediatrična klinika naju je razočarala, nisva želela njihovih mnenj. Po nasvete sva se obrnila na ljubljansko porodnišnico, in sicer genetski oddelek. Tam so naredili ponovne preiskave obema deklicama in meni kot mami. Razložili so nama možne vzroke za nastanek sindroma poly X in v resnici priznali, da nimajo podatkov o razvoju teh otrok, saj je to zelo redek pojav. Deklica Mina in jaz kot mama sva imeli pravilen genski zapis. Breme in obenem strah sta vsaj malo popustila. Delno so naju rešili občutka krivde. Spoznala sva, da s problemom nekako nisva sama.

Preživljala sva hude čase, delno sva se osamila pred prijatelji in znanci. Društvo Sožitje nas je povabilo na tedenski seminar v Bohinj. Nekako sva bila neodločna, čemu vse to, saj nama tako nihče ne more pomagati, svoje breme sva prisiljena nositi sama. Socialna delavka je vzbudila v naju zaupanje in naju je prepričala. Preživela sva teden hude šok terapije v skupini staršev in otrok z različnimi motnjami v razvoju. V skupini smo se spovedali, zjokali, obtoževali, očiščevali zamorjeno psiho, razmišljali vsak o svoji bolečini in trpljenju, ki ga je prestal sosed. Skratka, različni strokovnjaki so nas pometali v vodo, potapljali smo se. Po drobnih korakih so nas zopet učili plavanja. Kako preprosto je sprejeti otroka takšnega, kot je, po odvrženem bremenu krivde, po očiščenju. Zakaj želimo zdraviti svoje komplekse na otroku? Saj to ni najhujše, kar nas je doletelo. Začela sva spoznavati sebe, svoj zakon, otroke na drugačen način, uživati v posebnih, v edinstvenih stvareh in se med seboj pogovarjati. Dvignila naju je misel: »ŠE SREČA, LAHKO BI BILO ŠE SLABŠE, KAJ VSE NAŠ OTROK ZMORE!«

Prečiščena sva se vrnila domov, obiskala prijatelje in znance ter jim razložila naše stanje. Nisva pričakovala tako pozitivnih odzivov in razmišljanj. Vsako sočustvovanje in tolažbo sva z realnimi in malce naučenimi besedami zavrnila. Zavedala sva se primerjave, da z železniške postaje sočasno odpeljeta navaden in brzi vlak. Navaden vlak ne more nikoli ujeti brzega. Razlika se lahko samo še veča in vprašanje je, kje navadni vlak obstoji. Takšna razlika je med razvojem otrok z motnjo in razvojem normalnih otrok.

USMERITEV OTROKA

Ublažila sva svoje stiske, pomisleke in se po nasvetu socialne delavke odločila v otrokovo korist. Maša bo obiskovala razvojni vrtec. Deklica je zacvetela kakor ovenela rožica, ki dobi vodo. Kar žarela je od sreče in dobrega počutja v novi skupini. Ali je to tisto, kar želimo svojim otrokom? Sprejetost takšnih, kot so, dobro počutje, potrditev, uspešnost med sebi podobnimi. Veselila sva se z njo. Z grenkobo sva se šele sedaj zavedela, za kaj vse sva jo prikrajšala. Danes me stisne ob misli na integracijo. Kdo se integrira starši ali otroki? Kako integracijo čustveno, emocionalno in socialno doživlja otrok, se pa nihče ne vpraša?

Z osmim letom je bila deklica razvrščena v osnovno šolo s prilagojeni programom. Nekateri so celo predlagali poskus v redni osnovni šoli. Zopet so se nama povrnila skrita pričakovanja, delni načrti, upanje v otrokove razvojne sposobnosti.

Maša je z veseljem hodila v šolo, bila je ambiciozna, delavna, učila se je veliko. Dajala je vtis, da zna, vendar to ni bilo razumevanje, ampak naučenost, ki ji je sledilo pozabljanje. Ob koncu šolskega leta je sledilo razočaranje. Pa poskusimo še enkrat.

V drugem razredu se je zopet pokazala nevroza, histerija, nezadovoljstvo s samo seboj. Strokovnjaki so predlagali preusmeritev. Mož je bil bolj realen, jaz pa sem zopet nihala v razočaranju ob neuspehu. Mož me je postavil na realna tla. Še vedno pričakuješ preveč, idealiziraš, pozabljaš pa na otroka. Mogoče ostane bolečina neizpolnjenih sanj vedno skrita nekje v podzavesti.

Vztrajala sva v osnovni šoli s prilagojenim programom. Računanje in branje sta postajala prezahtevna. To smo občutili vsi, tako midva z možem, učiteljica in Maša. Deklica se je na vsakem koraku primerjala s svojimi vrstniki in doživljala poraze. Po neuspešno opravljenem drugem razredu sva se odločila in z deklico smo pristali na zadnji možni postaji, kjer ni več kaj izbirati, v Zavodu za usposabljanje Janeza Levca v Jaršah. Ali bo dobila v novem okolju dovolj spodbud za uspešen razvoj, za učenje, za pisanje in branje, za integracijo v življenje? Mogoče, da bo vse, kar se je naučila, tudi pozabila.

ŽIVLJENJE DRUŽINE

Danes je naša Maša dvajsetletno dekle. Je pridna, delavna, odgovorna in umirjena. Na zunaj ne daje vtisa, da se razlikuje od svojih vrstnikov. Dobro je vključena v svoje okolje. Rada hodi v svojo šolo, se druži s svojimi sošolci in je ponosna na pedagoge. Včasih želi malo preveč pomagati učiteljici, prizadevno razlaga in ukazuje tistim sošolcem, ki ne zmorejo toliko kot ona. Postala je samozavestna, vztrajna in zna se bojevati za svoje ugodnosti. Uveljavila se je kot športnica. Skrbno hrani bogato zbirko medalj s specialnih olimpijad in jih tudi s ponosom vsakomur pokaže. Tudi pri njej je puberteta v polnem zamahu, ponosno razlaga svojo zaljubljenost in neprenehoma pričakuje telefonske klice.

Mina je gimnazijka, z odliko samostojno opravlja šolske obveznosti in že razmišlja, na katero fakulteto bo šla oziroma kateri poklic bo izbrala.

Z možem sva dolgo tuhtala in razmišljala, se posvetovala z različnimi strokovnjaki o novem družinskem članu. Nihče ni mogel prevzeti odgovornosti namesto naju. Tehtanje ZA in PROTI po razumski poti ni prineslo odločitve. Odločila sva se po intuiciji, saj bova zmogla, pa če tudi je treba prehoditi podobno tlakovano pot, sicer pa tako ali tako imava na tem področju nekaj izkušenj. Nisva naivno zaupala genskim preiskavam v nosečnosti, čeravno so naju delno le potolažile. Vedela sva za toliko mogočih drugih zapletov, poškodb in deformacij, vendar je upanje tudi izziv.

Kot milni mehurčki so izginili vsi dvomi. Sreča je na naši strani, samo videti jo je treba. Štiriletni fantek Simon je središče naše družinske pozornosti. Dekleti se z veseljem igrata z njim in včasih mu želita nadomeščati mamo ali pa sta skrbni varuški.

V prihodnosti nas čaka vključitev v varstveno-delovni center. Pogonska sila ljubezni so dojenčki in majhni otroci, zato smo z ravnateljico vrtca (ki ga obiskuje Simon) dogovorjeni, da hčerko sprejme kot dodatno pomoč vzgojiteljici in varuhinji v skupino malčkov za dva dni na teden v kombinaciji z varstveno-delovnim centrom. Vključevanje odraslih oseb s posebnimi potrebami v širše družbeno okolje je resnična INTEGRACIJA.

Na prehojeno pot gledam drugače, saj sem na njej marsikaj spoznala, se naučila, česar mogoče drugače ne bi dojela. Ni najhujše, da imaš otroka z motnjo v razvoju, hudo je, ko te motnje ne vidiš, jo kljub pomoči vseh strokovnjakov ne želiš zaznati. Najhujše je, ko spoznaš, koliko napak, motenj si TI naredil otroku in družini zaradi zaslepljenosti in napačnih odločitev.

Lastne ambicije, nedozorelost, nesprejemanje, pretirano ukvarjanje v želji po doseganju boljših rezultatov vodijo v nove in nove motnje. Hud je padec na dno brezna, počasno je plezanje po stopničkah, vendar vsaj lezeš, vzpon je stabilnejši, drobni cilji pričakovani. Veseliš se vsakega, še tako majhnega napredka. Uspeh dolgoletnega vlaganja se obrestuje. Vidiš in občutiš iskrice v otrokovih očeh. Naša Maša je srečna.

Andreja Godec

jubilej

Štirideseta obletnica Osnovne šole dr. Slavka Gruma

ŠOLA JE NAŠ DRUGI DOM

Vizija naše šole je zajeta v geslo Šola - naš drugi dom. V štiridesetih letih, odkar izobražujemo in usposabljamo otroke s posebnimi potrebami, je bilo vanjo vpisanih tristo devetindevetdeset učencev. In vedno je bil učenec tisti, ki smo mu želeli pomagati, da bi razvil svoje sposobnosti, odpravil ali omilil pomanjkljivosti, se navajal na samostojnost ter se čim bolje socialno integriral.

Vsi pedagoški delavci si želimo, da bi med učence, ki so nam zaupani, zasejali prepričanje, da jim želimo na njihovi poti tisto dobro, ki človeka potiska vedno le navzgor. Dopovedati jim želimo, da so pomemben del družbe, da tudi oni po svojih močeh soustvarjajo vsak naslednji jutri. Preveva nas skrb, da bi vzgojili našega malega šolarja in mu pomagali razviti se v zmeraj popolnejšo osebnost, osebnost, ki jo oblikujeta dobrota in ljubezen.

Osnovno šolo dr. Slavka Gruma, ki v Zagorju ob Savi deluje že štirideset let, obiskujejo učenci s posebnimi potrebami, ki težje sledijo vsebinam vse zahtevnejših rednih osnovnošolskih programov. Da bi svoje sposobnosti kar najbolje razvili, smo jim prilagodili učni program, metode in didaktično gradivo.

Izvajamo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom za učence z lažjo motnjo v duševnem razvoju in posebni program vzgoje in izobraževanja za učence z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju. V drugi program so vključeni tudi učenci iz občine Trbovlje. Letos imamo sedem oddelkov in dvainštirideset učencev.

Učencem, ki obiskujejo redno osnovno šolo in imajo težave pri učenju, pomagajo tri profesorice defektologinje, ki so vključene v mobilno službo. Delo poteka individualno ali v razredu. Poleg neposrednega dela z učenci sodelujejo še z učitelji, starši, šolsko svetovalno službo, strokovnimi delavci zunanjih institucij in tudi pri različnih dejavnostih v zagorskih osnovnih šolah ter na matični šoli s prilagojenim programom.

Naše defektologinje izvajajo dodatno strokovno pomoč tudi v Vrtcu Zagorje, naša svetovalna delavka – logopedinja pa obravnava učence z govorno-jezikovnimi težavami na vseh osnovnih šolah v občini.

Vsako leto organiziramo zimsko in poletno šolo v naravi, izdajamo svoj časnik Naš list in imamo številne interesne dejavnosti. Med njimi ima posebno mesto dramski krožek, pri katerem učenci in učitelji vsako leto skupaj pripravimo pravljično igrico ter se z njo predstavimo učencem nižje stopnje vseh šol v občini in otrokom, ki obiskuje vrtec.

Kako je rasla naša šola

Dvajsetega aprila je minilo štirideset let, odkar je bila s sklepom takratne občinske skupščine Zagorje ustanovljena samostojna Posebna osnovna šola Zagorje ob Savi. Naša pot ni bila vedno gladka in ravna, velikokrat je bila zelo ozka, vijugasta in polna ovir.

Začetki segajo v leto 1939, ko je bil pri takratni zagorski osnovni šoli ustanovljen posebni oddelek. Vodila ga je Stana Wraber Budič, vendar je delo v njem ustavila vojna. Znova je bil odprt leta 1947 in je pod vodstvom Jožefe Reven deloval do leta 1951. Sledilo je desetletno obdobje, ko otroci, ki so bili potrebni posebne obravnave, le-te žal niso bili deležni. Šele leta 1962 je bil posebni oddelek znova ustanovljen: tokrat pri Osnovni šoli Toneta Okrogarja in z učiteljico Regino Kralj.

Naraščanje števila učencev in posledično tudi oddelkov je bil argument za ustanovitev samostojne šole. Prva ravnateljica je postala Irena Drenik, ki je šolo izredno uspešno vodila petnajst let.

Šola je delovala v slabih razmerah: najprej v prostorih takratne glasbene šole, nato v Športnem domu Proletarec. Tako je bilo vse do leta 1988, ko smo končno dobili novo šolsko zgradbo, grajeno po veljavnih standardih za to področje. V letu 1991 smo na podstrešju šole z lastnimi sredstvi dogradili še telovadnico in v zadnjih letih uredili tudi računalniško učilnico. Zaradi vse večjega števila učencev, ki so pri gibanju ovirani in morajo uporabljati invalidske vozičke, nam je naša ustanoviteljica Občina Zagorje v januarju 2003 kupila stopniščni vzpenjalnik za prevoz teh oseb – brez tega pripomočka si ne moremo več predstavljati naše dejavnosti –, septembra lani pa nam je župan Matjaž Švagan predal še najsodobnejši kombi za prevoz učencev.

In kako šolske vsebine

V razvoju skrbi za otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju se je pokazala potreba, da začnemo delovno usposabljati zmerno in težje duševno motene otroke: tak oddelek nam je uspelo odpreti v šolskem letu 1976/77.

Dve leti pozneje smo začeli uvajati celodnevni pouk, pri katerem smo vztrajali vse do novembra 1989, ko smo morali zaradi pomanjkanja denarja ta način dela opustiti. Praksa pa je pokazala, da je celodnevna organizacija dela za usposabljanje učencev s posebnimi potrebami zelo ustrezna vzgojno-izobraževalna oblika.

Prvega januarja 1984 smo k naši šoli kot enoto pripojili Delavnico pod posebnimi pogoji za potrebe Zasavja. Tako je bilo do leta 1992, ko se je šolstvo v občini organiziralo skladno z novo zakonodajo: šole so postale samostojni zavodi, delavnica pa se je prav tako preoblikovala v samostojni javni zavod – Varstveno-delovni center Zagorje ob Savi, ki nadvse uspešno opravlja svoje poslanstvo.

Na lastno pobudo smo v šolskem letu 1993/94 začeli mobilno specialnopedagoško obravnavo učencev s težavami pri učenju in v razvoju. Da je bila naša odločitev dobra, se je pokazalo že naslednje leto, ko nam šolsko ministrstvo dovolilo sistemizirati dve delovni mesti, v naslednjih letih pa še eno, tako da sedaj tri defektologinje in še logopedinja delajo za potrebe osnovnih šol. V zadnjem šolskem letu dajejo vse le dodatno strokovno pomoč po odločbah o usmeritvi. Ker pa so potrebe po dodatni strokovni pomoči vse večje, te pomoči kmalu ne bomo mogli več zagotavljati v celoti.

Želimo ostati dobra šola

Glede na konceptualne spremembe dela v osnovnih šolah za učence s posebnimi potrebami bi bilo nujno le-te in zavode za usposabljanje otrok s posebnimi potrebami organizacijsko in vsebinsko preoblikovati. In kaj vse je treba za preoblikovanje specializiranih ustanov storiti?

Ravnatelji ugotavljamo, da je prvi pogoj težko pričakovan partnerski odnos države do stroke; ta bo oblikovan, ko bo država prevzela funkcijo omogočanja in opustila funkcijo zagotavljanja ter slednjo prepustila centrom in drugim izvajalcem. Sledila naj bi normativna podlaga za delovanje ustanov, ki bo morala zagotavljati prožnost, odprtost, odzivnost in dosegljivost. Šele potem bomo začeli z racionalizacijo na ravni organizacije dejavnosti in povezovanje v omrežja šol pod okriljem regijskih središč.

Ravnatelji resno opozarjamo: *Če ne bo preoblikovanja zavodov, se bo inkluzivna šola zrušila, še preden se bo zares začela.* Integracija otrok s posebnimi potrebami namreč ni sama sebi namen. Za njeno uresničitev ni dovolj le zakonodaja, potreben bo izdaten trud vseh, ki nas to zadeva po človeški in poklicni plati. Zanjo smo odgovorni vsi – tudi država. Namenjena je vsem tistim otrokom s posebnimi potrebami, ki bodo z dodatno strokovno pomočjo in drugimi prilagoditvami kos rednim osnovnošolskim programom, in namenjena je vsem tistim, ki bodo z vključitvijo več pridobili kot izgubili.

Želimo ostati dobra šola, to pomeni zadovoljne učence in starše, prijazne učitelje, kakovostno vzgojo in čim boljše izobraževalne uspehe. Šola naj postane del resničnega otroškega življenja, kjer se znanje ne prenaša, ne daje, temveč to znanje v šoli nastaja, se dogaja. Učenec ni le poslušalec, ampak raziskovalec problemov, tisti, ki pride do rešitve, ob učiteljevi pomoči, sam.

Zahvaljujem se vsem, ki nas razumete, spoštujete in nam pri našem delu pomagate, predvsem pa staršem, članom sveta šole, zunanjim sodelavcem, občini Zagorje ob Savi in županu Matjažu Švaganu ter delavcem na šolskem ministrstvu in zavodu za šolstvo, s katerimi vsa leta izredno dobro sodelujemo.

Tine Kralj, ravnatelj

dejavnosti

Učenci prvega in drugega razreda so povedali pravljico Mala morska deklica in pripravili barvito lepljenko.

HANS CHRISTIAN ANDERSEN – NAŠ DOBRI PRIJATELJ

Pri knjižni vzgoji imajo pravljice pomembno vlogo za naše učence. Ob njih učenci spoznavajo prostor šolske knjižnice in se ga navadijo kot prijetnega in sproščajočega. Prisluhnejo pripovedovanju, vsebine doživljajo ob ilustracijah in slikah, spoznavajo razne pravljične junake in knjiga prevzame vlogo kot motivacijsko sredstvo za različne dejavnosti.

Mlajši in tudi starejši učenci Centra za usposabljanje Elvira Vatovec - Strunjan radi poslušajo in berejo pravljice ter spoznavajo ta očarljivi svet. Letos smo se pri pravljičnemu krožku posebej posvetili znamenitemu pravljičarju Hansu Christianu Andersenu. Poslušali so pravljice, listali knjige, ilustrirali, dramatizirali in gledali risanke.

Organizirali smo zanimiv kulturni dan, ko smo vsi nekako vstopili v očarljivi svet domišljije. Priprave so potekale nekaj časa, tako sem lahko zbrala kar nekaj gradiva za uresničitev tega dne. Zbrala sem članke iz otroških, mladinskih in strokovnih revij, slikane pravljice, podatke in novice z medmrežja in večmedijsko gradivo.

Učenci in učitelji smo ob skupinskem delu z uporabo knjižnega in neknjižnega gradiva spoznali omenjenega pravljičarja. Sodelovali so vsi. Vsak razred, vsaka stopnja je nekaj pripravila.

Pod vodstvom razrednikov so pripravili plakate, izdelke in risbe. Učenci sedmega razreda devetletne Osnovne šole s prilagojenim programom so povedali nekaj o pisateljevem življenju. Pokazali so tudi svoje ilustracije v zvezi s pravljicami, ki so jih prebrali sami. Pisateljevo domovino, državo Dansko, so predstavili učenci osmega razreda devetletke. Mlajši otroci so različno predstavili nekatere pravljice.

Učenci oddelkov za vzgojo in izobraževanje so dramatizirali pravljico Kraljična na zrnu graha, drugi so jo povedali in prispevali lepe ilustracije.Povedali in ilustrirali so tudi pravljico Svinjski pastir. Nastop so popestrili s pesmijo *Oj ti ljubi Avguštin, Avguštin ....* Učenci prvega in drugega razreda osnovne šole s prilagojenim programom so povedali pravljico Mala morska deklica in pripravili barvito lepljenko, tretji in četrti razred pa pravljico Grdi raček, oblikovali so tudi simpatične račke iz papirja.

Sledila je podelitev priznanj za bralno značko, saj so se nekateri učenci posebej izkazali pri branju knjig vse leto in v vsem času šolanja.

Osmi razred osemletke je po medmrežju poizvedel, kaj je Andersenova nagrada, komu jo podeljujejo in kateri slovenski pisatelji so bili predlagani za to pomembno priznanje.

Tudi pri nas smo podelili nagrado. Peti razred osemletke je pripravil kviz za učitelje. Odgovarjali so na vprašanja v zvezi z Andersenovim življenjem in njegovimi deli. Zmagovalec je dobil nagrado.

Dan se je končal z ogledom pravljic na DVD-ju.

Tak prijem pri novem znanju se je izkazal kot zanimiv, pristen, dober in tudi sodoben. Zahteva nekoliko več priprav in sprotnega nadzora. Vendar je kot popestritev samega učno-vzgojnega procesa dobrodošel, saj naša ustvarjalnost pozitivno vpliva tudi na učence.

Renata Vuk, specialna pedagoginja
Center za usposabljanje Elvira Vatovec - Strunjan

ŠOLA V NARAVI – PRIPRAVA MLADOSTNIKOV NA SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE

Otroci in mladostniki z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugimi dodatnimi motnjami so v specializiranih ustanovah vključeni v različne dejavnosti, ki, prilagojene njihovim sposobnostim in posebnostim, omogočajo njihovo osebnostno rast in pot v vse večjo samostojnost. Naj naštejem samo nekatere dejavnosti, ki imajo tak osebnostnooblikovalni pomen: izleti v bližnjo in daljno okolico, učni sprehodi, ekskurzije, uporaba različnih oblikovalnih tehnik, likovno izražanje, delovna vzgoja, športno-gibalno delovanje, šola v naravi in druge oblike dejavnosti. Glede na možnosti globalnega in vsestranskega vpliva na otrokovo osebnostno rast in razvoj menim, da je treba organizaciji in izpeljavi šol v naravi posvetiti več pozornosti, pomena in časa, ker je taka dejavnost, organizirana zunaj šolskega prostora, uspešnejša, zanimivejša in vodi k učinkovitejši izvedbi zastavljenih nalog in ciljev.

Organizirala sem štiridnevno šolo v naravi. Z mano sta bila še dva varuha kot pomočnika oz. spremljevalca, eden tudi v vlogi voznika. Polni pedagoškega optimizma in želje po pridobitvi novih izkušenj in spoznanj smo se namenili te dneve prilagoditi zahtevam, pričakovanjem in merilom mladostnikov. Dom, ki nam ga za bivanje otrok in mladostnikov v šoli v naravi že vrsto let odstopa Društvo paraplegikov Slovenije, je v idiličnem kraju Semiču, na severnem obrobju razgibane Bele krajine. V tistih čudovitih jesenskih dneh je bil izhodiščna točka naših doživetij in raziskovalnih potepanj. Prostori doma so primerni in prilagojeni za bivanje gibalno oviranih oseb. Pred izvedbo šole v naravi sem program in vsebino dela predstavila staršem, spremljevalcem, otrokom in vodstvu šole. Skupina, ki se je podala na pot, je štela pet mladostnikov, starih od petnajst do dvajset let. Pri vseh je šlo za kombinacijo zmerne motnje v duševnem razvoju in gibalne oviranosti v obliki lažje do težke cerebralne paralize. Dva mladostnika sta bila povsem vezana na uporabo invalidskega vozička. Poglavitni cilji drugačne šole, ki sem si jih pred izpeljavo zastavila, so bili: izraziti in uresničiti svoje želje, poglobiti in oplemenititi čustva, skrbeti za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb (osebna higiena, samostojnost pri hranjenju, oblačenju ...), podrediti osebne potrebe in želje koristim skupine, utrjevati in usklajevati sporazumevanje z drugimi (skupinska socializacija), preskusiti se v pripravi preproste hrane, vzdrževati red v bivalnih prostorih in spodbujati vzajemno pomoč. Sproščena komunikacija nas je pripeljala do spoznanja, da nam je skupaj lepo, da zna in zmore vsak sam veliko storiti zase in druge. Kot veliki radovedneži smo se znašli v Tehniškem muzeju Slovenije v Bi-

stri, nakupovali v trgovini, uživali v lepotah narave ob izviru reke Krupe, sedli h kavi ali čaju v restavraciji in še kaj. V zahtevah, željah in potrebah se nismo razlikovali od drugih ljudi in v Laškem, kjer smo se na poti domov ustavili, so nam s svojo pozornostjo to še potrdili.

Vsi spremljevalci te poučne odprave smo bili za nekaj dni v vlogi nadomestnih staršev, zaupnikov in prijateljev, ki so znali nevsiljivo in neopazno usmerjati tok dogajanj in pomagati pri reševanju večjih zagat. Veliko fotografij je napolnilo naš skupinski album. Še več lepih spominov na skupno bivanje pa nam je za zmeraj ostalo v srcih.

Šola v naravi ni bila koristna in uporabna izkušnja le za otroke, ampak tudi razbremenjujoča priložnost za starše, da so lahko v teh dneh kaj postorili zase. Tako se je znova potrdilo, da so otroci lahko srečni le, če so srečni in zadovoljni tudi starši. Vsi smo si enotni v ugotovitvi, da je šola v naravi izjemen praktični preskus usposobljenosti posameznika, posebno tistega z izrazitimi posebnimi potrebami, za samostojno življenje in bivanje v skupnosti, in da bi jo bilo treba pogosteje uresničevati in vpeljati v obvezni prenovljeni program usposabljanja v oddelkih vzgoje in izobraževanja. Kaj pa o tem menijo pristojni na Ministrstvu za šolstvo in šport? Upam, da odgovor ne gre poiskati v Levstikovem Martinu Krpanu na koncu povesti ...

Lidija Stergar Kuster,
specialna pedagoginja
Osnovna šola Gustava Šiliha, Maribor

dejavnosti

SLIKANJE NA SVILO

S tehniko slikanja na svilo se je mentorica tega krožka, defektologinja Alenka Premrl Lemut, seznanila pred desetimi leti. Takoj je ugotovila, da je to spretnost, ki nas po začetnih napakah in poskusih povsem prevzame.

Svila je material, ki je mehak, ima lesk in ga ljudje uporabljajo na mnoge načine že več kot dva tisoč let. Svilo kot slikarsko podlago so začeli uporabljati na Daljnem vzhodu, sicer pa izvira iz Kitajske, kjer so sviloprejke gojili že 2700 let pred našim štetjem.

Udeležila se je več tečajev, kjer se je naučila različnih tehnik barvanja svile: barvanja na mokro svilo, tehnike s soljo, barvanja s konturo narisanih vzorcev, batik tehnike.

Na začetku je z dekleti v vzgojni skupini barvala šale, rute in kravate, ki so jih vse prodali.

Dekleta so bila naslednje leto vključena v institucionalno varstvo odraslih in v enoto varstveno-delovnega centra, vendar so se vračale k Alenki, ki so jo prevzeli bogastvo barv in svetleči se lesk svile. Prepričale so jo, da so se združile v krožku slikanja na svilo.

»Zakaj so bila dekleta tako navdušena?« sem vprašala mentorico Alenko.

»Več vzrokov je. Slikanje na svilo oziroma barvanje svile je najprej prevzelo mene. To je dejavnost, za katero v bistvu ni potrebno veliko: najprej delovni prostor in pribor, ki ni drag - pravokotni okvir iz mehkejšega lesa, na katerega pripnemo svilo, in nam so te okvirje izdelali v naši delavnici tehničnega pouka. Potrebujemo še bucike, barve, ki se jih porabi zelo malo, sol, konturno sredstvo, ki omeji prelivanje barve in ločuje eno barvo od druge, paleto za mešanje barv in čopiče.«

»Kako pa poteka delo v krožku?«

»Dobimo se vsak drugi četrtek in delamo po dve uri skupaj.

V začetku smo eksperimentirali z osnovnimi barvami. Mešali smo jih, jih redčili z vodo in tako dobili različno obarvane površine. če smo na mokro barvo potresli sol, je ta vsrkala vlago in barve so ustvarile poseben vzorec - predvsem na rutah in šalih.

Drobna kuhinjska sol ustvarja drobne pegaste vzorčke, groba kamena večje, lisaste, če pa uporabljamo posebno sol, ki jo

sestavljajo enako veliki kristali, so vzorci manj izraziti. Da nastane nekaj lepega, izvirnega, nam ni treba znati risati ali slikati, kajti le z nanašanjem barv na mokro svilo nastanejo izvirne, lepe abstraktne slike. Barve se prelivajo, razlivajo in mešajo, da so učinki nepredvidljivi. Ta tehnika je uporabna predvsem za izdelavo šalov in rut.

Dekleta rada kombinirajo barve v različnih razmerjih, dodajajo vodo, da dobijo nove odtenke, jih mešajo in redčijo. Nastajajo motivi, pri katerih se barve posušijo tako, da so meje med njimi nejasne. Tako pobarvano svilo smo uporabili za vizitke, za svilene vrtnice in okrasne robčke.

Za razstavo, ki smo si jo vsi z velikim zanimanjem vsak dan znova ogledovali in hvalili naša dekleta, pa so pripravile slike in blazine s cvetličnimi in otroškimi motivi.

Motive so prerisale s konturo in jih nato samostojno pobarvale.

Veliko njihovih slik je že uokvirjenih in krasijo stene našega Centra.

Čeprav je slikanje na svilo zahtevno delo, saj se napake – packe – popravijo težko ali pa jih sploh ni mogoče popraviti, zahteva zbranost, pa dekleta pravijo, da jih pomirja, in krožka nikoli ne zamudijo. Ana, Sonja, Ivana, Selvedina in Andreja - čestitamo!

Zdenka Fučka
Center za usposabljanje
invalidnih otrok Janka Premrla -
Vojka, Vipavi

dejavnosti

DEJAVNOSTI V MAJU – DRUŠTVO SOŽITJE MENGEŠ

Maj je mesec, ko se popolnoma predrami narava, in tudi v našem društvu smo ravno v tem najlepšem mesecu v letu izpeljali nekaj dejavnosti, ki so prinesle veliko lepih trenutkov, smeha, dobre volje in zadovoljstva.

Prvo druženje je bilo namenjeno družinskemu pohodniškemu izletu, ki smo ga izvedli na lepo sončno nedeljo, osmega maja. Kar dva avtobusa udeležencev sta se nas zbrala v Mengšu, da se odpeljemo proti Velenju. Sprehodili smo se do Kavčnikove domačije. Tam nam je prijazen gospod predstavil življenje na domačiji, ki je zdaj pomemben pomnik kulturne dediščine kraja. Nato smo naredili obhod okoli Velenjskega jezera ter se na koncu napornega popoldneva okrepčali v restavraciji pri jezeru. Dan smo končali polni lepih in nepozabnih vtisov.

Naslednje pomembno dogajanje je bilo na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, v soboto, štirinajstega maja. Udeležili smo se namreč športnega dopoldneva s študenti razrednega pouka, ki so nam ga pripravili v okviru predmeta teorija športa z didaktiko športne vzgoje. Med 9.30 in 12.30 smo v telovadnici pedagoške fakultete stopili v časovni športni stroj, ki nas je odpeljal naproti različnim zanimivim, družabnim igram. S seboj smo prinesli dobro voljo in športno opremo ter naravnost uživali.

Zadnje pomembno srečanje pa je bilo v nedeljo, dvaindvajsetega maja, ko smo prestopili meje naše države in se odpeljali v sončno jutro proti Avstriji. Pot nas je najprej pripeljala do Celovca, kjer smo ob prijazni lokalni vodnici spoznali staro mestno jedro in se ustavili ob znamenitih zgradbah, spomenikih, trgih. Pot smo nato nadaljevali do Minimundusa ter naravnost uživali ob miniaturnih zgradbah iz vsega sveta. Kar naenkrat se je dan prevesil v popoldne, še vedeli nismo kdaj, saj smo ob čudovitih zgradbah na uro kar pozabili. Toda vsakega dneva je enkrat konec in tudi ta prelepa, sončna nedelja se je končala z nepozabnimi spomini in vtisi preživetega dne. Zaželeli smo si, da bi ponovili čim več takih dni in izletov, kot je bil zadnji.

Mag. Tatjana Novak, predsednica Društva Sožitje Mengeš

Časovni športni stroj med igro.

seminar

VIKEND SEMINAR V ROGAŠKI SLATINI

Društvo Sožitje Gornja Radgona, Radenci in Sveti Jurij ob Ščavnici je organiziralo vikend seminar za starše oseb z motnjami v duševnem razvoju. Seminarja se je udeležilo sedem družin, starši z otroki in spremljevalci. Predavanje na temo preoblikovanje stališč staršev do njihovih oseb z motnjami v duševnem razvoju je vodila mag. Valerija Bužan, direktorica Centra Dolfke Boštjančič z Iga pri Ljubljani. Predavanje je potekalo po načelu razprave, kjer je lahko vsak povedal svoje mnenje. Veliko vprašanj je bilo iz nedorečene finančne politike za financiranje oseb z motnjami v duševnem razvoju, predvsem pa je bil cilj predavanja pripraviti starše do tega, da se bodo morali njihovi otroci nekoč vključiti v zavode, varstveno-delovne centre in podobne ustanove, saj starši ne bodo mogli večno skrbeti zanje.

Vikend seminar ni temeljil samo na predavanjih, ampak smo se tudi zabavali in rekreirali. Med predavanji so za naše otroke poskrbeli spremljevalci Dušica, Mojca in Aleš, ki so nam pomagali, tudi pri kosilu in vodnih dejavnostih na Rogaški rivieri.

Ob odhodu smo ocenili seminar, ob tem smo še zadnjič povedali svoja mnenja, predvsem pa smo se zahvalili naši predsednici društva Sonji Korošec.

Domov smo vsi prišli vsaj z eno izkušnjo več, saj zvemo na takšnih seminarjih vedno kaj novega, kar nam koristi pri pomoči osebam z motnjami v duševnem razvoju, predvsem pa pomaga staršem pri tem, kako naj ravnajo z otroki.

Ivan Kramberger, Društvo Sožitje Gornja Radgona, Radenci in Sveti Jurij ob Ščavnici

EVROPA V AKCIJI 2005

Kongres in redno letno zasedanje skupščine Inclusion Europe, Praga od 19. do 21. maja

Organizatorka letošnjih dogodkov je bila češka organizacija za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju.

Dogodkov v Pragi se je udeležilo več kot 300 sodelujočih iz 41 držav.

Najmanj polovica udeležencev je tokrat prihajala iz Češke, med njimi je bilo veliko samozagovornikov, ki so imeli v Pragi tudi svoje sestanke. Večina gradiva je bila zanje pripravljena v lahko berljivi tehniki, dosledno pa se je tudi upoštevala njihova pravica, da so zahtevali prekinitev in dodatna pojasnila, če česa niso razumeli.

Inclusion Europe zadnja leta vzporedno s svojo redno letno skupščino organizira skupne kongrese pod enakim naslovom Evropa v akciji. Vsako leto pa se obravnava pod tem naslovom neka ožja tema. Letošnja je bila naslovljena Na poti k življenju v skupnosti. S tem je bila seveda mišljena usmeritev, da bi čim več oseb z motnjami v duševnem razvoju lahko živelo v »normalnih« življenjskih razmerah v lokalni skupnosti.

Sama struktura kongresa je potekala po utečeni organizacijski shemi, da so se dopoldne in del popoldneva teme obravnavale plenarno, del popoldneva pa je bil namenjen delu v skupinah. V petek, 20. maja popoldne, je potekala tudi redna letna skupščina.

Plenarne teme na kongresu so bile:

- Živeti v skupnosti – predstavitev naših evropskih projektov,
- Usmeritve Evropske unije proti socialni izključenosti in diskriminaciji,
- Konvencija Združenih narodov za skrb oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin,
- Protidiskriminacijska politika za vključenost v Evropsko unijo (EDF),
- Ali smo zadovoljni s svojim življenjem (vidik prizadetih oseb),

Direktor Zveze Sožitje Tomaž Jereb je obiskal mesto Prago na Češkem. Tam se je udeležil kongresa in letne skupščine evropske organizacije za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju. Srečanja se je udeležilo več kot 300 oseb iz 41 držav.

- Potreba po spremembi nediskriminacijske zakonodaje za invalide,
- Izkušnje pri uspešni politiki skrbi za prizadete, ki temelji na omogočanju storitev v lokalnih okoljih,
- Upoštevanje človekovih pravic in razvoj komunalnih politik pri omogočanju storitev prizadetim osebam,
- Moje življenje včeraj in danes (izkušnje samozagovornika),
- Kako živim in kako bi želel živeti (samozagovornik),
- Ali morajo biti ljudje popolni?,
- Upoštevanje družinskega življenja prizadetih,
- Usmeritev lokalne politike v globalnih ciljih zmanjševanja revščine prizadetih,
- Revščina oseb z motnjami v duševnem razvoju v Evropi in potrebe pri spremembah v prihodnosti,
- Izkušnje delovanja osebnega financiranja oseb z motnjami v duševnem razvoju,
- Tranzicija na poti k življenju v lokalni skupnosti (deinstitucionalizacija),
- Vključevanje družin v izvedbo podpornih storitev za prizadete.

Vsebino teh prispevkov si lahko ogledate na spletnih straneh Inclusion Europe. Do njih lahko pridete tako, da odprete spletno stran Zveze Sožitje in se pomaknete na povezave (Inclusion Europe).

V Evropi smo sicer na različnih točkah razvoja skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju, vendar smo poenoteni v ciljih, ki temelje na priznavanju človekovih pravic in svoboščin in nediskriminaciji oseb z motnjami v duševnem razvoju, v določenem obdobju življenja v odraslosti pa priznavamo njihovo pravico, da živijo samostojno (seveda v različnih izvedbenih oblikah glede na stopnjo prizadetosti in lokalne možnosti), pri tem pa jim omogočamo osebne podporne storitve na lokalni ravni. V zadnjem času je bilo predvsem v državah srednje in vzhodne Evrope veliko narejenega na področju deinstitucionalizacije oseb z motnjami v duševnem razvoju. Zakonodaje se spreminjajo, čeprav vse preveč počasi. Bistven problem ostaja prehod na individualizirane oblike financiranja življenja oseb z motnjami v duševnem razvoju, saj se po robu postavljajo »strokovnjaki«, institucije in del staršev, ki so zadovoljni z obstoječim sistemom, navsezadnje tudi države, ki menijo, da so te oblike dražje od obstoječih. Še vedno je poglavitni problem, da je skrb za osebe z motnjami v duševnem razvoju različna od države do države.

Zasedanje redne letne skupščine je potekalo po usklajenem dnevnem redu, ki temelji na statutu organizacije. Predstavljena so bila poročila o delu organizacije Inclusion Europe, samozagovornikov, o projektih, o uveljavljanju svetovne invalidske politike in finančno poročilo. Sprejeli smo zapisnik in sklepe zadnjega zasedanja skupščine na Irskem 2004, načrt dela za tekoče leto in njen finančni načrt, sprejeli smo nekaj novih članov in delno spremenili sestavo članstva v organih Inclusion Europe. Naslednje zasedanje skupščine bo maja 2006 v Bruslju. Osrednja tema kongresa Evropa v akciji 2006 bo vseživljenjsko izobraževanje in usposabljanje oseb z motnjami v duševnem razvoju.

Za Zvezo Sožitje bo aktualen kongres samozagovornikov, ki ga v letu 2007 načrtuje Lebenshilfe Koroške (Avstrija) in naj bi povezal osebe z motnjami v duševnem razvoju s področja Koroške, Slovenije, dela Italije in Hrvaške.

Menim, da je Slovenija na pravi in dobri poti, a je prepočasna, tako pri spremembi zakonskih temeljev kakor tudi na operativni ravni. Občutek imam, da se nekatere naše institucije v zadnjem času organizacijsko in izvedbeno celo krepijo, ker naša država nima konkretnih načrtov deinstitucionalizacije, da med vladnimi resorji ni dobre koordinacije, velike težave pa so tudi pri zagotavljanju financiranja, ki ni premajhno le na individualni ravni, temveč so že obstoječa sredstva neenakomerno porazdeljena med tiste, za katere je vsaj delno poskrbljeno, in tiste, ki žive samo doma in so v veliki meri prepuščeni skrbi staršev.

Predsednik češke organizacije za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju, Ivo Vykidal, sicer tudi sam oče prizadetega sina, nam je ob koncu razdelil papirnata rožnata in črna očala in balončke. Pripomnil je, da lahko gledamo na življenje skozi rožnata očala, saj skozi črna nič ne vidimo. Če napihujemo svoje balončke, si lahko predstavljamo, da so to naši cilji. Biti pa moramo previdni, da nam balončki ne uidejo ali se razpočijo. Zato je od nas samih odvisno, ali znamo svoje cilje pravilno usmeriti, napihniti balonček tako, da bo ostal, da bi nam bili cilji vidni. In ker je gledal skozi rožnata očala, je bil prepričan, da vsi balončki ne bodo popokali ali nam ušli in bo večina skupnih evropskih ciljev skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju ostala vodilo tudi za tiste, ki so ostali brez njih.

Tomaž Jereb

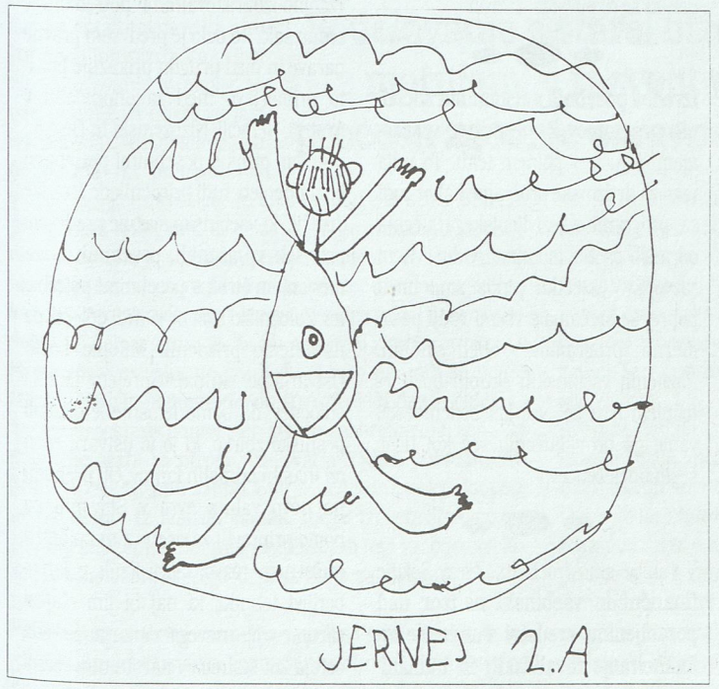

V bazenu plavam.

NOVICE IZ ZVEZE SOZITJE

Pripravil: Tomaž Jereb

Vlada je imenovala delovno skupino za **prenovo davčne zakonodaje.** Zveza Sožitje je tej skupini sporočila svoje stališče do rešitev, ki jih je prinesel novi Zakon o dohodnini. Menimo namreč, da je v primerjavi s prejšnjo ureditvijo položaja slabša glede priznavanja olajšav za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju. Če za tako osebo uveljavljaš olajšavo za vzdrževanega družinskega člana, moraš pri prihodkih tudi najaviti njegove prihodke, zato je davčna osnova višja, znesek olajšave pa je tako nizek, da se tako rekoč ne izplača zanj uveljavljati olajšave, če moraš prikazati tudi njegove prihodke. Zato smo tej delovni skupini predlagali, da bi tudi olajšave za odrasle osebe izenačili z zneskom, ki velja za otroke s posebnimi potrebami do 18. leta starosti (ta je precej višji), ali pa opustili obveznost prikaza njihovih prihodkov. Žal nismo dobili nobene povratne informacije, ob zadnjih spremembah pa naš predlog ni bil upoštevan.

Izkoristili smo tudi priložnost, da smo Ministrstvu za zdravje poslali pobudo, oblikovali smo jo kot zahtevo, da **ob spremembah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju** vključijo med storitve tudi pravico do t. i. zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami. Pred tem smo se sestali tudi z zastopniki zveze Sonček (za cerebralno paralizo), da smo uskladili naše skupne zahteve, in potem ločeno poslali enak predlog ministrstvu. Tudi v tem primeru še nismo bili obveščeni o njihovem stališču do naše zahteve.

V Portorožu so potekali **prvi informativni dnevi slovenskih invalidov.** To strokovno srečanje sta skupaj pripravila Direktorat za invalide pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve in novoustanovljeni Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije.
Prvi dan je bil namenjen predvsem predstavitvi invalidskih politik v razvitih državah Evropske unije, drugi dan pa smo posvetili obravnavi različnih vidikov invalidskega varstva v Sloveniji. Sovoditeljica v skupini, ki je obravnavala višje življenjske stroške v družinah z invalidi, je bila tudi predstavnica Zveza Sožitje, mag. Tatjana Novak, ki je mati sina z motnjo v duševnem razvoju in predsednica našega društva v Mengšu. Težišče posveta v tem delu pa je bilo tudi namenjeno obravnavi uveljavitve novega Zakona o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki še ni povsem zaživel.

Izvedba posebnih nacionalnih socialnih programov Zveze Sožitje v letošnjem letu je v polnem teku. To velja tako za družinske programe kakor tudi za programe vseživljenjskega učenja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju. V začetku junija smo imeli poprej še srečanja z vsemi vodji posameznih programov v obeh sklopih. Različnih vsebinskih skupin bo v letošnjem letu že več kot sedemdeset, vanje pa bo vključenih več kot tisoč šesto udeležencev.

V juniju smo imeli na Zvezi Sožitje **finančni in vsebinski nadzor nad porabljenimi sredstvi Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij** v Sloveniji iz leta 2004. Sklepne ugotovitve so bile, da smo namenska sredstva porabili v skladu z odobrenimi nameni, smotrno in prikazali porabo finančno korektno. Podoben nadzor so predstavniki FIHO v letošnjem letu opravili tudi v našem krajevnem društvu Sožitje Kamnik.

Na junijski seji je založniški svet sprejel dokončni **načrt založniške dejavnosti Zveze Sožitje** v tekočem letu. Predvideva se izdaja treh dodatnih priročnikov za starše, ki bodo dopolnili že doslej izdano zbirko Majhni koraki. Njihovi naslovi so: Zgodnje branje, Risanje in priprava na pisanje ter Računanje.
Predvsem za strokovno javnost pa tudi za starše, ki jih to zanima, bomo izdali magistrsko nalogo Suzane Husar Dobravec – Integracija otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v redno šolo. To delo je predvsem pravne narave in med drugim prikazuje bogato primerjavo med zakonodajami v Avstriji, Nemčiji, Nizozemski in Belgiji.
Staršem otrok s posebnimi potrebami bo namenjen tudi priročnik dr. Branke Jurišić, ki vsebinsko svetuje predvsem pri vseh vprašanjih, povezanih z usmerjanjem otrok s posebnimi potrebami. Založniški svet se je tudi odločil, da natisnemo priročnik Milojke Lozar Ustvarjamo skupaj. Sprejeta je bila odločitev, da bomo letošnje leto izdali pesniško zbirko, ki jo je ustvaril eden od »naših« odraslih fantov. Ob prehodu na novo valuto evro v Sloveniji pa bomo pripravili za osebe z motnjami v duševnem razvoju priročnik v lahko berljivi tehniki, ki naj bi jim olajšal razumevanje novega denarja. Seveda ostaja kot stalnica v načrtu tudi redna izdaja našega glasila, Naš zbornik.

Dr. Egidija Novljan:

Sodelovanje s starši otrok z motnjami v razvoju v procesu zgodnje obravnave

Pri Zvezi Sožitje smo izdali knjigo dr. Egidije Novljan z naslovom: Sodelovanje s starši otrok z motnjami v razvoju v procesu zgodnje obravnave. Lahko jo dobite po simbolični ceni 1085 tolarjev na Sožitju. Knjiga je kot priročnik in hkrati strokovna publikacija namenjena študentom defektologije in defektologom, ki timsko delajo na področju zgodnje obravnave, in tudi vsem zainteresiranim staršem.
Avtorica predstavi prilagoditve zgodnje obravnave posebnostim družine ter poudari pomembnost obravnave v za otroka znanem okolju ali v ambulanti. Opozori na prednosti in pomanjkljivosti enega ali drugega nacina ter razmeji delo strokovnjakov in staršev. Strokovnjak naj predstavi pomembnost obravnave za otrokov nadaljnji razvoj, za celostno vključevanje v okolje ter navsezadnje za otrokovo lastno zadovoljstvo. Ob tem pa naj ne pozabi na pomembnost ohranjanja komunikacije in spontanosti v družini. Starši s pretiranimi nalogami, ki delajo zgolj po navodilih strokovnjakov, postanejo sčasoma preveč utrujeni in obremenjeni, hkrati pa ne razrešijo občutkov krivde ter ne sprejmejo otroka in njegovega možnega razvoja. Avtorica ta del dobro opredeli: »Cilj dela s starši je, da jih naučimo živeti z otrokom z motnjami v razvoju, ne pa da bi iz njih naredili še boljše starše.« Zato je pomembno, da strokovnjaki dajejo človeško in psihosocialno pomoč ter starše razbremenijo občutka pretirane skrbi za otroka. Nagovarjajo jih k polnemu življenju otroka ter njih samih. Starše učijo, da otroku dopustijo, da se uči iz lastnih napak, da je izpostavljen novim položajem, kjer naj doživlja podporo. Ob tem krepijo otrokovo samoodločanje ter ga usposabljajo za življenje v skupnosti.
Po Schlocku avtorica razmišlja o vpeljavi strokovnega izraza »pravocasna obravnava«, ki staršev ne obremenjuje dodatno s časovnim pritiskom s tem, da so večino možnosti za otrokov razvoj že zdavnaj zamudili.

V nadaljevanju predstavi delovne principe zgodnje obravnave.
Opredeli partnersko sodelovanje, ki pomeni oblikovanje razvojne ocene (pomoč pri izbiranju ciljev, ki so primerni za neko družino), ter model, pri katerem se starši in strokovnjaki skupaj odločajo o otrokovi prihodnosti. Starši sodelujejo v vseh fazah terapevtskega procesa. Strokovnjak naj upošteva posebnosti družine in otroka ter pomaga družini pri doseganju njenih želja in ciljev. Opredeli naj naloge vseh vpletenih ter znanje in spretnosti, ki so potrebni za to delo. Strokovnjak sam (brez dejavnega sodelovanja staršev) težko oblikuje funkcionalne cilje za vso družino, ker večino časa diagnosticira in obravnava otroka.
Govori o tem, kako staršem predstaviti diagnostično oceno in napoved ter kateri dejavniki vplivajo na to, da je razočaranje nad povedanim manjše. Razvojna ocena, ki jo poda strokovnjak, vsebuje tudi navodila za delo z otrokom, tako da morajo starši razumeti ter sprejemati otrokovo stanje. Predstavi manj ustrezen koterapevtski model, v katerem imajo starši le vlogo šolarjev in pacientov.
Govori tudi o hudem finančnem položaju, ki družino onesposobi za sodelovanje. Vsakodnevni stresni položaj lahko povzroči zanemarjanje, zavračanje otroka in grobo ravnanje z njim. Stres povzroča občutek nemoči, frustracije in depresije.
Avtorica nadalje predstavi odnos strokovnjakov do staršev, ki imajo nižje intelektualne sposobnosti, starše, ki so odvisni od raznih substanc, ter mlade mame.
Opredeli faze žalovanja po Kubler-Rossovi ter pomoč pri prehajanju iz faze v fazo. Faze žalovanja so lahko podobne kot pri soočenju s smrtjo ljubljenega človeka.
Zanima jo, kateri dejavniki so moteči ter onemogočajo ustrezno komunikacijo in sodelovanje staršev in strokovnjakov. Ti dejavniki so: neustrezna komunikacija, nesposobnost vživljanja, manjša razpoložljivost in dosegljivost strokovnih služb ter kontinuiteta obravnave.

Opiše obiske na domu, njihov pomen, dinamiko, ki vlada v družini, pripravo na obiske in metode obravnave. Odkrito izpostavi dejavnike, ki vplivajo na strokovnjakov neuspeh pri delu z družino. Po Rettu izpostavi tveganje, ko sodelovanje s starši ne uspe, če se pojavlja nekompatibilnost med strokovnjakom in starši: če je strokovnjak mlad in mama nestabilna, če je otrok težaven in je prijem strokovnjaka, ki otroka obravnava, neterapevtski, če se starši izgovarjajo na dolgo pot do ambulante ali da obravnava ni dovolj pogosta, če se ukvarjamo zgolj z moteno funkcijo in zanemarjamo ohranjene funkcije. Predstavi tudi populacijo staršev ter njihove razloge za težko sprejemanje otrokovega stanja in razvoja.

Poudari, da je sodelovanje strokovnjaka s starši nujno, ker drugače ni moč prenesti elementov obravnave v vsakdanje, otrokovo realno okolje, tako otroku ne uspe generalizirati spretnosti, ki so se nakazale. Zato morajo biti strokovnjaki usposobljeni za delo z otroki in njihovimi starši.

Predstavi funkcije, organizacijo in sestavo skupin staršev, vlogo strokovnjakov v teh skupinah ter pomen samopomočnih skupin.

Govori o položaju bratov in sester, ki se večkrat čutijo soodgovorne za razvoj sorojenca z motnjami v razvoju (vpliv pričakovanj in zahtev staršev), to pa vpliva na njihov osebnostni razvoj. Sorojenec naj ima pravico do svojega življenja, vendar naj pomaga družini po svojih močeh.

Razmišlja o partnerskem odnosu, o razdelitvi dela in odgovornosti, o sodelovanju strokovnjaka z očetom in materjo, o vključevanju očetov v obravnavo ter o morebitnih razhajanjih pri odločanju o otrokovem vključevanju v vzgojno-izobraževalni proces.

Delo lepo osvetli problematiko sodelovanja strokovnjakov in staršev. Pomembno je, ker se ne izogiba govoru o rizicnih skupinah staršev ter opozori morebitne neuspehe strokovnjakov. Spodbuja k razumevanju bolečega procesa sprejemanja otroka ter daje veliko nasvetov ter predlaga metodične postopke z namenom, da bi vsak od vpletenih v obravnavi razločil svoje delovne cilje, usmeritve ter prednostne naloge ter da bi skupno oblikovali načrt pomoči, ki bo ustrezal vsaki posamezni družini in otroku. Posledica tega bodo vesel otrok, razumevajoči starši, sprejemajoča družina in strokovnjak, ki se bo ob strokovnem delu z družino tudi sam razvijal.

Tanja Černe, prof. defektologije
Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana

VIKEND SEMINAR V KRANJSKI GORI

Prihajam iz društva Sožitje iz Murske Sobote. Naše društvo je številno. Vsako leto organizira vikend seminar za starše in otroke. Seminar traja tri dni. Starši imajo predavanja, mi pa delavnice in razne igre. Spoznavamo pa tudi kraj bivanja in njegovo okolico.

V mesecu maju sem bil na vikend seminarju v Kranjski gori. Iz Murske Sobote smo se odpeljali z avtobusom. Med potjo smo se ustavili v Radovljici, kjer smo obiskali VDC. Ogledali smo si njihove delavnice in spoznali osebje. Tam smo imeli malico, ki so jo pripravile pridne roke naših mamic. Spekle so polno peciva. Tudi društvo je nekaj prispevalo za nas.

Z mano sta bila moja starša, kjer smo se imeli lepo. V Kranjski gori smo stanovali v hotelu Lek. V samem hotelu je bilo bivanje prijetno. Hrana je bila odlična, natakarji prijetni in prijazni z nami. Med njimi je bila tudi natakarica iz Prekmurja. Z nami se je pogovarjala v prekmurščini. Moj očka pa je srečal natakarico iz njegove vasi, ki tudi dela v hotelu.

Ko sem izvedel, da grem na izlet v deželo, kjer je doma Kekec, sem bil vesel. Vedno sem si želel obiskati prijazne ljudi v kekčevi deželi in se z njimi pogovarjati. Tja smo se peljali s kombiji. Kekčeva dežela je med lepimi smrekami. V deželo nas je vodil vodič Dani. Ko smo prišli v deželo, smo šli mimo Bedančeve hiše, kjer smo morali biti tiho. Kmalu se je Bedanec prikazal iz hiške in nas opazoval. Toda, joj, mi smo začeli oponašati sovo. Ker se je Bedanec boji, se je prestrašil in zbežal v gozd. Nekoliko naprej je na skalci sedel Brincelj. Popeljal nas je do koče, kjer živita Kekec in Mojca. Kekec nas je peljal do tete Pehte, kjer smo dobili skodelico čaja in pecivo. Pehta nam je pripovedovala o svojih dogodivščinah s Kekcem. Odpravili smo se proti hotelu. Tam so nas pričakali starši.

V prečudovitih dneh na Gorenjskem smo si ogledali tudi Planico. Tudi pri izviru Save smo bili. Ogledali smo si tudi Kranjsko goro. Ker je deževalo, smo si Bled ogledali le iz avtobusa.

Ko so starši imeli predavanje, smo mi imeli delavnico. Izdelovali smo Kekčeve kape, mlajši otroci pa so risali ljudi iz Kekčeve dežele. Nekateri so risali svojo družino, kajti naslednji dan je bil dan družine. Svoje izdelke smo razstavili.

Zvečer so učiteljice prikazale igro o Kekcu, teta Pehta pa je mamicam podarila šopek suhega cvetja. Stric iz Gorenjske nam je zaigral nekaj lepih slovenskih melodij, mi pa smo zaplesali.

Seminar je bil zelo prijeten. Name je naredil dober vtis. Učiteljice so bile prijazne, sproščene in zabavne.

Hvala vsem, ki ste bili z mano na seminarju. Še bi želel iti na takšen seminar.

Dimitrij Benkovič

DAN ODPRTIH VRAT IN RAZSTAVA SLIK

V Varstveno-delovnem centru Črnomelj smo šestega aprila pripravili dan odprtih vrat. Obiskovalcem smo se predstavili s kulturnim programom. Ogledali so si lahko naše delavnice in sodelovali v likovnih delavnicah.

Istega dne popoldne pa smo imeli v Gradu Črnomelj še odprtje razstave slik. Na razstavi je sodelovalo dvajset varovancev s svojimi slikami, ki so bile izdelane pod vodstvom naše mentorice Alenke Vrlinič.

Razstavo je odprl župan občine Črnomelj Andrej Fabjan. Vsem sodelujočim je čestital in nam podaril rožice. Razstava je bila odprta še štirinajst dni in so si jo ogledali tudi drugi obiskovalci.

Na koncu so bili vsi obiskovalci na odprtju povabljeni k obloženi mizi, saj smo varovanci iz bivalne enote spekli pecivo.

Anica Cesar,
Varstveno-delovni center Črnomelj

OBISK GOSPODA POLICAJA V BIVALNI ENOTI

V bivalni enoti nas je obiskal policaj Mitja s Policijske postaje Tolmin. Ker smo varovanci kot pešci vsak dan udeleženi v prometu, je dobro, da vemo, kako se pravilno vedemo na cesti.

Mitja nam je povedal, da moramo vedno hoditi po levi strani ceste. To pomeni, da avtu ne smemo kazati hrbta, ampak ga moramo gledati, ko se vozi proti nam. Če avto vidimo, ko se nam približuje, se lahko pravočasno umaknemo na stran ceste (mogoče je voznik pod vplivom alkohola, nas ne vidi ...). Pomembno je tudi, da ponoči nosimo kresničko ali odsevni trak ... Povedal nam je, kako pravilno prečkati cesto. Kadar prečkamo zebro, moramo biti prav tako previdni: pogled na levo, desno in še enkrat na levo. Ko se prepričamo, da ni avta, lahko cesto prečkamo. Če na cesti ni zebre, ravnamo enako.

Na cesti moramo biti previdni in opazni. Žal se še vedno velikokrat dogaja, da čeprav smo pazljivi mi, nekdo drug ni, mogoče voznik v osebnem avtomobilu. Zaradi tega je na cesti žal še vedno veliko nesreč.

Varstveno-delovni center Tolmin - Bivalna enota
(Katja in Sandra)

PRVO DRŽAVNO TEKMOVANJE – ZA OTROKE Z NAJTEŽJO GIBALNO MOTNJO

V soboto, devetega aprila, smo imeli v Celju, v športni dvorani Golovec, prvo državno tekmovanje – MATP (program za otroke z najtežjo motorično motnjo). Na tekmovanju sta sodelovali Azra Karahasanović in Matejka Šraml, spremljala pa sva jih Milan Grobelnik in Helena Vasle. Azro sva pobrala na običajnem mestu v Šaleku, Matejko pa v Šmartnem. Na poti v Celje smo še spotoma pobrali tri varovance (Adrijana, Grega in Saša) in njihovo spremljevalko Vesno Pavlič iz Varstveno-delovnega centra Maksi v Žalcu.

Sprejeli so nas v športni dvorani Golovec in nas pospremili do miz rezerviranih za nas. Nato smo dobili zajtrk in tekmovalci vsak svojo tekmovalno številko. Azra in Matejka sta tekmovali na šestih tekmovališčih od vseh trinajstih, in sicer v podiranju kegljev, metu v koš, metu vrečke v cilj, udarjanju balonov, slalomu z vozičkom in vožnji skozi viseče trakove ter vožnji z vozičkom čez oviro. Tekmovanje se je končalo s skupinsko igro s padalom.

Sledila je podelitev medalj in priznanj z zabavnim programom. Medalje in priznanja so podelili Primož Kozmus, Urška Žolnir in Vid Kavtičnik, zabaval pa nas je narodno-zabavni ansambel Modrijani. Tekmovanje smo sklenili s plesom in dobro zabavo.

Imeli smo se super, varovanci so bili navdušeni, zadovoljni in ponosni na svoj uspeh. Tudi naslednje leto si želijo takšnega tekmovanja.

Helena Vasle

DVANAJSTE LETNE IGRE SPECIALNE OLIMPIJADE GORENJSKE

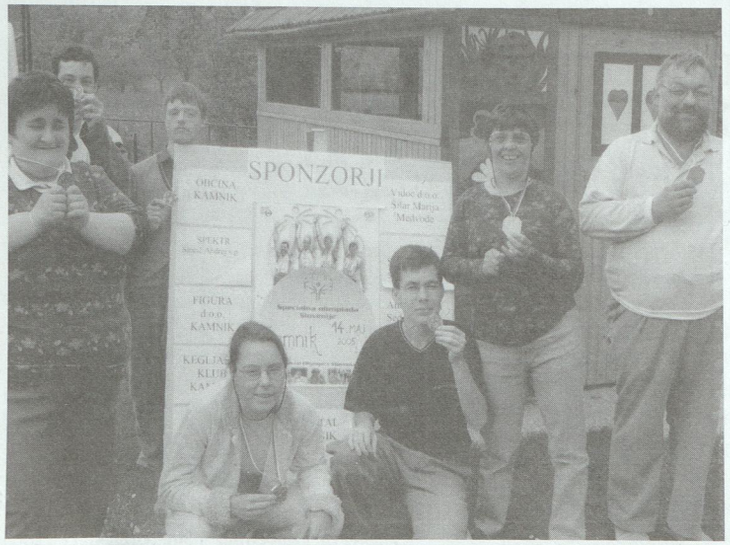

Vida, Zoran, Marjan, Kristina, Matic, Darja in Mataež so ponosni na svoja odličja.

V soboto, 14. maja 2005 smo imeli v Mekinjah Specialno olimpijado Gorenjske regije.

Zbrali smo se in z Damjano imeli vajo za plesni nastop. Prispele so ekipe in župan Tone Smolnikar je imel otvoritveni govor. Po mikrofonu pa je še govorila ravnateljica Milenka Brajer, pa predsednica društva Sožitje Kamnik Metka Hribar in drugi. Pevski zbor Osnovne šole 27. julij je zapel pesmi, spremljala jih je učiteljica Danica. Tudi v lepotilnem kotičku je bilo veliko dela. Meni je malo pobarvala lase Danijela.

Igre so se pričele. Na igrišču smo z Damjano zaplesali tri plese. Nato smo dobili tekmovalne majice s številkami. Tekmoval sem v metu žogice. Meni je okoli vratu obesil medaljo policaj – športnik.

Iger je bilo konec in odpeljali smo se na zasluženo kosilo. Po kosilu pa smo se še malo zabavali. Nazadnje je sledila še predaja olimpijske zastave. Prejel jo je Varstveno-delovni center Škrat iz Jesenic.

Matic Žerovnik
Varstveno-delovni center Sožitje Kamnik

Dobro smo se borili

Udeleženci tekmovanja MATP

Milojka Lozar, učiteljica razrednega pouka, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava

Pri vzgojnem delu uporablja različne načine izdelave okrasnih in uporabnih predmetov. Motive in tehnike prilagaja sposobnostim gojencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Vodi krožek, ki skrbi za okrasitev in ureditev skupnih prostorov v Centru, sodeluje pa tudi pri pripravi razstav in izpeljavi različnih projektov.

MATERIALI IN POTREBŠČINE:

Pisano pobarvan risalni list ali papir šeleshamer, svetleči se papir ali aluminijasta folija, škarje, lepilo, škarje z nazobčanim rezilom, črn flomaster.

RIBA

POTEK DELA

Iz risalnega lista zgubamo kvadrat, kot kaže slika 1. Ostanek papirja odrežemo in uporabimo za rep.

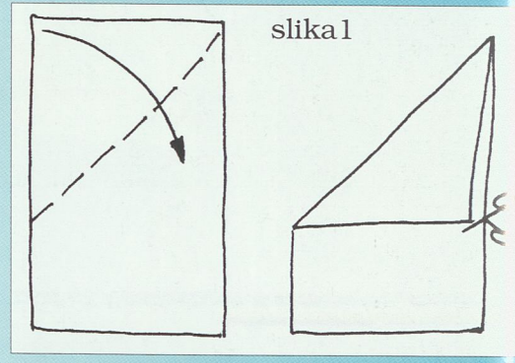

slika 1

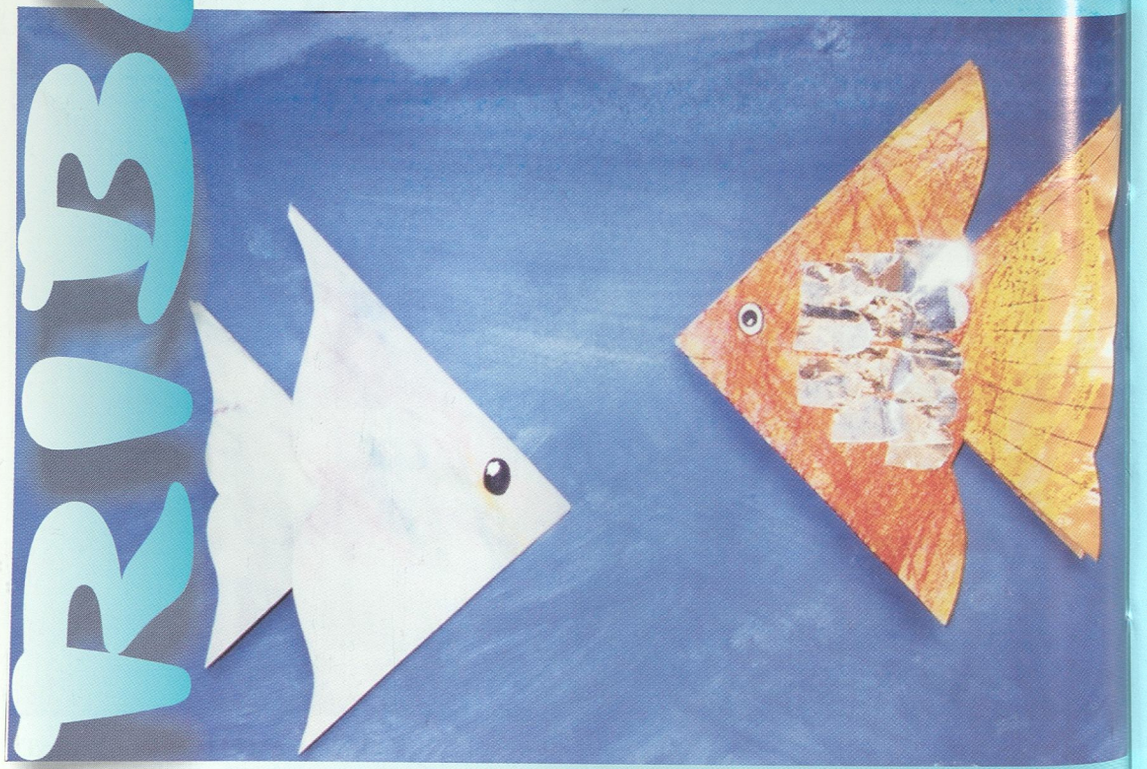

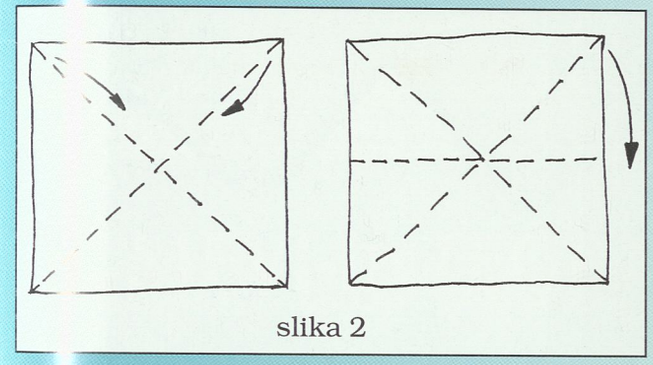

slika 2

Kvadrat prepognemo po obeh diagonalah in v nasprotni smeri diagonalnih pregibov še po sredini (slika 2). Papir razgrnemo.

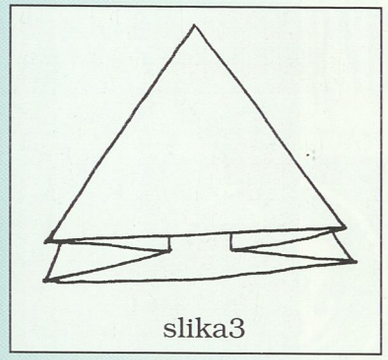

slika3

Kvadrat zganemo tako, da nastane trikotnik (slika 3).

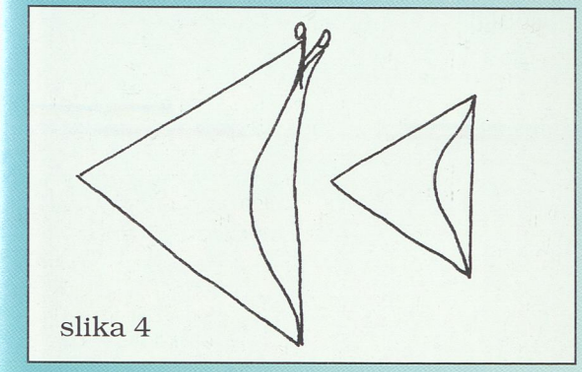

slika 4

Enako iz ostanka papirja izdelamo še en trikotnik. Oba dela po daljši stranici obrežemo z nazobčanimi škarjami ali z navadnimi škarjami oblikujemo plavut (slika4).

slika 5

Manjši trikotnik - rep vtaknemo med plavuti in prilepimo (slika 5).

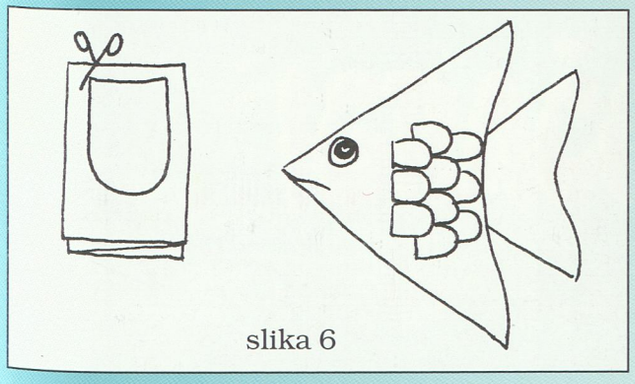

slika 6

Narišemo še velike oči in usta. Iz svetlečega se papirja izrežemo nekaj lusk in jih prilepimo na ribje telo (slika6).

Izdelano ribo prilepimo na pobarvano podlago ali pa skozi plavut napeljemo nitko in jo obesimo,

Avtorica slike Sabina Zirnstein iz CUDV Črna na Koroškem.
Mentorica Sanda Peter.
Likovna kolonija v Črni na Koroškem.

SOŽITJE

4

NAŠ ZBORNIK

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

ŠT. 5, LETO 2005, LETNIK 38

ODMEVI-INTEGRACIJA

ZAGOVORNIŠTVO IN SAMOZAGOVORNIŠTVO

BLAŽ GRE V BRUSELJ

IGRAČE IN IGRE

NaŠ ZBORNIK
leto 37 - št. 5/2005
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Zveza **Sožitje** - zveza društev za pomoč osebam z motnjo v duevnem razvoju Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si
Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Prof. Tanja Černe, prof. dr. Anton Kotar, Milica Klokočovnik, Nada Kostanjevic, Mojca Kržišnik, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Sadko Mezgec

Uredniški odbor:
Hermina Bavčar, Elizabeta Tučič, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt,Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
4.100 SIT, za ustanove 9.100 SIT,
8.5% DDV je vključen v ceno.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.
Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Na naslovni strani:
Igra z ropotuljico

UVODNIK

V tej številki Našega zbornika in v nekaj naslednjih se bomo posvetili zelo majhnim otrokom z motnjami v duševnem razvoju in njihovim potrebam. Mlade starše bomo poskušali ozaveščati o tem, kako pomembno je otroke spodbujati, da bi občutili zunanji svet in ga zaznavali z vsemi svojimi čutili. Govorili bomo o »ninikah«, ki jih otroci stisnejo k sebi, o ropotuljicah, o sprehodih, ki otroku širijo svet.
Vsi smo že slišali o zgodnji obravnavi otrok z motnjami v duševnem razvoju, ki je pri nas že nekaj desetletij uveljavljena. Ta zgodnja obravnava je dolgotrajen proces, v katerem sodelujejo starši in strokovnjaki, zdravniki različnih specialnosti, fizioterapevti, defektologi, psihologi, socialni delavci, ki vsak po svojih močeh in strokovnosti pripomorejo k otrokovemu razvoju. Med starši in strokovnjaki pa ne sme biti le svetovanje, pač pa sodelovanje, lahko bi rekli pravo partnerstvo.
V prvem življenjskem obdobju je najpomembnejše, da zadostimo otrokovim potrebam po hrani, toploti in negi. Vendar samo to le ni dovolj. Vplivati moramo na razvoj otrokovih čutil, da bo zaznaval osebe, predmete in sploh okolje, ki ga obdaja. To velja tudi za zdrave otroke. Pri otroku prebujamo občutke z našim odnosom, ko mu govorimo, prepevamo, to najnežneje dela mamica, pa tudi očka in drugi člani družine, pri tem pa so nam v pomoč različne igrače in igre z otrokom. Predvsem mladim staršem z majhnimi otroki želimo dati nekaj navodil, da bi bili pri izbiri igrač in načinu igre čim uspešnejši.

Prof. dr. Anton Kotar

IGRA IN IGRAČE PREDŠOLSKEGA OTROKA

OBČUTKI IN ZAZNAVE

Otrokovo in sploh človekovo spoznavanje zunanjega sveta je odvisno od sposobnosti opazovanja. Otroci z motnjami v duševnem razvoju so na tem področju zelo nebogljeni. Opazovanje je zelo zahteven proces spoznavanja predmetov in njihovih lastnosti. Podlaga za sprejemanje dražljajev zunanjega sveta so človekova čutila. Otroke moramo opazovanja naučiti, da bodo zmožni sprejemati dražljaje okolja, ki jih obdaja.
Navadno smo pozorni samo na čutilo za vid (vidno zaznavanje) in čutilo za sluh (slušno zaznavanje), pomembno pa je tudi vplivati na čutilo za okus, vonj, zaznavanje položaja telesa in gibov, zaznavanje dotika in bolečine, velike težave pa so z zaznavanjem prostora in časa.
Ne smemo misliti, da je proces občutenja in zaznavanja preprost. Strokovna razlaga, ki jo sproži dražljaj, ki potuje po ustreznem živcu do možganov in nazaj do čutila, bi bila prezahtevna in za nas oziroma za starše nepomembna. Za igro in igrače vam dajemo nekaj napotkov, pri samem neposrednem delu z otrokom se vam bodo porodile še nove zamisli, vse to pa bo pripomoglo k uspešni zgodnji obravnavi otroka.

ROPOTULJICE

Za vsakega otroka je igra zelo pomembna dejavnost. Zasledimo jo že pri dojenčku. Dojenček leži v košari ali posteljici in z ročicami sega po nožicah. To mu zbuja občutek ugodja, kar izraža z dobrovoljnim grgranjem. Enako prijetna je zanj igra s prstki rok. Že v prvih mesecih življenja mu mama priveže živobarvne in različno oblikovane ropotuljice na vrvico, ki je na dosegu njegovih rok pritrjena na vozičku ali košarici. Dojenček je gibalno dejaven, zato udarja ob ropotuljice, katerih prijeten zvok ga usmeri k zavestnemu udarjanju po tej zvočni igrački.
Pomembna značilnost otroka z motnjo v duševnem razvoju, ki je gotovo opazna že v dobi dojenčka, je gibalna nedejavnost, kar velja tudi za tiste otroke, ki so kot dojenčki zelo nemirni (jokavi, nespečni). Otroka z motnjo v duševnem razvoju moramo začeti čim prej spodbujati k igri.

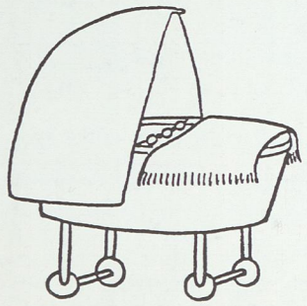

Božamo otrokove ročice in se igramo z njimi, dokler se otrok na to ne odzove, se pravi, da prime za naš prst, da sega po svojih nožicah, če mu pomagamo. Otrok po ropotuljici, ki visi ali je pritrjena na košarici, sam ne bo segel. Na začetku bo mama nihala z visečo ropotuljico oziroma udarjala ob ropotuljice, nanizane na vrvici, toliko časa, da bo otroka pritegnil zvok.

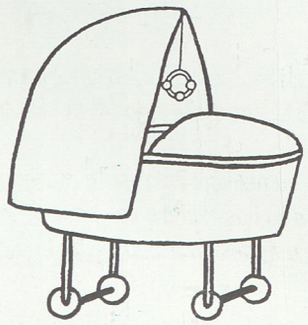

Pozneje bo zaznal tudi nihanje oziroma premikanje teh živobarvnih igrač. V drugi fazi bo mama prijela otrokovo ročico in z njo udarjala po viseči ropotuljici, da bo nihala. Otrok bo doživljal ob tej igri občutek ugodja, in če se bo igra ponavljala, se bo sčasoma začel sam igrati. Z ropotuljicami, ki so nanizane na vozičku ali na košarici, se bo otrok igral šele, ko bo sedel.

Naslednja je prav gotovo ročna ropotuljica, za katero lahko trdimo, da bo otroku ljubša, če bo lahka, če bo imela za otrokovo ročico primerno držalo, živo barvo in prijeten zvok. Po taki ropotuljici bo dojenček rad segel in se z njo igral.

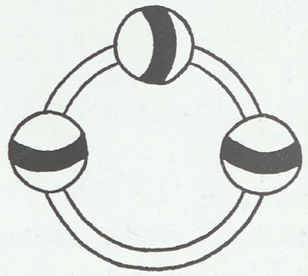

Nekatere otroke bomo spodbudili k dejavnosti šele z močnejšimi slušnimi dražljaji in bomo zanje raje izbrali ropotuljice z močnejšim zvokom.

Postopek za igranje z ročno ropotuljico je enak, če moramo otroka naučiti prijema. Mama bo otroku naravnala prstek okoli držala ropotuljice za pravilen prijem, nato bo obsegla otrokovo roko s svojo in bosta skupaj mahala z ropotuljico. Pri večini otrok bo treba to dolgo časa ponavljati, preden bo otrok sam prijel in zadržal ropotuljico v roki. Šele pozneje bo otrok sam segel po ropotuljici in se igral z njo.

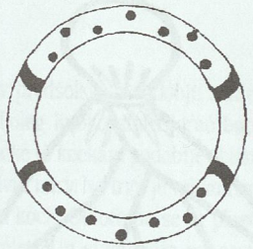

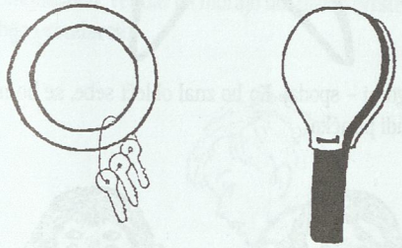

Prej ali slej začne otrok dvigati glavico, to pomeni, da bo kmalu sedel. Ko otrok samostojno sedi, ga občasno posadimo v stajico najprej za kratek čas, postopoma pa za dalj časa. Zaradi trdnejše opore otroka zadaj in ob straneh obložimo z blazinami. To mu da tudi občutek večje varnosti. Še večji občutek varnosti pa da otroku mama s svojo navzočnostjo, torej otroka v stajici ne puščamo samega. Imamo oglate, lesene in okrogle mrežaste stajice. Vsaka od teh stajic ima svoje prednosti in tudi pomanjkljivosti. Lesena stajica je stabilnejša, predvsem kar zadeva lesene pokončne letvice, za katere se otrok prijema in zanesljivo dviga. Če otrok pade, se v tej stajici ob letvice udari in tudi koti mu delajo težave. Mrežasta stajica je na oko prijetnejša, zgornji obroč je oblazinjen, mreža ni nevarna, ne daje pa otroku trdne opore in občutka varnosti pri poskusih vstajanja. Kakršno koli stajico smo kupili – pod stajice mehko pogrnemo.

Če smo stajico otroku primerno uredili, bo za otroka prijeten kotiček, v katerem se bo rad zadrževal. Kljub temu pa je govorni stik z mamo še vedno potreben. Otrok ne bo zadovoljen in dejaven, če mu bomo stresli v stajico k nožicam kup igrač. Te igrače bo samo razmetal, in če mu jih ne bomo takoj pobrali in vrnili v stajico, bo z jokom silil iz nje. Uporabili bomo razne ropotuljice, ki jih je imel v košari in vozičku, dopolnili pa jih bomo še z drugimi igračami.
Otrokovo dejavnost bodo vzbudile igrače, ki visijo od zgornjega roba stajice. Nekatere so mu na doseg rok, druge pa ne. Igrače morajo biti živih barv in morajo imeti prijeten zvok. Vsaka igrača mora biti posebej privezana na debelejšem traku. Trak ne sme biti dvojen in ne sme imeti zank, to je

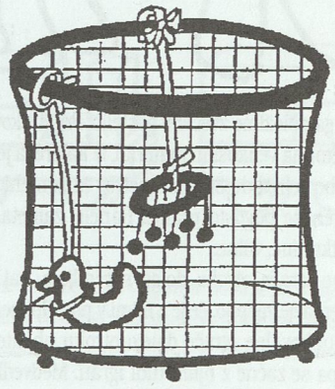

nujno zaradi otrokove varnosti. Otrok bo najprej zadovoljen z igračami, ki so mu na doseg rok. Te igrače bo spoznaval, ko jih bo gledal, premikal, otipaval s prsti in z ustnicami in poslušal. Sčasoma ga bodo začele zanimati oddaljene igrače, tiste, ki visijo pred njim in nad njim. Mama opazuje otroka, kako željno sega po odmaknjeni igrači. Pri tem ga spodbuja in če sam ne more do igrače, mu pomaga. Ta faza gibalnega razvoja je pomembna, ker se otrok začne plaziti, sede odrivati in ob opori dvigati.

LJUBKOVALNE IGRAČE

Vsak otrok potrebuje ljubkovalno igračo. Znano je, da so ljubkovalne igrače za otrokov čustveni razvoj nenadomestljive.
Otroku ne bomo kupovali dragih ljubkovalnih igrač, saj se bo morda še bolj navezal na doma izdelano igračo, na primer lutko, zajčka, medvedka, kužka. Navodila za izdelavo takih igrač najdemo v različnih revijah. Izdelamo pa jih lahko tudi brez navodila. Otroku bomo dali več ljubkovalnih igrač, med katerimi si bo sam izbral najljubšo.

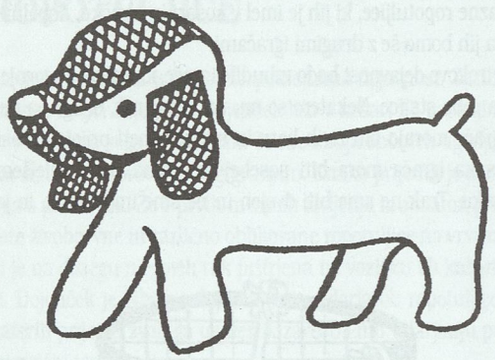

S to igračo ga položimo zvečer v posteljo. Pri ljubkovalni igrači sta pomembna velikost in material, iz katerega je izdelana. Igrača naj bo velika do 30 centimetrov in iz mehkega materiala, ki prenese pogosto pranje: flanele, žameta, dlakaste sintetične tkanine, volne.

Ljubkovalne igrače otroka dolgo spremljajo, saj še šolski otroci zvečer lažje zaspijo, če je z njimi v postelji medvedek ali punčka. Ljubkovalne igrače dajejo otroku občutek ugodja, polagoma pa se začne z njimi tudi igrati. Medvedke, zajčke, punčke polagajo otroci v posteljice, jih pokrivajo in povijajo. Otroka z motnjo v duševnem razvoju bomo take igre morali naučiti. Učimo in pomagamo otroku pri igri toliko časa, da se samostojno igra. Ob igri ga spodbujamo h govornemu izražanju: Punčka spi ... Medo spi ... Zajček spi ... Mamica in otrok pojeta skupaj:

Aja, aja, punčka spi,
aja, aja, medo spi,
aja, aja, zajček spi ...

Otrok, ki še nima razvitega govora, govorno ne bo sodeloval pri igri in uspavanki, zato mora mama uspavanko sama ponavljati toliko časa, da otrok po svojih sposobnostih začne sodelovati.

Oblačenje punčk in medvedkov je zahtevna igra, ki se je zdrav otrok sam hitro nauči. Pri otroku z motnjo v duševnem razvoju je to težje.

Želja po tej igri se pokaže mnogo pozneje, in še ko se pokaže, manjka otroku znanja in spretnosti. Otrok z motnjo v duševnem razvoju bo dalj časa punčko in medvedka samo povijal, pozneje pa mu bomo dali preprosta oblačila: široke hlačke, krilo, brezrokavnik, kapo, copate. Oblačila, ki imajo rokave, bi povzročala otroku velike težave, ker še samega sebe ne zna obleči. Oblačenje punčke pa je še težje, ker so oblekice majhne in otrok še nima osnovne orientacije: spredaj – zadaj, zgoraj – spodaj. Ko bo znal obleči sebe, se bo naučil obleči tudi punčko.

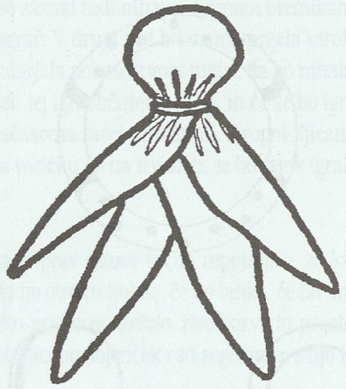

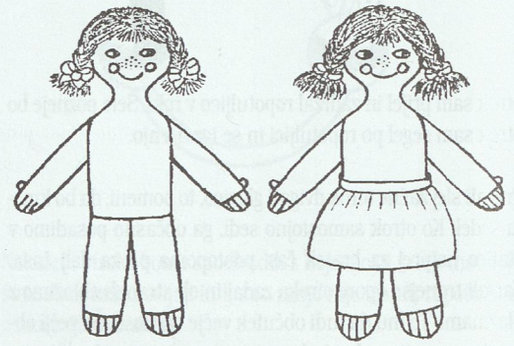

Pri slačenju je otrok mnogo spretnejši, zato bo na začetku oblačila punčko mama, otrok pa jo bo slekel. Pozneje pa se bo učil oblačiti punčko postopoma: krilo, hlačke, brezrokavnik ...

KOCKE

Otrokov razvoj v predšolskem obdobju zahteva raznovrstne igrače in igre. Poleg ljubkovalnih igrač bomo otroku prav gotovo kupili kocke in kockam podobne oblike, ki morajo biti lahke in lepih živih barv. Na trgu je veliko raznovrstnih plastičnih in lesenih kock. Odločamo se za plastične, čeprav so lesene lepše, toplejše in stabilnejše pri sestavljanju, so pa lahko nevarne, posebno če se igra veliko otrok ali če je otrok samonapadalen. Vendar pa morajo biti dovolj čvrste, da se ne zdrobijo pri udarcih.

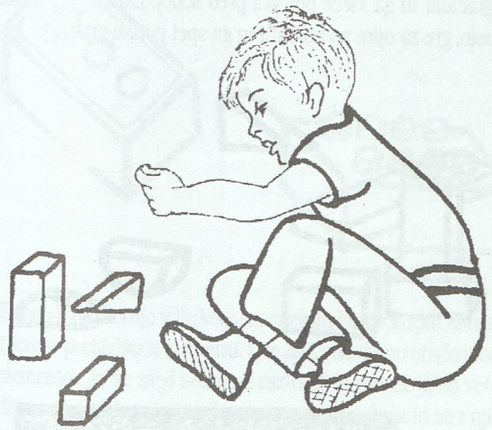

Otroku damo več kock, ki jih bo najprej samo razmetaval. Na začetku jih ne bo sam pobral, zato mu jih poberemo mi. Dodamo kanglico, škatle, tovornjak ... ter ga učimo prelagati in pretresati, pozneje graditi stolp, vlak, zidati hišo, garažo, ograjo itn.

Kot pri igri z ljubkovalno igračo tudi pri igri s kockami ne smemo pozabiti na spodbujanje h govoru. Otroku povemo in on za nami ponavlja: »To je hiša. To je ograja. Naredila sva hišo. Naredila sva cesto.« Pozneje pa otroku rečemo: »Naredi hišo! Naredi vlak! Naredi cesto!« Tovrstne igre so že ustvarjalne in otroka vsestransko razvijajo, zato jih bomo gojili vse do šolske starosti. Glede na otroka in njegove sposobnosti bomo igre s kockami postopoma oteževali.

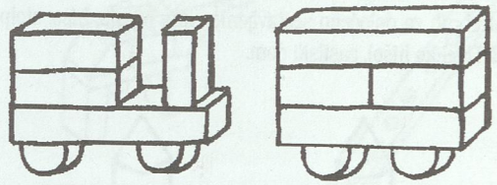

Kockam in kvadrom postopoma dodajamo valje, polovične kocke, kvadre in druge oblike, ki so primerne za sestavljanje.

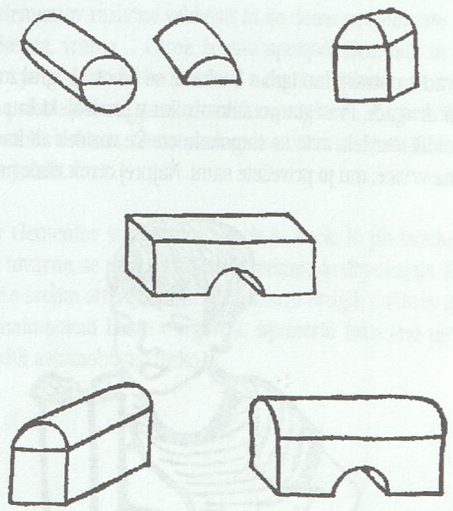

Vse oblike elementov za sestavljanje za otroke niso nenevarne, posebno če so plastične. Posebej pa moramo opozoriti na stožec in piramido, ki ju najdemo v zbirkah elementov za sestavljanje: lahko sicer zelo popestrita igro, sta pa nevarna zaradi ostrih vrhov, zato jih otrokom, ki so nemirni, ki se hitro razjezijo ali so zelo nespretni, iz njihove zbirke izločimo.

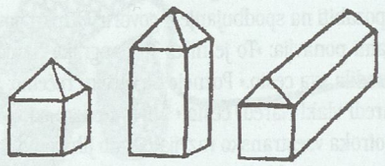

Pri igri s kockami, ki je zelo ustvarjalna, moramo paziti, da otroku ne damo preveč elementov, temveč le toliko, kolikor je potrebnih za določeno sestavljenko, npr. ograjo, hišo, stolp, grad (veliko hišo), gasilski dom.

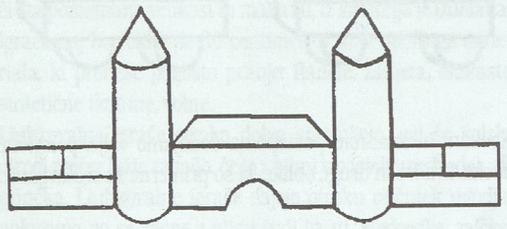

Hkrati z ustvarjalno igro s kockami se bo otrok igral z njimi tudi drugače. Prav gotovo smo otroku v predšolski kupili ali naredili voziček, avto in samokolnico. Če voziček ali kamion nima vrvice, mu jo privežete sami. Najprej otrok vleče prazen voziček ali avto za seboj, pozneje ga naloži z različnim materialom: punčkami, medvedki, kockami, če je zunaj, tudi s kamenčki, listjem, peskom, sadeži in plodovi. Otrok nalaga, prevaža, prevrača in zopet nalaga. Pri tej igri mu pomagamo, ga spodbujamo, da vleče vozek ali kamion za seboj.
Težje od vlečenja vozička za seboj je potiskanje samokolnice pred seboj. Otrok prav tako naloži samokolnico z različnimi predmeti, prime za ročaje in jo potiska pred seboj.
Kadar otrok vozi voziček ali samokolnico zunaj, mu določimo tudi cilj, do katerega mora pripeljati.

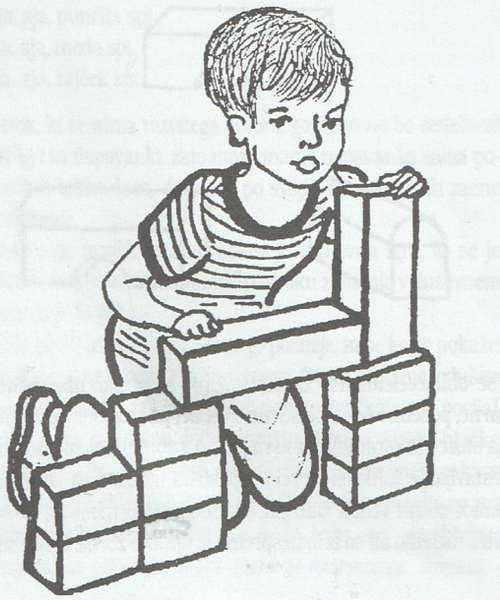

Vsak otrok se rad igra s kamionom tudi brez vrvice. Naloži ga z igračami in ga kleče potiska pred seboj. Lahko ga potiska prosto, gre za njim po kolenih in ga spet potisne naprej.

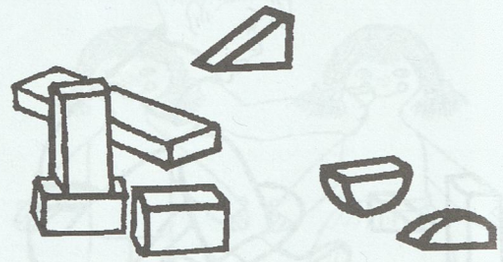

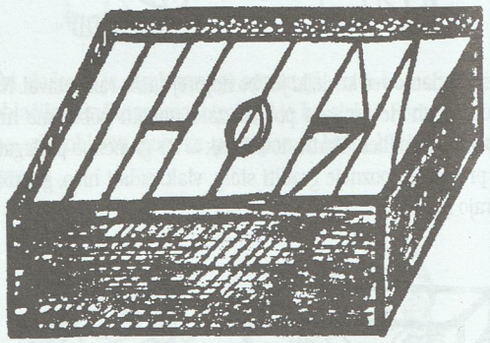

Po končani igri mora otrok kocke pospraviti. Pomagamo mu in pokažemo, kateri elementi sodijo skupaj in kako jih je treba zložiti v škatlo.

LEGO KOCKE

V naših trgovinah se že dolgo dobijo lego kocke, ki jih imajo vsi otroci zelo radi. Starši lego kocke radi kupujejo, saj se otroci z njimi igrajo cele ure, večkrat pa sodelujejo pri igri tudi starši. Lego kocke dajejo široke možnosti za igro, od najpreprostejšega spajanja dveh elementov do sestavljanja helikopterjev, žerjavov, tovornjakov itn. Kompleti lego kock so glede na velikost in število elementov prirejeni za posamezne stopnje otroka.

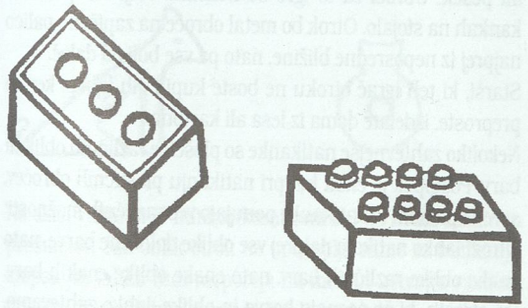

Za otroka z motnjo v duševnem razvoju bomo kupili komplet z najpreprostejšimi elementi. Gre za to, da damo otroku malo elementov, ki se med seboj ne razlikujejo preveč in so večjih dimenzij. Otrok naj si te elemente najprej ogleda in se z njimi po svoje igra. Mogoče bo sam prišel do tega, da se elementi lahko spajajo. Če otrok tega sam ne ugotovi, mu pokažemo. Prvo spajanje kock je brez navodil, pomembno je, da otrok spoji dve kocki. Ko tehniko spajanja osvoji, ga naučimo spajanja kock na različne načine.
Otrok se je naučil spenjati elemente in tako lahko začne sestavljati najpreprostejše predmete: ograjo, okno, hišo ...

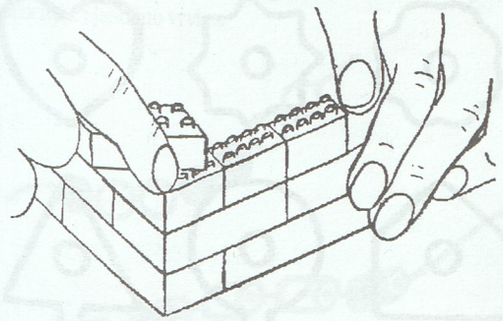

Komplet z majhnim številom elementov lego kock ne da veliko možnosti za sestavljanje predmetov, gotovo pa se otrok ob igri s temi elementi nauči tehnike spenjanja. Naučimo ga prijemati večje in manjše elemente, jih razlikovati med seboj po velikosti in pritiskati element na element.

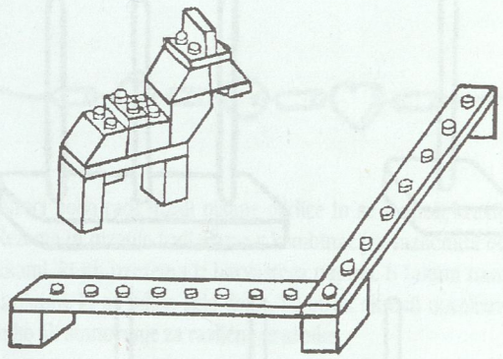

Naslednji komplet, ki ga kupimo otrokom, je zahtevnejši. Ima več elementov različne velikosti in še dodatne elemente, kot so okenca, vratca ... Otrok že zna spenjati elemente in mu bomo pomagali, da bo sestavil nekatere znane predmete: hišo z okni in vrati, garažo, različno pohištvo ... Če so v kompletu tudi kolesca, bomo pomagali otroku sestaviti tudi kamion, letalo, voz ...

Izbor elementov izvirnih lego kock in kock, ki jih izdelujejo naše tovarne, se neprenehoma spreminja in dopolnjuje. Zato boste s svojim otrokom odkrili še mnogo drugih načinov igranja: nakupovali boste v trgovini, uprizorili lutkovno igrico, priredili avtomobilsko dirko ...

NATIKANKE

Poleg kock so primerne in priljubljene še razne natikanke. Že dolgo imamo na voljo plastične natikanke, ki jih starši svojim otrokom radi kupujejo, otroci pa se z njimi radi igrajo.

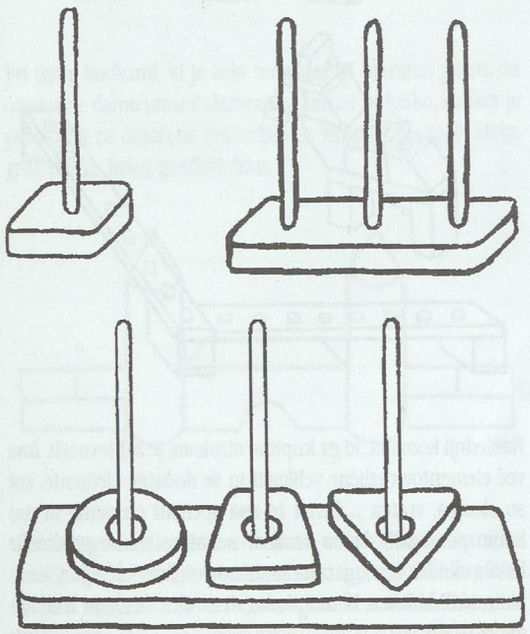

To so plastična stojala in živobarvni obroči različnih velikosti in debeline. Stojala za natikanje obročev so posamezna ali vezana (glej skico!), nimajo ostrih robov ali konic, zato za otroke niso nevarna.

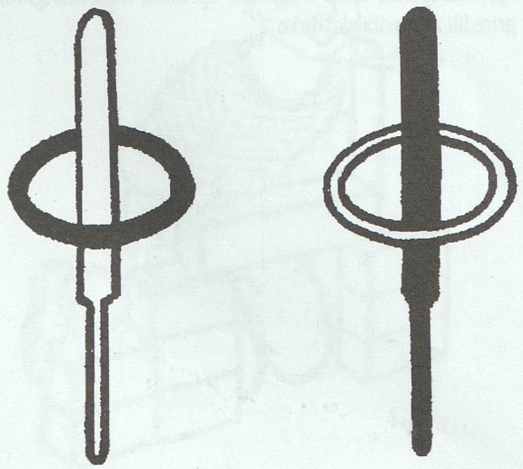

Otroku najprej pokažemo, kako naj natakne obroč na stojalo, nadaljeval pa bo sam. Najprej jih bo natikal, kakor jih bo sam želel in znal, pozneje pa ga bomo naučili natikati obroče po pravilu, ki ga sami določimo, na primer natakni samo velike obroče, samo rdeče, modre itn. (Otroku, ki še ne pozna barv, bomo pokazali obroč določene barve.) Pravila igre z natikankami postopoma otežujemo, kar je že priprava na šolski del usposabljanja.

V trgovini imajo podobno igračo za igro natikanja na prostem. To so plastične paličice s konico, ki jo zapičimo v zemljo ali pesek. Obroči za to igro so nekoliko večji kot pri natikankah na stojalo. Otrok bo metal obroče na zapičeno palico najprej iz neposredne bližine, nato pa vse bolj od daleč.
Starši, ki teh igrač otroku ne boste kupili, jih lahko, ker so preproste, izdelate doma iz lesa ali kartona.
Nekoliko zahtevnejše natikanke so ploščice različnih oblik in barv. Postopek je enak kot pri natikanju plastičnih obročev, seveda pa nam te natikanke ponujajo več različnih možnosti: Otroci lahko natikajo najprej vse oblike določene barve, nato enake oblike različnih barv, nato enake oblike enakih barv. Pri otrocih, ki že poznajo barve in oblike, lahko zahtevamo, da natikajo izmenoma natikanke enake oblike dveh različnih barv (rdečo ploščico, modro ploščico, rdečo ploščico itn.). Pozneje menjamo poleg barve tudi oblike.
Pri natikanju moramo upoštevati postopnost, in ne smemo prehitevati posameznih faz igre.

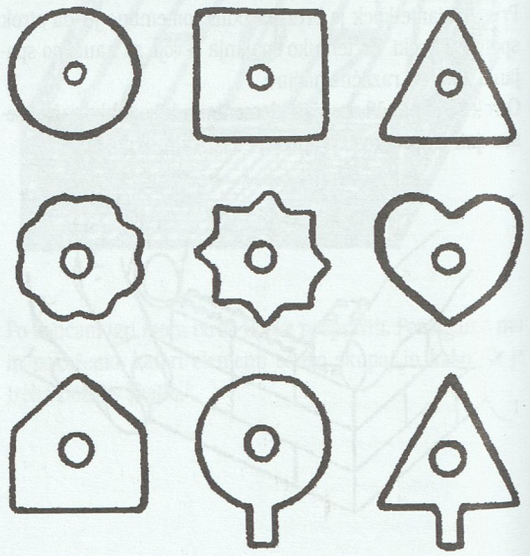

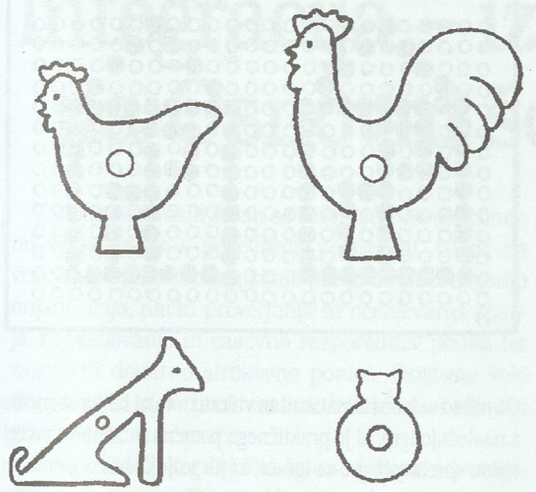

Na skici vidite med natikankami tudi oblike živali, rastlin in predmetov. Teh oblik otrok ne uporablja samo za natikanje, ampak jih lahko tudi razporeja na mizi in ustvarja različne prizore: drevo ob hiši, domače živali pred hišo, gozd ...

NIZANJE

Ko se je otrok naučil natikanja na pokončno osnovo, ga ne bo težko naučiti nizanja – natikanja na vrvico. Zdravi otroci se drug od drugega naučijo nizati ogrlice. To bomo naučili otroka z motnjo v duševnem razvoju. Otroku bomo pripravili debelejše plastične, lesene ali steklene kroglice (primerne so tudi kroglice starih neuporabnih ogrlic). Te kroglice bo nizal na debelejšo plastično vrvico. Podobno niza otrok debelejše plastične cevke, ki smo jih narezali iz votlega plastičnega traku. Te narezane cevke so dolge od 1 do 2 cm; natika jih na debelejšo plastično vrvico.

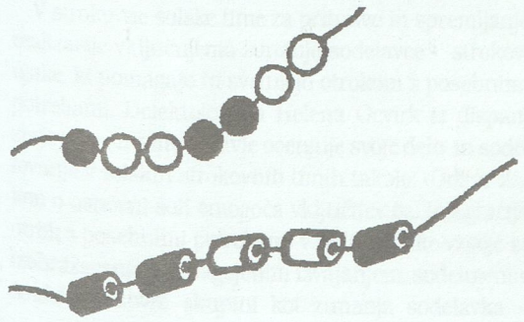

Težje pa je natikanje drobnih plastičnih cevčic na tanko plastično nitko. Kroglice in cevke se ne razlikujejo samo po velikosti, ampak tudi po barvi. Otrok bo najprej natikal kroglice oziroma cevke prosto, nato pa po določenih navodilih, ki so manj ali bolj zahtevna, npr. rdeča – modra – rdeča – modra ali rdeča – modra – bela – rdeča – modra – bela ali 2 rdeči – 2 modri – 2 rdeči – 2 modri.

Otroci bodo radi nizali pisane ogrlice in se z njimi krasili. Režemo in nizamo tudi slamo v kombinaciji z različnimi oblikami, ki jih izrežemo iz barvastega papirja. S takimi nanizankami, ki so lahko zelo dolge, bo otrok okrasil novoletno jelko ali stanovanje za različne praznike.

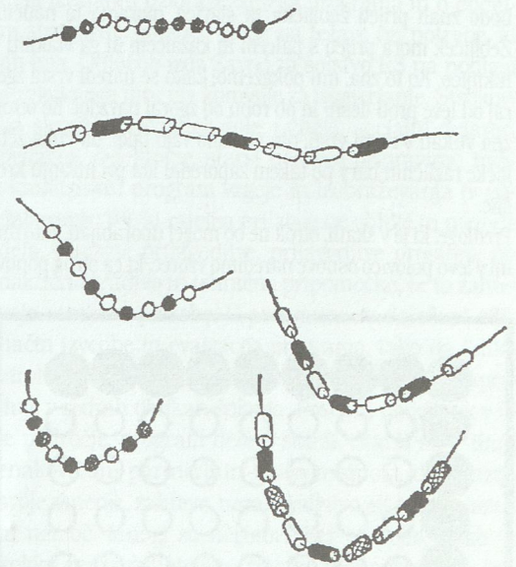

ŽEBLJIČKI

Igra s plastičnimi žebljički (coloredo) je med otroki zelo priljubljena. Kupimo lahko škatle z večjimi ali manjšimi žebljički, vendar priporočamo večje.

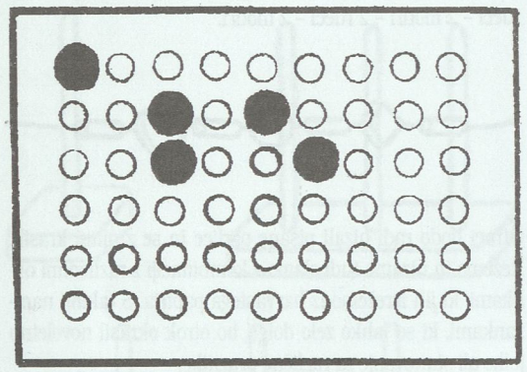

Osnovo z luknjicami in žebljičke bomo dali otroku in ga opazovali, kaj bo z novo igračo počel. Tiste otroke, ki sami ne bodo znali prijeti žebljička za glavico, moramo to naučiti. Žebljiček mora prijeti s palcem in kazalcem in ga vtakniti v luknjico. Ko to zna, mu pokažemo, kako se naredi vrsta zgoraj od leve proti desni in ob robu od zgoraj navzdol. Ko otrok zna vtikati v ravni vrsti, mu otežimo vajo tako, da vtika žebljičke različnih barv po takem zaporedju kot pri nizanju kroglic.

Predloge, ki je v škatli, otrok ne bo mogel uporabljati, zato mu mi v levo polovico osnove naredimo vzorec, ki ga otrok ponovi

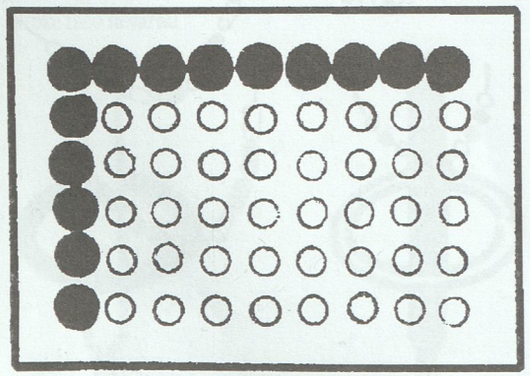

na desni strani. Ker ne zna šteti in še nima orientacije na ploskvi, mu bomo morali pomagati. Otroku oblikujemo samo preproste predmete, ki jih že pozna: hišo, mizo, stol ...

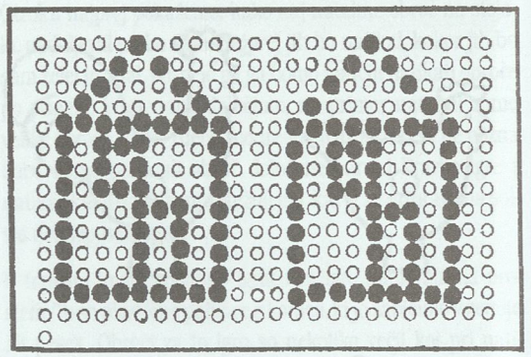

Otroci so se naučili natikati in vtikati in tako lahko začnemo z naslednjo igro, ki je praktičnega pomena in zahteva precej ročne spretnosti: gre za igrače, ki jih težje dobimo, elemente teh igrač pa imamo v gospodinjstvu. To je navijanje in odvijanje vijakov pri raznih igračkah, ki se navite same gibljejo (avtomobili, račke ...). Navijanja in odvijanja pa ga bomo učili tudi pri vodovodni pipi, odvijanju zamaškov z navoji, privijanju in odvijanju raznih gospodinjskih pripomočkov (strojček za orehe, meso itn.).

Prof. dr. Anton Kotar
in Tonči Koželj
Risbe: Lili Hribar

Integracija – izkušnje pri delu na Osnovni šoli Olge Meglič

V naših osnovnih šolah se izobražuje že sorazmerno veliko otrok s posebnimi potrebami. Glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja jim je treba prilagoditi organizacijo, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovno razporeditev pouka ter zagotoviti dodatno strokovno pomoč. Osnovno šolo Olge Meglič je že pred osmimi leti začel obiskovati gibalno oviran učenec.

Z organizacijskega vidika šole so bila prva leta njegovega šolanja težja zaradi zakonske neurejenosti izobraževanja otrok s posebnimi potrebami (ni še bil sprejet Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in ustrezni podzakonski akti). Stalnega spremljevalca nam je uspelo dobiti prek javnih del Zavoda za zaposlovanje Ptuj, odločbo o usmeritvi in pozneje dopolnitev odločbe o dodatni strokovni pomoči smo dobili od Centra za socialno delo Ptuj, v času šolanja pa nam je s soglasjem staršev uspelo navezati tudi stike z Zavodom za usposabljanje invalidne mladine Kamnik. Ureditev stalnega spremljevalca, dodatne strokovne pomoči je zahtevalo precej osebne angažiranosti in osebnih stikov staršev, učiteljev, šolske strokovne službe in zunanjih sodelavcev.

Po sprejetju Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami pa se mu je pridružilo še več učencev s posebnimi potrebami. Zdaj poteka delo z njimi po ustaljenih stalnicah, sestava in spremljanje realizacije individualiziranih programov je na naši šoli že ustaljena šolska praksa.

V strokovne šolske time za pripravo in spremljanje realizacije vključujemo zunanje sodelavce - strokovnjake, ki pomagajo in svetujejo otrokom s posebnimi potrebami. Defektologinja Helena Ocvirk iz dispanzerja za mentalno zdravje ocenjuje svoje delo in sodelovanje v šolskih strokovnih timih takole: »Odkar Zakon o osnovni šoli omogoča vključitev oz. integracijo otrok s posebnimi potrebami v redne oblike vzgoje in izobraževanja s prilagojenim izvajanjem, sodelujem v šolski strokovni skupini kot zunanja sodelavka – defektologinja. Moje izkušnje na področju integracije so zelo pozitivne, predvsem v tem, kako so naravnani, odprti ter kako sprejemajo učence s posebnimi potrebami vodstvo šole, učitelji in svetovalni delavci. Z velikim zadovoljstvom ugotavljam, da je vse šolsko okolje učencem in njihovim staršem, ki imajo nekatere razvojne primanjkljaje ali učne težave, naklonjeno in jim omogoča kar največjo pedagoško in ustrezno strokovno pomoč. Menim, da so osnovna in odločilna merila o uspehu t. i. integracije otrok s posebnimi potrebami stališča, prepričanja in vrednote posameznika v šoli pa tudi celotne institucije. Naša timska srečanja se začnejo takoj, ko otrok dobi odločbo o prilagojenem izvajanju izobraževalnega programa in o dodatni strokovni pomoči glede na težave oz. potrebe, ki jih ima. Odločbo izda Zavod za šolstvo RS na podlagi strokovnega mnenja komisije za usmerjanje. Strokovna skupina (ravnatelj šole, učitelji, socialni delavec, pedagog, defektolog, starši učenca) pripravimo individualizirani program vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju IP), ki zajema prilagojene oblike in metode dela, časovne prilagoditve, prilagoditve prostora, didaktično gradivo in tehnične pripomočke, če to zahtevajo otrokove potrebe. V programu so določeni cilji, način izvedbe in evalvacija programa, tako da lahko otrok pridobi minimalne standarde znanja in napreduje v rednih oblikah šolanja. Posebni poudarek v IP je področje, program dela s starši. Starši so v timu enakovredni partnerji in imajo možnost, da izrazijo svoje mnenje, zahteve, nezadovoljstvo ali celo bojazen in nemoč. Mnogi so negotovi, ker ne vedo, kako in koliko pomagati otroku. Zato se redno srečujejo (na štirinajst dni) z učiteljem ali strokovnim delavcem, imajo z njim stik po telefonu ali pa si delajo zapiske. Velikokrat potrebujejo jasno, konkretno podporo. Spoznavam, da so to le bolj začetni odzivi staršev, ko je otrok usmerjen. Pozneje, ko spoznajo način in oblike pomoči, opazijo pri otroku spremembe v vedenju, osebnosti, čustvovanju, izboljšani samopodobi, sa-

mozaupanju vase in navsezadnje tudi v boljšem šolskem uspehu, spoznajo, da je bila njihova odločitev za usmerjanje pravilna. Njihova bojazen, strah pred etiketiranjem otroka v okolju postane odveč in popolnoma nesmiseln. Otrok, ki je pravočasno deležen ustrezne strokovne individualne pomoči, spozna, da to pomoč potrebuje in jo vzame kot del sebe, je uspešnejši, zadovoljnejši, samozavestnejši, raje hodi v šolo, lahko se izkaže in doživi uspeh na področjih, kjer je uspešen. Tudi z drugimi sošolci se navadno dobro razume. Sprejmejo ga takšnega, kot je.

Naša skupna evalvacijska srečanja potekajo redno vsake tri mesece, kjer preverjamo in prilagajamo učenčev razvoj in napredek, če se pojavijo nepredvidljive težave, pa se sproti konzultiramo.

Zelo vesela sem, da lahko sodelujem v takšni šoli, ki je odprta in pripravljena omogočiti ter zagotoviti čim popolnejšo pedagoško in strokovno integracijo otrok s posebnimi potrebami. Prepričana sem, da bo takšnih šol čim več.«

Mobilna defektologinja iz Zavoda za usposabljanje invalidne mladine Kamnik Suzana Krajnc je o sodelovanju z našo šolo takole razmišljala: »Že drugo šolsko leto delam z učencem, ki je gibalno oviran in trenutno obiskuje osmi razred devetletke. Sodelovanje med specialnimi pedagogi in učitelji na osnovni šoli poteka dobro in je postalo že del šolske prakse. Oblikovanje profesionalnega odnosa med nami v skrbi za otroke s posebnimi potrebami je stvar dolgotrajnega procesa, ki od mene in od drugih sodelavcev zahteva dodatno znanje in predvsem prilagajanje.

Najpomembnejše pa je, da so učitelji in tudi vodstvo šolo pripravljeni na sodelovanje z mano, z drugimi strokovnjaki in starši.

Sodelovanje z vodstvom šole, učitelji in starši je dobro. Redno imamo timske sestanke, na katerih načrtujemo delo z otrokom. Redno sodelovanje vodi k uspešnejši vključitvi otroka v šolski prostor.

Lahko rečem, da je integracija uspešna pri dečku, da dobro napreduje, da dosega temeljno znanje in da ob skupinskem delu strokovnjakov kljub gibalni oviranosti napreduje ter se razvija v celostno osebnost. Dobro sodelovanje z delavci šole tudi meni olajša delo, saj je za mobilnega defektologa zelo pomembno dobro delovno ozračje na šoli.«

Enakovreden in zelo pomemben partner v šolski strokovni skupini so starši, saj prav oni najbolje poznajo svojega otroka. Intenzivno sodelovanje in dejavno vključevanje pri izpeljavi IP je ključnega pomena za uspešno integracijo. O izkušnjah vključevanja v redno osnovno šolo nam je spregovorila mama gibalno oviranega učenca.

»Moj sin ima cerebralno paralizo in je teže gibalno oviran, sedaj obiskuje osmi razred devetletke Osnovne šole Olge Meglič. Na začetku sem kot mama prehodila kar nekaj ustanov in prosila, naj sina vključijo v redno osnovno šolo. Največja zahvala za takratno podporo gre Centru za socialno delo Ptuj. Vpis v redno osnovno šolo nas je vse prestrašil, saj nismo vedeli, kako se bo sin vključil v tako veliko množico in kako ga bodo učenci sprejeli. Zaradi prizadevanja delavcev šole so mojega sina učenci dobro sprejeli. Zakoni so se počasi začeli spreminjati in sčasoma je sin dobil spremljevalca in druge oblike strokovne pomoči. Tako sinu sedaj pripada pet ur dodatne strokovne pomoči na teden, od tega tri ure specialnega pedagoga na teden. V teh urah mu je omogočeno, da lahko snov in učne spretnosti utrdi.«

Nosilni steber integracije pa je seveda s posluhom za učenca in z dodatnim znanjem opremljen učitelj. Na naši šoli izvaja dodatno strokovno pomoč sedem učiteljev. Vojko Jurgec, učitelj angleškega jezika, ki izvaja takšno pomoč, vidi pri tem delu številne prednosti: »Individualno delo z učencem je precej drugačno od dela s celim razredom, saj je učenec deležen stoodstotne učiteljeve pozornosti. Učenec pri taki obliki dela nima zadržkov in ne razmišlja o tem, da bi bila posledica njegovega napačnega odgovora posmeh sošolcev. Vse to pozitivno pripomore k motivaciji za delo, ki se v taki obliki pomoči praviloma kaže v uspehu. Učne ure individualne učne pomoči so za učitelja izziv in mu dajejo možnost, da se dokaže kot dober pedagoški delavec.«

Menim, da je ključnega pomena za vzgojno-izobraževalno delo dobra in uglašena skupina strokovnjakov, v kateri sodelujejo tudi starši. Ker je šola poglavitna nosilka sestave in izpeljave IP, mora le-ta vložiti veliko energije in truda v koordiniranje in sodelovanje vseh članov za vsakega učenca s posebnimi potrebami posebej. Ob tem pa mora šola poskrbeti za dodatno usposobljenost učiteljev, ki delajo z učenci s posebnimi potrebami. Za zdaj je delo koordinatorja vključeno v redno delo svetovalnih delavcev, razrednikov, vendar pa z naraščanjem vključevanja otrok s posebnimi potrebami narašča tudi potreba po šolskem koordinatorju za delo z učenci s posebnimi potrebami.

Ob druženju z učenci s posebnimi potrebami tudi učenci, ki nimajo težav, pridobivajo dragocene življenjske izkušnje, znanje in spoznanja o sebi, o sočloveku in življenju nasploh. Zavedati se moramo, da dobre šole postanejo še boljše, ko so vanje vključeni učenci s posebnimi potrebami iz domačega okolja, saj učenci tako spoznavajo življenje takšno, kot je.

A strokovnih delavcev v šoli in šole v celoti ne smemo pustiti brez kakovostne podpore tega pomembnega dela. Pri tem mislim na usklajeno delo med institucijami zunaj šole in šolo. Morda na strokovnega koordinatorja na ravni občine, ki bi povezoval vsa prizadevanja v odgovorno celoto. Tako celostno zastavljeno delo bi prav gotovo obogatilo naše delo.

Odveč ne bi bil regijski supervizor, ki bi spremljal in nadzoroval delo, predvsem pa poskrbel za izobraževalni del izvajalcev za strokovno pomoč izvajalcem pa tudi staršem. Ti včasih potrebujejo še kaj več kot »šolo«. Tu pa ostajajo brez podpore, vsebinske in materialne! Navsezadnje bi ti v tim povezani strokovnjaki morali skrbeti tudi za to, da bodo odgovorno sprejemali odločitve, kdo naj gre v »redno šolo«, do kdaj, da ne bodo delali strokovnih napak v škodo otrok.

Vsi tisti, ki skrbijo za materialno in funkcionalno rast šole, pa morajo narediti vse, da bodo šole ustrezno gradbeno podprte, saj otroci s posebnimi potrebami potrebujejo za dobro počutje in ustvarjalno delo ustrezen, njim prilagojen prostor.

Ervin Hojker s sodelavci

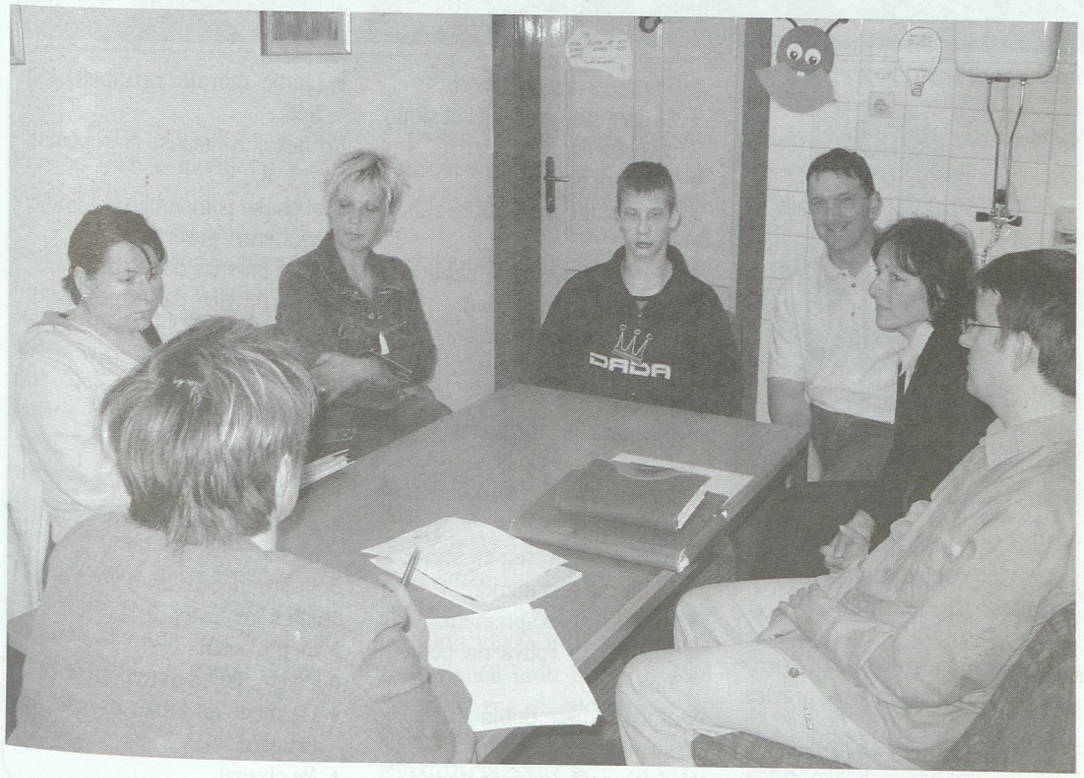

Skupaj v pogovoru ...

BLAŽ GRE V BRUSELJ

Zagovorništvo je gibanje, ki se je v nekaterih evropskih državah začelo pred približno dvajsetimi leti, pri nas v Sloveniji pa nekoliko pozneje. Cilj tega gibanja je, da bi skupine, kot so skupine oseb z motnjami v duševnem razvoju, s pomočjo podpornih članov laže uveljavljale svoje pravice, interese, potrebe in želje. Naučile naj bi se govoriti o svojih potrebah z drugimi ljudmi, tudi s politiki, ki imajo moč spreminjati razmere in bi tako vplivali na zakone, ki so zanje pomembni.

S podporo organizacije Inclusion Europe poteka projekt usposabljanja zagovornikov (podporne osebe) in samozagovornikov (osebe z motnjo, boleznijo, težavami). Poleg Slovenije sodelujejo v njem tudi Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Poljska in Slovaška. Projekt bo potekal tri leta. Prvi seminar je potekal od 15. do 19. junija 2005 v Budimpešti na Madžarskem, drugi pa konec septembra v Bruslju. Seminarja sta se udeležila Blaž Kužnik, oseba z motnjo v duševnem razvoju, kot tako imenovani izvedenec, in Rok Usenik, Blaževa podporna oseba, lahko bi rekli tudi pomočnik. Učila sta se, kako naj vodita seminarje in delavnice ter pridobljeno znanje prenašata na skupine oseb z motnjami v duševnem razvoju v Sloveniji. (Podobno izobraževanje poteka tudi za skupino oseb, ki imajo težave z duševnim zdravjem.)

Blaž in Rok sta se v tej nalogi preskusila na seminarju, ki je potekal na Rogli od 12. do 15. septembra 2005. Tema seminarja je bila Pravice oseb z motnjami v duševnem razvoju.

Na delavnicah so udeleženci iz različnih krajev (večinoma so bile to starejše osebe z motnjo v duševnem razvoju) ugotavljali, kakšne pravice imajo, kje naj jih izrazijo, kako in komu. Na različne načine so se učili izražati svoje misli, želje, potrebe, čustva: z govorjeno ali napisano besedo, z risbo, s pesmijo, z nedokončanimi stavki, gibanjem ali kako drugače. Pomembno je, da se svojih potreb zavedo in da jih sporočajo drugim, da samozavestno povedo, kaj potrebujejo, in da se postavijo zase.

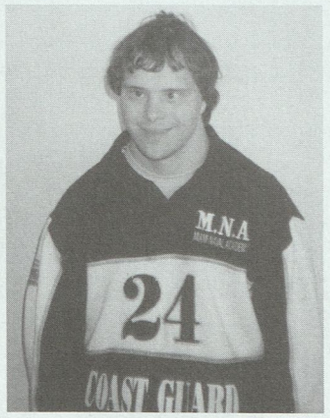

Blaž je poudaril naslednje pravice oseb z motnjami v duševnem razvoju:

- da si enakovreden član družbe,
- da se bojuješ za svoje pravice.

Kako uveljavljati svoje pravice

Ko želiš doseči svoje pravice, delaj skupaj z drugimi, kajti:

- Skupaj smo močnejši in samozavestnejši.
- Več ljudi več ve.
- Tudi drugi imajo dobre zamisli.
- Več ljudi bo nekaj zahtevalo, teže jih bo spregledati.

Kdo lahko sodeluje s teboj?

- Ljudje, s katerimi stanuješ, se družiš.
- Skupina, ki ji pripadaš.
- Drugi, ki hočejo isto.

Odloči se, s kom želiš govoriti ali mu pisati.

- Kdo je odgovoren za stvari, ki bi jih rad spremenil.
- Kdo jih lahko spremeni.
- Kdo lahko vpliva na pomembne ljudi.
- Koga lahko dobiš na svojo stran.

Vedeti moraš, kaj želiš doseči.

- Ljudje morajo razumeti, kaj želiš.

Ko nekaj zahtevaš, si zapomni, da:

- si enako pomemben kot ljudje, s katerimi govoriš;
- imaš pravico, da te poslušajo;
- imaš pravico, da te spoštujejo;
- imaš pravico zahtevati svoje pravice.

Ko zahtevaš:

- Ne bodi nesramen.
- Spoštuj druge.
- Bodi močan in odločen.
- Bodi samozavesten govori glasno.

Bodi pripravljen, da ne boš dobil vsega takoj, zato:

- Še poskušaj.
- Preglej, kaj si naredil in kako.
- Razmisli, ali lahko narediš še drugače.
- Ne obupaj.

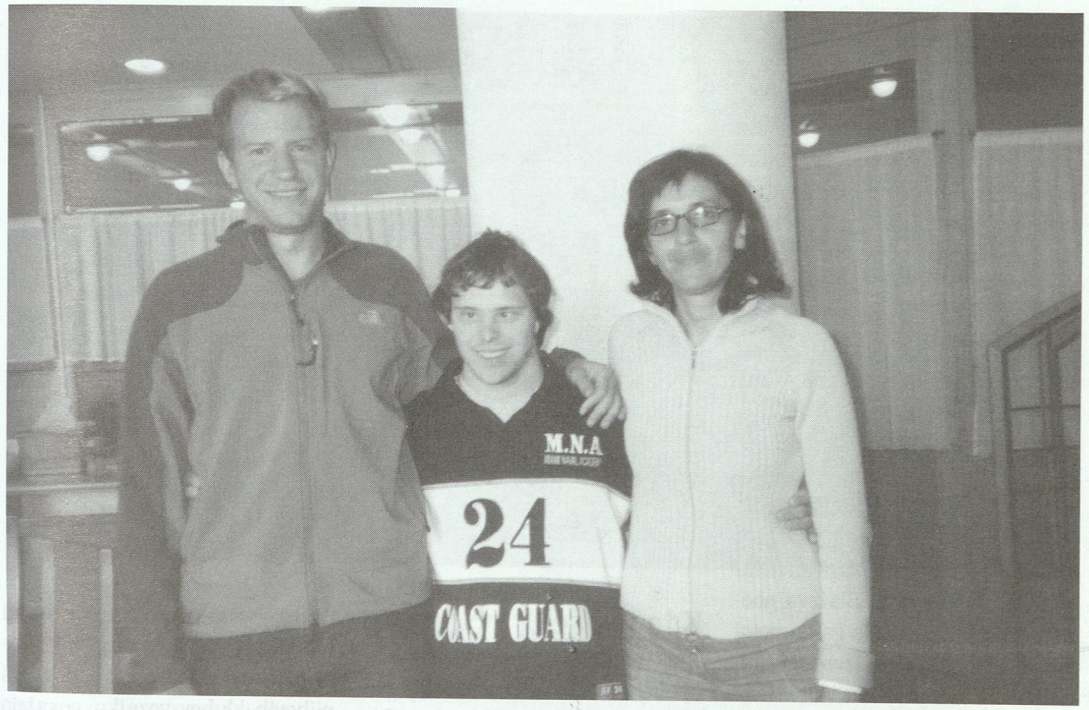

Rok, Blaž in Barbara

Cilj seminarjev, ki bodo v Sloveniji potekali v sklopu Zveze Sožitje, je izluščiti samozagovorniško skupino, ki bo na državni ravni zastopala interese ljudi iz svoje skupine.

Usposobili naj bi jih za pogovore s politiki in pri tem dosegli, da bi jih politiki povprašali za mnenje o stvareh, ki jih zadevajo.

Kdo je Blaž Kužnik?

Blaž je star osemindvajset let, doma je iz Ljubljane, sicer pa varo-vanec Centra za usposabljanje in varstvo Draga pri Igu. V oddelkih vzgoje in izobraževanja se je naučil brati in pisati. Rad govori in zna se sporazumevati. Dela v zelenem programu. V svojem drugem domu skrbi za živali, dela na vrtu in skrbi za urejeno okolico. Je vsestranski športnik (igra košarko in namizni tenis, plava, tekmuje v specialni olimpijadi), ukvarja se s fotografiranjem (fotografira ljudi, za fotografijo kipa pa je bil nagrajen), že šest let je v skupini za samozagovorništvo, ki jo vodi specialna pedagoginja Barbara Hegedüš. Udeležil se je tekmovanja v New Delhiju v Indiji, z Rokom je bil na seminarju v Budimpešti in v Bruslju. Blaž se je o svojih pravicah naučil že marsikaj, tudi to, da mi sprva ni dovolil narediti več kot dva posnetka, ko sem ga fotografirala. In kaj me je najbolj prevzelo pri Blaževi zunanjosti? Njegovi zobje. Tako skrbno si jih neguje, da so beli kot sneg. Blaž je bil glavni na seminarju. Rok je bil njegov pomočnik.

Kdo je Rok Usenik?

Nisem ga povprašala o starosti, a je še mlad. Ima tri in pol leta starega sinčka. Je profesor telesne vzgoje z dodatnim znanjem iz specialne pedagogike. Že med študijem je sodeloval pri projektu Človek in delal z mladimi, ki so imeli težave zaradi uživanja drog. Vojaški rok je služil civilno. Javil se je za delo v Centru Dolfke Boštjančič Draga pri Igu. O osebah z motnjami v duševnem razvoju je nekaj vedel tudi že prej, ker ima v sorodstvu dekle z Downovim sindromom. Po končanem študiju se je v Centru tudi zaposlil. Barbara ga je povabila k sodelovanju v samozagovorniški skupini. Rok je zdaj Blaževa podporna oseba. Spremlja ga na potovanjih in pomaga pri izvedbi seminarjev. Smisel projekta vidi v uveljavljanju pravic najbolj zapostavljenih skupin ljudi, tistih, katerim je odvzeto največ pravic. Všeč mu je, če lahko komu pomaga in če lahko izkoristi svoje znanje.

Kdo je Barbara Hegedüš?

Barbara je specialna pedagoginja, mama dveh otrok, ki je v Dragi pri Igu zaposlena že okrog dvajset let, šest let pa vodi samozagovorniško skupino. Pobuda za to delo je prišla prek Zveze Sožitje od evropskega združenja. Zanj se je usposabljala v Bruslju na dveh srečanjih. Je koordinatorica samozagovorniške dejavnosti med osebami z motnjami v duševnem razvoju za Slovenijo. Z Rokom te dejavnosti usklajujeta, načrtujeta in skupaj razmišljata, kako jih uspešno širiti. O svojem delu je že pisala v naši reviji.

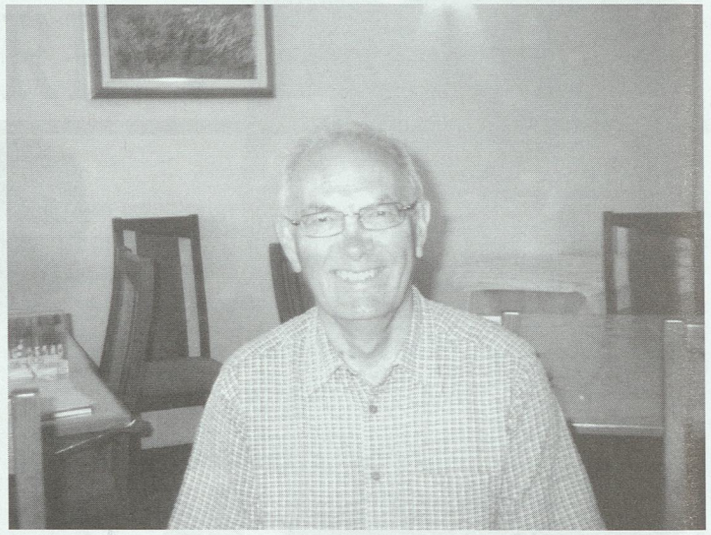

Kdo je Jack?

Jack je doma na Škotskem. Je upokojeni tehnični inženir. Njegov sodelavec in prijatelj je imel otroka z motnjo v duševnem razvoju, prav tako njegova sodelavka. Tako so se njegovi trije otroci, sami fantje, pogosto družili in skupaj odraščali z njunima otrokoma. Jack se je v gibanje za zagovorništvo vključil pred več leti. Zdaj spremlja fanta z motnjo v duševnem razvoju. Je njegova podporna oseba. Njegov varovanec Andrew je član komisije, ki sodeluje pri sprejemanju zakonov na Škotskem. Zastopa samega sebe in skupino oseb z motnjami v duševnem razvoju. Gibanje za zagovorništvo je na Škotskem zelo močno. Začeli so pred dobrimi petnajstimi leti. Skupina deluje na državni ravni. Tako so na primer izdali v preprostem jeziku napisano brošuro z navodili o volitvah: kako voliti, zakaj, kako izbirati med kandidati... Pri podjetjih, ki se ukvarjajo z javnim prevozom, so dosegli, da so začela izobraževati voznike, ki so tako postali prijaznejši in pripravljeni pomagati. Člani njihovih klubov vozniku pokažejo kartico, s čimer mu neopazno povedo, da se v prometu težje znajdejo. Jack je prišel na seminar v Slovenijo kot svetovalec. Na Rogli mu je bilo zelo všeč, pa tudi nad ljudmi, ki so bili na seminarju, je bil navdušen.

Seminar je potekal v zelo prijetnem ozračju, k temu so največ prispevali tisti, ki so ga vodili. Udeleženci so sodelovali z veliko vztrajnostjo. Zame je bilo v tistem dnevu, ko sem sledila dogajanju na seminarju, marsikaj novega in na koncu sem si mislila, da bi morali o samozagovorništvu usposabljati tudi druge skupine, kot so na primer učenci rednih osnovnih šol in šol s prilagojenim programom.

Tereza Žerdin

KOT VELIKA DRUŽINA

Vse je potekalo tako, kot da bi se po daljšem času zbrala velika družina. Najprej zvedavi pogledi in veliko veselje. Starostni razpon varovancev in spremljevalcev je bil zelo velik, od devetnajst do petinšestdeset let. Vsak drugačen in poseben in neskončno sposoben sprejeti vsakega udeleženca. Res prava simbioza oziroma ravnovesje, ki je trajalo od 9. do 16. julija 2005, v Strunjanu na našem vseživljenjskem taboru. Ravnovesje smo začutili takoj prvi dan in ga negovali do konca. Dogovorili smo se, kaj bi radi in kako naj nam bo. Tako je tudi bilo.

Veliko smo se kopali, plavali in sončili. Vreme nam je bilo dano, trije pretežno sončni dnevi so nam priigrali dobro podlago.

V sredo – oblačno, a ne za nas, saj smo si privoščili čudovit sprehod do solin in po kosilu vožnjo z ladjo.

Nato pa do konca močno sonce, ki nam je ustreglo, saj smo si najbolj želeli ravno plavanja in sončenja. Še posebej sta uživali Ester in Andreja. Kopanje in plavanje pa sta oboževala oba, Martina in Tone. Večeri so bili naši. V prvem in zadnjem plesnem večeru v lokalu na plaži so najbolj uživali Jana, Suzana, Jože, Sašo, Franci in Marko. Čudovito je plesal tudi Damjan, ki je bil glavna zvezda zabavnega večera, saj je kar trikrat zmagal. Ivan nas je naučil, kako se pokaže, če se imata dva rada, v tatoo delavnici pa nam je narisal tudi čudovite tetovaže. Selvira in Marta sta nas presenetili v likovni delavnici, pa tudi pri barvanju mandal. Idi je neizmerno užival ob kavi.

V Centru Elvire Vatovec v Strunjanu imajo res čudovite kuharice. Ne le da znajo in dajo velike porcije - imeli smo kar pet obilnih obrokov, ampak so tudi zelo prijazne in rade pomagajo. Po zajtrku in kosilu so nam skuhale kavico in tudi sicer ustregle našim željam.

Morali bi se družiti dlje časa, da bi bolje spoznali drugega Francija, ki je bil resnično nekaj posebnega. Z besedami ni izražal svojih želja in več časa bi morali biti skupaj, da bi ga bolje razumeli. Vsi smo ga sprejeli, vzljubili in mu pomagali.

Vsem nam pa je pomagala gospa Katica, duša Centra. Naredila nam je veliko drobnih uslug, ki so bile za nas zelo pomembne.

Tabor so nam popestrili vožnja z ladjo, sprehod do solin in križa na vrhu hriba, obisk maše in ogled cerkve, nabiranje kamnov in školjk in še veliko drugega.

In velika družina se je razšla. Vsak od nas se je podal svojim obveznostim in načrtom naproti. Vsi pa bomo od skupnega druženja ohranili nekaj lepega.

Marjeta Mlakar Agrež

BILA SEM SPREMLJEVALKA

Prtljaga je že pripravljena. Znanke in sosede mi zavidajo. »Blagor tebi, na morje greš,« so me ogovarjale. Da, na morje. V mislih sem že videla plažo, valove in sonce, ki me vabijo in pričakujejo. V Strunjanu bom spremljevalka dvema varovancema Varstveno-delovnega centra Novo mesto.

Katji in Igorju sežem v roke, varovancema, in se seznanim še z njunimi starši. Odhod. Proti morju se peljemo s Katjinimi starši. Dobim še dodatne informacije o njuni hčeri, ki mi bodo prišle prav. Igor je razigran in dobre volje. Besed mu ne zmanjka. Katja lista družinski album in se od časa do časa nasmeje. Oba se veselita počitnic in plesne delavnice. Tudi sama se nalezem njune dobre volje.

V Strunjan prispemo okoli enajste dopoldan. Iz avtomobila odnesemo potovalke. Vreme je naravnost čudovito. Sončni žarki nas božajo in veselo pozdravljajo naš prihod. Starši s svojimi otroki prihajajo, se od njih poslavljajo in jim dajejo še zadnje napotke. Nasproti prihitita simpatični dekleti - Martina in Damjana, vodji plesne delavnice.

Po krajši predstavitvi se odpravimo v svoje sobe. Ups! Prvo razočaranje: v sobah so le postelje, brez omar in miz. Kmalu ugotovimo, da dva udeleženca nimata spremljevalk. Hitro ju posvojim. Zdaj nas je v sobi pet: Katja, Alenka, Eva, Igor in jaz. Na razočaranje vseh potovalke ostanejo na tleh. Prvi dan z rahlo tremo spoznavamo drug drugega, saj nas je vseh skupaj sedemindvajset. Ob prijetnih igricah večkrat na dan ponavlja vsak svoje ime, da si ga vsi lažje zapomnimo. V naslednjem dnevu opravimo več selitev iz sobe v sobo, saj so skupine pred nami letovanje končale, nam pa je prostorsko udobneje.

Dnevi so zapolnjeni z raznimi dejavnostmi, šele zdaj se zavedam, kaj pomeni biti spremljevalka. Vstajanje ob 7.15, nato v pižamah v telovadnico, kjer imamo vsak dan pozdrav soncu (nežno razgibavanje za dobro jutro). Nato umivanje, oblačenje in priprava na zajtrk. Za nekatere je vstajanje prijetno, za druge prava mora. Po zajtrku pospravljamo postelje in sobo ter se pripravimo za odhod v telovadnico, kjer poteka plesna delavnica. Vsebuje plesne korake, plesanje in pomirjevalno glasbo za sproščanje v sto in eni obliki.

Iz telovadnice se vsak dan vračamo prepoteni, vendar srečni in nasmejani. Znova umivanje in priprava na kosilo. Za pripravljanje obeda so en dan dežurni fantje, drugi dan dekleta. Vsi pridno sodelujemo. Po kosilu dveurni počitek, ki pa je bil vse prej kot to. Ob popoldnevih izleti, sprehodi, kopanje, igrice ... vse do večerje. Po večerji ročna dela, ogled filma ... Vsak dan do triindvajsete ure. Vsakodnevnih večernih težav sem se že navadila. Nekateri ubogajo in utrujeno zaspijo, drugi še oblečeni jezno čakajo. Spet prošnje, rotenja.

Vsi smo se morali oprhati. Eni raje, drugi težje. Pa umivanje zob, preoblačenje. Vsak dan deljenje predpisanih zdravil zjutraj, opoldne ali pa zvečer. Večkratno vsakodnevno odpiranje potovalk in iskanje čistega perila, zlaganje umazanega.

Kakšen dan sem za trenutek pomislila, da ne bom zmogla, vsak trenutek pa sem se bolj in bolj zavedala, da sem tam zaradi mojih sončkov, in ne zaradi sonca in valov. Obveznosti je bilo veliko. Ko si spremljevalec, si to štiriindvajset ur na dan. Varovanci so odvisni od tebe ves dan. Nisi sam. Ko misliš, da ne zmoreš več, ti takoj priskočijo na pomoč druge spremljevalke. Prijetni vodji delavnice Damjana in Martina sta vedno priskočili na pomoč, če se je kje kaj zataknilo, ko je kdo začel trmariti, zajokal ...

Sama sem mama dveh otrok. Imam izkušnje, toda tukaj je vsak trenutek drugačen. Vsak se odziva drugače zjutraj kot zvečer. Vsak je individualist. Vsak ima drugačna čustva ... Še dobro, da so se spremljevalke utegnile seznaniti. Prijazne Sanja, Tanja, Vanda, Tina, Maja ter jaz smo znale pomagati druga drugi. Delamo usklajeno. Smo kot velik stroj, vendar z dušo in srcem. Vedno smo pripravljene pomagati ena drugi, naši varovanci pa so pod našimi budnimi očmi res štiriindvajset ur na dan. Tudi ponoči, ko slišiš pritajen jok, vstaneš, tolažiš, božaš po solznih ličkih. Spiš le z enim očesom. Ko se ponoči prižge luč v kopalnici, planeš pokonci, če je vse v redu, in nato spet oddremaš kitico do jutra. Z varovanci se vsak dan bolje spoznavamo. Postajamo ena velika družina. Nadomeščamo jim mamice, tovarišice, prijatelje. Nima-mo prostih minut (pozabi na ličila ...), saj sleherno posvetimo njim. Zavedaš se, da si zato tudi z njimi in tam. Ves naš čas je namenjen našim sončkom, ki se vedno bolj odpirajo. Vsa energija, ki jo vlagamo vanje, je vrnjena. Počasi sprejmejo ponujeno roko. Vsak nasmeh, ki jim ga podarimo, dobimo nazaj podvojen. Njihovi srčki so na njihovih dlaneh.

Sleherni dan se bolj navezujemo. Čustva varovancev prihajajo na plan. Najbolj se je to pokazalo zadnji večer pred odhodom domov. Solze so tekle, ker se ne bomo več videli, ker so se na nas navezali, ker so nam zaupali svoje skrivnosti, ker nas imajo radi in nas ne želijo zapustiti. Stiskamo se in govorim prijazne, pomirjajoče besede. Počasi se umirijo in hlipaje zaspijo.

Zadnji dan dopoldne odhajamo proti domu. Prijazni Igorjev oči je prispel po nas že ob osmih zjutraj, da se je izognil gneči na cestah. Moral nas je čakati še dve uri, vendar je kljub temu ostal dobre volje. Pred tem pa slovo, objemi, obljube ... Po prijetni vožnji smo prispeli v Novo mesto v dopoldanskih urah. Še prijetno slovo, stiski rok, objem ... Se bomo še kdaj srečali?

Vsem, ki še niste bili spremljevalci, pa bi bili radi, toplo polagam na srce: preden se odločite za to čudovito gesto, dobro premislite. In ko boste premislili in odšli, vzemite s sabo veliko potovalk. V dveh naj bo potrpežljivost, v dveh pogum, v treh nežnost in v eni razum, v treh dobra volja, pa še kakšno si napolnite za rezervo. Za osebne stvari je dovolj ena vrečka.

Čas, ko ste spremljevalec, ni vaš čas, ni vaš dopust. To je čas za vaše varovance. Biti z njimi in ob njih vsak trenutek, ker vas potrebujejo. Biti podoba njihove mame, prijateljice, svetovalke. Vse v eni osebi. Pozabite nase. Tja, kamor ste namenjeni s svojimi sončki, je čas njihov; njihovih štiriindvajset ur na dan. Imejte jih radi. Z nasmeškom, objemom in svojo iskrivostjo vam bodo desetkrat povrnili sleherni trenutek, ki ste jim ga podarili.

Bilo mi je lepo, čeprav je to trdo delo. Zahteva celega človeka z veliko ljubezni, poguma, nežnosti, potrpljenja ... Slehernega v skupini se bom še dolgo zasanjano spominjala in se ob kakem utrinku nasmejala. Strunjan 2005 bo še dolgo v meni. Morda, morda pa se kmalu spet vidimo!?

Posebna zahvala Katjinim staršem, saj so se mi osebno prišli zahvalit domov v Novo mesto, ker sem bila z njihovo Katjo in sem ji bila enotedenska nadomestna mama, prijateljica in spremljevalka.

Tatjana Jereb, Novo mesto

Ohranjanje psihofizičnega zdravja

Prvi nemir je popustil, radovednost – tisto žgečkajoče ščemenje, pa ni popustilo, pač pa samo naraščalo, ko smo se ustavili pred hotelom Oleander v Strunjanu.

Tu bomo torej preživeli naslednjih sedem dni ...

Sonce nas je vse že prijetno ogrelo, ko smo si segli v roke, se začeli spoznavati in skupaj sedli h kosilu ... Kot ena družina – v sožitju!

Neverjetno, kako lahko je sprejeti ljudi, če jih skušaš razumeti in živiš v njihovi neposredni bližini.

Dnevi so minevali z neusmiljeno naglico, tako polni in doživeti so bili. Za kopanje je bilo komaj kaj časa.

Mentorica naše skupine je bila gospa Sonja Korošec, ki je znala vsem nam pritegniti pozornost in zanimanje za stvari in dogajanje okoli nas.

Tako kot je ona spoznavala nas, smo tudi mi spoznali njo. Krhka, ranljiva in odločna – zato nas je zmogla voditi in usmerjati. Poskrbela ni samo za prijetno ozračje, pač pa je vnesla v naše druženje toplino, ki nas je kar srkala vase ...

Smeli smo si ogledati vrsto zanimivosti, preživljali smo družabne večere ...

Naše letovanje je pustilo v nas nepozabne spomine in doživetja, predvsem pa tisto najpomembnejše – pridobili smo nova, trajna prijateljstva. Naučili smo se ljudi pozdravljati z nasmehom in si v srcu govoriti: »Bodi prijazen, vsakdo, ki ga srečaš, bije težak boj!«

Ivica Hace
Sožitje Gornja Radgona

TRIDESETE IGRE DOBRE VOLJE

Vzgojitelji Doma Antona Skale so pripravili trideseto jubilejno srečanje otrok in mladostnikov, ki obiskujejo osnovno šolo s prilagojenim programom, oddelke vzgoje in izobraževanja in nižje poklicno izobraževanje srednjih šol. Letošnjega srečanja so se udeležili:

- Dom pri Osnovni šoli Minke Namestnik - Sonje iz Slovenske Bistrice,
- oddelki pri Dijaškem domu Ptuj,
- oddelki pri Dijaškem domu Murska Sobota,
- dom pri Osnovni šoli Glazija iz Celja,
- dom Antona Skale,

in letos prvič:

- dom pri Osnovni šoli Dragotina Ketteja iz Novega mesta,
- Zavod za usposabljanje Janeza Levca iz Ljubljane.

Po pravilniku šteje ekipa devet tekmovalcev, v kateri mora biti en otrok z gibalno oviro in en srednješolec.

Otroci iz Doma Antona Skale so pripravili kulturni program. Zbrane udeležence so nagovorili in pozdravili: Zvonka Zajko Valdhuber - zastopnica društva Specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije, Nataša Kajba Gorjup - predsednica mestne četrti Radvanje in Boris Sovič - župan Mestne občine Maribor, ki je z vsem navdušenjem igre tudi odprl.

Prireditelj je po svoji izbiri pripravil pet izvirnih štafetnih iger. Štafetne igre so bile pripravljene tako, da so omogočile sodelovanje vsem udeležencem in so bile prilagojene otrokom in mladostnikom vseh starosti.

Navodila za posamezno igro so razložili vodje tekmovanja in njihovi pomočniki ter jih prikazali pred začetkom vsake igre, vrstni red tekmovanja za posamezno igro so izžrebali sproti. Na koncu vsake igre je vodja tekmovanja razglasil rezultate. Skupnega zmagovalca iger ni, saj so vsi zmagovalci.

V prvi igri so tekmovalci s primerne razdalje metali posebej pripravljeno žogico v tarčo. Vsak je žogico vrgel trikrat. Največ točk so zbrali gostitelji.

Druga igra je od tekmovalcev zahtevala, da so v določenem času prenesli čim več vode. Namočeno gobo so na pladnju prinesli do steklene posode in jo vanjo izželi. Tudi v tej igri so bili najboljši domačini, otroci iz Doma Antona Skale.

V tretji igri so z nakupovalnimi vozički vozili moko. Vrečo moke so položili v voziček, jo pripeljali do stojala, kamor so jo obesili. Ekipa Zavoda za usposabljanje Janeza Levca je v tej igri pokazala največ spretnosti in zasluženo zmagala.

V četrti igri so tekmovalci metali žoge v koš. Z določene razdalje so morali vseh devet žog vreči v koš. Tekmovalci iz Celja so dokazali, da so najboljši košarkarji.

V zadnji igri so s pladnjem s tal pobirali čokolado. Vsaka ekipa je pobrala s tal devet čokolad. Največ sreče pri pobiranju čokolad so imeli otroci iz Slovenske Bistrice.

V igrah so prišli do izraza hitrost, spretnost, zbranost, pozornost in natančnost.

Po končanih igrah je vsak otrok in mladostnik dobil medaljo in praktično darilo, ekipa kot celota pa plaketo in maskoto – dobrovoljčka.

Glasbena skupina Allegro je s svojo zabavno, poskočno glasbo precej prispevala k sproščenem in zabavnem razpoloženju na tekmovališču in ob njem.

Igre dobre volje pomenijo prijetno druženje otrok in mladostnikov, ki koristno in zabavno načrtujejo svoj prosti čas, si s tem pridobivajo samozavest, izboljšujejo samopodobo in krepijo občutek pripadnosti svoji ekipi.

Srečko Reisman,
Dom Antona Skale
Fotografija: Pegy Zakrajšek

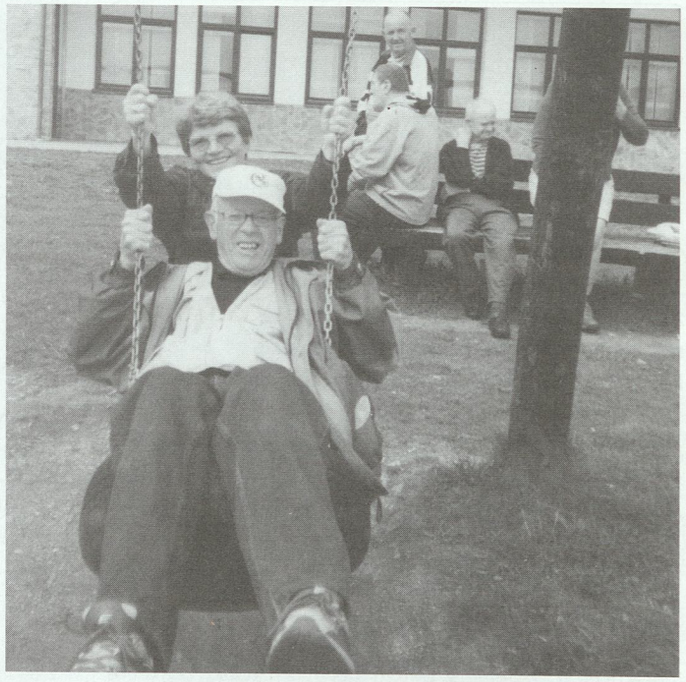

Bil je oktober

Odkar si zapustila me ti
in odšla si brez mojega slovesa,
vem, da več te ne bo zdaj,
ker ni več poti k meni nazaj.

Kot nekoč oktobra hodila si ti
in sijala bleda luna nama je
vse dolge tihe oktobrske noči,
odkar sva si grela najine dlani.

Ko so bile najine dlani povezane vse noči,
kakor reka teče neskončne poti,
tja kamor tudi človek hiti
in ljubezen si zaželi večne poti.

Zdaj sem sam oktobrske mrzle noči
in se spominjam in obujam spomine,
ko sva se ljubila jaz in ti
tihe mrzle oktobrske dni.

Milan Hojžar

DOŽIVLJAJSKI TABOR NA ROGLI

V septembru je potekal na Rogli teden vseživljenjskega učenja. Na tečaju je bilo dvajset oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovi spremljevalci. Nekateri med njimi so bili na taboru že tretjič. Tokrat so bile zbrane osebe, ki so že starejše od petdeset let.

V okviru doživljajskega tabora je potekal tudi seminar na temo zagovorništva in samozagovorništva. Tako sta se prepletala dva programa: eden resnejši z zabavnimi vložki, drugi predvsem sprostitveni. Na seminarju so se učili o tem, kaj so pravice posameznega človeka in pravice skupin ljudi. Učili so se izražati svoja stališča o temeljnih potrebah v življenju, se sporazumevati, se potegniti zase. Razmišljali so o tem, s kakšnimi prijemi bi najlaže in najhitreje uveljavili svoje pravice. Seminar je vodil Blaž Kužnik, oseba z motnjo v duševnem razvoju, ki se za samozagovorništvo že dalj časa usposablja. Pri vodenju sta mu pomagala pedagoga Barbara Hegedüš in Rok Usenik.

Sicer pa so se udeleženci doživljajskega tabora vsak dan gibali v naravi, se povzpeli na razgledni stolp, se kopali v bazenu, ustvarjali različne izdelke v delavnicah, uživali v vožnji s sanmi po vijugastih tirih, si ogledali nekatere okoliške znamenitosti in se imeli lepo ob druženju, pogovorih, petju in plesu.

Za dobro počutje so skrbeli organizatorka srečanja gospa Sonja Pavčič, spremljevalci in hotelski uslužbenci, še prav posebno kuharji in kuharice.

Tereza Žerdin

Vsako življenje je vredno preživeti

Ženska je imela dve hčerki, proti štiridesetemu letu je začela bolehati. Zdravnik ji je svetoval, naj še enkrat rodi. Tudi tretji otrok je bila hčerka, gibalno ovirana, duševno prizadeta, s hudo luskavico. Hči je sicer osnovno šolo končala v zavodu, za silo se je navadila brati in pisati, bila je spretna v nekaterih ročnih delih, tudi zakramente je prejela. Po končanem šolanju pa je ostala pri starših. Starejši sestri sta se izučili poklicev in poročili. Potem je umrl oče in za njim v prometni nesreči še ena izmed sester skupaj z možem. Njuna otroka sta ostala pri babici. Zvedela sem za to dekle in kot aktivistka društva Sožitje in gibanja Vera in luč sem po posrednikih dekle in mater vpisala in upala, da bo hčerko mati kdaj kam peljala ali pustila nam, da jo kam peljemo.

Nekega dne pa se je mati pojavila v moji kuhinji z željo, da njeno hčerko izpišemo iz Vere in luči in iz društva, češ da ni za nikamor. »Da bi vsaj umrla pred menoj,« si je glasno zaželela. Pa se ji želja ni izpolnila. Umrla je, dekle pa je šlo v dom.

Skupaj s hčerko sem morala tudi jaz v dom in tripostelјno sobo si delimo prav s tem petdesetletnim dekletom. Gibalno je ovirana, polna luskavice, a ljubezniva, vesele narave. Tako rada se smeje in vedno ima za vsakogar prijazno besedo. Prosim, hvala, dober tek, lahko noč so pogoste besede. Prepisuje pesmice iz knjig - tudi če počne to narobe. Tako srečna je, če ji kdaj kaj berem, če ji dam kakšno predlogo, ki jo barva. Z mojo hčerko sta vrstnici in prijateljici. Ko nas nihče ne sliši, se zavlečemo v kak kotiček doma in prepevamo. Hčerka tiste nesrečne, a ljubeče matere sploh ni nesrečna, tako rada in tako iz srca se smeji. S hojico se pomika po domu in okolici, počasi, vztrajno. Po sorodnikih skrbnikov sem jo vpisala v Sožitje, mladi prijatelji jo hodijo iskat za srečanja Vere in luči. Ne zamudi nobene domske maše, nobene prireditve, nastopa, obiska.

Ta misel ni moja, nekje sem jo prebrala: Vsako življenje je vredno preživeti. Tantadruj je samo zato želel umreti, ker ni vedel, kaj to pomeni.

N. K.

Piknik z ribiči

Člani društva Sožitje Bela krajina smo letos že tretje leto skupaj z Ribiško družino Črnomelj organizirali piknik za člane, njihove starše in svojce. Vsako leto se srečujemo kje ob Kolpi. Letos smo bili pri družini Kuzma v Pobrežju.

Piknik je namenjen druženju, sprostitvi, igram in zabavi, na katerih so sodelovale osebe z motnjami v duševnem razvoju, starši, ribiči.

Za ples in zabavo je poskrbel naš prostovoljec Robi s harmoniko, ki so se mu pridružile z igranjem na razne instrumente tudi osebe z motnjami v duševnem razvoju. Program in igre pa je povezoval Silvester Polak.

Obiskali so nas člani društva Sožitje iz Novega mesta. Ribiči so nas pogostili z ribami, starši in svojci pa so poskrbeli za druge dobrote.

Hvaležni smo vsem, da je piknik uspel. Za naše osebe z motnjami v duševnem razvoju je takšno druženje dobrodošlo, saj jim to veliko pomeni. Posebno vesele so bile priznanj, ki so jih dobile za razne igre. Domov smo odšli zadovoljni in polni lepih vtisov. Že sedaj se pogovarjamo o pikniku, ki bo naslednje leto.

Helena Domitrovič, predsednica društva

V Biotermah Mala Nedelja

V prelepem okolju Bioterm Mala Nedelja se je tretjo nedeljo v juniju zbralo več kot sedemdeset udeležencev piknika, ki ga je organiziralo Društvo Sožitje Ljutomer.

Bilo je veselo, veliko dobre volje in petja ob spremljavi s harmoniko.

Tudi kopali smo se lahko, zato se za sponzorstvo zahvaljujemo podjetju Segrap Ljutomer, ki nam je to omogočilo brezplačno.

Želimo si še več takih srečanj.

Sožitje Ljutomer
Marina Gracin

NOVICE IZ ZVEZE SOŽITJE

Pripravil: Tomaž Jereb

Štiri vladajoče koalicijske stranke so začele postopek za spremembo **Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije**. Ta zakon pa je podlaga za ustanovitev in delovanje Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij. Cilj predlagateljev je, da bi se spremenila sestava članov Sveta fundacije, tako da bi imele invalidske organizacije manj predstavnikov kot doslej, sočasno pa funkcionarji teh organizacij ne bi smeli biti člani sveta. Seveda je to le prvi korak, saj bi lahko ureditev prinesla precej posledic. Poznavalci smo prepričani, da bi bila njena posledica najprej novo delitveno razmerje med invalidskimi in humanitarnimi organizacijami, sredstva te fundacije pa bi se morda tudi uporabljala za namene, ki so sicer v domeni obveznosti države. Tudi Zveza Sožitje je ena tistih organizacij, ki je življenjsko odvisna od teh sredstev, saj nam denar, ki ga dobimo po javnem razpisu, pomeni kar sedemdeset odstotkov vseh sredstev. Zato smo se pridružili pobudi Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije, da nasprotujemo takim spremembam. Eden od skrajnih izhodov je tudi zbiranje podpisov za referendum o teh vprašanjih, čeprav si iskreno želimo, da sploh ne bi bilo treba izrabiti te možnosti. Jesenski čas bo pokazal, kako se bo položaj razvijal in kaj bomo pri tem lahko storili tudi sami.

Poletni čas ni za našo organizacijo prav nič počitniški, saj se ravno v teh mesecih izvaja največ dejavnosti. Velik del programov je že izpeljan. Znani so tudi že prvi številčni kazalniki, ki kažejo, da se je povečal delež mladih družin na t. i. šolah za starše, vsako leto pa tudi skokovito **narašča delež vključenih odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju v programe**, ki jih z eno besedo imenujemo Programi vseživljenjskega učenja. Zelo se trudimo, da bi uspešno krmarili med možnostmi in vsemi potrebami. Ob vsem tem je zanimiv podatek, da bo letos v vseh programih sodelovalo več kot štiristo petdeset strokovnjakov, spremljevalcev in drugega osebja, ki dajejo podporo in pomoč samim osebam s prizadetostjo ali sodelujejo tudi v družinskih oblikah.

Pravkar smo končali tudi prvo **delavnico za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju.** Namenjena je bila njihovemu usposabljanju v programu, ki se imenuje **Samozagovorništvo**. Bila je del projekta, v katerem v okviru naše evropske zveze sodeluje tudi Zveza Sožitje. Prvič smo poskusili to izpeljati tako, da je bila »glavna« izvajalka sama oseba s prizadetostjo, ki je učila in prenašala svoje znanje, ki ga je že dobila na ustreznih seminarjih, na svoje vrstnike. Vsi tisti, ki so bili nekoliko v dvomu, so morali priznati, da tudi oni sami zmorejo veliko več, kot smo jim navadno pripravljeni priznati. Bravo, Blaž, res si se izkazal! In kako lepo je slišati, ko v pogovoru taka oseba reče: »Ne, drugi teden pa nimam časa, ker moram na sestanek v Bruselj.«!

Čas tako hitro teče, da ga za vse dejavnosti, želje in hotenja velikokrat zmanjka. Še nekaj mesecev nas loči od takrat, ko bomo zopet morali **pregledati svoje delo v zadnjih štirih letih**, si določiti cilje za prihodnost in izvoliti nove člane v vse naše organe. Na ravni Zveze Sožitje je v razne odbore in komisije vključenih okoli sto petdeset ljudi, večinoma staršev oseb z motnjami v duševnem razvoju, vsaka štiri leta pa tudi njih samih. Pripravljalni proces na našo programsko volilno skupščino je kar zahtevna stvar, saj smo velika organizacija z enainpetdesetimi društvi in več kot 14 tisoč člani. Vse to je marsikdaj zelo težko, ker vse dejavnosti niso plačane, zahtevajo pa velik prispevek posameznikov, veliko njihovega časa in v današnjih razmerah tudi vedno več znanja.

Oktobra bomo imeli enega izmed naših **rednih letnih posvetov vseh predstavnikov društev Sožitje**. Zopet nas čaka veliko dela. Dogovoriti se bomo morali za izhodišča načrtovanja za naslednje leto, pripraviti se bomo morali na programsko - volilno leto, premislili bomo tudi o tem, da nam morda časi ne bodo finančno naklonjeni, in dogovoriti se bomo morali, kako delovati v spremenjenih ali novih razmerah.

Pred nami so tudi vse **analize in evalvacije izvedbe letošnjih nacionalnih programov**.
Ker imamo heterogeno strukturo dejavnosti, bo to zopet velik logistični in strokovni zalogaj, ki zahteva veliko časa in usklajevanja obenem.

Mednarodni integracijski teden pod geslom

»Drug drugega potrebujemo«

Nosilka projekta je mag. Maryla Hermann, Poljakinja, ki živi in dela v Avstriji. Letošnji mednarodni integracijski teden je trajal od 6. do 12. junija in je bil že šestnajsti po vrsti.

Vsako leto povabi otroke iz Avstrije, Poljske, Madžarske, Ukrajine, Češke, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Slovenije, da preživijo nekaj brezskrbnih dni v Gradcu in okolici. Letos so bili z nami tudi iz Nemčije in Kosova.

Pri izvedbi ji pomagajo študentje fakultete za šport, avstrijska vojska, učenke višje internatske šole Liebenau in izobraževalni center dežele Štajerske za prizadeto mladino.

Letos je bilo povabljenih več kot dvesto socialno ogroženih in bolnih otrok ter otrok s posebnimi potrebami iz naštetih držav. Zastopniki naše šole oz. oddelkov vzgoje in izobraževanja smo se že peto leto udeležili tega srečanja. V Gradec je odpotovala skupina z dvanajstimi učenci in petimi spremljevalci.

Dejavnosti po dnevih

Organizatorji so pripravili pestre dejavnosti, vsak dan nekaj drugega.

Prvi dan je bil namenjen potovanju in prihodu v Gradec ali gorski kraj Semriach, odvisno od tega, kje so skupine bivale. Naš cilj je bil hotel Jaritz v Semriachu, kjer smo bivali skupaj s skupino iz Nemčije in s Kosova.

Popoldne smo šli na potepanje po Gradcu. Naslednji dan smo preživeli v izobraževalnem centru za prizadeto mladino v Andritzu. Pripravili so več različnih delavnic: peko peciva, risanje tetovaž, obdelovanje kremena, slikanje na majice in telo, izdelovanje skulptur iz koruzne mase, slikanje z znanim slikarjem Geraldom Brettschuhem, razvedrilne igre na travniku. Dejavnosti v delavnicah so glede na naravo dela vodili učitelji centra ali študentje. Popoldan so nam popestrili s piknikom in glasbo ter s predstavitvijo s policijskimi psi. Vrhunec dneva oz. večera, če ne tedna je bil koncert znanega pevca Georga Danzerja, ki je potekal v prostorih Kasematten blizu gradu. Dobiček koncerta je šel v dobrodelne namene.

V sredo smo se vsi odpeljali v znane Terme Loipersdorf, kjer smo uživali v kopanju.

Naslednji dan je bil v duhu športnih iger. Potekale so na vojaškem terenu. Skupine so med seboj tekmovale po postajah v spretnostnih in hitrostnih igrah. Še posebno zanimiv je bil orientacijski tek, ki so ga pripravili vojaki. Med igrami smo imeli možnost, da se peljemo v vojaškem terenskem vozilu. Nedvomno je bila vožnja enkratna izkušnja.

V petek smo najprej obiskali gorsko kmetijo, kjer so nam postregli z domačo malico, ogledali smo si tudi znamenito jamo Lurgrotte.

V soboto so nam pripravili voden ogled mesta Gradec in popoldan sklepno zabavo in piknik za vse udeležence. Vsi so se izredno zabavali in uživali. Dogodivščine nam bodo še dolgo ostale v spominu.

Bivanje v Gradcu in Semriachu je bilo za nas brezplačno, saj je vse stroške poravnala gospa Maryla Hermann in ji gre posebna zahvala. Vsako leto se trudi in išče sponzorje in donatorje, da bi lahko ponudila teden dni brezskrbnih počitnic socialno ogroženim ali bolnim otrokom ter otrokom s posebnimi potrebami.

Brigita Muršec, specialna pedagoginja

DOŽIVLJAJSKI TABOR ROGLA 2005

Devetega julija sem odšla skupaj z Nado in Mihelo ter spremljevalko Avguštino Lah na doživljajski tabor na Roglo. Zbrali smo se v soboto Novem mestu pred varstveno-delovnim centrom. Zastopnici Sožitja smo plačali za prevoz, se poslovili od staršev ter se odpeljali s spremljevalko Lahovo. Ko smo prišli na Roglo, sem takoj poklicala domov. Ta dan smo se seznanili med seboj.

V nedeljo po zajtrku smo šli na sprehod. Nabirali smo zdravilna zelišča. Videli smo tudi žičnice. Šli smo do spomenika, kjer so napisana imena borcev, ki so padli med vojno. Tam je vodja tabora Andreja fotografirala našo skupino iz Novega mesta. Ko smo prišli do doma, pa sva z gospo Lahovo razlagali o posameznih zdravilnih rožah in za kaj se uporabljajo. Dobila sem v roke zdravilno zeliščno knjigo, ki mi jo je dala naša spremljevalka Lahova. Potem pa sem po knjigi povzela nekaj zelišč in ter jih opisala. To je bila moja domača naloga. V ponedeljek po zajtrku smo šli v trgovino. Tam sem kupila za mojega brata Lovra darilo za rojstni dan – muco v košarici. Nato sem nadaljevala s proučevanjem zdravilnih rož. Popoldne so se šli nekateri kopat v Zreče, drugi smo ostali v domu. Pobarvala sem si nekaj slikanic in risala. Po večerji smo odšli spat.

V torek smo si po zajtrku ogledali športno dvorano, nato so bili na vrsti pogovori o športu in taborjenju, na katerem so nekateri že sodelovali. Nekateri so odšli na kopanje, nekaj nas je ostalo doma. Pobarvala sem kužka za nečaka Jako. Nato smo odšli do hotela, kjer smo si ogledali vaje s sabljami. Ko je bilo konec predstave, smo odšli na večerjo. Po večerji smo bili tudi mi v telovadnici. Ko smo prišli domov, smo se umili in odšli spat.

V sredo smo šli na izlet na dvorec Trebnik. Tam smo si ogledali dvorec in film ter se pogovarjali o zeliščih. Nekateri so pili čaj, jaz ga nisem, sem si pa ogledala njihove izdelke in si kupila spominček. Po kosilu sem slikala Nado z njenim fotoaparatom. Potem smo šli na hrib. Čeprav imam sladkorno bolezen, sem premagala pot do stolpa. Tam pa sem sedla na klop in opazovala druge. Zvečer smo šli v disko.

V četrtek so šli nekateri na pohod, eni pa smo bili doma in smo si šli ogledati taborjenje. Bilo mi je zelo všeč. Popoldne smo šli spet na sprehod. Ogledali smo si vaje na igrišču, po večerji pa smo odšli na sprehod z baklami. Tudi jaz sem nosila baklo in nazadnje smo se še slikale z baklami na stolpu: Nada Mihela, Lahova in jaz. Nato smo se vrnili domov in šli spat.

V petek dopoldne smo šli na pohod. Prehodili smo štiri kilometre v eni uri. Nekateri so se peljali s kočijo, jaz pa sem se odpeljala z gospo Andrejo s kombijem.

V soboto zjutraj smo pospravili stvari v potovalke, slekli posteljnino in si izmenjali vtise. Nato smo se poslovili od prijateljev in se veselo razpoloženi odpravili na pot proti Novemu mestu, kjer so me pričakali starši.

Na tem taboru sem si ogledala veliko zanimivega in ni mi žal, da sem se odločila zanj. Vesela sem, da že poznam te prelepe hribe na Rogli. Bilo mi je zelo lepo.

Teja Kralj, Sožitje Novo mesto

TRENING ASERTIVNOSTI

Prijavila sem se na seminar Asertivnost 3, ki je potekal ob koncu tedna v Penzionu Tavčar v Ljubljani. Zbrali smo se iz vse Slovenije. Nekaj nas je bilo znancev že s prejšnjih seminarjev. Saša, Minka, Barbara, Klavdija in Katarina so bile študentke, ki so vodile ves program in bile z nami.

Namen tega seminarja je bil pogovor o odnosu med mano in drugimi. Tema je bila zame poučna in zanimiva. Se-veda smo imeli čas za kavico ali sok, obiskali smo tudi nakupovalno sre-dišče. V soboto smo družabni večer popestrili s poslušanjem glasbe in iz-delavo zapestnic iz vrvi.

Zelo hitro je prišel čas odhoda domov. Zaželeli smo si vse naj naj naj in se poslovili z željo, da se še kdaj dobimo.

Vesna Zupančič, Novo mesto

IZLET

Zbrali smo se na avtobusni postaji v Novem mestu. Odpeljali smo se z dvema avtobusoma proti Primorski. V Izoli smo se vkrcali na dve ladji in se peljali do Pirana. Sprehodili smo se po Piranu in odšli nazaj na ladji, kjer smo imeli tudi kosilo. Jedli smo ribe in pili sok. Ko smo se vračali, smo se ustavili na Socerbu, si ogledali okolico in opazovali poroko. S seboj smo imeli harmonikarja, ki je zaigral tudi nevesti in ženinu. Domov smo se vrnili šele zvečer, veselo razpoloženi. Bil je lep izlet.

Vesna Hočevar, Novo mesto

PIKNIK NA PADEŽU

Bila sem na pikniku Sožitja Novo mesto, ki je bil letos pri lovski koči na Padežu. Ob mojem prihodu je pred kočo že igral ansambel Svit. Takoj sem šla plesat s klubovci. Zaigral je tudi Bine Klemenčič na svojo harmoniko. Šele nato smo poiskali mizo pod šotorom, kjer sem si malo oddahnila. Malo sem pomalicala, se odžejala s sokom in popila tudi kavico. Znova sem šla plesat kolo in kačo, kjer nas je sodelovalo zelo veliko. Nekateri naši člani so igrali družabne igre in tekmovali v treh skupinah. Drugi smo jih spodbujali in jim ploskali. Težko smo pričakovali tudi srečelov. Dobila sem kar lep dobitek.

Bilo mi je zelo lepo in zabavno. Tudi vreme ni bilo prevroče.

Nevenka Zupančič, Novo mesto

KLUBSKI VIKEND SEMINAR NA PTUJU

Zbrali so se pred nogometnim štadionom. Tam smo čakali Dunjo, našega Perota in Natašo. To so bili naši vodiči, ki so nas razdelili v dve skupini, eni so šli k Nataši, drugi pa so šli k Dunji in Petru, jaz sem šel z Natašo. Ko smo bili že v dveh kombijih, smo počasi krenili proti Ptuju. Pri Šterku smo se ustavili in vzeli svoje kovčke iz kombija. Morali smo počakati, da smo izvedeli, kje bomo spali. Še prej smo se preobuli v copate, potem smo šli na večerjo in v sobe, da si naredimo postelje in da gremo počivat od naporne poti. Igro, Kristina, Urška in naša Karin smo potem igrali na koš. Ko smo končali, smo šli spati.

Igor De Reya,
Klub Društva Sožitje, Ljubljana

LETOVANJE V LUČAH V ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI

Avtobus nas je prišel iskat pred Varstveno-delovni center Črnomelj in nas je odpeljal v Luče, na turistično kmetijo Metul. Na letovanje nas je odšlo dvanajst varovancev in dve spremljevalki. Imeli smo dobro hrano in prekrasne sobe. Veliko smo hodili na pohode. Z vodnikom smo si ogledali Logarsko dolino in njene lepote. Videli smo slap, lesene koče, kjer so prebivali drvarji, in rastlinstvo, značilno za te kraje. Jezdili smo konje na kmetiji v Lučah. Bežali smo pred kobilo, ki je imela mladiča. Videli smo drugo najstarejšo tiso v Sloveniji, staro osemsto let, in jelene.

Od Logarske doline pa do Solčave smo se peljali z vozom lojtrnikom. Za nami je tekla krava. Nekateri so se smejali, drugi pa bali.

Na letovanju smo praznovali Brigitin rojstni dan. Jedli smo torto, pili in plesali. Teden je hitro minil in prišel je dan, ko smo se morali posloviti. Zelo smo bili zadovoljni z gostitelji in njihovo hrano. Drugo leto si spet želimo podobnih doživetij na letovanju v hribih.

Mimica, Alenka, Darja - Varstveno-delovni center Črnomelj

OLIMPIJSKE IGRE

PRIŠEL JE 14. MAJ 2005, KO SEM ODŠLA NA STADION V KAMNIK NA SOS. PELJALA ME JE MAMI. MORALA SEM BITI MALO PREJ, DA SMO POVADLI ŠE S PLESI Z DAMJANO. KAR HITRO JE PRIŠEL ČAS, KO SE JE TEKMOVANJE ZAČELO. EKIPE SO BILE IZ VSE GORENSKE REGIJE. PRED TEKMOVANJEM SMO ODPLESALI PLESE Z DAMJANO. ROSLANO, LIMBO IN TREBUŠNI PLES. PO PLESU SMO SI NADELI ŠTARTNE ŠTEVILKE. JAZ SEM TEKMOVALA SKOK Z MESTA. KLICALI SO NAS PO IMENIH. KO SMO SE VSI ZBRALI, SO NAS ODPELJALI K PROGI ZA SKAKANJE. BILA SEM NA PRVEM MESTU. DOBILA SEM ZLATO MEDALJO. MEDALJO MI JE DAL POLICIST IN MI ČESTITAL. BILA SEM ZELO VESELA.

NAPISALA IN NA TIPKALA
MAJA MRAVLJE 18.5. 2005

TEKMOVANJE OLIMPIADA

Ko smo prišli na stadion v Mekinje, smo pomagali nesti škatlo, mizo in klop. Jedli smo malico. Za malico smo jedli sendvič in pili sok. Potem smo počakali otvoritev in izhod tekmovalcev. VDC Kamnik smo imeli 3 plesne točke. Sledilo je tekmovanje. Nastopali smo lahko na 50m, 100m, 200m, met žogice in skok v daljino z mesta. Nato smo tekli na 100m. Po tekmovanju smo razglasili rezultate. Dobila sem srebrno medaljo, ker sem bila na 2. mestu. Potem smo šli na kosilo. Za kosilo smo jedli ocvrtega purana, pražen krompir, sladoled, solato in pili sok. Po kosilu smo imeli ples. Pozno popoldan smo odšli domov. Preživeli smo lep dan.

Kristina Sinčič

V SPOMIN

Bojan Sikošek
(1971-2005)

V četrtek, sedmega julija, smo se na pokopališču v Podsredi tiho in mirno poslovili od našega Bojana.

Dragi Bojan!
Novica o tvoji smrti nas je globoko pretresla. Še sedaj ne moremo verjeti, da te je zdravje zapustilo tako zgodaj in tako nepričakovano, brez opozorila. Zdravstvene težave si prenašal tako tiho in potrpežljivo, kot da nisi želel obremenjevati svojih bližnjih.
V naših srcih in v naših spominih boš ostal delaven in prijazen fant, ki je nadvse ljubil glasbo. Glasba je bila tvoja velika in prava ljubezen. S svojo harmoniko in sintesajzerjem si polepšal naša skupna praznovanja in letovanja.

Zelo te bomo pogrešali varovanci in zaposleni v Varstveno-delovnem centru Krško-Leskovec.

EVROPSKO KOŠARKARSKO PRVENSTVO BEOGRAD 2005 MALO DRUGAČE

V septembru je Slovenijo prevzela košarkarska mrzlica, za katero so bili »krivi« naši članski košarkarji, ki so nadvse uspešno branili barve Slovenije na evropskem prvenstvu v Beogradu. Glavno mesto Srbije in Črne gore pa je pred tem gostilo še eno, za nekatere prav tako pomembno košarkarsko prvenstvo. Med 6. in 11. septembrom je tam potekalo Evropsko prvenstvo v košarki za ljudi s posebnimi potrebami.

Med dvajsetimi evropskimi ekipami je bila tudi naša. Osem fantov, ki so se pomerili s sebi enakimi, je bilo izbranih iz dveh zavodov, CUDV Črna na Koroškem in CVD Golovec Celje. Po štirih skupnih treningih, ki jih je ekipa odigrala v Celju in Črni, se je v torek v zgodnjih jutranjih urah z avtobusom odpravila na dolgo pot proti Beogradu. Ta dan je bil določen za prihode ekip in njihovo privajanje. Že naslednji dan se je začelo zares s predtekmovanjem, v katerem se je vsaka ekipa pomerila dvakrat in po katerem so bile ekipe razporejene v skupine. Pravilna razporeditev ekip glede na sposobnosti košarkarjev zagotavlja enakovrednost. Po dveh porazih v predtekmovanju smo bili uvrščeni v tretjo tekmovalno skupino skupaj s Francijo, Srbijo in Črno goro ter Grčijo. Vrhunec slovesnega začetka, ki so ga gostitelji priredili v Hali Sportova, je bil prihod ekip, ples navijaške skupine, predvsem pa, ko je prižgal ogenj eden najboljših košarkarjev v Evropi, Saša Džordžević.

Slovenski košarkarji so že na prvi tekmi proti Franciji pokazali bojevitost in zavzetost. Po številnih napakah na obeh straneh, ki so bile posledica živčnosti ob prvi tekmi, so bili na koncu bolj zbrani naši košarkarji in zmagali s tesnim izidom 19 : 16. Že naslednji dan so se naši fantje pomerili z ekipo Srbije in Črne gore, ki pa je bila pretrd oreh. Če nam je v prvem polčasu še nekako uspelo, da smo se upirali hitrim napadom gostiteljev, pa so našim fantom na koncu pošle moči. Izgubili smo z izidom 18 : 7. V odločilni tekmi za medalje smo se srečali z Grčijo, ki jo je lahko do medalje pripeljala le visoka zmaga. Grki so namreč prvenstvo začeli z dvema porazoma. Slovenci so igrali odlično, po treh četrtinah vodili že 16 : 10, nato pa zaradi izčrpanosti, predvsem pa zaradi obilice sreče, ki se je nasmihala le Grkom, izgubili s 27 : 23. Tako se je pokazal ves čar košarke, saj smo bili v krogu treh ekip s po eno medsebojno zmago in dvema porazoma na koncu tretji, Grčija pa je kljub zmagi ostala brez odličja, kajti odločila je le boljša razlika v koših. Naši fantje so se zasluženo veselili in ves trud, ki so ga vložili v treninge, je bil povrnjen.

Če za Srbijo in Črno Goro velja, da so nekakšni svetovni prvaki v organizacijski improvizaciji, pa lahko za to prvenstvo zatrdimo, da ni bilo tako. Košarkarji so bili navdušeni nad tekmovanjem, nastanitvijo, ogledi znamenitosti, srbskimi gurmanskimi posebnostmi, predvsem pa nad prijaznostjo ljudi.

Košarkarski turnir pa ni edini, ki je družil dvajset ekip. V Beogradu je namreč potekal tudi seminar o razvoju košarke v specialni olimpijadi, v katerem so lahko koordinatorji nacionalnih zvez menjali mnenja, pobude in izkušnje pri učenju in igranju košarke ljudi s posebnimi potrebami. Bili smo enotnega mnenja, da si želimo močnega košarkarskega združenja v okviru specialnoolimpijskega gibanja, ki bo počasi dohitelo nogomet. Slednje je namreč plod dolgoletnega sodelovanja z Mednarodno nogometno zvezo. Enakega sodelovanja si Specialna olimpijada želi tudi z Mednarodno košarkarsko zvezo. V ta namen je bilo doslej narejenega že veliko, še v tem letu pa bo organiziran evropski teden košarke (od 26.11. do 4.12.), ki naj bi združil vse ljubitelje košarke tako med ljudmi s posebnimi potrebami kot tudi vsemi drugimi.

Košarka je namreč šport, v katerem lahko uživajo tako ljudje s posebnimi potrebami kot tudi vsi drugi. Zato bi bilo lepo, če bi znali kdaj obiskati tudi kakšno tekmo, na kateri se bojujejo za svoje barve ljudje, ki kljub svojim posebnim potrebam pustijo srce na parketu. Če boste imeli možnost, oglejte si kakšno tekmo tistih, ki so prav tako med nami, se prav tako bojujejo za svoje barve, le brez medijske izpostavljenosti.

Borut Hažič

SVET ZMAGOVALCEV V ITALIJI

Dvanajste igre primorsko-notranjske regije Specialne olimpijade Slovenije

Dvanajste primorsko notranjske igre Specialne olimpijade Slovenije so potekale onstran meje, na Tržaškem in Goriškem. Organizirala jih je zasebna ustanova Sklad Mitja Čuk, ki je že vrsto let članica Specialne olimpijade Slovenije. Tekmovanje onstran meje pomeni velik prispevek k razvoju slovenskega športnega gibanja za osebe z motnjami v duševnem razvoju tudi v Furlaniji - Julijski krajini in ob tem priložnost za ves tamkajšnji slovenski prostor, da spozna to športno gibanje. Kot je dejala predsednica Sklada Stanislava Sosič Čuk, so organizacijo iger sprejeli z veseljem in ponosom. Z veseljem zato, ker bodo gostili v zamejskem prostoru dolgoletne sodelavce in prijatelje, s ponosom pa zato, ker je bil Sklad Mitja Čuk vreden zaupanja odbornikov Specialne olimpijade Slovenije, da lahko spelje tako zahtevno nalogo.

Pri organizaciji je poleg vzgojiteljev, članov upravnega odbora in zaposlenih sodelovalo več kot sto prostovoljcev iz višje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu, slovenske zamejske skavtske organizacije, taborniki rodu Modrega vala, Združenje slovenskih športnih društev v Italiji, nekateri slovenski zdravniki ter razni vrhunski športniki, pokroviteljica pa je bila Zadružna kraška banka.

»Presenečenje ob tako številnem odzivu vseh, da skupaj izpeljemo to zahtevno nalogo, preplavlja tudi globoko zadovoljstvo: skupaj v športu, v novih izkušnjah, za človeško dostojanstvo, za priznanje trudu vsakega posameznega posebnega atleta,« je bila navdušena Stanislava Sosič Čuk.

Poleg šestnajstih primorsko-notranjskih ekip sta se iger udeležili še dve ekipi iz Italije. Na dan tekmovanja so se ekipe zbrale v športnem središču Ervatti pri Briščikih. Tekmovališča so bila razpršena po tržaškem in goriškem ozemlju. Prehod meje ni pomenil nikakršne težave niti za otroke, ki zaradi različnih vzrokov nimajo veljavnih osebnih dokumentov, saj so nam obmejne oblasti ta dan nekoliko pogledale skozi prste.

Na igre se je prijavilo 264 tekmovalcev. Sprejele so jih gospe v slovenskih narodnih nošah, ki so po slovenski šegi ponujale kruh in sol. Protokol ob odprtju je potekal svečano. Igre so se začele z mimohodom vseh nastopajočih, ki so skoraj napolnili telovadnico v Večnamenskem centru pri Briščikih.

Nastopajoče je pozdravila predsednica sklada Mitja Čuk Stanka Čuk, med drugimi gosti pa je udeležence pozdravil tudi predsednik ZSŠDI Jure Kufersin. Navzoče je nagovorila tudi športnica Ariana Bogatez, olimpijska tekmovalka v jadranju. Protokol je dosegel vrhunec z dvigom zastave in športno prisego, ki so jo vsi tekmovalci ponovili skupaj.

Tekmovalci in tekmovalke so nato odšli na tekmovališča: v Štandrež za atletiko, v Zgonik za košarko, v Štarancan za plavanje, balinarji pa so tekmovali kar v Večnamenskem centru v Briščikih. Tehnično-športni del je potekal brez težav. Sodniki raznih panog so že na pripravljalnih sestankih dokazali, da bodo dosledni in pošteni pri sojenju in da bodo dosledno upoštevali pravila specialne olimpijade. Udeležencem so po končanih tekmovanjih podelili medalje vrhunski športniki, s čimer so izkazali »spoštovanje do športnih kolegov posebne vrste, široko razumevanje njihovega truda in dali pravo veljavo vztrajnosti in prizadevanjem vseh, ki se bodo trudili pri svojem športnem poskusu« (cit. Stanislava Sosič Čuk).

Po tekmovalnem delu je bil v središču Ervatti. Sledila sta skupno kosilo in družabnost z ansamblom Kraški ovčarji.

Protokol ob odprtju in dobršen del tekmovanj so spremljali časnikarji Primorskega dnevnika in snemalna ekipa slovenske televizije deželnih programov RAI. Primorski dnevnik je naslednje dni posvetil prireditvi več strani. Delegacija Sklada je bila povabljena na Športel TV Kopra, kjer so regijskim igram posvetili celo oddajo. Organizatorji so z igrami vzbudili veliko zanimanje za gibanje specialne olimpijade v krajevnih društvih, šolah in pri posameznikih ter prejeli ponudbe za sodelovanje na prihodnjih športnih projektih za osebe s posebnimi potrebami. Organizatorji zato že načrtujejo nove projekte te vrste.

Dvanajste regijske igre so ponovna potrditev temeljnega načela specialne olimpijade - da združuje ljudi po vsem svetu, da premaguje razlike in podira ovire.

Tanja Princes, vodja primorsko-notranjske regije Specialne olimpijade Slovenije

Stipe Petrović - zbranost na startu

AŠD Cheerdance Millenium pod vodstvom Petre Križmančič

Sprejem v narodnih nošah

Fotografije: fotogalerija Sklada Mitja Čuk

Milojka Lozar, učiteljica razrednega pouka, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava

Pri vzgojnem delu uporablja različne načine izdelave okrasnih in uporabnih predmetov. Motive in tehnike prilagaja sposobnostim gojencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Vodi krožek, ki skrbi za okrasitev in ureditev skupnih prostorov v Centru, sodeluje pa tudi pri pripravi razstav in izpeljavi različnih projektov.

JABOLKO

Da bi rubriko Ustvarjajmo skupaj čim bolj popestrili in dali staršem in učiteljem kar največ uporabnih zamisli, vas vabimo k sodelovanju. Pošljite nam svoje predloge ali že izdelane vzorce izdelkov, ki bi bili primerni za delo z otroki z motnjami v duševnem in telesnem razvoju.

MATERIALI IN POTREBŠČINE:

rdeč in zelen papir šeleshamer, svinčnik, škarje z nazobčanim rezilom (cikcak), zelen flomaster, rdeča volna ali močnejša nit, rjava volna (pol metra), šilo za luknjanje papirja, igla za vezenje, dve pisarniški sponki za papir in lepilo.

POTEK DELA:

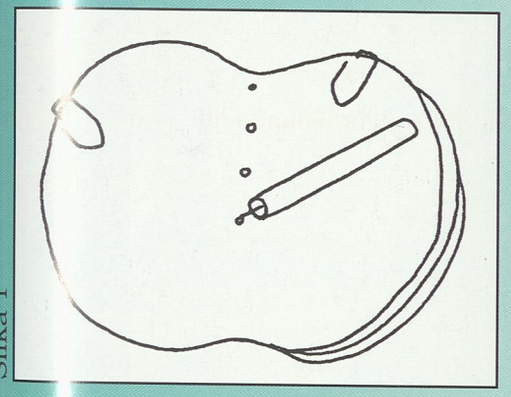

Slika 1

Na rdeč papir narišemo obliko jabolka in izrežemo tri enake sądeže. Pomagamo si lahko s šablono iz tršega papirja. Vse oblike zložimo eno na drugo, na dveh straneh spnemo s sponkama in po sredini preluknjamo s šilom. Luknje naj bodo oddaljene med seboj vsaj 0,5 centimetra (slika 1).

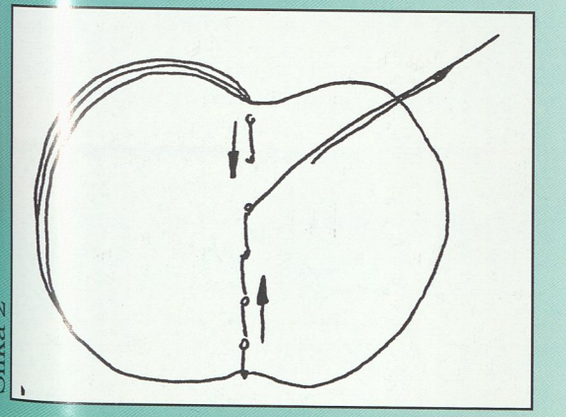

Slika 2

Z rdečo nitko sešijemo oblike tako, da izmenično zabadamo v vsako luknjo s sprednje in nato hrbtne strani. Ko sešijemo v eno smer, delo obrnemo in šivamo še v nasprotni smeri, da z nitjo zapolnimo vrzeli med šivi (slika 2). Polovice oblik enakomerno razmaknemo, da dobimo obliko jabolka.

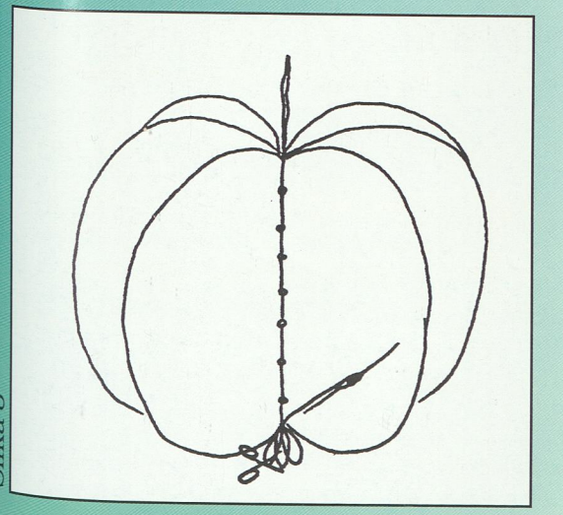

Slika 3

Na zelen papir narišemo obliko lista in ga z nazobčenimi škarjami izrežemo. Skozi zgornji šiv z iglo napeljemo volno za pecelj. List prilepimo v sredino jabolka in na pecelj. Na spodnjem delu izdelamo muho tako, da z iglo vsaj trikrat zabodemo skozi zadnji šiv in nitke ne zategnemo, ampak pustimo približno centimeter dolgo. Z lepilom utrdimo šiv in po nekaj minutah prerežemo niti, da nastane muha (slika 3).

ATLETSKI MITING V MARIBORU

Oddelki vzgoje in izobraževanja Osnovne šole Gustava Šiliha, smo bili organizatorji 8. atletskega mitinga Specialne olimpijade Slovenije, ki je potekal 3. junija v športnem parku Tabor.

Ta dan se je v atletskih disciplinah (tek na 50, 100, 400, 800 m, štafeti 4 x 100 m, skoku v daljavo z mesta, skoku v daljavo z zaletom, suvanje krogle, metu žogice in metu žogice iz invalidskega vozička) pomerilo dvesto dvainsedemdeset športnikov iz štiridesetih zavodov za usposabljanje otrok, mladostnikov in odraslih z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju iz Slovenije in skupina iz Občin pri Trstu. Izidi tekmovanja bodo tudi eno izmed meril za udeležbo na svetovnih poletnih igrah specialne olimpijade, ki bodo leta 2007 na Kitajskem. Program specialne olimpijade ni namenjen le športu, ampak se že v načelu označuje za športne, socialne in kulturne dejavnosti. Na slovesnosti ob odprtju je prizadevne športnike pozdravil župan Boris Sovič. Moderator prireditve je bil vedno bolj znani napovedovalec Marko Potrč. Prikupen nastop je pripravila Funky Tina. Program so popestrili otroci iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja. Medalje so podeljevali znani športniki, med njimi udeleženka paraolimpijskih iger Atene 2004 Tatjana Majcen in Franjo Izlakar, uspešni športnik invalid in udeleženec največjih atletskih tekmovanj. Ta dan so se mladostniki pomerili v športu, hkrati pa so v popoldanskem druženju spoznali Maribor, se udeležili družabnih dejavnosti pod Pohorjem pri hotelu Arena ter ob glasbi in plesu navezali nova prijateljstva.

Pri organizaciji in izpeljavi tekmovanja so nam pomagali številni posamezniki in organizacije.

Vodja Oddelkov vzgoje in izobraževanja
Zvonka Zajko Valdhuber

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

6

NAŠ ZBORNIK

ŠT. 6, LETO 2005, LETNIK 38

Srečno 2006

PRAZNOVANJE

VESELI DECEMBER V CUDV MATEVŽA LANGUSA V RADOVLJICI

INTERVJU: PATER SILVO ŠINKOVEC

UVODNIK

To pot, dragi bralci, vas ne bomo utrujali z različnimi napotki in nasveti glede vzgoje in izobraževanja otrok, mladostnikov pa tudi odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, pač pa bomo spregovorili o bližajočih se praznikih. Praznikov se veselimo vsi. Seveda vsak na svoj način, vsakdo pa v zvezi s prazniki kaj prijetnega pričakuje. Majhni otroci pričakujejo sladkarije in igrače, malo večji morda njim primerne tehnične igrače, knjige, smuči, zgoščenke in podobno. Odrasli se obdarijo med seboj v krogu družine in prijateljev, glede na denarne možnosti in razmere, v kakršnih živijo. Vrednost darila naj ne bi bila pomembna, pač pa je pomembna pozornost, ki jo ob praznikih izkazujemo drug drugemu. Pomembne so besede, ki jih ob praznikih, še posebno ob novem letu, izrečemo drug drugemu. Kako je lepo slišati od svojega bližnjega: Želim ti mnogo sreče in vsega, kar si sam ali sama želiš. Rad te imam.

Vsi smo srečni, če smo deležni ob praznikih več nežnosti, pozornosti in ljubezni od svojih domačih, pa tudi drugih. Občutek varnosti in ljubezni odtehta vsa darila. Zelo napačno bi bilo misliti, da velja to le za odrasle. Kako zelo si to želijo mnogi otroci in še posebno otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju, zlasti tisti, ki so v domovih in pridejo domov le za konec tedna ali samo za praznike. Večkrat jih moramo stisniti k sebi, da začutijo, da jih imamo radi. Tako se omilijo tudi razni vedenjski problemi, če jih opazimo pri otroku.

Pred neko izložbo sem doživel naslednji prizor. Očitno premožen očka je s sinčkom stal pred izložbo in otroka dokaj hladno vprašal: Kaj naj ti kupim? Žogo, lopar, čelado ... Otrok se je malo naslonil na očeta in rekel: Primi me za roko. Več kot ganljivo, kajne?

Čas praznikov je za vse, verne in neverne. Nekatere družine praznujejo božič, nekatere novo leto, največ pa je tistih, ki praznujejo oboje. Otroke iz družin, ki praznujejo božič, obišče tudi Božiček, kar je zanje posebno doživetje. Morda v nekaterih družinah še vedno praznujejo dedka Mraza. Posebno veselje za otroke je postavljanje jaslic in novoletne jelke. Pri tem morajo biti dejavni predvsem otroci in jih starši le vodijo. Veliko vrednost imajo za otroke okraski, ki so jih v šoli, zavodu ali doma naredili sami. Te okraske moramo uporabiti. Otroci so tega zelo veseli.

Ob praznikih v nekaterih predelih Slovenije zasledimo še običaje, kot so Sv. trije kralji in nedolžni otročiči oziroma tepežni dan. V prvem primeru hodijo otroci od hiše do hiše, kaj zapojejo in voščijo srečo, ljudje pa jim dajo denar, potico, jabolka in podobno. Druga šega pa je za otroke še posebno zanimiva, saj lahko s šibami narahlo po zadnji plati tepejo odrasle, ki jih morajo prav tako obdariti. Ko sem bil jaz majhen, smo otroci pri tem, ko smo šibali odrasle, govorili:

Šib, šab,
da zdravi, veseli
bi dolgo živeli,
nebesa služili,
potico delili.

Za konec bi si izposodil besede nekega radijskega napovedovalca iz Kopra, ki zelo pogosto reče: Bodimo dobri. Tudi mi vsi bodimo dobri, toda ne le ob praznikih, ampak vse leto.

Lepe praznike, srečno novo leto in veliko ljubezni vam v imenu uredništva Našega zbornika želi

prof. dr. Anton Kotar

NAŠ ZBORNIK
leto [illegible] - št. 6/ 2005
SLO ISSN 0350-655 X
UDK 376,3

Založnik izdaja:
Zveza Sožitje, zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-pošta: [illegible]@zveza-sozitje.si
http: //www.zveza-sozitje.si
Izhaja: šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1 d.o.o., Moravče

Znanstveni svet:
Prof. Tanja [illegible], prof. dr. Anton Kotar, Milica Klobučnik, Nada Kostanjevic, Mojca [illegible]nik, Viktor Kužnik, Viktorija [illegible]kelj, Sadko Mezgec

Uredniški odbor:
Hermina [illegible]čar, Elizabeta Tučič, prof. dr. [illegible]on Kotar, Darinka Marolt,Tilc[illegible] Suman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
[illegible]eza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
4.100 SIT, za ustanove 9.100 SIT,
8.5% DDV je vključen v ceno.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.
Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Na naslovni strani:
Jaslice Waldorfske šole (božični sejem v Ljubljani).

Jaslice iz naravnih materialov. Avtorica Samuela Premužič. Iz razstave evropskih jaslic v Ljubljani leta 2004.

VESELI DECEMBER

V CUDV MATEVŽA LANGUSA V RADOVLJICI

Jesenski dnevi postajajo krajši, pogovori o poletju, počitniških dnevih in prijetni spomini na letovanje na morju se kaj hitro umikajo načrtom in pripravam na zimski čas. Posebno mesto med njimi ima Veseli december, kot smo poimenovali dogajanja in prireditve v decembru. Posebne občutke in pričakovanja zaznamo ob pogovorih z otroki in odraslimi, ki že sprašujejo, kako se bomo pripravili na december, in vprašanjih, kako bodo letos poklicali Miklavža, kako lahko Miklavžu sporočijo svoje želje, kaj vse bi bilo treba pripraviti za praznike, in ko v njihovih očeh zaznamo iskrice radovednosti.

Prazniki so neločljiva sestavina živ-

ljenja za vse ljudi in, kot je zapisal Damjan Ovsec, pisec Velike knjige o praznikih: »Prazniki prinašajo živo sporočilo naše preteklosti za sedanjost, oblikujejo naš odnos do prihodnosti in s svojim sporočilom delajo most med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Tako kot so prazniki del življenja, so tudi del vzgoje. Praznik sprošča, bogati, dviguje, notranje osrečuje in krepi samozavest.« In prav to sporočilo je tudi naše vodilo pri načrtovanju.

Center za usposabljanje, delo in varstvo Matevža Langusa Radovljica je javni socialnovarstveni zavod, ki izvaja program vzgoje in izobraževanja, program varstva, vodenja in zaposlitev in program institucionalnega varstva za otroke, mladostnike in odrasle z motnjo v duševnem in telesnem razvoju. V letošnjem letu je v te programe vključenih petinštirideset otrok in mladostnikov in šestinšestdeset odraslih. V letnem načrtovanju dela imajo posebno mesto dejavnosti, povezane s prazniki. Izkušnje kažejo, da je načrtovanje prireditev treba zaupati skupini strokovnih delavcev, ki delajo v programih z otroki pa tudi z odraslimi. Praznovanja morajo biti namreč primerno organizirana, tako da jih spoznajo in doživijo tako otroci kot tudi odrasli, seveda vsak po svoje in po svojih zmožnostih.

Že samo načrtovanje Veselega decembra je posebno doživetje za otroke in tudi odrasle, kajti strokovni delavci jih povabijo, da načrtovanje obogatijo s svojim znanjem ali si tako znanje pri načrtovanju pridobivajo. Skupaj opredelijo cilje, kraj, čas, vsebine in naloge posameznikov.
Skrbno oblikovani cilji so podlaga za načrtovanje dejavnosti. In že pri samem načrtovanju dejavnosti je mogoče spoznavati znanje in pričakovanja otrok in odraslih in jih pritegniti k programu. Pri načrtovanju nastane zgibanka s programom Veselega decembra, ki zapolni vse dneve decembra do božiča, to je tistega čarobnega dneva, ko se pričakovanja otrok in odraslih usmerijo k svojim staršem in praznovanju v svojih družinah. Ker pa žal vsi tega ne morejo doživeti, je treba načrtovati tudi dejavnosti za skupino, ki v teh dneh ostane v ustanovi.

Po končanem in skrbno pripravljenem načrtu se začnejo priprave, to je čas, ko je po prostorih v ustanovi moč videti in zaznati veselje in tudi odgovornost prav vsakega posameznika, da v skladu s svojim znanjem pripomore k temu, da bodo priprave uspele in da bodo praznični dnevi ostali v spominu. V teh pripravah se zrcali odgovorno strokovno delo, v njih je mogoče doživeti vso samostojnost otrok pa tudi odraslih varovancev, medsebojno sodelovanje in sožitje. Povsod je mogoče zaznati dejavnost, prav vsi sodelujejo in že si je mogoče ogledati skrbno izdelane voščilnice, plakate, okraske iz različnih materialov.

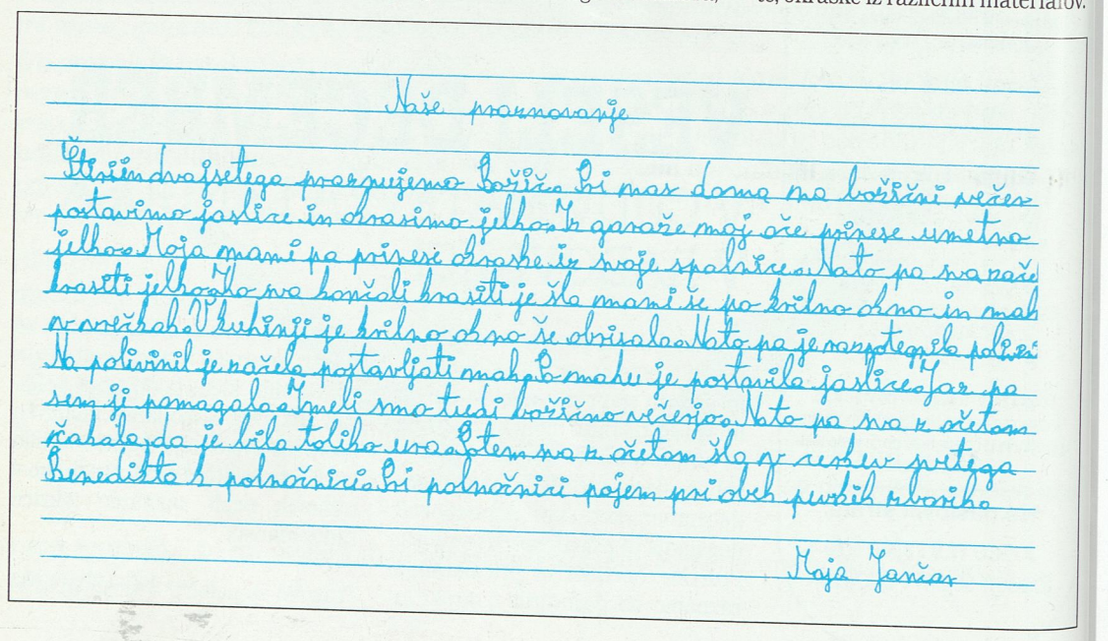

Naše praznovanje

Štirideset dni pred božičem pričnemo. Ni nas doma na božični večer postavimo jaslice in okrasimo jelko. K garaže moj oče prinese umetno jelko. Moja mami pa prinese okraske iz svoje spalnice. Nato pa na naše kosti jelko. To na konjiči kosti je šla mami še po krilno obno in mah ovrščaka. V kuhinji je krilno obno še obrisala. Nato pa je nanjstopila polzi. Na polžnil je nožela postavljati mah. Z mahu je postavila jaslice. Jaz pa sem ji pomagala. Šteli smo tudi božično večerjo. Nato pa na k očetom čakale, da je bilo toliko na 8 tem na k očetom šle pr ruske. Pretega Benedikta k polnočnici. Ni polnočnici pojem pri oltarju pusti ubožico.

Maja Janšar

Zelo so zaposleni z delom in pripravami, vendar vmes hitro povedo, katere prireditve bodo v ustanovi in kam vse bodo šli, da bodo doživeli praznični utrip.

V prvih dneh decembra začnejo dobivati prostori praznično podobo, in ko zadiši po slastnih piškotih, ki jih z velikim veseljem pečejo, se začnejo dnevi praznovanja. Že tradicionalno se začnejo s prihodom Miklavža, ki ga pripeljejo člani Rotary kluba Bled. Miklavž je tisti, ki jim poskuša izpolniti želje, ki so jih napisali in narisali in jih poslali. V naslednjih dnevih do božiča se v ustanovi zvrsti več prireditev. Med njimi so še posebno razgibane ustvarjalne delavnice, kjer se nam pridružijo učenci osnovne šole iz Bohinja. Druženja in čajanke se kar vrstijo, na obisk prihajajo prijatelji in znanci, pridružijo se starši. Veselo razpoloženje, pogovori o letu, ki se končuje, in kovanje načrtov za novo leto bogatijo dneve.
Ob vsem tem pa ostane še dovolj časa, da izpeljemo drugi del načrtovanega praznovanja, ko se odpeljemo v Radovljico, na Bled, v Ljubljano in drugam, kjer je tudi že vse praznično. Odrasli in otroci so tudi to skrbno načrtovali in si izbrali, da si v manjših skupinah ogledajo okrašena mesta, opravijo praznične nakupe na stojnicah, si ogledajo lutkovno predstavo, koncert, obiščejo cerkev... Nazaj v ustanovo se vračajo dobre volje in pripovedujejo o doživetjih.
In končno se začnejo priprave na novoletni ples, ko se prav vsi radostno prepustijo gibanju ob živi glasbi in trenutkom, ko dobre želje namenijo drug drugemu, ko si med seboj izmenjajo drobna darila, ki so jih izdelali sami, in ko se začnejo priprave na obisk staršev, sorodnikov in prijateljev, s katerimi bodo preživeli zadnje decembrske praznične dni.
V ustanovi pa ostane skupina varovancev, ki ob vodenju in pomoči zaposlenih začne s pripravami na praznovanje v ustanovi. S skupnimi močmi so tudi ti dnevi prežeti s čarobnostjo praznič nih doživetij, čeprav vsi skupaj povsem tiho občutimo žalost posameznikov in njihovo željo po praznovanju v krogu svoje družine.

VSOBOTO SMO SE OTPRAILI
NA OLIMPIJADO SPOTOMA SMO POBRALI
ŠE ŽALČANE, POTEM SMO ŠLI PA
VCELJE TAM SEM TEKMOVALA ZVOZIČKU
ZRAVEN STA ME SPREMLJALA MIAN IN
HELENA. TAM SMO SE IMELI ZELO
LEPO UZIVALI SMO IN PLESALI.
UPAM DA BO SE KDAJ TAKO LEPO.
DA BOMA ŠLE SKUPI NATEMO VANJE
SHELENO TAMEBO MELA HELENA
UŽIVALA SEM IN ŠE KDAJ. TAKO.
LEPO JEBILO.
MATEJKA

Prvi dnevi januarja so še napolnjeni s pogovori o prazničnih doživetjih, hkrati pa se že začnejo priprave na nova praznovanja, saj so v letu prazniki kar lepo razporejeni. Dejavnosti, organizirane v letu, tako omogočajo prepletanje učenja z delom in lastnimi izkušnjami, povezovanje med seboj in z okoljem. Ti pogovori pa so tudi priložnost, da skupaj ugotavljamo, kako zanimive in kakovostne so praznične dejavnosti, rojevajo se tudi nove zamisli in predlogi.
Izkušnje kažejo, da so prijetni in nepozabni tisti praznični dnevi, ki jih skupaj načrtujemo, pripravljamo in izvajamo zaposleni, otroci in odrasli varovanci in ki so sestavljeni iz dejavnosti v ustanovi in okolju.

Zvonka Štefančič, spec. ped.

PATER

SILVO ŠINKOVEC

DROBNI DOSEŽKI V RAZVOJU SO TEMELJ SAMOSPOŠTOVANJA

Pater mag. Silvo Šinkovec je po osnovni izobrazbi defektolog. Študij je nadaljeval na teološki fakulteti, študiral je filozofijo in psihologijo. Je redovnik, jezuit. Rojen je bil v Novem mestu 1957, živi in dela v Ljubljani. Je rektor cerkve sv. Jožefa, predava, piše, ureja revijo Vzgoja.

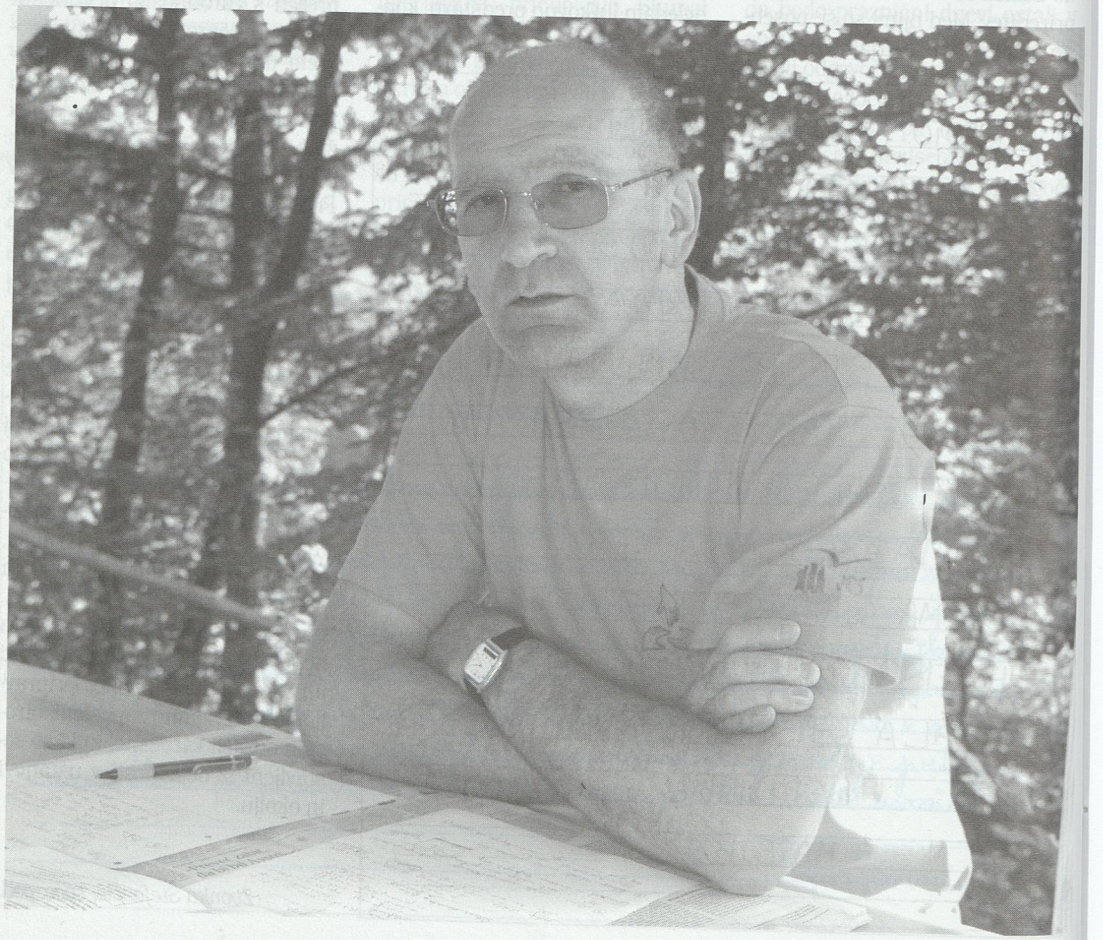

Pater mag. Šinkovec, kaj vas je pripeljalo na študij defektologije, ki naj bi vas pri poklicnem delu povezal z življenjem oseb z motnjami v razvoju?

Prvi stik z osebami te vrste sem imel v domači vasi. Nekdo je bil drugačen, videlo se je, da zaostaja v razvoju, nismo pa vedeli, kako se temu reče. Zanimalo pa me je, zakaj je ta človek tak. Prvo misel o tem, da bi študiral defektologijo, mi je vzbudil razrednik na pedagoški gimnaziji v Novem mestu, profesor Jože Sever. Na razredni uri nam je tako živo pripovedoval o ozračju in drugačnem pouku na šoli s prilagojenim programom, da me je zamikalo takšno poučevanje. Za vpis na defektologijo sem se odločil po informativnem dnevu na pedagoški akademiji 1976.

Vpisali ste se torej na specialno pedagogiko?

Tisto leto je bil dvopredmetni vpis, in sicer za smeri duševna prizadetost ter motnje vedenja in osebnosti. Sprva me je bolj pritegnila prva smer, med študijem pa so me začeli zanimati vzgojni problemi, tako da sem diplomiral s področja motenj vedenja in osebnosti.

Kaj pa po diplomi?

Že proti koncu študija 1978 sem se odločil, da bom šel k jezuitom. Ko sem se zanimal za pogoje vstopa, so mi rekli, naj najprej končam študij, potem naj pridem. Zelo sem bil motiviran in končal študij v prvem roku septembra 1978. Potem sem se zaposlil kot nočni vzgojitelj v dijaškem domu na Viču. Zdelo se mi je pomembno, da takoj dobim službo, da preskusim sebe in si pridobim novih izkušenj. Ob tem sem čakal na vpoklic služenja vojaškega roka. Ko sem ga odslužil, sem bil še tri mesece vzgojitelj, poleti pa sem že odšel k jezuitom.

Rekli ste, da ste se že med študijem defektologije odločili za redovništvo pri jezuitih. Kaj vas je pritegnilo k temu študiju?

Takrat sem srečal Marka Rupnika (sedaj znan duhovnik, pisec knjig, slikar, Prešernov nagrajenec za mozaik v papeževi kapeli), ki je študiral filozofijo na teološki fakulteti v Ljubljani. Pritegnil me je v študentsko skupino. Z njimi sem šel na štiridnevne duhovne vaje. Navdušila me je metoda dela: tišina in Sveto pismo. Zame je bilo to pravo odkritje. Na novo sem spoznaval krščanstvo in da je Kristus res živ in nam blizu. Vleklo me je, da bi se tudi sam naučil te metode. Duhovne vaje so namreč srčika duhovnosti ustanovitelja jezuitskega reda, sv. Ignacija iz Loyole. Naučiti se metode duhovnih vaj je bil poglavitni motiv za odločitev. Želel sem se je naučiti, da bi lahko tudi jaz drugim pomagal na poglobljeno duhovno pot, saj se mi zdi ta bistvena za človekovo življenje. Res sem imel priložnost naučiti se dajati duhovne vaje, in to do danes najraje delam. Drugo, kar me je pritegnilo, je bila možnost študija. Želel sem se naučiti mnogo več od tistega, kar sem takrat vedel. Pričakoval sem, da bom imel prav pri jezuitih to možnost. Tretji razlog pa je bila mednarodnost. Želel sem doživeti pripadnost veliki svetovni družini.

Študirali pa ste tudi filozofijo in psihologijo.

Ko smo sprejeti k jezuitom, imamo najprej dve leti noviciata, preskusne dobe, čas za poglabljanje duhovnega življenja. Takrat preverimo svojo odločitev, poglobimo vero in spoznamo, kdo so jezuiti. Prvo leto sem preživel blizu Rima, drugo pa v Mariboru. Po noviciatu pride na vrsto študij filozofije, ki sem ga opravljal eno leto v Ljubljani, dve leti na Irskem v Dublinu, nato pa sem nadaljeval triletni študij teologije v Rimu. V duhovnika sem bil posvečen leta 1988. Ko sem se vrnil v Ljubljano, sem živel v Dravljah in delal kot duhovnik. Z ustanovitvijo Društva katoliških pedagogov leta 1989 sem se vrnil na vzgojno področje. Bil sem duhovni asistent Skupnosti krščanskega življenja in odgovoren za vzgojo naših bogoslovcev. Leta 1991 sem se vrnil v Rim na študij psihologije. Na naši univerzi Gregoriana imamo jezuiti svoj psihološki institut. S tem podiplomskim študijem je priznan magisterij. Po tem študiju sem imel še eno leto za duhovno oblikovanje v Španiji v Salamanci.

Kaj je Društvo katoliških pedagogov Slovenije, kdo lahko postane njegov član?

Društvo združuje kristjane, ki so zaposleni v šolstvu. Ima več ciljev: duhovna podpora učiteljem, sodelovanje pri strokovnih

razpravah in stalnem strokovnem spopolnjevanju, povezovanje učiteljev. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1989, od takrat do danes smo imeli ogromno predavanj in srečanj po vsej Sloveniji; nastal je etični kodeks za člane društva, ki je doživel zelo lep odmev doma in v tujini. Sodelovali smo v izobraževalnih programih stalnega strokovnega spopolnjevanja Zavoda za šolstvo in ponudili teme, kot so: razredništvo, spodbujanje in razvoj samospoštovanja, osebni dnevnik, nenasilna komunikacija, retorika, moji prvi pedagoški koraki, usposabljanje voditeljev šole za starše. Nekateri naši seminarji so tudi navedeni v katalogu. Ko nas povabijo, tudi gostujemo po šolah. V teh letih je nastala revija Vzgoja, na katero smo tudi ponosni, saj smo prepričani, da prinaša dober sad vsem, ki vzgajajo.

Ste imeli z ustanovitvijo Društva katoliških pedagogov kaj težav? Navsezadnje je nastalo še v prejšnjem režimu.

Nekaj je bilo težav, tudi negativne opazke so bile. Toda to nas ni ustavljalo. Vemo, da je v našem prostoru še veliko predsodkov do kristjanov, vere, religioznega. To je usedlina pretekle totalitarne izkušnje. Z ustvarjalnim prijemom, odprtostjo in dialoško držo smo pokazali, da le skupaj lahko oblikujemo tako šolo, ki bo po meri vseh državljanov. Vsi se moramo potruditi, da prerastemo predsodke, ki netijo nestrpnost.

Se vam zdi, da sta teologija in defektologija povezani in v čem?

Med študijem filozofije sem se spraševal, kaj sem pridobil z defektologijo. Poleg specifičnega znanja je bila ključna pridobitev način razmišljanja o otrocih s prizadetostjo. Ves čas študija specialne pedagogike smo razmišljali o tem, kako se srečati z otroki (z duševno motnjo, slepimi, gluhimi, otroki z motnjami osebnostnem razvoju), kako se pogovarjati, da se bomo razumeli. Kako se srečati, se mi še vedno zdi osrednje vprašanje našega življenja. Kako zares srečati drugega človeka? Kaj je modro nebo za slepega, kaj je neznosni hrup za gluhega, kaj je ljubeč odnos za nekoga, ki tega nikoli ni doživel, kaj je izkušnja Boga za nekoga, ki tega ni doživel? Izkušnje nas določijo. Potruditi se moramo, da se vživimo v svet, v izkušnjo drugega človeka, kolikor je to mogoče, da bi ga vsaj malo srečali, da ga vsaj ne bi zavračali ali celo omalovaževali samo zato, ker ga ne razumemo. To je bistveno skupno področje specialne pedagogike, filozofije, teologije in psihologije. S tega vidika mi je defektologija veliko pomagala tako pri študiju filozofije kot teologije.

Študij defektologije je vezan bolj na praktično delo, ne na znanstvene ambicije. Verjetno ste to pogrešali?

Študij defektologije mi je bil všeč, in če bi ostal pri tem področju, bi delal z veseljem. Ampak na klic k duhovništvu se odzoveš, ker čutiš, da moraš tako narediti. Ko sem bil otrok, nisem imel študijskih ambicij, porajale so se sproti. Vrata so se sama odpirala korak za korakom. Študij teologije in filozofije je del jezuitskega oblikovanja. Prišlo je samo od sebe in bilo mi je v veliko veselje. Filozofija me je res zanimala. Ko smo končali obvezni dveletni študij na Irskem, smo si štirje študentje izbojevali še dodatni letnik študija.

Ali imajo redovi razdeljena področja delovanja, salezijanci na primer izobraževanje in skrb za mlade, frančiškani skrb za gluhe, jezuiti so intelektualni vrh redovništva ...

Ustanovitelj salezijancev Don Bosco je svoje življenje posvetil mladim, posvečal se je vzgoji. To delovanje je še vedno najznačilnejše za salezijance. Frančiškani opravljajo različna pastoralna dela, so profesorji, vodijo župnije, so ljudski misionarji. Da skrbijo za gluhe, je bolj naključje, delo posameznikov, ki so posebej nadarjeni za to. Bistvo poslanstva jezuitov je pomoč človeku v duhovnem razvoju. Že sv. Ignacij pa je ugotovil, da duhovni razvoj predpostavlja tudi občečloveški razvoj, izobrazbo. Človek, ki zna brati in pisati, bo laže napredoval tudi v duhovnosti. To ga je vodilo v ustanavljanje šol, kolegijev. Tako je že leta 1540 ustanovil prvi kolegij, gimnazijo z internatom, in širil kolegije po vsej Evropi. Danes delamo jezuiti zelo različne stvari, med nami so umetniki, znanstveniki, profesorji, župniki, ljudski misijonarji, duhovni spremljevalci, misijonarji v različnih deželah sveta, socialni delavci itn.

So iz kolegijev nastale univerze?

V Ljubljani je bila ustanovljena prva gimnazija leta 1597. Diplome z višješolskega študija pa so podeljevali že konec sedemnajstega, na prehodu v osemnajsto stoletje. To poglavje naše zgodovine še raziskujejo, tako glasbeniki, fiziki in drugi, ker želijo najti začetke svoje znanosti in univerzitetnega študija v Sloveniji v zgodnejšem obdobju, kot je sedaj v veljavi.

Ali se vaš red srečuje z osebami z motnjami v razvoju?

Zdi se mi, da je bil pater Šef pri nas prvi, ki je sodeloval pri ustanavljanju gibanja Vera in luč v Sloveniji. Nekateri patri so še potem sodelovali, kot npr. Andrej Benda, Beno Lavrih, Franc Kejžar in drugi. Pater Beno Lavrih redno sodeluje z Malim domom v Ljubljani, varstveno enoto centra na Igu. Zanje je imel kakšno mašo, praznovanje sv. Miklavža, sodeluje pri tednu v naravi na Pokljuki ali v Stični.

Jezuiti smo pogosto med pionirji kakega dela. Čutimo nove potrebe in se želimo odzvati s konkretnim delom. Tako je bilo nekoč z ustanavljanjem kolegijev, v sodobnem času smo odzvali na problem begunstva, ki je postal pereč ob množičnem begu ljudi iz Vietnama v osemdesetih letih. Od takrat je zrasla po vsem svetu mreža begunskih središč.

Kako pa ste se odzvali na zadnjo vojno na Balkanu?

Sodelovali smo v evropskem projektu. V Sarajevo, od koder so sredi vojne vsi bežali, so prišli jezuiti iz različnih evropskih dežel in tam ustanovili novo skupnost. Med njimi je bil tudi pater Marjan Šef iz Slovenije. To je bila simbolna gesta. Priti v kraj, od koder vsi bežijo, je dalo novo upanje ljudem. Zdaj imamo tudi v Ljubljani begunsko službo, ki skuša s prostovoljnim delom pomagati prebežnikom.

Ta pomoč verjetno ni vezana na veroizpoved?

Pomagamo ljudem, ki so v stiski: tujcem, beguncem, ljudem, ki so brez vsega. Jezuiti ves čas poudarjamo, da je pravičnost del naše vere. Pomagati je treba vsakemu človeku, ne glede na veroizpoved.

Jezuiti se torej odzivate na potrebe. Ko delovanje steče, prepustite organizacijo drugim?

Če se le da. Ne gre za to, da bi neko delo morali opravljati sami. Pomembno je, da neko delo steče, da ljudje dobijo pomoč, ko je ta potrebna. Pater Šef je na primer sodeloval tudi pri ustanavljanju Karitasa, naši patri so bili med pobudniki priprave na zakon, ustanavljali so študentske skupine itn.

Ali je gibanje Vera in luč namenjeno predvsem osebam z motnjami v duševnem razvoju?

Predvsem njim in njihovim staršem. Enkrat na mesec prihajajo na srečanja, imajo mašo in družabno podporo. V delovanje teh skupin vključujemo mlade ljudi kot animatorje. Pomembno je spodbujati mlade, da pomagajo in s tem razvijajo ter oblikujejo tudi svojo osebnost.

Kaj ljudem pomenijo verski prazniki, še posebno družinam, ki imajo med seboj bolne ali osebe s prizadetostjo?

Prazniki imajo več pomenov. To je čas počitka, druženja, obujanje šeg in versko praznovanje. Pomembno je, da imamo čas dela in čas počitka. Ljudje smo vpeti v hiter ritem življenja in pomembno je, da znamo tudi izstopiti. Prazniki so namenjeni izstopanju,upočasnitvi življenja,ko imamo čas zase, za svojo družino. Božični toliko bolj, ker so daljši. Nekateri osamljeni ljudje pa praznike lahko doživljajo negativno, ker ostanejo še bolj sami. Tudi nekateri starši oseb s prizadetostjo jih morda doživljajo težko. Ne vedo, kako naj zapolnijo čas, ki jim ga je že tako včasih preveč. Za mnoge pa so prazniki izvrstna priložnost, ker so doma in se lahko bolj posvetijo svojim otrokom. Biti doma skupaj dalj časa je nov izziv. Če so odnosi v družini razrahljani, se razpoke bolj vidijo. Če to spoznamo, lahko odnose zboljšamo, tako da si vzamemo čas za pogovor, prisluhnemo drug drugemu. Običaji nam pri tem pomagajo. Z obdarovanji poka-

žemo, da drug drugemu veliko pomenimo. Ob drobnih stvareh začutimo naklonjenost, ki jo lahko poglobimo. Socialni vidik, poglabljanje notranjih vezi je zelo pomemben del praznovanja. Na novo ga je treba odkriti, da ne bomo propagirali le trošenja, porabniške miselnosti. Nismo srečnejši, če več potrošimo. Praznik je čas kakovosti odnosov. Če to izgubimo, izgubimo nekaj bistvenega. Tretji vidik pa je religiozni. Vsi, ki praznujejo božič kot rojstvo Jezusa Kristusa, imamo med praznovanjem priložnost, da vero na novo začutimo in poglobimo smisel življenja. Ob postavljanju jaslic se vračamo v božično zgodbo ter obnovimo vero in svoje vrednote. Če starši počno to skupaj z otrokom, ga ob tem učijo in otrok doživi pristne vrednote. Iz teh doživetij živi vse življenje.

Imate kako sporočilo za starše, za družine, ki imajo med sabo osebe s prizadetostjo?

Vsak človek je sveta zgodba. Spoštovanje in sprejemanje je pomembno. Če bodo starši stali otrokom ob strani, jih spoštovali in sprejemali, jih spodbujali in se jih veselili, jim bodo otroci to tudi vračali. Pomembne so drobne stvari, drobni dosežki v razvoju, ki so temelj samospoštovanja.

Pater Šinkovec, zahvaljujeva se vam za pogovor in vam želiva prijetne praznične dni.

Tereza Žerdin in dr. Anton Kotar

JUBILEJ

DVAJSETA OBLETNICA DELOVANJA DOMA ŠKOFLJICA

Dom Škofljica je bil ustanovljen decembra 1985 kot šesta enota takrat še Zavoda za usposabljanje in varstvo Dolfke Boštjančič.

V dvajsetih letih delovanja je preživljal vzpone in padce, čeprav prav na dnu ni bil nikoli, saj je ves čas od svojega nastanka zasledoval en sam cilj: ponuditi čim bolj kakovostno skrb za odrasle osebe z zmernimi, težjimi in težkimi ter dodatnimi motnjami v duševnem razvoju.

Vedeti je treba, da je bil položaj v Sloveniji pred dvajsetimi leti povsem drugačen od zdajšnjega. Védenje javnosti o osebah z motnjami v duševnem razvoju je bilo pičlo. Njihove potrebe so poznali le starši in svojci in tisti, ki so se z njimi ukvarjali poklicno. Mediji so bili za objavljanje zgodb ljudi, za katere danes pravimo, da imajo posebne potrebe, še precej zaprti.

To se je kazalo tudi pri zaposlovanju osebja v Zavodu, saj je le redkokdo želel delati na tem področju. Tudi zahteve po usposobljenosti so bile skromnejše. Za varstveno-negovalno osebje sta bili dovolj končana osnovna šola in volja delati na tem področju.

Do danes so se razmere bistveno spremenile. Novinarji so objavili že mnogo gradiva, na televiziji gledamo filme, ki pripovedujejo zgodbe o ljudeh s posebnimi potrebami, zahteve po izobrazbi za opravljanje dela v domovih so se zvišale tako pri varstveno-negovalnem kot drugem strokovnem osebju.

Vmes se je spremenila osnovna paradigma skrbi za ljudi z motnjami v duševnem razvoju, ki je prešla vso dolgo pot od medicinskega k socialnemu modelu, od upoštevanja primanjkljajev in oviranosti k upoštevanju preostalih sposobnosti in močnih področij pri načrtovanju programa obravnave.

Ugotavljamo lahko, da je skrb za otroke in mladostnike z motnjami v duševnem razvoju dosegla zavidljivo raven in je zlahka primerljiva s tovrstno skrbjo v razvitih državah Evropske unije.

Nekoliko drugačen je položaj odraslih ljudi z zmernimi, zlasti pa s težjimi in težkimi ter dodatnimi motnjami v duševnem razvoju. Tu smo šele na začetku poti. To lahko pripisujemo dejstvu, da so v preteklosti ljudje z motnjami v duševnem razvoju umirali mladi. Zlasti zdravstveno varstvo, ki je z leti zelo napredovalo, in višja življenjska raven podaljšujeta življenjsko dobo vseh ljudi.

Prva je opazila spremenjeni položaj stroka, ki je začela opozarjati, da se veča število odraslih in starih ljudi z motnjami v duševnem razvoju. Ugotovljene potrebe so tudi pogojevale nastanek številnih programov dela, posvetov, omizij, opozarjanja v javnosti ...

Zelo dobro se še spominjamo posveta o problematiki skrbi za odrasle v Postojni in nato čez dve leti v Topolšici. Zgodilo se ni nič – gledano s stališča zakonodaje in financiranja. Kljub temu pa so zlasti praktiki začeli v svoje delo vnašati veliko novega znanja o potrebah odraslih z motnjami, opozarjati na te potrebe tako državo kot družbo, pisali so priročnike, organizirali omizja in posvete, širili znanje in védenje o tej problematiki.

To pa seveda ni dovolj. Politika skrbi za te ljudi se spreminja prepočasi. Še vedno so nerešena številna stara vprašanja:

- podaljšanje roditeljske pravice, ki pravno postavlja ljudi z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju v položaj otroka;
- komunikacijske ovire, kako razumeti želje in potrebe do nadrobnosti. Kako prav razumeti sporočeno, da je odziv ustrezen;
- kako razumeti in delati z odraslimi s tako imenovanim »challeging behavior« (izzivajoče vedenje);
- kako čim več odraslih z motnjami naučiti samozagovorništva in zagovorništva;
- kako vsem, ki niso samozagovorniki, najti »ključno osebo«, ki bo poskrbela za resnične želje, potrebe in interese svojega uporabnika;
- kako pripraviti državo in družbo, da bosta podprli raziskovanje na tem področju;
- kako zagotoviti odraslim osebam z zmernimi, težjimi in težkimi ter dodatnimi motnjami pravico do samostojnega in neodvisnega življenja;
- kako zagotoviti pravico do izbire najosnovnejših vsakdanjih položajev;
- kako postopoma deinstitucionalizirati institucije;
- kako postaviti v ospredje posameznika;
- kako zagotoviti enake možnosti za vseživljenjsko učenje ljudem, ki so še do nedavnega veljali za »neučljive« (v angleško govorečem okolju jih imenujejo »people with lerning dificulties« – ljudje z učnimi težavami);
- kako doseči, da bo inkluzija zaživela (inkluzija v pomenu vključevanja, torej prilagajanje okolja potrebam ljudi, ne prilagajanje ljudi okolju);
- in še mnoga druga vprašanja.

Zaradi teh vprašanj je treba izkoristi vsako priložnost, da se javnost seznanja z značilnostmi, željami in potrebami ljudi z zmernimi, težjimi, težkimi in dodatnimi motnjami. Da se tako presegajo predsodki in neustrezna stališča o teh ljudeh.

Zaradi tega je bilo v Domu Škofljica treba organizirati praznovanje ob njegovi dvajseti obletnici. Zaradi tega in pa seveda zato, da se skromno zahvalimo vsem, ki so za dom in njegove prebivalce v teh letih kaj dobrega storili – sponzorjem in donatorjem, lokalni skupnosti, v kateri je Dom z leti vse bolj sodeloval, strokovnjakom iz vse Slovenije, s katerimi je bilo sodelovanje zelo plodno, zastopnikom sorodnih ustanov, s katerimi smo doživeli številne dragocene trenutke, in vsem, ki jih imamo za prijatelje, ter seveda staršem, ki znajo prisluhniti svojim otrokom, ki so sedaj že odrasli, in predlogom zaposlenih, ki jih staršem posredujejo le-ti, vse zato, da bi dosegli dobro kakovost življenja.

Kako veliko socialno mrežo ima Dom, smo ugotovili, ko smo premišljali, koga vse je treba povabiti na praznovanje. Seznam je postajal zelo dolg, zato smo pra-

znovanje pripravili v dveh dneh: v petek, 16. septembra, in v to-rek, 20. septembra.
Posebno težo je praznovanju dala navzočnost kar dveh ministrov, 20. septembra, mag. Janeza Drobniča in mag. Andreja Bručana ter zastopnikov Občine Škofljica, številnih uglednih univerzitetnih profesorjev in drugih uglednih ljudi ter seveda medijev, ki so večinoma poročali o Domu spodbudno in z namenom prispevati k ustreznemu poznavanju njegovih stanovalcev.

Spoznanje, da ljudje z motnjami v duševnem razvoju postajajo sprejeti, da postaja Dom, čeprav stoji na obrobju Škofljice in gozda, vse bolj odprt in obiskan, daje energijo za življenje in delo v prihodnosti; omogoča sinergijo, ki zboljšuje kakovost bivanja in življenja.

Pomeni tudi vnovično vabilo na trim, ki je odprt za vse, pa tudi vabilo na kavo in druženje, zdaj ko je Dom urejen in lep, ko na oknih ni več rešetk in ko okolica doma s prijetnimi klopmi in mizami kar kliče po tem, da se človek ustavi, izmenja misel ali dve ali brez besed obsedi, nastavi obraz sončnim žarkom in opazuje padanje jesenskega listja z dreves. Veselimo se vsakega novega obraza, seveda pa so več kot dobrodošli tudi stari znanci, ki ne potrebujejo posebnega vabila.

Alenka Golob

DEJAVNOSTI

JABOLKO – SADEŽ SEPTEMBRA

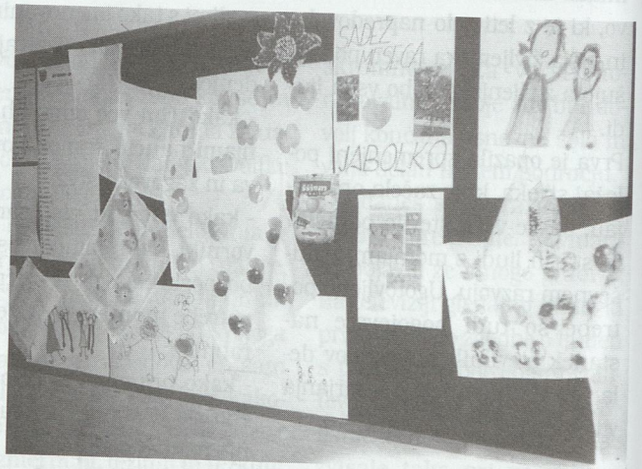

Takoj na začetku šolskega leta smo v vzgojni skupini pošolskega usposabljanja pregledali vzgojni program in se pogovorili o njegovi vsebini. Učenci so predlagali in dodajali teme, ki jih zanimajo, so jim blizu in domače, o katerih naj bi se pogovarjali, učili ter jih vnašali v vsakdanje delo in življenje.
Skupaj smo se odločili, da bomo na začetku vsakega meseca določili sadež ali zelenjavo, o kateri bomo skušali izvedeti čim več koristnega, uporabnega in bo osrednja tema meseca.

KAJ SMO IZVEDELI O ZDRAVILNIH UČINKIH JABOLK?

- Star pregovor pravi: Jabolko na dan odžene zdravnika stran. Zato jih radi jemo.
- Strokovnjaki priporočajo jabolka za krepitev organizma, saj čistijo kri.
- Izvedeli smo, da je poleg sladkorja v jabolku polno rudninskih snovi, zlasti natrija, pa vitamini A, B in C, pa tudi eterična olja. Vse to ohranja zdravo srce.
- Sadne kisline v jabolku blagodejno vplivajo na delovanje črevesja in normalizirajo prebavo. Naribano jabolko je staro domače zdravilo proti driski.
- Jesenski čas je tudi primeren za dieto z jabolki. Takole naj bi potekala: en teden naj bi uživali samo jabolka, črn kruh, nesoljeno hrano in jabolčni sok z vodo – in znebimo se nekaj kilogramov. Nihče od nas se ni odločil zanjo, čeprav smo prebrali, da imamo po taki dieti tudi bleščečo polt, da prečistimo organi-zem in se po njej počutimo kot prerojeni.

JABOLKA ZA LEPOTO

Dekleta je najbolj zanimalo, kako jabolka po-magajo k lepšemu vide-zu. Iz različnih priroč-nikov in revij smo izbrskali naslednje nasvete:

- Maska iz jabolk zelo osveži in napne kožo.
- Za utrujeno kožo naredimo čežano: jabolka skuhamo v mleku in zmes nato ohlajeno za dvajset minut nanesemo na obraz.
- Z notranjo stranjo olupka si lahko zmasiramo kožo.
- Jabolka nam pomagajo tudi k boljšemu spancu.

Mi smo si z jabolčnimi olupki zmasirali kožo obraza.

KAJ LAHKO NAREDIMO IZ JABOLK?

Prebrskali smo po spominu: kaj vse smo že pripravili v prejšnjih letih pri gospodinjskem pouku, kaj znajo pripraviti naše mame? In nastal je seznam jabolčnih jedi:

- pečena jabolka,
- pita,
- zavitek,
- čežana,
- sok,
- marmelada,
- krhlji.

Poskusili pa smo tudi jabolčne tablete in jabolčni kis, ki ga priporočajo za hujšanje.

KAJ NAM JE NAJBOLJ USPELO?

V šolski kuhinji smo:

- jabolka spekli in jih pojedli za večerjo;
- ocvrli jabolčne rezine in si jih postregli kot posladek po kosilu;
- skuhali jabolčni kompot z rabarbaro;
- naredili čežano iz jabolk in rabarbare, ki nam je bila od vseh jabolčnih jedi najbolj všeč.

Zavodske kuharice pa so spekle odličen jabolčni zavitek za malico.

ROČNE ZAPOSLITVE

Jabolk pa nismo samo jedli.

Z njimi smo tiskali.
Kaj smo potrebovali za izdelavo potiskanih prtičev?

- Belo blago, ki nam ga je ukrojila šivilja.
- jabolka,
- barve za poslikavo blaga,
- čopiče.

Jabolka prerežemo na dve polovici od peclja do muhe. S čopičem nanesemo izbrano barvo na površino prerezanega jabolka. Z močnim pritiskom odtisnemo na tkanino.
Barve za blago utrdimo tako, da prtič zlikamo na hrbtni strani.

Jabolka smo izdelovali iz dasmase.
Ker je masa veliko mehkejša od gline, so nastala bolj ali manj okrogla jabolka.

Zgibanka o jabolku
Na koncu septembra, ko smo imeli jabolk že čez glavo, smo vse, kar se je dogajalo v zvezi s sadežem meseca, zapisali in s fotografijami izdelali v zgibanki, ki smo jo odnesli staršem. V dokaz, kaj vse znamo in zmoremo ter da ne pozabimo vseh nasvetov in receptov.

Zdenka Fučka, defektologinja
Center Janka Premrla - Vojka,
Vipava

DEJAVNOSTI

V VARSTVENO-DELOVNEM CENTRU KRŠKO - LESKOVEC

Poleg redne dejavnosti, ki jo izvajamo, vedno znova ugotavljamo, da si naši uporabniki želijo dodatnih dejavnosti, ki pa jih lahko izpeljemo v obliki različnih projektov.

- Tako že sedmo leto izvajamo projekt Pomoč osebam in družinam s posebnimi potrebami.

Program je namenjen predvsem preprečevanju socialne izključenosti in osebni pomoči. Izvaja se v vseh treh posavskih občinah, kjer imamo svoje enote: v Krškem, Sevnici in Brežicah. Program zajema obiske na domu, učenje novih zaposlitvenih tehnik, svetovanje ob razreševanju socialnih stisk družine, občasne vključitve v enoto Stanovanjska skupina.

Odzivi na izvajanje projekta so pozitivni in opažamo, da se čedalje več uporabnikov obrača k nam po pomoč.

- Leta 2002 smo začeli izvajati nov projekt, ki smo ga poimenovali Spoznajmo se. K sodelovanju smo povabili vrtce, osnovne, srednje šole in knjižnice iz Posavja. Namen projekta je druženje, spoštovanje drugačnosti, življenje v sožitju, vseživljenjsko učenje.

Osnovne šole in vrtci so nam omogočili, da je nekaj naših varovancev sodelovalo v okviru rednega pouka pri izvajanju likovnih, glasbenih in računalniških delavnic, skupaj smo si ogledali gledališke predstave in oznamovali pomembnejše praznike. Skupina naših varovancev si je tudi skupaj z otroki iz vrtca ogledala Pikin festival v Velenju.

Zelo dobro sodelujemo s Knjižnico Brežice in njihovim strokovnim delavcem - knjižničarjem gospodom Pirmanom. V tej knjižnici nam vsakih štirinajst dni pripravijo učno uro Svet knjig.

Veseli smo, da so v našem projektu začeli sodelovati dijaki Gimnazije Brežice, ki marsikatero urico preživijo kot prostovoljci med našimi varovanci.

Naša velika želja je nadaljevati s tem projektom, zato smo v letošnjem znova povabili k sodelovanju še več šol, vrtcev in tudi knjižnice v Posavju.

Našim varovankam in varovancem ter njihovim staršem vseskozi ponujamo različne dejavnosti in različne vrste pomoči, ki niso del redne dejavnosti:

- letovanja ob morju – v letošnjem letu je triinšestdeset varo-vancev in osemnajst spremljevalcev letovalo v Selcah na Hrvaškem;
- letovanje v Osilnici ob reki Kolpi. Letovanja se je udeležilo štiriintrideset varovancev in osem spremljevalcev;
- športne dejavnosti – redno se udeležujemo tekmovanj v okviru Specialne olimpiade Slovenije. Letos so naši športniki osvojili osem zlatih, sedem srebrnih in štiri bronaste medalje. Bili smo organizatorji turnirja v malem nogometu in med štirimi ekipami osvojili drugo mesto. Žal nismo bili preveč uspešni v finalu. Pravzaprav pa je načelo Specialne olimpiade Slovenije: sodelovanje po svojih sposobnostih in željah;
- spremstvo varovancev v različne ustanove - k zdravniku, urejevanje denarnih zadev ...;
- za starše organiziramo ogled podobnih ustanov in zavodov v obliki »roditeljskih sestankov malo drugače«;
- za varovance in njihove starše organiziramo različna predavanja.

V vseh treh enotah varstveno-delovnega centra bomo organizirali teden odprtih vrat.

Tako tudi mi sodelujemo v sklopu prireditev v okviru občinskih praznikov v občini Brežice in Sevnica.

Seveda pa se vsi varovanci še najbolj veselijo novoletne zabave, ki jo bomo pripravili 22. decembra.

Nasmejani obrazi varovancev in zadovoljstvo naših staršev nam vlivajo voljo in dajejo dodatnih moči za uspešno nadaljnje delo.

Obvestila zbrala:
Bojana Tkalec Štrasner, dipl. soc. del.

VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

SOVA – ŠOLA ZA ODRASLE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE ODRASLIH OSEB Z ZMERNIMI, TEŽJIMI IN TEŽKIMI MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Teden vseživljenjskega učenja je priložnost, ko lahko opozorimo na problematiko učenja in izobraževanja odraslih oseb z zmernimi, težjimi in najtežjimi motnjami v duševnem razvoju. Odpiranje šole za to ciljno skupino pa je priložnost za razmislek o nadaljnjem razvoju tega področja.

Snov na tej ravni obsega predvsem pojave, ki so značilni za izobraževanje in učenje odraslih, se pravi vsebine andragogike in specialne andragogike, pa tudi nekatera splošna andragoška stališča, ki jih želimo predstaviti zlasti zaradi: načela normalizacije, ustreznosti rešitev tudi za to ciljno skupino, nekaterih posebnosti izobraževanja odraslih, ki so značilne tako za osebe z motnjami kot za tiste brez njih, itn. Zajemajo pa teoretična izhodišča in filozofijo pojava vseživljenjskega učenja, sistemsko ureditev, organizacijske oblike, cilje, vsebine, predloge zakonskih rešitev pa tudi dileme in odprta vprašanja.

Naša predstavitev sledi razvoju izobraževanja odraslih, kot je začrtan v smernicah za 21. stoletje, in sicer za vse države članice Evropske unije ali tiste, ki se na članstvo pripravljajo, glede na Unescovo poročilo (1996), pa tudi za vse državljane sveta.

V vseh dokumentih so v zvezi z učenjem in izobraževanjem omenjane tudi posebno občutljive skupine, paradigma znanja pa se prenaša z znanja, ki je storilnostno naravnano, formalno, tudi na neformalno znanje, npr. za razvoj osebnosti, osebnostno rast in proti socialni izključenosti oziroma za socialno povezanost.

IZOBRAŽEVANJE ZA STARŠE

MEDSEBOJNI ODNOSI V DRUŽINI

To pojmovanje je novo tudi za andragogiko, zato ima še toliko večjo vrednost sprememba v pojmovanju učenja in izobraževanja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju.
Razveseljivo je, da se o razvoju in viziji razvoja izobraževanja in učenja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju lahko razpravlja v zvezi z nadaljnjim razvojem izobraževanja odraslih v Sloveniji na splošno. Za to je teden vseživljenjskega učenja, v katerem sodeluje Center za usposabljanje, delo in varstvo Draga že od drugega leta, idealna priložnost.
Opredeliti želimo temelj in izhodišče za razmislek o strategiji razvoja vseživljenjskega učenja za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju: teoretična izhodišča in filozofijo vseživljenjskega učenja, zakonske podlage, ki urejajo zagotavljanje pravic ciljne skupine, sistemsko ureditev, organizacijske oblike, programe in programiranje, cilje, vsebino, metode, kazalnike kakovosti, svetovanje, predloge zakonskih rešitev, pa tudi dileme in odprta vprašanja, ter na tem utemeljiti koncept enakih možnosti kot predlog za sistemsko urejanje vseživljenjskega učenja v Sloveniji. Temu se bo šola poleg izvajanja učno-izobraževalnih programov posvečala v svojem nadaljnjem razvoju.

Alenka Golob, dipl. soc. ped.,
Škofljica

Sodobni časi zahtevajo od nas veliko energije in vse premalo časa je, da bi se zavedali pomena družine, prepletenosti odnosov med družinskimi člani. Med seboj naj bi bili tesno povezani z razumevanjem, ljubeznijo, pogovori in spoštovanjem.

Na izvršnem odboru Društva Sožitje Mežiške doline smo se odločili, da v oktobru organiziramo predavanje na to temo.

Izvedla ga je univ. dipl. psih. Anka Pori, ki je obenem tudi družinska terapevtka.

Predavanje je bilo namenjeno staršem naših otrok, zelo pozitivno pa nas je presenetilo, da se ga je udeležilo tudi precej mladostnikov.

Iz tega lahko sklepamo, da si tudi mladi želijo ustvariti družino in da jim veliko pomenijo dobri odnosi v družini. Radi pa se naučijo tudi kaj novega (nekaj teh udeležencev obiskuje skupino za samozagovorništvo, ki jo vodi gospa Anka). Tudi starše, ki imamo že nekaj izkušenj in znanja, nova spoznanja veselijo in bogatijo.

Nekateri starši in mladostniki v stiski zelo težko poiščejo strokovno pomoč. Zato je bilo to predavanje še toliko koristnejše, da se dogovorijo za način reševanja in oblike sodelovanja.

Staršem, svojcem in mladostnikom v društvu želimo, da bi bilo v njihovih družinah na prvem mestu razumevanje, strpnost, spoštovanje in ljubezen. Le tako bomo lahko premagali ovire, ki nam vsakodnevno prinesejo v življenje skrbi in težave. Bolj ko smo prežeti s pozitivnimi čustvi, močnejši smo.

Stara ljudska modrost pravi: »Zares izgubiš takrat, kadar se nehaš truditi.«

S prisrčnimi pozdravi!

Predsednica društva Sožitje
Mežiške doline
Danica Ozimic

DRUŽABNOST

ŠPORTNO-DRUŽABNO POPOLDNE V DOMU ANTONA SKALE

Cilji desetega športno-družabnega popoldneva:

- krepitev strokovnega sodelovanja med strokovnimi delavci Doma Antona Skale in Osnovne šole Ludvika Pliberška ter Tabor I,
- otroci in mladostniki dokazujejo svoje telesne in duševne spretnosti,
- urijo svoje sposobnosti in spretnosti,
- kakovostno in dejavno preživljajo svoj prosti čas,
- navajajo se na zdravo športno življenje,
- uživajo v zabavi in sklepanju novih prijateljstev,
- otroci iz rednih osnovnih šol neposredno spoznavajo drugačnost in jo znajo pravilno ovrednotiti.

Bogato in zanimivo organizirane interesne dejavnosti Doma Antona Skale ponujajo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami številne koristi v preživljanju prostega časa. S tem ko stanovalci Doma Antona Skale zadovoljujejo svoje potrebe, interese, širijo svoje obzorje, krepijo svojo samopodobo, samopotrditev, uveljavljanje in osebni razvoj.

Vzgojitelji Doma Antona Skale so v okviru tedna otroka na domskem dvorišču pripravili tradicionalno športno-družabno popoldne s otroci in učitelji Osnovne šole Tabor I in Ludvika Pliberška.

Športno srečanje sta vodila Srečko Reisman in Vesna Kolenko. Fantje so se pomerili v igranju malega nogometa, dekleta pa v igri med dvema ognjema. Tekmovanje je potekalo sproščeno, igralci so pokazali obilo vzornega in športnega vedenja. Enako velja tudi za navijače.

Srečko Reisman
Fotografija: Zlatko Štramec

NOVICE IZ ZVEZE SOZITJE

Pripravil: Tomaž Jereb

V začetku novembra se je iztekel rok za prijavo na javnem razpisu FIHO – Fundacije za **sofinanciranje invalidskih in humanitarnih organizacij** Slovenije v letu 2006.
Že pred tem je Svet FIHO sprejel Pravilnik o merilih za sofinanciranje programov in tudi izvedbeno navodilo za ocenjevanje kandidiranih programov. Vsa društva Sožitje so na skupnem srečanju v oktobru sprejela izhodišča in strukturna razmerja za to kandidaturo. Ker je razpisanih sredstev za invalidske organizacije več kot v tekočem letu, smo lahko pripravili program, ki upošteva večino naših programskih potreb v naslednjem letu. Mimogrede, celotna razpisna dokumentacija za Zvezo Sožitje je vsebovala več kot sto dvajset strani. Šest naših društev: Bela Krajina, Slovenj Gradec, Ptuj, Tolmin, Ilirska Bistrica in sekcija za Downov sindrom pri Sožitju Ljubljana, se v sklopu te kandidature tudi poteguje za sredstva naložb. Predviden postopek sprejema končnih odločitev Sveta FIHO pričakujemo v decembru.
V tem vmesnem času pa bo še nekaj medsebojnih usklajevanj med kandidati, saj je skupni znesek vseh kandidatur navadno bistveno višji od zneska razpisanih sredstev.

Tudi v letošnjem letu bomo izdali svoj **koledar za leto 2006.** Poleg slikovnega dela, ki so ga prispevale osebe z motnjami v duševnem razvoju, bodo v njem tudi osnovni podatki o Zvezi Sožitje in njenih programih. Tudi petnajst lokalnih društev Sožitje se je odločilo, da bo enak koledar dopolnilo s svojimi podatki.

Pravkar smo **izdali knjigo** mag. Suzane Husar Dobravec z naslovom **Integracija otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v redno šolo.** To je avtoričino magistrsko delo na Pravni fakulteti v Ljubljani. Avtorica je v zadnjem času že večkrat prisluhnila naši pobudi, da bi tudi pravniki z različnih zornih kotov osvetlili problematiko oseb z motnjami v duševnem razvoju. Vsi tisti, ki bi knjigo želeli naročiti, lahko to store tako, da nas pokličejo na Zvezo, poslali pa jim jo bomo po pošti. Cena knjige znaša 1800 tolarjev.

V novembru bo še **nekaj državnih prireditev**, ki jih programsko in finančno podpira Zveza Sožitje. V Velenju bo sklepna prireditev letošnjega **kviza znanja**, na katero so se uvrstile ekipe, ki so bile najboljše na regijskih kvizih. Letos so se na sklepno prireditev uvrstili varovanci iz varstveno-delovnih centrov iz Črnomlja, Zagorja ob Savi, Ljutomerja, Ajdovščine in Črne.
V Črni na Koroškem pa bo **III. republiško srečanje Orffovih skupin**, kjer igrajo na instrumente mladostniki in odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju. Letos se je prijavilo osem skupin, ki že pridno vadijo in se vesele srečanja z novimi in starimi prijatelji.

Od 21. do 24. novembra bo v Izoli potekala **druga letošnja delavnica**, v kateri se bodo naši **»samozagovorniki«** usposabljali za svoje predstavljanje. To bo nadaljevalna delavnica, ki smo jo na začetni stopnji že izpeljali septembra na Pohorju, tretjo pa načrtujemo v začetku drugega leta, predvidoma na Dolenjskem.

Srečko Lapajne, podpredsednik Zveze Sožitje in predsednik društva Sožitje v Novi Gorici, se je oktobra udeležil **mednarodne konference o revščini** v družinah, ki imajo otroke ali odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju. Konferenco je v Bukarešti organizirala naša evropska organizacija Inclusion Europe in je trajala dva dni. Poglavitne ugotovitve so bile, da obstaja neposredna povezava med stopnjo revščine in položajem družin s prizadetim članom. Tudi v drugih državah Evropske unije so namreč vedno večje razlike med bogatimi in revnimi, zato je bilo treba vse vlade opozoriti, da store kaj več tudi v teh primerih. Tudi v Sloveniji že dalj časa opažamo in opozarjamo na ta problem, saj se žal že dostikrat dogaja, da so dohodki prizadete osebe edini redni dohodki družine.

Zveza Sožitje je zelo odločno izrazila svojo bojazen, da novi **Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2006-2010,** ki se ravnokar pripravlja, ne bo zadostil prihodnjim potrebam, ki jih predvidevamo za naslednja leta. Država namreč znova predvideva samo 35-odstotno vključitev vseh odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju v programe varstveno-delovnih centrov. To je enak delež, kot je bil kot zagotovilo države že opredeljen v prejšnjem nacionalnem programu, za katerega pa vemo, da je bil že leta 2004 dosežen. Če bo ostalo pri danem predlogu, bo to pomenilo, da novih vključitev v varstveno-delovne centre tako rekoč ne bi bilo, čeprav bo 1. januarja 2006 začela veljati sprememba Zakona o socialnem varstvu, ki daje pravico vključitve v te ustanove tudi osebam s težkimi motnjami. Drug problem pa je premajhno načrtovanje novih stanovanjskih skupin ali bivalnih skupnosti, saj na Sožitju pričakujemo, da bo v naslednjih nekaj letih skokovito naraslo povpraševanje po bivalnih možnostih, predvsem pri tistih, ki danes še žive v svojih družinah, pa so že starejši, še starejši pa so njihovi starši. Ker je predvidenih novih mest v teh oblikah v naslednjih petih letih manj kot dvesto, lahko zares nastane krizni položaj. Pripombe Zveze Sožitje na osnutek tega načrta niso bile upoštevane v nobenem delu, zato smo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve znova pozvali, da pretehtajo svoje odločitve, da bi se izognili predvidenim razmeram.

Pred kratkim je bilo predstavljeno **Poročilo o pravicah oseb z intelektualnimi ovirami** (ta izraz uporabljajo namesto motenj v duševnem razvoju) - Dostopnost izobraževanja in zaposlovanja za Slovenijo. Nosilca projekta sta bila Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani in Open Society Institut – Mental Health Initiative iz Budimpešte. Na več kot stotih straneh drobnega tiska je predstavljen položaj v Sloveniji, dodani pa so še statistika in priporočila, ki jih so jih oblikovali akterji tega projekta. Zveza Sožitje je bila s svojimi pripombami in stališči posredno vključena v izdelavo tega projekta. Besedilo poročila je objavljeno v slovenskem in angleškem jeziku. Poročilo je dostopno tudi na: www.eumap.org.

V SPOMIN

Gordani Jurečič
(1962-2005)

V sredo, 31. avgusta, smo se na pokopališču v Krškem tiho in mirno poslovili od naše Gordane.

Draga Gordana!
Pretresla in globoko prizadela nas je novica, da te ne bo več med nami.
Zamrl je običajni jutranji živžav. Žalostni se spominjamo vseh lepih trenutkov, ki smo jih preživeli skupaj.
Kot veselo, nasmejano dekle, vedno prijazno do vsakogar, si hitro našla pot do naših src.
Bila si priljubljena sogovornica, rada si se pogovarjala in znala prisluhniti vsakomur.
Ljubila si življenje, razveselile so te navidez drobne stvari. V tebi je še vedno živela majhna deklica, ki je oboževala plišaste igrače, ki so te kot majhna živa bitja spremljale, živele s teboj in polnile tvoj prostor.
Močno si bila navezana na svojo družino, bila si pozorna do vsakogar, z iskrenim veseljem si obdarovala ljudi okrog sebe.
Čutili smo, da ti bolezen vztrajno jemlje življenjske moči, čeprav nam tega nisi pokazala.
Tiho in mirno si sprejemala in nosila svojo bolečino ter kljubovala hudi bolezni.
Še vedno ne moremo verjeti, da je ta tvoj tihi boj za vedno izgubljen!

Zelote bomo pogrešali varovanci in zaposleni v Varstveno-delovnem centru Krško - Leskovec

PSIHOLOŠKI KOTIČEK

Alenka Pori, univ.dipl. psihologinja, družinska terapevtka

O PRAZNIKIH

V trgovini sem prestregla bežen pogovor med mamicama. »Vsako leto me je že vnaprej strah praznikov in tega norega decembra,« je govorila prva. Druga pa je dodala: »Tudi pri nas se pogosto skregamo in smo razočarani, ko bi morali prekipevati od veselja.« Enotni pa sta si bili v ugotovitvi, da bi bilo brez praznikov življenje pusto in dolgočasno. Kratek pogovor, ki sem ga slišala mimogrede, me je spodbudil k razmišljanju.

Ja, brez praznikov bi bilo res pusto. Dan bi bil dnevu enak. Nobenega pričakovanja in hrepenenja ne bi bilo, nobene ustvarjalne napetosti in dejavnosti v tej smeri. Pa tudi kakšnega potrebnega prepira, ki bi prevetril družinske odnose, ne. Posledično bi bilo tudi manj občutja bližine med zakoncema, med starši in otroki in med samimi otroki. Po tej bližini pa pravzaprav hrepenimo in prav je, da malo razmislimo, kako jo doseči in kako izkoristiti praznovanje za to.

Tako kot se večine pomembnih stvari za življenje naučimo v svojih primarnih družinah, se naučimo (Ali pa ne!) v njih tudi praznovanja. Družine praznujejo vsaka po svoje. In ta način prineseta mlada zakonca tudi v svojo novo družino.

Mladima se zdi tema »praznovanje« za pogovor največkrat tako nepomembna, da jo z lahkoto preskočita. Šele ko sta eden, ali drugi, ali pa kar oba enkrat, dvakrat, trikrat razočarana, ker niso bila izpolnjena njuna pričakovanja v zvezi s prazniki, se morda začneta pogovarjati tudi o tem. Žal se v veliko družinah zgodi nekaj drugega. Zaradi ponavljajočih se razočaranj, napetosti in prepirov se začnejo izogibati praznovanju, ali pa to naredi eden od partnerjev in tako vse breme organizacije pade na drugega, ki postaja preobremenjen in posledično nergast in napet. Kaj lahko se zgodi, da nastane »predpraznično obsedno stanje«, kot se je slikovito izrazil znanec, ko je opisoval ozračje pri njih doma. In priložnost za poglabljanje medosebnih odnosov ni bila izrabljena!

Priprava na praznovanje je pomembna. Začne se s pogovorom o tem, kakšna so pričakovanja in želje vsakega družinskega člana o tem. Potem je treba te želje uokviriti v meje mogočega tako, da bodo vsaj delno upoštevani vsi (tudi tisti najbolj »brez želja«). Kako bo z voščilnicami – jih bomo pisali, jih bomo izdelovali sami, jih bomo pisali skupaj ...? Kako in s čim in koliko bomo okrasili stanovanje, bomo okraske izdelovali sami? Kako bo s čiščenjem – bomo zmogli z delitvijo bremena, ali bomo poiskali pomoč, ali bomo to malo »preskočili« ...? Pa kuhanje in peka? Kaj pa darila – se bomo obdarovali, bodo darila bogata, bodo to samo lastni izdelki, bo to skrivnost, bo vsak pripravil darilo za vsakega ...?

Praznovanje res lahko pripravi eden za vse. Je pa veliko bolje, če pri pripravah sodelujejo vsi družinski člani, vsak po svojih močeh. Tako bo pričakovanje in doživetje praznikov bogatejše in polnejše za vse.

Praznik doživljamo z vsemi čuti (kot vse drugo, čeprav se tega največkrat ne zavedamo). Ozavestimo to sedaj in si naredimo doživetje polnejše in bogatejše. Poskrbimo za vonj po praznikih. Naj dom zadiši (po čistoči, pecivu, drugačni hrani, po svečah, posebnih parfumih ...). Napolnimo stanovanje z zvoki (posebna glasba, ki jo navadno poslušamo samo ta del leta, zapojmo - četudi nismo šolani pevci, zazvončkljajmo, zaigrajmo na kakšno glasbilo ...). Pričarajmo si pašo za oči. Saj sploh ni potrebno, da bogato okrasimo, le drugače naj bo kot druge dni. Že na vratih nas lahko pričaka okrasitev, ki nas prisrčno povabi domov. Krasimo predvsem za nas same, in manj za druge. Otroci lahko izrežejo posebne okraske za na okna, da o prazničnih vazah, zelenju in vsem drugem sploh ne govorimo. Pa ni treba za to porabiti celega premoženja. Marsikaj lahko s svojo iznajdljivostjo naredimo sami. Pa še drugače bo kot pri sosedih – čisto po naše! Ne pozabimo poskrbeti za tip (naj bodo vsaj nekateri okraski taki in dosegljivi rokam, da jih lahko začutimo skozi kožo; omogočajmo »težkanje« daril, poskrbimo za čar odvijanja darilc – za mnoge je v tem največja vrednost darila ...).

Vsi smo radi obdarovani. Učimo se sprejemati darila, pozornost ljudi, ki nam jo posvečajo, čas in trud, ki so ga vložili v darilce za nas. Pokažimo jim hvaležnost. Zahvalimo se. Učimo se obdarovati svoje bližnje. Razmišljajmo o njih. Prisluškujmo njihovim željam, spodbujajmo jih v izražanju le- teh. Učimo obdarovanja tudi otroke, takoj ko so zreli za to. In naučimo jih tega, da za darilca ne potrebujejo denarja. Ko bo otrok doživel izkušnjo, da se bo ati razveselil posebne risbice (ki je ni pričakoval, ki jo je otrok »skrivaj« pripravljal sprva na mamino pobudo), in bo mama ganjena do solz ob škatlici bucik (ker občasno šiva in ker je njen otrok porabil svoj drobiž za čokoladico za njo), bo zagotovo začutil, kako lepo je podarjati in razveseljevati druge. Poskrbimo, da bo doživel to izkušnjo. Skupaj z njim iščimo »prava« darila. Največja darila mnogokrat niso materialna! Podarimo kdaj bon za že dolgo želeni izlet z očkom in mamico. Bratec lahko podari bon za računalniške inštrukcije. Sestrica morda »bon« za bralne urice. Mož lahko podari ženi zmenek, ki je v tem odnosu že dolgo iz mode. Žena morda erotične urice, za katere že zmanjkuje časa. Spodbujajmo tovrstno ustvarjalnost pri vseh družinskih članih.

Vzemimo si torej čas za pripravo na praznovanje in za praznik. Pri organizaciji praznovanja upoštevajmo želje in potrebe obeh zakoncev in tudi vseh otrok.

Lepo in »bogato« praznovanje želim vsem v vaši družini.

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO

Odgovarja: Nevenka Ljubič, pravnica

- Dodatek za nego otroka
- Nujni delež pri uveljavljanju oporoke
- Olajšave po novem zakonu o dohodnini
- Delno plačilo za izgubljeni dohodek

VPRAŠANJE:

Zanima me natančnejša pojasnitev dodatka za nego otroka, in sicer komu pripada, kakšna je višina, kdo ga dodeli?

ODGOVOR:

Dodatek za nego otroka je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva takega otroka. Mesečna višina dodatka za nego otroka zaradi povišanih življenjskih stroškov je 20.590 tolarjev.

Za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju (otrok se lahko usposobi le za sodelovanje pri aktivnostih; potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje; je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja; razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno; orientacijski izid pri testu inteligentnosti je pod 20 IQ, mentalna starost do dve leti) in težko gibalno ovirane otroke (otrok ima malo uporabnih gibov, samostojno gibanje ni mogoče; v celoti je odvisen od tuje pomoči; otrok je lahko težko moten v komunikaciji, sporazumeva se z neverbalno ali nadomestno komunikacijo), ki potrebujejo posebno nego in varstvo, znaša dodatek 41.180 tolarjev.

Pravico do dodatka za nego otroka ima eden od staršev ali druga oseba, če ima otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Pravice do dodatka za nego otroka nima eden od staršev za otroka, ki je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo ali v rejništvu.

Pravica do dodatka za nego otroka se uveljavlja na podlagi mnenja zdravniške komisije. Center za socialno delo pristojne občine na podlagi tega mnenja odloča o upravičenosti nižjega ali višjega dodatka in izda odločbo.

Trajanje pravice dodatka za nego otroka je za obdobje, ko se otroku zagotavlja posebno varstvo zaradi zdravstvenih razlogov oziroma do osemnajstega leta.

VPRAŠANJE:

Imamo hčerko, staro šestintrideset let, z zmerno motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki živi z nami skupaj v hiši. Sin z

družino pa živi v tujini. Z oporoko smo mu napisali hišo, ker se bo vrnil čez nekaj let. Zanima nas, kakšen bo nujni delež pri uveljavljanju oporoke za hčerko.

ODGOVOR:

Po zakonu o dedovanju je nujni delež zapustnikovih otrok polovica zakonitega dednega deleža. V vašem primeru bo torej znašal, ker bo dedoval tudi preživeli zakonec, četrtino vrednosti zapuščine.

VPRAŠANJE:

Kakšna bo olajšava po novem zakonu o dohodnini? Povedano mi je bilo, da ni več 50-odstotne olajšave za osebe z zmerno, težje in težko motnjo v duševnem ali telesnem razvoju. Ali je treba vpisovati v obrazec pri napovedi dohodnine tudi nadomestilo za invalidnost ter dodatek za tujo nego in pomoč?

ODGOVOR:

Po novem zakonu o dohodnini, ki velja od 1. januarja 2005, je olajšava za vzdrževanega otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in ima pravico do dodatka za nego otroka v skladu z zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, 1,720.800 tolarjev na leto. Olajšava se ne prizna zavezancu, katerega otrok je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo, ali v rejništvu, razen če dokaže, da tudi v tem času materialno skrbi za otroka. V tem primeru se olajšava prizna za dobo, za katero center za socialno delo v skladu z zakonom, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke, prizna pravico do dodatka za nego otroka.

Za uveljavljanje posebne olajšave po prej navedenem zakonu se uporablja odločba centra za socialno delo o priznanju dodatka za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo v skladu z zakonom, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke.

Za vzdrževanega družinskega člana se šteje tudi za delo nezmožen otrok v skladu s predpisi o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ne glede na starost.

Plačila dohodnine so oproščeni tudi nadomestilo za invalidnost, dodatek za tujo nego in pomoč ter dodatek za pomoč in postrežbo in jih ni treba vpisovati v obrazec pri napovedi dohodnine.

VPRAŠANJE:

Kdaj se lahko uveljavlja pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek? Imam hčerko s težjo motnjo v duševnem in telesnem razvoju, staro enajst let, in mi je bilo povedano, da te pravice ne morem uveljavljati. Prosim za natančnejšo razlago.

ODGOVOR:

Po zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih je delno plačilo za izgubljeni dohodek osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka. Mesečna višina delnega plačila za izgubljeni dohodek je minimalna plača. Če eden od staršev dela s krajšim delovnim časom, mu pripada sorazmerni del delnega plačila za izgubljeni dohodek. Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani, zavarovani za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Prispevek zavarovanca plačuje upravičenec, prispevek delodajalca plačuje Republika Slovenija. Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno zdravstveno zavarovani za primer bolezni in poškodbe zunaj dela za pravice do zdravstvenih storitev, povračilo potnih stroškov, pogrebnino in posmrtnino. Prispevek plačuje upravičenec.

O pravici se odloči na podlagi mnenja zdravniške komisije.

Četrti oktober – svetovni dan varstva živali

Tudi v naši skupini smo se pogovarjali o tem dnevu, posvečenem varstvu živali.

Imamo jih radi, a ker smo čez teden v šoli v Vipavi, se lahko z njimi igramo in skrbimo zanje le ob koncu tedna, ko gremo domov.

In kaj so mi povedali sošolci?

Nina: Pri babici imam tri zajčke in kužka. Teh živali ne morem imeti doma, ker stanujemo v bloku, babica pa ima kmetijo. Ona skrbi za moje zajčke. Kužku je ime Taček. Čeprav je majhen, je napadalen in ni privezan, zato je boljše, da ga pustiš pri miru. Jaz si želim imeti zlato ribico, pa je mama proti, ker bi morala ona čistiti akvarij. Ati si želi še kakšnega kužka, pa mama ni za to, ker bi prav tako morala ona čistiti za njim.

Peter: Mi stanujemo v bloku, zato nimamo nobene živali. Včasih je v kotu kakšen pajek. Z mamo sem se dogovoril, da mi bo kupila ribe.

Elvis: Tudi pri nas nimamo nobene živali, ker stanujemo v bloku. Včasih prileti skozi okno kakšna muha, pa še tisto mama pokonča z metlico.

Tamara: Ima rada kokoške. Ona nam ne zna povedati ali jih imajo doma, večkrat pa se zasmeje in reče: »Kokoške.«

Dejan: Doma imam kužka, ki mu je ime Bendži. Je mešanček. Kupili smo ga letos poleti v Celju. Svoj prostor ima pred hlevom, stric Janez pa mu dela uto. Imam tudi dve muci: Seni in Sivco. Seni je rjava, Sivca pa ima sivo dlako.

Dejan Roter,
pošolsko usposabljanje 2
Center Janka Premrla – Vojka, Vipava

Igral nam je ansambel Čuki

Teden otroka je bil tudi zabaven. Še posebno v sredo, ko sta nas obiskala Jože in Marko iz ansambla Čuki. Naredila sta pravo žurko. Skupaj smo peli, ploskali in se smejali njunim šalam.

Najbolj je »vžgala« popevka Komar, ki jo je namesto Pike Božič pela naša sošolka Veronika.

Nastopil je tudi Miran, ki je zapel popevko Dvajset ljubic. On je nastopil s Čuki in je naša pevska zvezda.

Zahvalili smo se jima z našo zgoščenko Škratek Velikouhec.

Mislim, da so se vsi otroci zabavali!

Dejan Roter
Center Janka Premrla – Vojka, Vipava

Dopust

Pomagala sem pripravljati za sestrino poroko.

Popoldne sem pospravljala, zvečer sem napihovala balone, pomagala sem okrasiti dnevno sobo, narediti narezke, naložiti sadje, pripraviti kozarce, potem sem šla k frizerki na Laze.

Zvečer sem slabo spala, ker so fantje postavljali mlaje vso noč.

Naslednji dan smo se peljali v Kamnik na civilno poroko, nato pa še v Motnik, kjer je bila cerkvena poroka. Pri Čibru smo imeli ohcet do šestih zjutraj, nekateri pa še dalj. Ujela sem poročni šopek.

Med počitnicami sem pomagala kuhati, pomagala sem v hlevu in krmila zajce. V avgustu je moja zajklja skotila pet mladičkov, ki jih z veseljem hranim.

Doma smo tudi pospravili krompir.

Sedaj je dopusta konec in komaj čakam, da pridem v Varstveno-delovni center na Loke.

Marica Hribar
Varstveno-delovni center Sožitje Kamnik

Plavalni tečaj

S kombijem smo se peljali do Snovika. Dali smo karte in dobili modre zapestnice. Beli del pritisneš, da greš lahko noter.
Čevlje, nogavice pa obleko sem dala v omaro. Z zapestnico smo omarico zaprli, saj ni bilo ključa. Potem smo šli pod prho in naravnost v bazen.
Z žogo smo se igrali tepčka. Tepček mora žogo uloviti. Jaco se je kar sam potunkal. Jaz se nisem, ker si ne upam.
S črvom sem rada plavala. To je taka pena, da lahko plavaš. Najlepši črv je bil rumen. Potem smo šli iz bazena.
Z zapestnico smo odklenili omaro. Kopalke in brisačo sem dala v vrečko in se čisto sama oblekla. S sušilnikom in glavnikom sem si naredila frizuro, sem bila vlažna.
Doma sem šla naravnost v posteljo, da sem počivala. Spala sem kot ubita. Sanjala sem vse iz varstveno-delovnega centra in Borisa Kopitarja.

Vesna Brlec
Varstveno-delovni center Sožitje Kamnik

Kopanje

Vzeli smo torbe – nahrbtnike in brisače. V kabini sem si oblekel kopalke, potem sem šel pod prho. Šel sem v bazen. Preden sem šel v bazen, sem šel na stranišče, v moškega. Ko sem prišel iz stranišča, sem si umil roke. Z umazanimi rokami ne grem v bazen, ker so bacili.
V bazenu smo telovadili: ramena, dviganje rok za mišice. Bil sem v drugi skupini: jaz, Urša, Kristina, Darja, Vesna, Marica. Na vodi je bila proga. V vodi smo igrali odbojko. Plaval sem hrbtno. Rekel sem, da grem še plavat. V bazenu je lepo. Ne vem, kako je ime gospodu, ki je imel telovadbo. Vprašal sem ga, pa sem pozabil. Potunkal sem se. Gledal sem pod vodo. Videl sem prste na roki.
Učitelj, ki je imel nas, je bil Rok. Tomaža ni več, šel je na dopust. Namesto njega je Rok. Nadomešča ga. Tomaž pride spet naslednje leto. Tako sta zmenjena.
Šel sem na masažo. To mi ugaja. Masirala me je voda. Imel sem mokro frizuro.
Bile so punce. Bile so tako »fletne«. Sedele so na stolu. Ena mi je bila zelo všeč, da bi jo kar vzel domov. Da bi se z njo poročil.

Zoran Hribar
Varstveno-delovni center Sožitje Kamnik

Letovanje v Izoli

Petega septembra zjutraj nas je avtobus prišel iskat pred Varstveno-delovni center Črnomelj in nas odpeljal v Izolo na morje v Dom Dva topola.
Na letovanje nas je odšlo petnajst varovancev in tri spremljevalke. Imeli smo srečo, ker je bilo zelo lepo vreme, tako da smo se lahko vsak dan brez skrbi kopali v morju, kdor je hotel, pa tudi v bazenu.
Veliko smo plavali, se potapljali, skakali v vodo, nabirali kamenčke in školjke, spomnili smo se tudi naših prijateljev in jim poslali zelo veliko razglednic.
Ob večerih smo hodili na sprehode v mesto, na sladoled in pijačo, vsak od nas pa si je kupil tudi kak spominek.
Peljali smo se tudi z vlakcem, obkrožili smo celo Izolo – bilo je res krasno doživetje.
Teden je hitro minil in še zadnji večer so nam naše spremljevalke pripravile presenečenje – vsak od nas je dobil diplomo – nekateri za pogumno plavanje, drugi za lepe skoke v morje, spet tretji za poležavanje na plaži, skratka vsakega od nas bo ta diploma spominjala na naša doživetja na letovanju.

Drugo leto si spet želimo iti na takšen dopust.

Varovanci Varstveno-delovnega centra Črnomelj

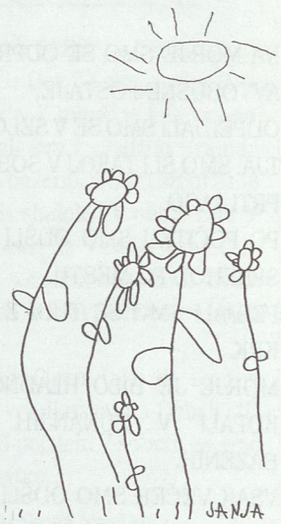

LETOVANJE NA MORJU

NA MORJE SMO SE ODPRAVILI OB 7. URI Z AVTOBUSNE POSTAJE.
ODPELJALI SMO SE V SELCE. KO SMO PRIŠLI TJA, SMO ŠLI TAKOJ V SOBE IN RAZPAKIRALI PRTLJAGO.
PO POČITKU SMO ODŠLI NA PLAŽO IN NA SPREHOD PO MESTU.
PELJALI SMO SE TUDI Z LADJO NA OTOK KRK.
MORJE JE BILO HLADNO, ZATO SMO SE KOPALI V ZUNANJIH IN NOTRANJIH BAZENIH.
VSAK VEČER SMO ODŠLI NA SPREHOD PO MESTU. PO SPREHODU SMO IMELI ZABAVO S PLESOM. IMELI SMO SE LEPO.

Andrej Hočevar, Jože Štricelj
enota Varstveno-delovnega centra Sevnica

LETOVANJE V HRIBIH

LETOS SMO LETOVALI V OSILNICI OB REKI KOLPI. ZJUTRAJ SMO SE ODPELJALI IZ SEVNICE OB 7.30 URI.
POT, KI JE VODILA V OSILNICO, JE BILA DOLGA, ZATO SMO BILI MALO UTRUJENI. KO SMO PRISPELI, SMO SE NAMESTILI V SOBE IN ODŠLI NA KOSILO.
VELIKO SMO HODILI NA SPREHODE, VIDELI SMO JELENČKE IN SRNICE.
IMELI SMO TEKMOVANJE V LOKOSTRELSTVU IN SPOZNALI SMO HODULJE. UČILI SMO SE, KAKO SE LOVIJO RIBE Z RIBIŠKO PALICO. PELJALI SMO SE PO REKI KOLPI S ČOLNOM, KATEREGA SMO MORALI VESLATI SAMI.
IMELI SMO SE ZELO LEPO. Z VESELJEM BI SE VRNILA IN UŽIVALA V PRELEPI IN NEOKRNJENI NARAVI.

Marjanca Hribar,
enota Varstveno-delovnega centra Sevnica

MOJA NOVA DOŽIVETJA

V soboto nas je spremljevalec Vasja z avtom odpeljal do Javorniškega Rovta. Komaj smo dočakali kosilo. Po kratkem počitku smo šli na dolg sprehod. Vsak dan zjutraj smo telovadili. Po zajtrku smo se sprehodili in se vozili s kombijem. Zvečer pa nas je lepo zabaval Damir s kitaro. Vsi skupaj smo peli.

V ponedeljek smo se učili na umetni steni plezati do vrha, popoldan smo igrali košarko in hokej. V torek smo priredili igre brez meja. Zvečer smo gledali hokej na ledu. Na Jesenicah so igrali domačini in gostje iz Medveščaka. Zmagalo je moštvo z Jesenic. V sredo so nas obiskali gasilci in nam pokazali vso opremo in povedali, kako se gasi ogenj. Tudi sami smo poskušali držati gasilsko cev. Medtem so nam vklopili gasilsko sireno. V četrtek smo se peljali s tremi avtomobili do Bleda. Videli smo, kako so v starih časih tiskali papir. Tudi vozili smo se z ladjo po jezeru. Ustavili smo se še v Žirovnici, kjer smo jahali konje. V petek zjutraj smo se učili streljati z lokom.

Zadnji večer smo popestrili s plesom.

Prijetno sem se počutil v družbi z Vasjo in Primožem, še posebno pa z Damirjem. V soboto sem se poslovil od prijateljev. Bilo mi je lepo.

Saša Šuligoj,
Varstveno-delovni center
Solkan

Letovanje na Debelem rtiču

Letos smo se v delavnicah prijavili prek Sožitja za letovanje na Debelem rtiču. Stanovali smo v hotelu Bor. Ta kraj je zelo lep, ima veliko rož in lepe poti za sprehode. Z mano je bila mama, spremljala pa me je tudi teta. Letovali sva z družino Kramar. Veliko smo se tudi kopali v notranjem bazenu. Ob prostem času smo se sprehajali, šli smo na kavo in sladoled k obali. Bilo je tudi veliko drugih otrok, ki so letovali, iz raznih krajev in društev. Starši so imeli predavanje s socialno delavko iz Zveze Sožitje. Mi otroci pa smo imeli z vodnico Ano in pomočnico Eriko na hotelski terasi likovne delavnice.
V četrtek pa smo imeli izlet z ladjo v Piran, tako da smo si ogledali tudi mesto. Potem pa smo se vrnili nazaj na Debeli rtič na kosilo. Po kosilu pa na popoldanski počitek. V soboto pa smo imeli sklepni večer in piknik s srečelovom.

Bilo mi je zelo všeč in si želim še kdaj takega letovanja.

Anka Strmec
Varstveno-delovni center Trebnje

Potovanje v Avstrijo

Pred nekaj dnevi smo se z dvema kombijema odpeljali v Avstrijo. Vozili smo se kar nekaj časa in prišli v lepo državo, kjer smo videli veliko zanimivosti. Nato smo odšli v hotel, kjer smo se lahko sami odločili, s kom bomo v sobi. Učiteljica nam je povedala, kaj bomo počeli naslednje dneve, mi smo bili zelo navdušeni, saj nas je to zelo veselilo. V sredo smo se odpravili na kopanje, tam smo počeli zanimive stvari. En dan smo si ogledali jamo. V jami smo videli: kapnike, zavese in aragonitne iglice. Vodnik nam je povedal, da je jamo odkril neki gospod pred mnogimi leti. Zadnji dan, v soboto, smo odšli v mesto, kjer smo si lahko kupili, kar smo hoteli. Zatem smo odšli v sosednji hotel, kjer smo imeli disko.
Zatem smo odšli v hotel, kjer smo vzeli potovalke in odšli v Slovenijo. Pred šolo je bilo veliko staršev, ki so nestrpno čakali svoje otroke. Med njimi so bili tudi moji starši in sestra. Odšli smo domov, kjer sem jim vse povedala, kako je bilo v Avstriji. Meni je bilo zelo všeč in upam, da bom še kdaj odšla v Avstrijo, saj je bilo zelo lepo.

Doris Somer, 2. c razred
Bivanje v Avstriji sta opisali tudi
Nives Gornjak in Jadranka Gornjak.

ŽIVIO!

Ime mi je Nataša. Stara sem enaintrideset let. Hodila sem v Osnovno šolo Kozara v Novi Gorici. Ko sem šolo končala, sem bila dve leti doma. Prek Varstveno-delovnega centra Solkan so mi omogočili delo v Domu upokojencev na Gradišču nad Prvačino.

V začetku mi je bilo malo hudo, ker je bilo vse novo in neznano. Na začetku sem delala pri čistilkah, tu mi ni bilo najbolj všeč, ker imam slabše ročne spretnosti in sem se zelo trudila. Sedaj pa že deset let delam v pralnici in sem zelo zadovoljna.

Dela sem se naučila in sploh ni težko. Največkrat z Andrejko, ki je bila moja sošolka, zlagam perilo in likam. Likanje mi je zelo všeč in ponosna sem nase, ker me tudi sodelavke večkrat pohvalijo. V pralnici se med seboj lepo razumemo. Že od vsega začetka delam s Saro in Marico, ki sta v pralnici že veliko časa. Onidve sta me naučili vsega dela. Pravo sonce je v pralnico posijalo, ko je prišla nova sodelavka Majda. Majda ima sedem otrok in je zelo vesela ženska. Vse se med seboj lepo razumemo in si pomagamo. Najlepše je, kadar kaj praznujemo. Ko imamo rojstne dneve, prinesemo pecivo, si kupimo kavo in se malo poveselimo. To mi je zelo všeč. Rada poslušam, kaj se jim godi doma, in tudi jaz jim povem kaj od svojih domačih, kje smo bili in kaj delamo.

Zelo sem vesela, da hodim v službo. Vesela sem, da dobim denar in si lahko kaj lepega kupim. Doma mi pravijo, naj bom vesela tega, kar imam, in naj se nikoli ne žalostim zaradi tistega, česar nimam. Slabše vidim, imam slabšo motoriko, imam pa lep glas, dobro voljo in veliko veselja do izletov, nakupovanja, klepeta z domačimi ter do dela v domu upokojencev in doma.

Rada bi, da bi bili vsi ljudje srečni in veseli.

Nataša Pipan,
Varstveno-delovni center
Solkan

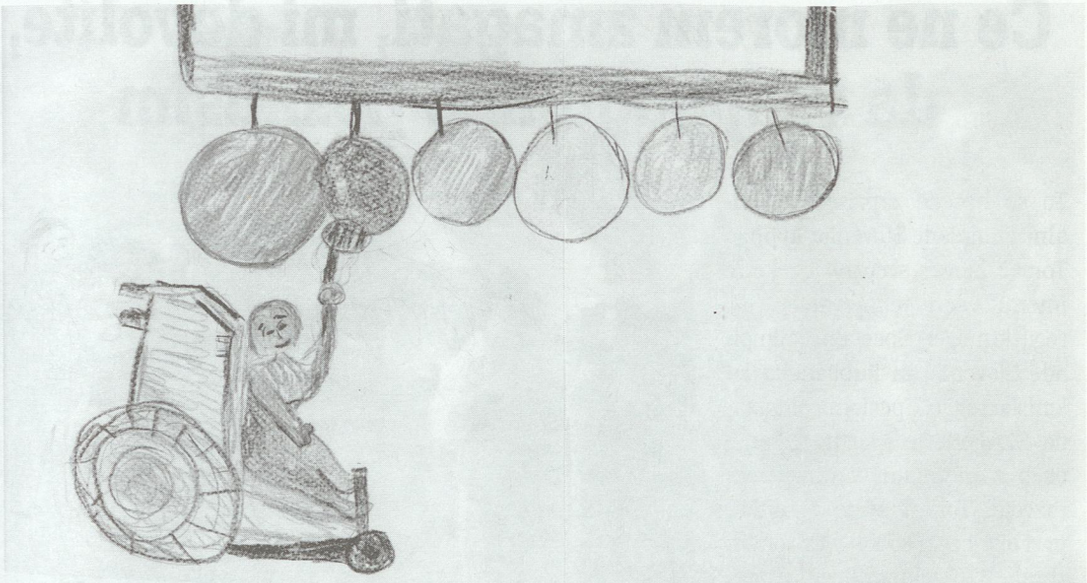

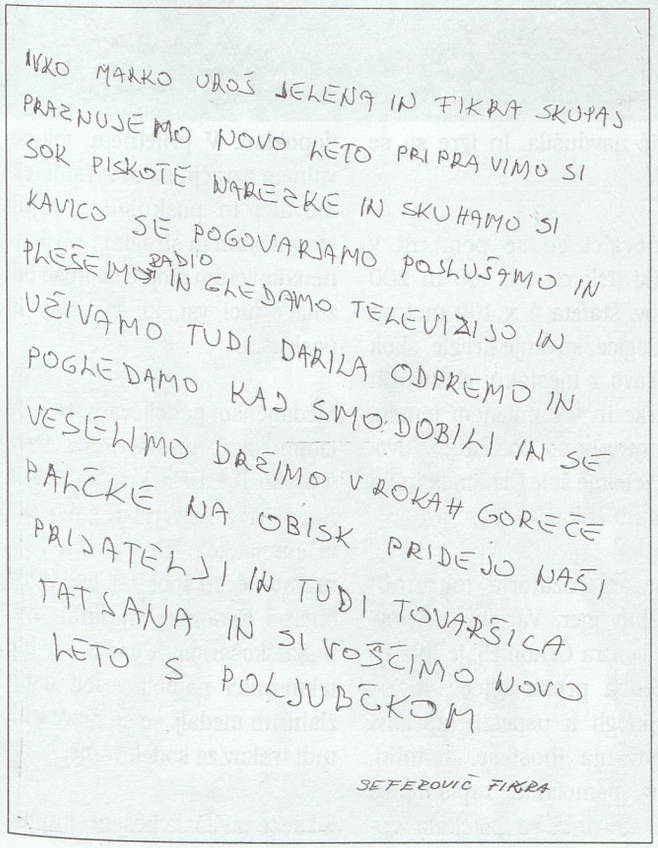

IVKO MARKO UROŠ JELENA IN FIKRA SKUPAJ
PRAZNUJEMO NOVO LETO PRIPRAVIMO SI
SOK PISKOTE NAREZKE IN SKUHAMO SI
KAVICO SE POGOVARJAMO POSLUŠAMO IN
PLEŠEMO RADIO IN GLEDAMO TELEVIZIJO IN
UŽIVAMO TUDI DARILA ODPREMO IN
POGLEDAMO KAJ SMO DOBILI IN SE
VESELIMO DRŽIMO V ROKAH GOREČE
PALČKE NA OBISK PRIDEJO NAŠI
PRIJATELJI IN TUDI TOVARŠICA
TATJANA IN SI VOŠČIMO NOVO
LETO S POLJUBČKOM

SEFEROVIČ FIKRA

OLIMPIADA

BILO JE V KAMNIKU. DOBIL SEM ŠTARTNE ŠTEVILKE. PLESALI SMO DIVJI PLES. VRGEL SEM GUMIJASTO ŽOGICO! TRIKRAT SEM METAL! DOBIL SEM MEDALJO. BRON! TRETJE MESTO! VSE MI JE BILO VŠEČ. SREČAL SEM SESTRO OD ŠTEFANA, NINO. VODILA JE EKIPO VDC SOŽITJE KAMNIK.

ZORAN HRIBAR
VDC SOŽITJE
KAMNIK

Če ne morem zmagati, mi dovolite, da vsaj pogumno poskusim

To so besede zaprisege Specialne olimpiade Slovenije, ki jih je Tomaž Žlogar svečano izrekel v imenu vseh tekmovalcev 12. regijskih iger Specialne olimpiade Slovenije za ljubljansko-dolenjsko regijo. Specialna olimpiada Slovenije je športno gibanje oseb z motnjami v duševnem razvoju. Tokrat se je v sončni prvi oktobrski soboti v Črnomlju zbralo 176 tekmovalcev in tekmovalk, ki so prišli s svojimi spremljevalci iz Ljubljane, Domžal, Vrhnike, Iga, Kočevja, Ribnice, Litije, Zagorja, Hra-stnika, Trebnjega, Novega mesta, Sevnice, Krškega in seveda Črnomlja – skupaj osemnajst ekip.

Ob koračnici v spremstvu hostes, ki so nosile imena ekip, so tekmovalci prihajali na stadion Loka. S kratkimi govori so jih nagovorili in jim zaželeli športne uspehe direktorica Varstveno-delovnega centra Črnomelj Zdenka Vrlinič, vodja ljubljansko-dolenjske regije Matjaž Florjančič in župan občine Črnomelj Andrej Fabjan. Za kratek kulturni program so poskrbeli varovanci Varstveno-delovnega centra Črnomelj. Alenka in Ivo sta se nam predstavila z recitacijo. Folklorna skupina, ki jo sestavljajo varovanci, pa nas je vnovič navdušila. In igre so se začele.

Tekmovalci so se pomerili v atletiki (tek na 50, 100 in 200 metrov, štafeta 4 x 100 metrov, met žogice, suvanje krogle, skok v daljavo z mesta), v elementih košarke in v namiznem tenisu. Tekmovanja so potekala v dvorani Srednje šole Črnomelj in na stadionu Loka.

Poleg organizatorja tokratnih regijskih iger, Varstveno-delovnega centra Črnomelj, je bila tu še četica prostovoljcev, ki so pripomogli k uspešni izpeljavi tekmovanja (hostese, sodniki, njihovi pomočniki, zapisnikarji ...).Tekmovanja so potekala ves dopoldan. V prijetnem, tekmovalnem ozračju so se zvrstili tekmovalci in poskusili ... Kljub stopničkam in strogim pravilom, neusmiljenim štoparicam so bili zmagovalci vsi, ki so prišli in poskusili.

Medalje so podeljevali: Helena Domitrovič, predsednica Društva Sožitje Bela krajina, Darja Kapš, prva slovenska šahovska velemojstrica, Boštjan Kozan, maratonec in športnik leta 2004 občine Črnomelj in Miha Ivanuša, košarkar. Čeprav so bili tekmovalci najbolj veseli tistih žlahtnih medalj, so se razveselili tudi trakov za sodelovanje.

Ko se je zaslišala pesem skupine

Vodomec in pevke Žane in ko smo videli vse nasmejane obraze, smo bili srečni. Uspelo nam je. Zastava se je spustila. Sredi igrišča smo predali Sožitju Hrastnik in Osnovni šoli Vitka Pavliča zastavo in z njo skrbi, veselje in odgovornost pri organizaciji naslednjih iger.

S soncem obsijan stadion Loka kljub zmagam našega prvoligaša Bele krajine še ni videl toliko sreče.

Anita Zupanič, vodja tekmovanja
Varstveno-delovni center Črnomelj

JADRAJMO SKUPAJ

V italijanskem Tržiču (Monfalcone) je od 22. do 26. septembra 2005 potekala mednarodna prireditev Sportability.

Na širšem območju mesta so potekala številna športna tekmovanja in prikazi disciplin, kot so tekmovanje z vozički, lokostrelstvo, košarka, namizni tenis, jadranje in maraton.

Sportability temelji na prepričanju, da je športna dejavnost za osebe s posebnimi potrebami terapija, vir dobrega počutja in naravno okolje za medsebojna srečanja.

Da bi posameznikom omogočili udeležbo v športni disciplini, so potrebne različne prilagoditve in spodbude glede na njihove sposobnosti. S prilagoditvami tehnik in športnih pravil ustvarja temelje prostorske in socialne zasnove, primerne za osebe s posebnimi potrebami.

Ob upoštevanju realnosti in skupnih izkušenj na športnem področju skrbi Sportability za socialno integracijo in druženje ob športu, dostopnem za vse.

Za osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju je Fulvio De Sensi je s pomočjo jadralnega kluba Oscar Cosulich organiziral prireditev Vellegiamo insieme (Jadrajmo skupaj).

Na tečaju so se udeleženci seznanili z osnovami jadranja v različnih vremenskih razmerah in se učili zavezovanja mornarskih vozlov. Ogledali so si film o dejavnostih kluba. Klub sodeluje s šolami v raznih projektih. Zanimiv projekt so izpeljali z otroki, ki so imeli v šoli učne in vedenjske težave.

V soboto in nedeljo je sledilo tekmovanje. Sodelovale so ekipe iz Italije, Avstrije in dve ekipi iz Slovenije. Regata je potekala v zalivu Julia. Majhne jadrnice Dream so ravno pravšnje za skiperja in inštruktorja. Posebna gradnja onemogoča, da bi se jadrnica prevrnila. Tekmovalci so morali obvladati spretnost ravne vožnje na razdalji petsto metrov in obračanja okoli plavajočih zastavic. Vreme je bilo poletno, vendar ravno še dovolj vetrovno, da je jadrnica lahko napela jadra. Za pravilen potek tekmovanja je skrbela sodniška ekipa.

Pavel Kubale je osvojil drugo mesto in s tem postal ponosni lastnik pokala in ročne ure. Svečana razglasitev izidov je potekala v novem pokritem sejmu, kjer je bila razstavljena tudi najnovejša oprema in pripomočki za invalidski šport in rekreacijo.

Ob druženju s člani kluba, prostovoljci in drugimi tekmovalci smo preživeli tri zanimive dneve.

Takšni projekti so pomembno dopolnilo k rednemu vzgojno-izobraževalnemu delu. Glede na izkušnje lahko potrdim, da delujejo otroci in mladostniki na takšnih prireditvah drugače kot v ustanovi, pridobivajo si izkušnje, ki si jih sicer v ustanovi ne bi pridobili, obenem pa se ustvari kakovosten odnos med spremljevalci in udeleženci.

Tanja Princes
Center Janka Premrla - Vojka, Vipava

Na sliki desno: Pavel Kubale po končani tekmi.

Jadrnica Dream v Tržaškem zalivu.

Milojka Lozar, učiteljica razrednega pouka, Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava

Pri vzgojnem delu uporablja različne načine izdelave okrasnih in uporabnih predmetov. Motive in tehnike prilagaja sposobnostim gojencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Vodi krožek, ki skrbi za okrasitev in ureditev skupnih prostorov v Centru, sodeluje pa tudi pri pripravi razstav in izpeljavi različnih projektov.

SMREČICA

MATERIALI IN POTREBŠČINE:

risalni list ali papir šeleshamer, voščenke, tempera barve, čopič, zeleni sukanec za vezenje ali volna, igla, šilo za luknjanje papirja, svinčnik, škarje in dve pisarniški sponki.

POTEK DELA

Risalni list dvakrat prepognemo, da nastanejo štiri plasti. Narišemo polovico smrečice, pazimo, da poteka sredina motiva po pregibu papirja (slika 1). Hkrati izrežemo dve enaki smrečici.

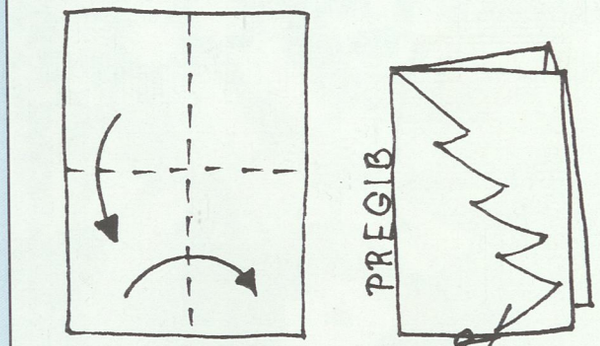

slika 1

Voščenkami narišemo okraske na eno stran smrečic. Pri risanju močneje pritiskamo, da se bodo barvice dobro prijele podlage. Vsako pobarvamo z zeleno tempera barvo. Suhi smrečici zložimo eno na drugo, ju spnemo s pisarniškima sponkama, potem pa po pregibu prebodemo s šilom. Luknjice naj bodo približno centimeter narazen. Z zeleno nitjo sešijemo obe smrečici tako, da z iglo vbadamo skozi luknjice najprej v eno smer, nato še v drugo in nit na koncu zavozlamo (slika 2).

slika 2

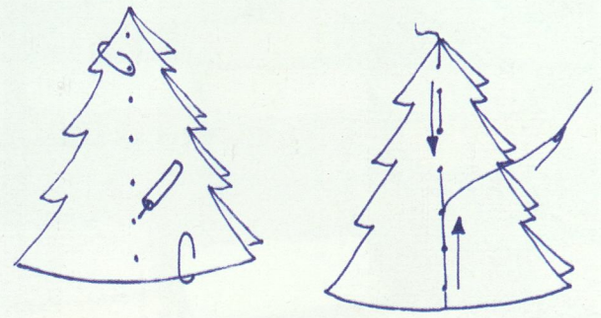

Sponke odstranimo in »veje« razpremo tako, da smrečica stoji. Če želimo okrasek obesiti, na vrhu skozi šiv napeljemo nit za obešanje (slika 3).

slika 3

NASVET:

Enako izdelamo smrečico iz zelenega šeleshamerja ter jo okrasimo s kupljenimi zvezdicami in z drugimi motivi (na fotografiji).

Vsi praznujemo, vsi se veselimo praznikov!

Ko praznujemo, pa naj si bo to osebni, družinski, cerkveni ali državni praznik, se veselimo in vsaj za kratek čas pozabimo na vsakdanje skrbi in stiske.

V času, ki ga živimo zdaj, nam prazniki še posebno veliko pomenijo. Do praznikov in praznovanja imamo ljudje poseben odnos.

Varstveno-delovni center Tone Hočevar v Ljubljani je javni socialni zavod z dolgoletno tradicijo. Ljudem z motnjami v duševnem razvoju omogoča varno bivanje, ustvarjalno in koristno delo ter dejavno preživljanje prostega časa v prijetnem bivalnem in delovnem okolju.

Naši uporabniki prinesejo v delovno in bivalno okolje svoje navade ter svojevrsten odnos do praznikov in praznovanja. Te navade spoštujemo in jih ohranjamo.

Priprava na praznike in praznovanje je tista dejavnost, pri kateri vsi naši uporabniki še posebno radi sodelujejo.

Polni pričakovanja se veselijo prav vsakega praznika. Prazniki jim veliko pomenijo zato, ker se takrat lepo praznično uredijo, si pripravijo priboljšek, poslušajo lepo glasbo in zaplešejo.

Vendar jim prazniki ne pomenijo le to, pač pa še veliko več, kajti nemalokrat je tudi njihovo vsakodnevno delo v delavnicah Centra povezano s prazniki. Uporabniki ustvarjajo in izdelujejo lastne unikatne okrasne in uporabne izdelke: glinene, tkane, klekljane, lesene, iz voska, različne poslikave, voščilnice in še bi lahko naštela.

Te izdelke prodajo in veseli so, če komu polepšajo praznični dan.

Alenka Zupan